

Vatra veche 11 Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XIV, nr. 11 (167) noiembrie 2022 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Mihai Teodor Olteanu, Două amfore și fructe

VATRA VECHE DIALOG cu pictorul MIHAI TEODOR OLTEANU

SUMAR

Vatra veche dialog cu pictorul Mihai Teodor Olteanu, de Albert Gyuris/3
Semn. Recurs la Eminescu: rușii, de Aurel Buzincu/7
Un pic de Caragiale, de Aurel Buzincu/8
Incursiune în universul poeziei, de Horia Ion Groza/10
Relecturi. George Călinescu – *Enigma Otiliei*, de Ionel Popa/12
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/14
Unsprezece trepte ale desăvârșirii (Nichita Stănescu), de Terezia Filip/15
Memorialistică. Gheorghe Mocuța, „Jurnal și contra-jurnal parizian”, de Dorin Nădrău/16
Jurnal. Noi scene din viața literară, de Ion Lazău/17
Vitrina. Rudenie prin alegere (Matei Vișniec, Ognian Stamboliev), de Krum Gherghițov/19
Un secol de ceață (Matei Vișniec), de Cristina-Rodica Mazălu/21
Ochean întors. Pe un pod de umbre (Nicolae Băciuț), de Constantin Stancu/25
Cronică literară. Cartea transparenței (Ioan Gligor Stopiță), de Maria Daniela Pănăzan/26
Azil pentru fluturii de noapte (Valentina Becart), de Ana Ardeleanu/27
Reflecții și interferențe lirice (Răzvan Ducan), de Liliana Toma/28
Spiritul de finețe și geometria (Răzvan Ducan), de Ioan Marcoș/29
Pământ și ceresc, timp și eternitate (Adriana Weimer), de Cezarina Adamescu/31
George Vigdor. Un poet european ..., de Valeria Bilt/34
Se anunță o trilogie... Nicolae Suciu, *Festinul*, de Zenovie Cărlugea/37
Ratații. Exerciții de istorie trăită (Gellu Dorian), de Magda Ursache/40
Un roman altfel (Ion Staicu), de A.I. Brumar/42
Satul din anii copilăriei (Lina Codreanu), de Ghiță Nazare/43
Pericle Martinescu: 7 cât 70, de Geo Constantinescu/44
Sănătatea creierului pe înțelesul tuturor (Alexandru Vlad Ciurea), de Simona Mihuțiu/45
Sub semnul melancoliei (Mircea Cărtărescu), de Mircea M. Pop/46
Ferestre. Am mai trecut un prag, poem de Dumitru Mălin/46
Poeme de Valeriu Stancu/47
Călătoria, de Dorina Brândușa Landen/48
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/49
Războiul de Independență, reflectat în pictură, de Florin Bengean/50
Călătorii identitare – Români megieși (Mihai Nicolae), de Zenovie Cărlugea/51
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Cornea/53
Amvon. În căutarea lui Dumnezeu..., de Gheorghe Șincan/54
Înscăunarea primului episcop român ortodox din diaspora, de Radu Șerban/57
Închinarea la idoli, de Valeriu Tănăsă/59
Un om de care îmi va fi dor și după moarte, de Traian Vasilcău/60
Istoria nescrisă în cărți e înscrisă în inimi (Dumitru Gherman, Dimitrie Gherman, Mihai-Robert Matei), de Nicolae Băciuț/61
Un mare proiect cultural, de Simion Bui/61
Poeme de Corneliu Vasile/62
Poeme de Cristian Radu Constantin/63
Asterisc. Egotricienii, de Dumitru Hurubă/64
Poeme de Carmen Doreal/64
Poeme de Emilia Amariei/65
Starea prozei. Gândacul otrăvitor, de Gheorghe Jurcă/66
Puncte de vedere. Hegemonia americană..., de Silvia Urdea/67
Caligrafii. Toamna, de Elena Serghei/71
Starea prozei. Solfeggiu, de Gheorghe Andrei Neagu/72
Când scrii ca și când ai fi murit, poem de Sorin Greucă/73
Starea prozei. Îmbrăcat în blugi, de I.C. Liță/74
Poeme de Florentin Smarandache/75
Poeme de Iuliana Olariu/75
Să ne mai (re)amintim de Jean-Baptiste Molière, de Dumitru Hurubă/76
Poeme de Monica Omata/77
J.S. Bach înainte și după Glenn Gould, de Veronica Pavel Lerner/78
For My Sake, poem de Lidia Vianu/79
Protocoloalele de la Toronto, de Eugen Mera/80
Puncte de vedere. Sighetu Marmației..., de George Petrovai/81
Literatură și film. Maigret și rochia de seară, de Alexandru Jurcan/82
Muzica zilelor noastre. Fabiani, de Adrian Simeanu/82
Existențialismul și ai săi iluștri, de Adrian Simeanu/82
Trasoare continue..., catrene, de Nicolae Mățaș/83
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/84
De la un clasic citire. Costache Plăcintă/84
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/85
Panoramic cultural 2022, foto-reportaj/87

Mihai Teodor Olteanu, Floare roșie

Mihai Teodor Olteanu, Flori albastre în vază albă

Mihai Teodor Olteanu, Casa din pădure

Număr ilustrat cu lucrări de Mihai Teodor Olteanu

Vatra veche dialog

MIHAI TEODOR OLTEANU
„Picturile unui artist adevărat,
crează emoții și rămân bătute în
inimi”

(I)

Bocșa a fost un orașel... și sper să rămână măcar așa, dar în nebulia de-acuma, se îndreaptă spre un statut greu de definit... Este destul de aproape de capitala județului, orașul Reșița, așa că de-a lungul timpului la noi, la Bocșa, au fost destul de puține manifestări artistice. Totuși aproape la toate evenimentele care-au avut loc, după ce m-am căsătorit și până am emigrat în Germania, am participat, la început cu soția mea Doinița, apoi ne-au însoțit ambii copii, Casiana și Cătălin.

În sala mare de la Clubul uzinei au fost mai multe expoziții. Aici l-am întâlnit și pe pictorul Mihai Teodor Olteanu, mai mare cu zece zile decât mine !

Plasticianul Mihai Theodor Olteanu s-a născut la Luduș, în Ardealul de mijloc, pe 13 August 1953.

Am vorbit cu EL și mi-a făcut o impresie tare faină !

I-am solicitat un autograf și pictorul mi-a scris: „*Arta e un fenomen atât de iubit și atât de necesar, încât se confruntă la mine cu viața. Cu prietenie Mihai Th.Olteanu. Bocșa 24.11. 1983*”

Impresia mea despre autograf e un respect al artistului pentru munca sa, pentru persoana care-i cere semnătura și o satisfacție a ambelor părți.

Mă bucur că trăiesc în perioada computerului pentru că pot să verific valoarea și starea unui artist, chiar dacă de multe ori este doar o ...părere.

În prezentarea sa, de pe Internet a pictorului Mihai Teodor Olteanu, am găsit textul pe care-l reproduc cu mare drag pentru că vine de la un mare artist adresat semenilor săi.

„*Toată lumea îmi discută operele și pretind că le înțeleg, de*

parcă ar fi necesar să le înțeleagă, când este îndeajuns doar să iubești.

Nu știu cine sunt, dar în toate visele mele cele mai frumoase, încă din copilărie am visat că voi fi pictor. Și azi cele mai frumoase vise și cele mai mari dorințe ale mele sunt aceleași și anume să devin pictor. Nicio dată nu voi visa ceva mai frumos.”

Și a devenit un Mare Pictor !

În cartea *Tangențe - autografe și poveștile lor*, am scris despre pictorul Mihai Teodor Olteanu:

„*Când din mâinile tale se nasc lucruri de valoare care se ridică la rang de artă, înăuntrul tău ești curat și sufletul se înalță...”*

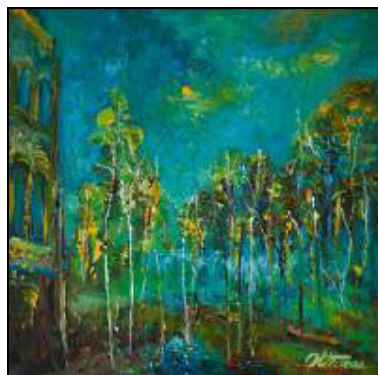
În 21 septembrie 2022, m-am deplasat cu trenul la Timișoara. În fața Operei m-am întâlnit cu fratele meu Eugen și cu el am fost în vizită la redacția publicației *Timișoara*, unde ne-am întâlnit cu Anton Borbely. Apoi l-am sunat pe artistul Mihai Teodor Olteanu și l-am întrebat dacă pot să-i fac o vizită. Răspunsul a fost uimitor... mă aștepta !

Revederea a fost o poveste tare frumoasă! Sunt încă fascinat de întâlnire...Să ne reîntâlnim după 39 ani și bucuria să fie ca și când ne-am fi văzut săptămânal... Sunt oameni pe care îi întâlnești doar o singură dată și spui că îi cunoști de când e lumea. Noi ne-am revăzut după atâția ani și emoția, bucuria, curiozitatea au fost mari!

Artistul a rămas la fel, așa cum l-am știut, sigur evoluând pe scara virtuților devenind profesionist, iubitor de frumos, de semeni și de Bunul Dumnezeu !

Dragă Mihai, dragă Maestre, te respect pentru tot ce faci !

Spre bucuria mea, am realizat un interviu cu un foarte mare pictor și un om extraordinar !

Mihai Teodor Olteanu, Conacul lângă pădurea de salcâm

*

Adalbert GYURIS: - *Am citit despre tine și ai spus la un moment dat că sfinții și îngerii pictați din biserică din localitatea ta natală te-au făcut să te apuci de pictat. A fost cineva în familia ta cu înclinații spre desen și cum a început simțirea ta pentru pictură ?*

Mihai Teodor Olteanu: - Era prin anul 1956, când, băieții cu ochi albaștri, bunicii celor de azi, l-au luat pe tatăl meu, l-au închis în pivnița Securității și l-au ținut acolo cel puțin șase luni, până l-au judecat la Tribunalul Militar din Cluj. I-au dat nouă ani de temniță grea, iar sentința lui era de tănuire, crimă de înaltă tănuire... El nu făcuse de fapt nimic, doar fiind impregat de mișcare la Luduș, intrase în contact cu intelectualii maghiari, care i-au spus tatălui meu ce au de gând să facă în Ungaria. Să izgonească rușii, care instauraseră un regim comunist sau socialist sau, oricum, de sorginte comunistă. El știa aceste lucruri și normal că le împărtășise teama și celor din gară. L-au condamnat la nouă ani. El nu a mărturisit că și ceilalți colegi știau, așa că toți au rămas liberi în afară de el. Unul din marii lui prieteni, preot Ioan Oroșan, m-a luat sub aripa lui și mi-a dat multe fotografii mici cu icoane pe care să le desenez. A fost primul meu contact cu desenul, cu culoarea, cu pictura și cu tainele mari ale lumii...

Târziu, după ce tata s-a întors și după ce în toată copilăria mea m-am rugat la Dumnezeu să se întoarcă, biserica mi-a fost a doua casă, alături de bunica mea, care mă ducea la biserică și vedeam Sfinții, Icoanele din Biserica Roșie, biserica de sus, biserica ortodoxă din Luduș, un loc în care mă duceam cu toată dragostea, cu toată credința, că acolo într-o zi îl voi găsi pe tatăl meu. De fapt, această credință l-a și adus înapoi, această credință m-a făcut să îl pot aștepta atât. Mi-am dat seama după ce ne-am reîntâlnit, că avea un scris de aur, că avea un desen uluitor, iar apoi toate aceste lucruri le-am găsit întruchipate în construcția unei case.

Comuniștii ne luaseră absolut tot și ne-au mutat silit în niște case care semănau cu grajduri, case cu pământ pe jos și cu toaletă în fundul grădini... Asta a fost pedeapsa pe care am primit-o când aveam 3 ani, iar →

ADALBERT GYURIS

tatăl meu și-a izbăvit aproape în întregime cei nouă ani, pentru că nu a vrut să facă rău nimănui, nici unui coleg de al lui care știa poveștile spuse de unguri, în gara din Luduș.

- *Îți trebuie mult timp pentru o lucrare sau în primul rând este ideea, schița ? Când lucrezi la o lucrare, depinde de tehnica folosită, mărime sau fine și de alte condiții ?*

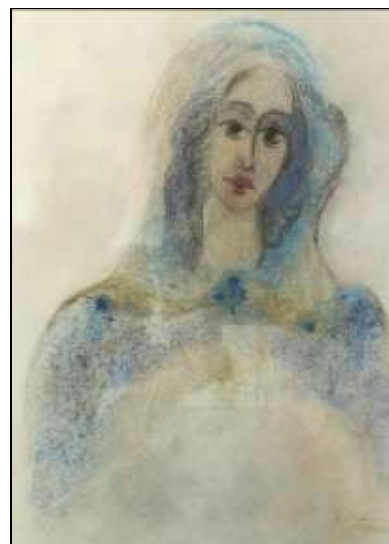
- Lucrul la un tablou, la o pictură, la un desen sau la orice legat de arta plastică nu se măsoară în timp. Timpul este doar ceva care iese sau intră ori trece prin lucrare, cel mai important la un artist plastic e starea în care el intră, în momentul în care întâlnește un motiv pictural. Iar motivele picturale se așează din natură, din ceea ce a creat Dumnezeu, marelui pictor al lumii, se așează în sufletul lui, iar apoi el le reșează în ochi, în minte și mai apoi pe coala de hârtie sau pe pânza de pe șevalet. Nu contează cât lucrezi la o pictură, contează cât suflet pui acolo, câtă emoție ajungi să o redai, câtă emoție ai primit de la imaginea pe care vrei să o pictezi și ea, emoția, devine tulburarea ta, devine neliniștea ta, devine al motiv pe care îl pictezi, nu motivul din realitate, nu motivul care te-a inspirat, ci ideea ca acest motiv să creeze în sufletul privitorului, în ochii și în inima celui care privește o altă stare de emoție mult mai puternică decât ai avut-o tu la întâlnirea cu motivul. Pentru marii pictori ai lumii, nu există sute și sute de motive picturale. Există un număr restrâns de motive picturale, majoritatea sunt acelea legate de viață, de moarte și de dăruire. Aproape toți marii pictori ai lumii au întâlnit în timpul vieții lor, un motiv care i-a axat, o stare, o faptă, care i-a axat întreaga viață, întreaga operă pe o linie. Aici aș enumera pe Andreescu, unul dintre primii mei pictori întâlniți în muzee, cu o melancolie și cu o stare de căutare și de frământare permanentă. Iar altul, Vincent van Gogh, care se aseamănă cu o parte din lucrările lui Andreescu, dar care e legat și mistuit de un foc și mai mare... Unul dintre ei mi-a insuflat copilăria, iar celălalt m-a bucurat în anii adolescenței. Amândoi sunt pictori ai eternității, amândoi sunt pictori, în care realitatea trăită, durerea sufletească pe care le-a înmagazinat-o în inima lor le-a fost o torță, le-a deschis calea picturii, calea creației. Nu poți picta fără să fii

mănat de un imbold, nu poți picta fără să știi că dăruie și că acest dar al tău ajută oamenii, îi face altfel, îi face mai buni, îi face la rândul lor să dăruie.

- *Am văzut într-un film, tare fain făcut, realizat de Vasile Bogdan regia și Grațian Gâldău imagine și editare, un stil lucrat de tine care mai mult ca sigur profesorii tăi nu te-au învățat. De aceea te întreb dacă azi se lucrează diferit față de trecut, față de cum ai studiat la institut ?*

- Vorbești de un film realizat de Vasile Bogdan și Grațian Gâldău, „Lumina Îngerilor. Dar Divin”, un film cam de o jumătate de oră, un film realizat în cea mai frumoasă galerie în care lucrările mele au stat de câteva ori, e vorba de Muzeul Național al Banatului și de mansarda acestuia. O galerie care aproape în fiecare toamnă îmi devine peste timp de o lună, îmi devine atelier de creație, spațiu de întâlnire cu publicul, loc de meditație și de înălțare spirituală. Acolo, în acel pod, în care lumina străbate prin ferestre, o hală uriașă, o cupolă uriașă, care se sprijină pe sute și sute de grinzi, ca și când grinzile ar fi lăstarii, ar fi copacii, ar fi crengile care cresc din pământ și sprijină cerul. În acest spațiu, expun aproape întotdeauna în jur de 100 lucrări, în acest spațiu invit școli, licee, copii, care se întâlnesc cu pictura mea și care au voie să o mângâie, pentru că orice lucrare de artă e o bucată din suflet, care cu cât e mai iubită, mai mângâiată, mai răsfățată, ea va crește mai departe, se dăruie mai departe și intră mai ușor în inimi, suflete și casele celor care se vor bucura de ea. Acest film, lucrat pe viu, timp de 30 de minute, reprezintă o pictare sub aparatul de filmat, o pictare sau o redare a unui motiv pictural, floral, găsit instantaneu, căutat de-a lungul întregii mele vieți, o floare, un buchet de flori, care vin să îți încălzească sufletul, care se nasc din contopirea mai multor lumi...

Florile, asemenea îngerilor și femeilor, sunt ființe care stau în sufletul tău și care îți aduc întreaga bucurie. Niciodată un artist adevărat, un pictor adevărat nu trebuie să iasă din camera lui, să își caute un motiv. Motivul e înăuntrul camerei lui, inimii sale, sufletului lui. Iar, a picta un buchet de flori, a picta un vas cu flori, a picta însăși firul unei flori înseamnă a-ți picta bucuria, fericirea,

Mihai Teodor Olteanu, Frumoasa în albastru

ca dar, o stare de neliniște pe care artistul o are de la primele lui pânze până la ultimele. O are, nu o trădează niciodată, dacă arta lui merge acolo unde e destinul și dacă arta lui face cel puțin o dată pe an o bucurie cuiva. Dacă din sutele de tablouri pictate într-o jumătate de an, într-un an sau zece, o parte din ele ajung să bucure, să mistuie suflete, ajung să le vindece de răul celor din jur, înseamnă că pictura ta întreagă e binecuvântată, e vindecătoare, e supremă.

Un pictor adevărat se regăsește nu doar în tablourile sale, ci și în relația cu celelalte arte, pentru că arta plastică este o artă a asimilărilor, a sendimentărilor. Pictura nu este doar punerea pe pânză a unei culori, ci punerea pe pânza sau în pânza mare a vieții, a lumii, a întregilor culori care sălășuiesc în tine, în lumea ta și apoi care se împart celor din jur. A fi pictor al sufletelor înseamnă a fi actor, înseamnă a-ți juca propriul rol pe o scenă a lumii, pe o scenă neîncăpătoare, pe o scenă în care ți se scrie de către tine propriul rol mai mult decât actorului care joacă roluri diverse, crezându-se întotdeauna doar el. Pictorul este și mai mult decât un actor, pentru că nimeni nu îi scrie opera, nimeni nu îi regizează picturile, ci doar el, doar sufletul lui învolburat, un suflet care e primit de ceilalți îi face destinul, îi face viața și îi face eternitatea. Picturile unui artist, dacă nu creează emoție, vor rămâne doar obiecte de atârnat pe pereții galeriilor, pe pereții muzeelor lumii. Picturile unui artist adevărat, creează→

emoții, ele nu rămân atârinate acolo în cuie, ci rămân bătute în inimi. Atunci o pictură rămâne eternă, o pictură îl face pe cel care a pictat-o să nu moară niciodată, să fie pomenit de generații și generații, poate chiar mai mult decât în timpul vieții sale fizice. Pentru că motivele care îl aduc în fața privitorului nu sunt copiate, nu sunt furate din muzee sau albume, ci sunt pur și simplu trăite de artist. Motivele lui nu sunt căutate cu disperare, ele au fost și rămân motive ale tuturor marilor pictori ai lumii. Niciodată omul, niciodată femeia, niciodată floarea, niciodată îngerul, niciodată chipul lui Iisus nu au trebuit să fie căutat de artist. Aceste motive artistul adevărat le-a întâlnit din copilărie și până la ultima pânză, le-a întâlnit peste tot fără să le caute, fără să le aducă pe pânză în mod ostentativ. Ele erau înăuntrul lui, el le-a scos la suprafață doar pentru a arăta celor din jur cât de frumos poate picta el, cel care ne-a învățat pe toți să pictăm, iar noi nu suntem menși să îl copiem, ci doar să-i aducem o zonă, o clipă, o licărire din personalitatea noastră, zugrăvelii lui universale și să credem pentru o clipă că și noi am putea deveni zugravi.

- Care crezi că este diferența dintre un amator și un profesionist ?

-Nu cred că școala unui artist e dominantă, nu cred că pictura sau arta plastică se fac de către profesori, le înveți de la profesori, așa cum am vorbit și mai înainte, Dumnezeu tău e cel mai mare pictor al lumii, El a pictat lumea în momentul în care ți-a dăruit-o ție, a dăruit-o întregii omeniri. S-a gândit la tine, s-a gândit și la artistul din tine, că vei fi mult mai sărac dacă nu vei găsi toate frumusețile lumii, orânduite după chipul și asemărea Lui. Tu ai venit pe lume într-un amfiteatru, pe o scenă în care nu ți-a lipsit niciodată nimic, iar dacă ai simțit că unele lucruri nu sunt așa cum le visai, cum le gândeai, cum ai vrea să fie, nu ai făcut altceva decât să te apuci de lucru, decât să ți le faci pe cuviința ta, pe libertatea ta, pe bucuria ta. Asta nu înseamnă că ai luat de la capăt facerea lumii și că ai refăcut-o. Asta înseamnă că ai pus un strop de culoare în cea ce el a adus pe lume. Ai pus un strop de culoare acolo unde tu, te-ai găsit mai gol, acolo unde tu te-ai văzut mai șters, acolo unde tu ai crezut că ai prea puțină lumină, că ai prea puțină

culoare, că ești prea palid, ca ești prea șters, că ești prea umbrat. Acolo ai venit cu propria ta culoare, luată din întreaga culoare a lumii, a omenirii, ai întins-o pe o pânză mică a ta și ai încercat să îți pui literele numelui tău pe acea pânză. În momentul în care ți-ai dat seama că te-a mulțumit prima poveste, prima poveste de întâlnire a culoriilor tale pe o pânză mică a ta, atunci tu ai început să devii zugravul tău, să devii zugravul lumii tale, să devii ceea ce conștient știai că te va scoate din mulțime și că îți va da un nume aparte. Acela de zugrav al lumii tale și acela de pictor, după ce vei pleca, pentru că a fi zugrav nu înseamnă doar cuvântul a zugrăvi pereți, ci a fi zugrav înseamnă a zugrăvi imagini, a zugrăvi pereți în alt fel, a zugrăvi lumi, a zugrăvi priveliști pe care tu le vezi, le transpui și le redai pentru publicul tău cu acea inocență cu acea semnătură proprie ție. Dintr-o sută de artiști, același motiv e pictat în o sută de feluri, chiar dacă ochii noștri îl văd poate asemănător, chiar dacă fotografiile celor 100 de artiști sunt aproape identice. Acel motiv sau orice motiv, pentru fiecare din noi, e altceva, îți dă o alta stare, o altă credință, o altă întâmpinare a vieții și la fiecare motiv tu, personalitatea ta îi va răspunde cu altceva. Acesta înseamnă pictorul, acesta înseamnă originalitatea sa, nu trebuie să ai sute de motive în panoplia ta, nu trebuie să cauți motive necunoscute, nevăzute niciodată de nimeni ca să fii original. Aceleași motive care cei o sută de artiști le văd pot fi motive eterne ale picturii. Și, cum am zis, îngerul, femeia și floarea sunt motive care se substituie unuia altuia, care sălășluiesc unul într-altul vreme de mii și mii de ani. Tu doar

Mihai Teodor Olteanu, Flori de vară

trebuie să le cauți, să le vezi, ca însușirile unuia sau altuia din motive se subscriu în toate, le vei găsi în toate, doar trebuie să le cauți. Acest lucru le face și un pictor cu școală, îl face și un pictor cu har, pentru că nu prin școală îl face, ci prin harul care i-a fost dăruit, iar făcând acest lucru, harul său nu se topește, harul său nu se distruge, harul său merge mai departe, la alte și alte generații și îi face și pe alții chiar dacă nu să îl iubească, ci măcar să îl pomenească. Iar pentru un artist, iubirea și pomenirea sunt lucruri aproape similare. Marii artiști ai lumii care au intrat în istoria lumii, în istoria artei plastice a lumii au intrat pentru că au venit cu aceleași motive, cu aceleași căutări, de la început până la sfârșit, dar le-au găsit motivelor și căutărilor la altfel de formă, o altfel de față. Această formă, față, lumina i-a definit pe ei, i-a separat pe ei, i-a făcut pe unii să rămână acolo în timpul sau chiar dacă au câștigat saci sau căruțe de bani, pe operele lor, ei nu au mers mai departe, ei nu au traversat veacurile mai departe, ei nu au intrat dintr-un veac într-altul în inima noastră și nu au crescut, au rămas acolo. Unii dintre ei, și nu vreau să dau exemple, sunt astăzi mai iubiți, mai valoroși, mai eterni decât atunci când și-au pus viața, inima, sufletul lor și harul dăruit de Dumnezeu, și l-au pus în slujba artelor și au rămas eterni. Și cu cât trece vremea și cu cât îi căutăm mai mult, le găsim tot mai multe povești personale care îi fac să fie vii și astăzi.

- Ce reprezintă arta pentru tine și mai ales pictura ?

-La început, pictura pentru mine a fost doar o stare de eliberare, o stare de trecere dintr-o așteptare a unui altfel de viață într-o altă viață. Acela copilărie, lipsită de modelul tatălui, lipsită de persoana lui, pe care fiind atât de fraged o puneam în prim plan, o puneam datorită Bisericii și datorită înțelpciunii bunicii mele, o puneam ca un motiv de speranță. Atunci, a copia o icoană, un desen însemna o întâlnire cu mine și cu viitorul destin. Nu însemna artă, nu însemna ceva deosebit. Dar însemna o dorință de a merge mai departe și de a căuta și de a mă elibera de chinuri, de grija că mâine voi fi tot singur. De fapt această căutare a picturii, a artei m-a dus în căutarea destinului, în căutarea înțelepciunii, în căutarea iertării și a →

tuturor sentimentelor care îl apropie pe om de Divinitate. Biserica era pentru mine o a doua casă, mergeam în Biserică, mă uitam la chipurile îngerilor, la chipurile sfinților și aveam sentimentul că ei acolo trăiesc, că ei acolo își duc veacul, că viața lor se întâmplă înăuntrul pereților și că uneori au nevoie de liniște, au nevoie de tihnă, au nevoie de taină. Uneori când auzeam corul, fiind copil de 3, 4, 5 ani, când auzeam corul că răsună prea tare, aveam sentimentul că îi stârnește pe îngerii, că îi deranjează, că îi scoală din somn mai repede decât ei ar vrea să se trezească. Și mă uitam la cei din cor, mă uitam la preot, de ce nu face nimic, ca să nu mai fie „gălăgie” în biserică. De fapt, „gălăgia” nu era gălăgie, ci era muzică, iar îngerii iubeau această muzică și chiar mai mult această muzică ieșea și din pereții unde ei erau zugrăviți, unde eu credeam că ei dorm. Atunci mi-am dat seama că arta te poate izbăvi, că arta te poate vindeca, că arta adevărată, că pictura însăși e o creație care vine să liniștească lumea, vine să o protejeze de rău, de goliciune, de războaie, de foamete, de mizerie, de minciună. Artă e pornită din suflete curate și nu are alt rol mai mare decât acela de vindecare, de mântuire, asemeni luminii cu care Dumnezeu, când a început să facă lumea, s-a înfrățit, a spus să se facă Lumină și s-a făcut. În acea lumină a stat și stă și va sta toată culoarea picturilor, pentru că nu există pictură făcută cu orice culoare fără să existe lumina. Lumina transpare din orice întâlnire a culorilor, lumina izbăvește orice culoare când ea se suprapune, când ea se întâlnește, când ea se unește cu o alta, între două culori unite nu există nici un război. Nici una din marile culori ale spectrului nu poate fi nepotrivită cu o alta, nu vine să îi facă rău alteia, nu vine decât să se conjuge cu ea, să se întâlnească cu ea, să se îmbogățească prin ea. Două culori care se întâlnesc dau pe a treia sau dau mii și mii de nuanțe pentru că lumina e atât de universală în mijlocul unei culori, încât poate să irizeze culoarea în mii și mii de nuanțe. Tu trebuie să fi pregătit, ochii tăi trebuie să fie pregătiți să le vadă, dar noi nu putem vedea numai cu ochii, ci putem vedea cu inima, cu sufletul și cu toate simțurile noastre. Culoarea este la fel ca și cuvântul, una din marile taine. A cere

Mihai Teodor Olteanu, Biserici

lumina, a cere culoare și a cere cuvânt e identic cu a da lumină, a da culoare, cu a da cuvânt, iar artistul face toate asta la un loc.

- Ai descoperit ceva prin pictură ?

-Nu cred că a face pictură e un lucru, sau nu cred că e important sau nu că vei găsi ceva important sau nu prin pictură. În momentul în care un pictor merge mai departe cu arta sa, merge mai departe doar pentru că nu se poate întoarce, arta adevărată te mână acolo unde e nevoie de ea, atunci când e nevoie de ea și atunci când tu simți că ea e vindecătoare, că ea e mântuitoare. În momentul în care îți dai seama că nu e nevoie de tine, că nu e nevoie de pictura ta, că nu e nevoie de ceea ce ea poate să facă, tu te vei opri de la sine, pentru că vei obosi, îți vei da seama că ea, arta ta, nu are niciun sens, niciun rost și nu vei continua, te vei opri de la sine, cum am spus. Dar în momentul în care vei vedea un copil care se oprește în fața unui șevalet pe care stă o lucrare de a ta, un copil care vine într-o galerie de artă sau într-un muzeu unde ți-ai expus tablourile și se miră și se minunează, arta ta trebuie să meargă înainte. Pentru că a face un copil să se minuneze, să tresară, să simtă o mirare, să simtă o plăcere, o bucurie, să simtă ceva ce nu a simțit cu un minut înainte de a se întâlni cu pictura ta, îți dă sentimentul că tu trebuie să mergi înainte, că nu trebuie să te oprești, iar dacă o faci, o faci cu bucuria pe care ai simțit-o de prima oară când ai pictat. Niciodată nu câștigi prin arta ta mai mult decât ai câștigat în momentul întâlnirii cu ea, în momentul în care ți-ai dat seama că te vei regăsi, că te vei întinde pe o suprafață tot mai mare a vieții, regăsindu-te și întâlnindu-te cu ea, cu arta care devine la un moment dat un singur mod de a trăi, devine la

un moment dat însăși viața ta, nimic nu poate fi deasupra ei, nimic nu poate fi mai important decât ea. Comunicarea ta cu lumea de atunci încolo s-a întâmplat, se întâmplă și se va întâmpla prin ceea ce tu faci prin arta ta, prin ceea ce dăruiești tu prin pictură. Niciodată nu trebuie să aștepti să ți se dea înapoi ceea ce tu ai dăruit, pentru că însăși privirea unui copil, însăși mirarea unui copil în fața unui tablou de al tău ți-a dăruit aproape totul. Nu ai nevoie mai departe de cronici, nu ai nevoie mai departe de critici de artă, nu ai nevoie mai departe de muzee și de biblioteci pline de scrisuri, înscrisuri despre arta ta. Ai nevoie mai departe de mirarea acelor ochi a copilului. De întâlnirea acea benefică cu ochii copilului, cu tabloul care se suprapune pe ochii copilului, cu ochii lui care se scaldă în tabloul tău și între ochi și tablou se naște o mare, se naște o apă, se naște un fluviu curgător care îți va duce mai departe și ochii lui și pictura ta. Cele două lucruri îngemănate sau mai mult de două, vor fi pornirea ta și dorința ta de a nu te opri. Pentru că în momentul în care ai cucerit doi ochi de copii, în momentul în care tabloul tău a fost iubit de acești ochi și prin ei ai intrat în sufletul copilului și i-a dat bucurie, i-a dat veselie, i-a dat un licăr al luminii, i-a dat dublura ochilor săi, el și-a văzut în tabloul tău lumina, culoarea și tresărirea ochilor săi atunci sufletul tău a fost identic cu sufletul lui, atunci arta ta s-a regăsit în inima unui copil și de acolo a trecut și va trece mereu în inima altuia și altuia până la capăt, iar la capăt niciodată tu nu vei simți că e capătul, pentru că în momentul în care ai bucurat mii și mii de ochi, capătul nu mai vine. Capătul nu îl mai vezi, nu îl mai simți, iar trecea ta dincolo în lumina celorlalte alte veacuri e deja scrisă, e deja prescrisă, e deja o realitate. Acolo te duce arta ta, acolo e importanța artei tale, în nemărginirea căutării celor din jur a ceva în arta ta, a ceva ce au găsit primii ochi ai primului copil și la ceea ce ochii lui au continuat în sufletul lui și în sufletul celor din jurul lui, niciodată nimic mai mult decât creația nu poate înobilă, nu poate îmbogăți, nu poate ridica spre ceruri, nu poate ridica în neuitare.

Pentru că neuitarea unui artist înseamnă nemurirea lui.

Semn

Recurs la Eminescu: rușii

(VII)

Îndârjirea lui Eminescu în legătură cu cererea de cedare a Basarabiei crește din cauze interne. O sporește neștiința guvernului liberal în privința condițiilor păcii – adevărată sau mimată, anevoie însă de explicat și ca atare, ușor de pus pe seama unui exercițiu măcar defectuos, în orice caz, considerat nu destul de responsabil „în aceste momente, în care istoria întregă a României e primejduită”. Or, acesta preferă să dea cuvântul, în materie, oficiosului de partid, *Românul*, care în loc să dezbătă chestiunea, alege repede să-i acuze pe conservatori de „scorniri ca să amăgească opinia publică, cai verzi pe pereți și invențiuni care pun la îndoială loialitatea înaltului nostru aliat, fum care se va risipi la cea dintâi rază de adevăr”. Prin aprilie, gazetarul va nota că „opoziția n-a întrebuițat niciodată contra puternicului vecin expresii de care foiesc tocmai gazetele guvernamentale. Opoziția a fost rezervată în cuvinte și puternică în argumente, presa guvernamentală a fost puternică în fraze și vorbe late și slabă în argumente”. În ordinea expresiei, cu deosebire când provocarea vine dinăuntru, ironia lui Eminescu merge până oriunde în sarcasm. Aici, date fiind vechimea apartenenței Basarabiei la țara Basarabilor, cărora le poartă și numele, și alte motive de aceeași relevanță, „era natural ca guvernul nostru ...să nu știe nimic, absolut nimic despre intențiile Rusiei...”

Doar că, în planul faptelor, spune gazetarul *Timpului*, „Iată în fine că sosi generalul Ignatiev, pentru a ne spune nouă tuturor că Dumnezeu a făcut lumea la 1812 și că pentru Rusia numai aceea e drept ce s-a făcut de atunci încoace. Deci, fiindcă au anexat Basarabia la 1812, trebuie să reanexeze astăzi pârțicica ce-am recăpătat-o noi cu mare greu la 1856.”, iar un document pe care îl citează arată că aceste condiții erau cunoscute în Europa încă din iulie 1877. Ar fi fost nevoie, așadar, ca lucrurile să fie cunoscute la guvern și să fie aduse la cunoștința românilor pentru discuții și reacții publice și, se înțelege, pentru

demersuri de contracarare a propagandei rusești privitoare la îndreptățirea Rusiei de a pretinde o retrocedare teritorială în dauna chiar a aliatului cu sprijinul căruia ea își obținuse dreptul de a condiționa pacea. Dar pentru asta, firește, nu „veniturile”, ci „elementul istoric din România ar fi trebuit să predomnească în aceste momente în care istoria întregă a României e primejduită”, cei „a căror cea mai mare glorie ar fi ca să moară pentru țară a căruia (*sic*) trecut și mărire ei au creat-o”.

Cabinetul de la Sankt Petersburg, de partea cealaltă, își face treaba propagandistică atent, cu minuție, neignorând niciun fel de detaliu. În ceea ce transmite, „poleiește hapul pe care vrea să facă să-l înghită România”: „Argumentațiunea sa pare solidă pentru cei ce nu cunosc chestiunea, atitudinea sa pare binevoitoare României și povețele sale, părintești”. Îndărătul fațadei lustruite a frazării stau însă interesul nepăsător față de adevăr al puternicului, falsul cât lumea de mare și „panglicăria dialectică” (s.a.) – pe care Eminescu le demontează și le denunță cu o aplicație care n-ar avea de ce să nu stea în picioare până astăzi. „Atâtea cuvinte, atâtea erori istorice”, spune el. E mai întâi și fundamental neadevărul pe care Rusia îl „stabilește”, anume că „Basarabia a fost cucerită de ruși în 1812, de la populațiunile sălbatice locuind sub corturi, asemănată cu cerchezii, și că în 1856, ea n-a fost dar restituită legitimirilor săi proprietari”.

În istoria pe care o evocă Eminescu, Basarabia făcuse anterior parte, timp de patru secole, încă din vremea dinastiei Bogdanilor, din acea Moldovă independentă la început, care „cu mult înainte de aparițiunea politică a Rusiei pe scena lumii, a oprit la Dunăre, parte prin arme, parte prin înțelepte tratate, progresele înspăimântătoare ale Semilunii”. În privința raporturilor reale cu Înalta Poartă, deși are obiecții față de definirea lor prin „numirile împrumutate dicționarului feudalității, de *suzeranitate* și *vasalitate*” (s.a.), ele „în drept constituiau mai mult un fel de independență a celui slab protegiat de cel tare în schimbul a câtorva îndatoriri precise”. Dacă în limbajul

Porții, Principatele treceau drept parte a Imperiului Otoman, asta e pentru că padișahul considera tot pământul cunoscut drept proprietate a sa, în timp ce, însă, își lua titlul de „împărat al împăraților”. Ca urmare, „Basarabia fiind în această situațiune în 1812, a fost, în *actul oficial de cesiune, dobândită de către Rusia de la Poarta Otomană* (s.a.), dar în realitate răpită de la legitimul și adevăratul său proprietar, care era Moldova, și transmisă de către acel ce nu avea drept s-o cedeze la acel ce nu avea drept s-o ia. În niciun caz n-a fost *cucerită* (s.a.), căci Rusia, atunci chemată îndărăt de invaziunea napoleoniană, se retrăgea în grabă, și încă și mai puțin cucerită de la populațiunea *musulmană-tătărăscă locuind sub corturi* (s.a.)” – iar „*Populațiunea musulmană-tătărăscă locuind sub corturi*, formând o entitate politică în mijlocul Europei și la începutul secolului al XIX-lea, este o ingenioasă descoperire...”, căci „imensa majoritate a populațiunii era compusă de *români agricultori* (s.a.), cu portul, cu limba, cu tradițiunile române. Chiar astăzi ei formează în Basarabia rămasă rusă o populațiune compactă de aproape 700 000 locuitori”.

Temerii insinuate, apoi, că, față de principatul Moldovei, România din prezent este un stat puternic, i se răspunde ironic: „Va să zică, motivul Rusiei principal ar fi temerea ce i-ar insufla puternica Românie, al cărei teritoriu n-are nici sfertul din întinderea celei mai mici *gubernii rusești* (s.a.), care are astăzi 4 milioane și jumătate locuitori, cam împuținați la fiecare zece sau 15 ani prin răzbelurile frecvente dintre vecinii săi puternici. Acest stat ar înspăimânta în viitor pe puternica Rusie, care numai astăzi numără 80 milioane de locuitori.” Altui raționament de natura „panglicăriei dialectice” – acela că de vreme ce România a violat →

AUREL BUZINCU

Tratatul de la Paris prin alianța contra Turciei și cea ce alianța a însemnat, Rusia este și ea îndreptățită să o facă – Eminescu are puterea să-i replice prin trimitere la rațiune și la morală: „Dară Rusia, care a cerut aceste călcări de la România și care s-a folosit de ele, este ea în drept astăzi să le reproșeze României și să se bazeze pe ele spre a o dezmembra? Scrupurile nu sunt prea la modă în diplomația de astăzi, dară toate au o margine în lumea asta și chiar dreptul celui mai tare trebuie încă să se razime pe o umbră oarecare de rațiune și de morală.”

Un reproș, în cele din urmă, de *ingratitude* ocazională recunoașterea sprijinului prin care Rusia „a făcut să reînvie privilegiile noastre călcate în picioare de Poartă, aceasta n-o uităm”, dar și adaosul: „însă, din nenorocire, trebuie să ne aducem aminte că această binefacere a fost răsplătită prin pierderea Basarabiei, care este a treia parte din teritoriul României, și din care bucățica restituită la 1856 este astăzi încă obiectul poftelor cabinetului din St. Petersburg. Pe lângă asta, de câte ori de atunci n-am plătit acest serviciu? Țara noastră a fost călcată de vreo patru-cinci ori în acest secol de către Rusia; din această cauză comerțul și agricultura noastră au trebuit să sufere niște catastrofe aproape periodice, cari la fiecare zece-cincisprezece ani ne fac a pierde tot fructul muncii noastre. Noi suntem baza de operațiuni a Rusiei în contra Imperiului turcesc. Noi îi servim de grănar, de cazarmă, de pozițiune înaintată. I-am dat în atâtea rânduri bogăția noastră, fructul muncii noastre; de astă dată i-am dat și sângele nostru”.

O contabilitate pe total, conchide Eminescu, n-ar da ca rezultat că „mica Românie” îi rămâne datoare Rusiei. Și adaugă, în temeiul unei nemulțumiri și a unei precauții pe care le-a exprimat mereu: „Astăzi ne oferă o tocmeală, o compensațiune, Dobrogea în locul Basarabiei. Darurile sale ni se par primejdioase”.

*În ediția de la Chișinău (Eminescu, *Opere. V. Publicistică*, Coordonatorul ediției: acad. Mihai Cimpoi, Editura GUNIVAS, 2001), p. 476: „*suveranitate și vasalitate*”.

Un pic de Caragiale

(III)

E un apogeu caragialian rostirea electorală a lui Nae Cațavencu: *voi progresul cu orice preț. Da, da, da, de trei ori da!* – pregătită, cu mare încredere în sine, de *Nu voi, stimabile, să știu de Europa d-tale, eu voi să știu de România mea și numai de Româna... Progresul, stimabile, progresul!*, întărită ornant de un *plâns* care îl *îneacă* până la a-l fi *biruit de tot* și de *aplauze zguduitoare* în tabăra susținătorilor, precum și cu *Voi progresul și nimic alta decât progresul*, firește, când *mă gândesc... la țărișoara mea... la România... la fericirea ei!... la progresul ei!... Totul împachetat cu grijă oratorică nedisimulată*, ca și tipul de actorie persuasivă pe care îl pune cu acest prilej în operă. De intuit că totul astfel pentru ca tăria personală cu toate ale ei să nu-i rămână cumva nearătată drept conștiută sub eticheta de adâncă modestie prefăcută a reproșului, cel mai probabil că imaginar, pe care, uitându-se la sine ca la o statuie pentru a-i îndemna subliminal pe ceilalți să facă la fel, personajul e onorat – nu-i așa? – să-l primească: *Mi s-a făcut imputarea că sunt foarte, că sunt prea, că sunt ultra-progresist...*

Momentul aduce în atenție nu numai elementul doctrinar distinctiv prin care avocatul aspirant la deputăție se separă, într-un exercițiu de sectarism politic de sursă autohtonă reală, de grosul partidului din care face parte – și care, în fond, *progresist* și el, nu este așa doar cum și cât crede sau doar acuză Cațavencu – și își legitimează astfel separarea ca anticameră a demersului electoral pe cont propriu, dar impune ca problemă, în

Mihai Teodor Olteanu, *Casă, în Bulgaria*

același timp, și *scrânțelea* lui Cațavencu. Există într-adevăr un atare element de construcție internă a personajului caragialian mai peste tot unde se urmărește o cât de cât semnificativă mișcare a lui – și unde oare să nu existe aceasta la Caragiale! –, încât devine obligatoriu să privim acest dat ca resort profund, de domeniul psihologicului, determinant pentru evoluția personajului și pentru natura acestei evoluții și până la urmă, pentru miezul *caragialescului* însuși.

În esență, pe fondul unei puternice insatisfacții de sine ascunse, nedevoalate, ar fi vorba despre însușirea, asumarea și profesarea angajată, cu toată convingerea și dăruirea, conștient sau nu, prin intermedierea unui fapt de natura *creдинței* – nu în înțeles religios –, a unui standard superior sau considerat superior care obișnuit reprezintă ținta aspirației, însă pe care personajele lui Caragiale îl practică dezinvolt drept propria lor natură. De proveniență felurită, acesta, mai ales de împrumut, *progresist* în sine ori socotit așa, privit, întocmai *creдинței* înseși, ca element de blazon, având funcție de înnobilitare a aparenței, a înfățișării, chiar dacă în ordinea unor valori de un aristocratism continuu discutabil sau chiar manifest antiaristocratice, el e constant preluat și practicat în *neadevare*, nepotrivit, neadaptat sau într-o adaptare relativă în relație, de regulă, atât cu fondul personajului, cât și cu mediul de aplicație. Avem astfel o făptură umană dezorientată profund și mai în orice privință și devenită, în atare condiții, puerilă în ingenuitate, iar asta tocmai întrucât, trăitoare parcă într-un mediu gravitațional inconsistent, cu aptitudine repede concurabilă de a exercita →

AUREL BUZINCU

tracție decisivă, această umanitate se află în situația de a lua asupra-și frâiele mersului în echilibru și în verticalitate, care nu se mai realizează de la sine, și nu dispune, pentru aceasta, de suficientă forță și orientare, încât ezită, șchioapătă, ratează, are accese și excесе felurite. Este vorba de acel ceva care, întocmai unui nod, întâlnește laolaltă principiile activizatoare ale acțiunii – voință, opțiune, interes, aspirație, caracter și temperament, bagaj de experiențe etc. –, le orientează, le strunește și le conduce spre țel, pe care îl configurează odată cu mijloacele și cu drumul către satisfacția pe care o proiectează, iar în această calitate complexă, în planul structurării ficționale, asigură în primul rând substanța și prestația vitală a personajului, sursa de bază a înțemeierii și a rezistenței caragialescului, și abia derivat, secundar, comicul și alte posibile efecte sau surse de efecte posibile. Nu e, în fapt, nici aceasta o noutate, că ceea ce numim *caragialesc* înseamnă înainte de toate viață – ori, cu exprimarea lui Caragiale, lume care *viază*.

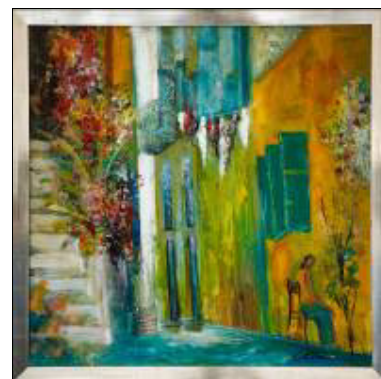
Ba încă, despre Cațavencu vorbind, n-am vedea destul dacă nu ni s-ar impune încă cel puțin o *scrântală* în ce-l privește și care poate că îl face, ca fapt de ficțiune, cu atât mai viu: într-o procesualitate în care multe personaje caragialiene se angajează, chiar dacă nu politic peste tot, dar cam din aceeași nevoie de afirmare a unei identități proprii noi, contând pe un progresism doctrinar în realizarea disocierii și a constituirii disidenței politice în fruntea căreia se așază, Cațavencu își completează programul de acțiune, acesta vizând susținerea pentru obținerea candidaturii și mai pe urmă votul public pentru deputație, tot în baza unei credințe. E încrederea totală pe care o investește, complementar celei doctrinare, în soluția poate că tot progresistă, în orice caz însă, oferită de o emancipare de această factură, pare-se, în moravuri, în liberalizarea teritoriului acestora – cea a șantajului. Și nu-i iese nici asta, cum nu-i iese propriu-zis nici progresismul doctrinar. În privința șantajului cu *scrisorica de amor* de dat în vileag dacă nu i se acordă susținerea – și care e de observat că omoară ușor, până la urmă, orice componentă doctrinară a întreprinderii lui –, nu e că l-ar sabota ceva sau cineva reprezentând vreo normativitate etică. Dimpo-

trivă, lucrul se poartă – Dandanache e proba, doar că pe Cațavencu nu-l ajută în demers propriile-i însușiri. El nu are, în ultimă instanță, destulă *puțințică răbdare* și este și el, tânăr fiind și nu îndeajuns de experimentat, *prea iute*. Rămâne indecisă sursa conformismului din final – spaima că *e un om pierdut*, cum îl amenință, *bărbată*, Zoe, o înzestrare structurală în sensul acesta ori încrederea bruscă în puterea *ingerului* care devine *madam Trahanache* și în restartarea proiectului său politic în consecință, pe alt fundament, dat fiind și că, află el acum chiar de la cine trebuie, *asta nu-i cea din urmă cameră*. Cu atare final, de bună seamă că se coboară până în absurdul lucrurilor și se hrănește din plin comicul, precum se potentează și interogația, speculativă sau nu, despre oricare dintre factorii care fac aici lumea să *vieze*.

Dar e de revăzut progresismul în termenii deja anunțați. Mai întâi, performer de ilogisme (*Industria română e admirabilă, e sublimă, putem zice, dar lipsește cu desăvârșire; Noi aclamăm munca, travaliul, care nu se face deloc în țara noastră!*; *Până când să n-avem și noi faliții noștri?... etc.*) și mim șchiop în chip destul de evident, Cațavencu nu se califică intelectual pentru realizarea unui demers ca acela presupus de închegarea și promovarea unei doctrine politice. El are o anume inteligență practică și o iscusință aferentă și atât. De altfel, progresismul lui, care nici măcar nu e chiar progresist, e mai ales unul de vorbe, un produs al imposturii, o aroganță sau nici atât, o reacție populistă, precum se poate ușor

Mihai Teodor Olteanu, *Ulcioare cu vin*

Mihai Teodor Olteanu, *Stradă din Tassos, Grecia*

vedea, în destulă măsură gratuită, dar insolită, un semn de exclamație merit să atragă atenția asupra purtătorului. Așa ceva arată, în realitate, respingerea *epitropiei bucureștenilor, capitaliștilor* și, pe un argument cu totul facil, nerecunoașterea dreptului de amestec al Europei în *trebile noastre*.

Or, nici *capitaliștii* și nici Europa nu au nevoie, în lumea în care ne aflăm aici, de această recunoaștere, pentru că nerecunoașterea nu duce nicăieri, iar un atare refuz doctrinar probează de fapt *absența simțului realității* (adus în discuție cu o anume frecvență de gazetarul Caragiale) și este simplă fanfaronadă.

Ca și *țărișoara mea...* și ca și scopul *soțietății enciclopedice-cooperative „Aurora Economică Română”*, anume *România să fie bine și tot românul să prospere*.

Pe de altă parte, Cațavencu se pretinde *candidatul grupului tânăr, inteligent și independent – adică dăscălimă, popa și moflujii*, în calificarea lui Tipătescu.

De fapt, o invenție fără conținut ca și progresismul. Tocmai de aceea este silit să-și admonesteze trupa și să caute să o îndrepte – în înțeleșul de a o adecva doctrinei: *Voi dascălii sunteți băieți buni, dar aveți un cusur mare: cum vă vorbește cineva de istorie, s-a isprăvit, are dreptate*. Iar în aceste condiții, se explică ușor încrederea în progresism ca investiție de încredere într-o formă și nu chiar într-o realitate – ceea ce și permite renunțarea cu ușurință la doctrină ca armă politică în favoarea unui mijloc mult mai sigur: șantajul.

Doctrina cu probleme și progresismul ei aproximativ au fost doar forme de împrumut cu realitate firavă.

Apa și avaturile sale.

Incursiune în universul poeziei

(II)

Continuând lumea inspiratoare de poezie a gândurilor lui Mircea Vulcănescu despre apă, care în avaturile sale combină luciul lichidului cu certitudinea solidului și cu misterul aburului, ajungem la mirajul oglinzii pe care o constituie suprafața liniștită a apei în care ne privim. Dar apa oglinzii ieșite din mâna omului are o mai mare stabilitate decât apa adevărată.

Deosebita elocvență a filosofului Mircea Vulcănescu a compus dintr-o răsufare uluitur și totodată foarte emoționantul „Prodrom pentru o metafizică a oglinzii” (Mircea Vulcănescu, *Pentru o nouă spiritualitate filosofică. Dimensiunea românească a existenței I*, Ed. Eminescu, 1992). Prodromul este reacția autorului la lectura eseului lui Alexandru Dragomir, „Despre uitatul în oglindă”, scris în anii 1945-1946, care trata motivul întâlnirii cu tine însuși în imaginea oglinzii și care făcea trimiteri la textul „Narcis” al lui Paul Valéry.

După cum comentează distinsul cărturar Constantin Noica, rapida replică dată de Mircea Vulcănescu alcătuiește un scurt dar veritabil tratat de „speculație” filosofică („*speculum* = oglindă”) despre oglindirea în intimitatea eului nostru a gândului altuia.

„Frumusețea este eternitatea contemplându-se în oglindă. Voi sunteți eternitatea și tot voi oglinda”, ne spun versurile lui Kahlil Gibran, referindu-se la adevărul nostru Sine (în culegerea de poeme „Profetul”, traducere Radu Cârneli). Iată un gând complex, care pune într-o nouă lumină locul nostru în Universul obiectiv. Filocalia este dragostea de frumos, de frumusețea Adevărului. Adevărul este etern și tot așa frumosul. Același important poet notează: „Viața și tot ce e viu este conceput în adâncul ceșos, iar nu în sclipirea cristalului. Și cine știe dacă însuși cristalul nu-i decât o ceață în destrămare?” Eu aș lua acest gând de la celălalt capăt: cine știe dacă nu Viața începe numai atunci când încetează reflectarea, viața fiind de fapt tulburele din spatele clarității cristalului oglinzii?

Pe de altă parte, de ne vom referi doar la misiunea rațiunii care deschide poarta pentru luminile ce caută sufletul,

ne vom da seama cât de trist este când rațiunea nu realizează o bună cumpănire cu pasiunea omniprezentă și puțin docilă, și sfârșește prin a ceda complet acesteia din urmă.

Atunci rațiunea își pierde valoarea proprie. Atunci ne vor părăsi limpezimile cristalului și ne vom afunda în Tulburele care înseamnă haos devastator sau, dimpotrivă, vom rămâne turtiți de suprafață, în Nimic. Atunci rostul oglinzii moare.

E trist când argintul oglinzii de sticlă se alterează (ca firul de argint menționat de spirițiști), când oglinda devine un zero, o non-valoare, o sticlă banală. Este ca moartea iubitei, în al cărei suflet și lumină a ochilor îți vedeai cusururile și calitățile propriei tale inimi.

Putem pierde temporar geometriile clare ale imaginii când oglinda se acoperă de abur, ca oglinda din baie, sau de gheață, ca oglinda retrovizoare laterală a mașinii, iarna. Poetul notează că ea va deveni atunci ca „oglinde/ cu limpedele-nțepenit de promoroacă/ în care urlă câinii./ și goluri negre sembulzesc/ de țes lîntolii crinii” (Horia Ion Groza, *Meditația oglinzilor*). Dar chiar când oglinda devine o simplă sticlă transparentă, din fericire, speranța nu dispăre, căci și Fereastra, deși intrată în întuneric, se poate metamorfoza în oglindă, dacă binevoiește.

Oglinda de sticlă constituie un pas făcut de inventivitatea umană în afara naturii. Tehnica l-a dus pe om însă și mai departe. El se oglindește acum în lumea digitală a spațiilor, greu de atins cu degetul dar atât de palpabile, create de câmpurile de forță ale calculatoarelor. L-a întrerupt oare acest progres tehnic pe om de la travaliul continuu al sufletului său, travaliu dureros, sacrificial dar cons-

tructiv, proces de pierdere și regăsire a imaginii sale ca ființă, repetat fără încetare de-a lungul istoriei culturilor și civilizațiilor?

Noi suntem dușmanii noștri. Egoul nostru constituie platoșa nefastă pe care ne-am durat-o singuri și cu care ne-am acoperit Sinele. Ne înstrăinăm. Nu mai vedem semenii, egoismul nu ne lasă nici să ne mai vedem cu adevărat pe noi înșine. Ne-o dovedește lumea potențial amăgitoare a oglinzii apei. „Și Narcis văzându-și fața în oglinda sa, izvorul, / Singur fuse îndrăgitul, singur el îndrăgitorul” (Mihai Eminescu, *Călin – file de poveste*).

Tentația narcisimului face parte din jocurile înșelătoare ale oglinzii la care sensibilitatea egoului nostru, pentru care avem cea mai mare stimă, este atât de dezarmant de receptivă. Îmi amintesc de un gând de-al tatălui meu, Horia Groza, pe când era parte a bogatei mișcări literare interbelice: „Dacă Narcis ar fi înmuat degetul în izvor, imaginea sa [sfărâmată] ar fi trebuit reconstruită de spirit. Prin sforțarea aceasta, Narcis ar fi ajuns să se integreze suferinței universale” (Horia Groza, *Poezii, cronici literare, eseuri*, Ed. Litera, 1995). Suferința universală vine din faptul că întreaga lume a devenit o multitudine de egoisme.

Ion Barbu a scris versurile: „Din ceas, dedus adâncul acestei calme creste./ Intrată prin oglindă în mântuit azur” (*Joc secund*). După matematicianul Mihai Horia Botez (*În oglinzi paralele*, Ed. Fund. Cult. Rom, 1999), acest mântuit azur „comprimă universul ipostazelor, al esențelor, perceptibil acum prin conversiune. Pătrunderea în azur cere o poartă specifică: oglinda”. Tudor Vianu (*Ion Barbu*, Ed. Cultura Națională, 1935) sesizează tâlcul jocului secund barbian: „Un joc, adică o combinație a fantasiei, liberă de orice tendință practică și un joc secund, desfășurat în acea superioară zonă a esențelor ideale. Cum însă ideea în puritatea ei nu este reprezentabilă, nu constituie imagine, poetul o figurează prin aparența cea mai pură de contingente materiei, prin curatele răsfrângerii ale lumii în oglindă. Prin oglindă, lumea intră în mântuit azur”. Mihai Botez adaugă: „în geometrie, oglindirea este o transformare a spațiului, care→

HORIA ION GROZA

invariază distanțele și unghiurile, dar schimbă sensul de parcurgere a unei figuri”, căci „numai modificând sensul, absolutul devine perceptibil – absolutul fiind înțeles ca direcție, fără a fi vreodată tangibil. Oglindirile, ca transformări geometrice, formează un grup ai cărui invarianți definesc o geometrie”. Ion Barbu, citat de Botez, scria: „versul căruia ne închinăm se dovedește a fi o dificilă libertate: lumea purificată până a nu mai oglindi decât figura spiritului nostru”. Deci oglinda servește pentru a trece dincolo de aparența materială și, prin imaginile date de oglindă purificate de leștul material, a pătrunde în lumea spirituală, în „mântuitul azur” al sufletului nostru.

Pe acest „mântuit azur”, Lucian Blaga îl caută în taina unui ochi de apă, în oglinda căruia eul își pierde identitatea în genunile timpului (*Oglindă din adânc*): „Când mă privesc într-o fântână./ mă văd cu-adevărat în zi/ așa cum sunt și-am fost și-oi fi./ Când mă privesc într-o fântână/ ghicesc în fața mea bătrână/ cum ceruri și pământ se-ngână./ Când mă privesc într-o fântână./ știu că-n adâncuri foste mume/ îmi țin oglindă, ochi de lume./ Când mă privesc într-o fântână./ îmi văd și soarta, uit de nume.”

Categoric însă, oglinda are limitele ei în efortul nostru de a transcende realitatea materială spre a cunoaște lumea esențelor, pe Dumnezeu și, prin El, ființa noastră așa cum a fost ea alcătuită dintru începuturi. Apostolul Pavel se plânge că acum Îl vedem pe Dumnezeu parțial, atât cât ne permite ghicitura oglinzii, și că nu-L vom putea cunoaște decât în lumea veșnică de dincolo, când, total desprinși de materialitate, vom fi „față către față” (1 Cor. 13,12).

Uitând de numele eului nostru și dezbărându-ne de singurătatea în care ne împinge egoismul, începem să devenim noi înșine, să fim animați de iubirea pentru aproapele și de dorința unirii cu Binele Universal, care aduce pace și alină suferința. „În cea oglindă mișcătoare/ Vrei să privești un straniu joc./ O apă vecinic călătoare/ Sub ochiul tău rămas pe loc?/ S-a desprimăvărat pădurea/ E-o nouă viață-n orice zvon./ Și numai tu gândești aiurea./ Ca tânărul Endymion./ De ce dorești singurătate/ Și glasul tainic de izvor?”

(Mihai Eminescu, *Diana*). Trebuie să cultivăm smerenia. Ea este poarta dragostei. Să „ai smerenia apei care umple oricare fel de oală și tăria ei care cu moliciunea ajunge să roadă stânca”, îl povățuiește cu înțelepciune eroul de roman Ilie Halac pe fiul său (Horia Ion Groza, *Suferință și demnitate*, Ed. Logos, 2015). Despre smerenie vorbesc și versurile sihastrului de la Hozeva: „din apa umilinții/ Au băut în viața sfinții” (Sfântul Ioan Iacob Hozevitul, *Glasul Conștiinței*).

Mirifica natură a apei cu fascinanta sa universalitate și multiplele sale oglinzi devine și mai fascinantă când se energizează, când devine râu. Gaston Bachelard scrie: „Nu mă pot așeza lângă un râu fără să cad într-o reverie adâncă, fără să-mi regăsesc fericirea”. Apele în curgerea lor poartă jucăuș corăbioara de hârtie a visării și totodată dovedesc un anume meșteșug al îngemănării măiestre de sunete, de la șoapta cea mai tainică la vuietul cel mai amenințător, ca un veritabil limbaj poetic. Gaston Bachelard observă că „râurile și fluviile sonorizează cu o stranie fidelitate peisajele mute, că apele care susură le învață pe păsări și îi învață pe oameni să cânte, să vorbească, să spună iarăși și iarăși că de fapt există o continuitate între vorbirea apei și vorbirea omenească. Limbajul omenească are o lichiditate, un debit în ansamblu, o apă în consoane... Râul vă va învăța să vorbiți totuși, în ciuda suferințelor și

Mihai Teodor Olteanu, Fereastră în lumină

a amintirilor. El vă va învăța euforia prin eu-fuism, energia prin poem. Vă va spune, clipă de clipă, cuvinte frumoase și rotunde ce se rostogolesc peste pietre”.

Dacă vom privi înapoi și contempla întreaga noastră viață cu multitudinea de evenimente și oameni care au umplut-o cu tumultul lor, vom putea să distingem, firul roșu al timpului de zi cu zi împletit cu firul de azur al eternității care dă sens primului, îmbrățișându-l strâns cu brațele sale nevăzute.

Atunci ne vom simți „bântuiți de apele” timpurilor și vom fi tentați a zice cu eroul unei populare cărți, Norman, pe când pescuia într-un râu de munte: „În cele din urmă, toate aspectele vieții confluează într-unul singur și un râu curge prin ele. Râul a fost năpădit adeseori de marile inundații ale lumii și acum aleargă peste pietre cu istorii din adâncuri. Pe unele pietre stăruie eterne picături de ploaie. Sub pietre se ascund cuvinte și unele cuvinte sunt ale dragilor noștri dispăruți. Mă simt bântuit de ape”. (Norman Maclean, *A River Runs Through It*, Univ. of Chicago Press, 1976).

Gaston Bachelard observă că „poetii ce iubesc ușoara desfătare trăiesc ca o apă banală, ca o apă ce merge din primăvară până în iarnă și care reflectă cu ușurință, pasiv, frivol, toate anotimpurile.

Dar poetul mai profund descoperă apa vie, apa care renaște din ea însăși, apa care [în esența ei] nu se schimbă, apa care pecetluiește cu semnul ei de neșters imaginile, apa care este un organ al lumii, un aliment al fenomenelor curgătoare, elementul vegetant, elementul purificator” (Gaston Bachelard, op.cit.).

Mihai Teodor Olteanu, Vază albastră cu bujori

Relecturi
George Călinescu –
ENIGMA OTILIEI

- tablou de familie –

(I)

Când afirmăm că personajul este component fundamental al romanului, spunem un truism. Teoria literară a dezvoltat în jurul personajului o întreagă retorică – o morfologie și o sintaxă -, pentru a-i „explica” poetica: relația personajului cu societatea căreia îi aparține, a raporturilor cu celelalte personaje, tehnicile de portretizare, a funcției în structura epică a romanului. Teoretic, crearea personajului literar, presupune: **prosografia** – descrierea exterioară (trăsături fizice, vestimentație, caracteristicile vocii, gesturi) și **etopeea** – descrierea interioară (moravuri, virtuți, vicii, gânduri, sentimente, obsesii); din reunirea lor într-un tot armonios, expresiv (aici trebuie căutată măiestria scriitorului) rezultă **portretul**.

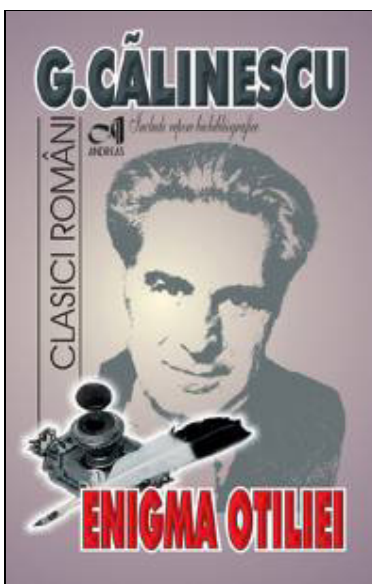
Orice analiză a personajului de către cititorul profesionist sau simplul lector, trebuie să indentifice: esența psihologică și caracterială, gradul participării la acțiune, rolul în evoluția subiectului, funcția narativă (participant la acțiune, martor, personaj-narator), încărcătura semantică, metaforică, simbolică a numelui. În concluzie: în jurul personajului se articulează un univers și el contribuie și la organizarea textului literar.

G. Călinescu se numără printre maiestrii portretului din literatura noastră. Pornind de la **tabloul de familie, flamand**, din incipitul romanului *Enigma Otiliei*, vom încerca să argumentăm afirmația făcută.

În manieră balzaciană, scriitorul își începe romanul cu precizarea timpului și spațiului și prin introducerea personajului ce va fi participant și martor în narațiune. În ampla descripție importantă nu e doar precizia și importanța tuturor detaliilor consemnate, ci și calitatea *estetică* a descrierii. E o descriere făcută de ochiul unui estet (N. Manolescu) bun cunosător al artei plastice și a arhitecturii.

„Într-o seară de la începutul lui iulie 1909, cu puțin timp înainte de orele zece, un tânăr de vreo optsprezece ani, îmbrăcat în uniformă de licean, intră în strada Antim, venind dinspre strada Sfinții Apostoli [...].

E celebra frază cu care începe romanul *Enigma Otiliei*. Dar să lăsăm

textul să vorbească: “[...] cu un soi de valiză în mână, nu prea mare dar desigur foarte grea, fiindcă obosit o trecea des dintr-o mână într-alta. Strada era pustie și întunecată și, în ciuda verii, în urma unor ploii generale, răcoroasă și foșnitoare ca o pădure. Într-adevăr, toate curțile și mai ales ograda bisericii erau pline de copaci bătrâni, ca de altfel îndeobște curțile marelui sat ce era atunci Capitala. Vântul scutura, după popasuri egale, coamele pomilor, făcând un tumult nevăzut și numai întunecarea și reaprinderea unui lan de stele dădea trecătorului bănuiala că mari vârfuri de arbori se mișcau pe cer. Tânărul mergea atent de-a lungul zidurilor scrutând, acolo unde lumina slabă a felinarelor îngăduiau, numerele caselor. Uniforma neagră îi era strânsă bine în talie, ca un veșmânt militar, iar gulerul tare și foarte înalt și șapca umflată îi dădeau un aer bărbătesc și elegant. Fața îi era însă juvenilă și prelungă, aproape feminină din pricina șuvițelor mari de păr ce-i cădeau de sub șapcă, dar culoarea măslinie a obrazului și tăietura elină a nasului corectau printr-o notă voluntară întâia impresie. Din chipul dezorientat cum trecea de pe un trotuar pe altul în căutarea casei pe care o căuta. Strada era pustie și lumea părea adormită [...]. În această obscuritate, strada avea un aspect bizar. Nicio casă nu era prea înaltă și aproape nici una nu avea cat superior. Însă varietatea cea mai neprevăzută a arhitecturii (operă îndeobște a zidarilor italieni), mărimea neobișnuită a ferestrelor, în

raport cu forma scundă a clădirilor, cibucăria ridicolă prin grandoare, amestecul de frontoane grecești și chiar ogive, făcute însă din var și lemn vopsit, umezeala care dezghioaca varul și uscăciunea care umfla lemnăria făceau din strada bucureșteană o caricatură în moloz a unei străzi italiene. În apropierea mănăstirii și peste drum de ea, o casă cu ferestre înalte era luminată. În fața ei staționa o trăsură luxoasă cu doi cai albi [...]. Tânărul ajunsese cu greaua lui valiză în chip de balercă în dreptul ei și, după oarecare examen, se opri lăsând puțin jos povara. Casa avea un singur cat așezat pe un parter scund, ale cărui geamuri pătrate erau acoperite cu hârtie translucidă, imitând un vitraliu de catedrală. Partea de sus privea spre stradă, cu patru ferestre de-o înălțime absurdă, formând în vârful lor câte o rozetă gotică, deși deasupra lor zidăria scotea tot atâtea mici frontoane clasice, sprijinite pe câte două mensole. La față, acoperișul cădea cu o streășină lată, rezemându-se pe mensole despărțite de casetoane, totul în cel mai antic stil, dar mensole, frontoane și casetoane erau vopsite cu un ulei cafeniu. Zidăria era crepată și scorojită în foarte multe locuri și din crepăturile fațadei casei și trotuar ieșeau îndrăznețe buruienile. Un grilaj înalt și greoi de fier, ruginit și căzut puțin pe spate, dovedeau, pe departe, existența unei curți în care se zărea prin întuneric atâtea frunziși și atâtea trunchiuri, încât întinderea ei deocamdată nu se putea calcula, impresia trecătorului fiind totuși de pădure fără fund. Grilajul avusese o poartă mare cu două aripi, legate acum cu un lanț. O porțiță mai mică era deschisă și pe aceea, luându-și sacul în mână, intră tânărul, după oarecare chibzuială. Ajungând în fața ușii de la intrare, el se codi să urce cele două trepte de piatră [...] nu văzu prin apropiere nicio sonerie și a bate în ușă i se păru, cum era și natural, o absurditate. Într-adevăr, ușa, de forma unei enorme ferestre gotice de lemn umflat și descleiat de căldură sau de ploaie și bubos de vopsea cafenie, se întindea [...] până aproape de streășină. [...]. Neavând alt chip de ales, tânărul apăsă clanța moale și dădu să tragă ușa. Dar, spre spaima lui, ușa cea uriașă se mișcă aproape de la sine, căzând spre el cu un →

IONEL POPA

scârțâit îngrozitor. [...]Tânărul intră atunci, încercând să închidă cât mai bine infernala ușă și abia înăuntru făcu uimitoarea descoperire că mânerul de os al unui probabil clopoțel interior atârna în salon. Dar nu îndrăzni să sune numaidecât, într-atât îl miră anticamera. Era de o înălțime considerabilă, ocupând spațiul celor două caturi laolaltă. O scară de lemn cu două șiruri laterale forma un soi de piramidă în vârful căreia un Hermes de ipsos destul de grațios, o copie după un model clasic, dar vopsit detestabil cu vopsea cafenie, ținea în locul caduceului o lampă de petrol cu glob de sticlă în chip de astru.”

Ne-am permis acest lung citat în convingerea că rezumatul sau parafrazarea i-ar afecta frumusețea și i-ar fi estompat semnificația detaliilor. Textul e atât de transparent, încât un comentariu lexical, morfo-sintactic și stilistic este de prisos. Totuși, menționăm ținuta neologică a limbajului. De subliniat: în totalitatea ei, descrierea spațiului exterior, apoi și aceuia interior, sugerează cu pregnanță ceva mai mult și mai profund decât o face conceptul de *milieu* statornicit de realismul balzacian; tenta de caricare culmi-nează cu imaginea de *kitsch* a lui Hermes – zeul olimpien cu numeroase atribute printre care și acela de „zeu al hoților și pungășilor”; poziția și rolul statuii în roman ne amintesc de secvența din basmul popular în care buzduganul sau alt obiect anunță sosirea ori prezența Zmeului sau a familiei acestuia.

În interiorul amplei descrieri, este introdusă prima creionare a portretului tânărului Felix, care va fi personaj activ și martor în structura epică a romanului. În creionarea chipului tânărului, accentul cade pe câteva amănunte expresive care conduc spre portretul moral-psihologic: îmbrăcămintă, fizionomie, gesturi.

Din aceste detalii se descifrează un caracter cu psihologia-i specifică: o tinerețe sfoasă, nesigură, dar totuși plină de voință. Ceva mai încolo, este introdusă „schița” biografică a tânărului. Felix este coala albă pe care se va scrie destinul său. Coroborând toate elementele de portret prezente în roman și raportându-le la imaginea tânărului din incipitul romanului putem spune că tânărul Felix e supus

unui proces de creștere și formare, cu parcursul de la romantismul și naivitatea tinereții la maturitatea deplină a bărbatului cerebral, cu un ferm satut social, familial, intelectual-creativ, bine întemeiat. Personajul ilustrează pe deplin principiul fundamental al filosofiei scriitorului: actul creator. În finalul romanului, aflăm că odrasele familiei Tulea nu au urmași biologici și intelectual-creativi. Acest principiu e atât de temeinic în filosofia lui Călinescu, încât acesta nu iartă pentru acest stigmat, nici pe Pascalopol și Otilia, altfel personaje **pozitive** în roman.

Ampla și complexa *expozițiune* a romanului are un anumit rafinament artistic, rezultat al frecventării și asimilării artelor vizuale (pictura și arhitectura).

Descrierea spațiului exterior se încheie cu intrarea lui Felix în spațiul interior al casei și cu apariția stăpânului, moș Costache Giurgiueanu, o adevărată emanație a acestui cadru fizic ... Sus, în capul scării, tânărul Felix „văzu, mirat, un omuleț, subțire și puțin încovoiat. Capul îi era atins de o calviție totală și fața aproape spână și, din cauza aceasta, pătrată. Buzele îi erau întoarse în afară și galbene de prea mult fumat, acoperind numai doi dinți vizibili, ca niște așchii de os. Omul, a cărui vârstă desigur înaintată rămânea totuși incertă, zâmbea cu cei doi dinți, clipind rar și moale, întocmai ca bufnițele supărate de o lumină bruscă, dar privind întrebător și vădit contrariat”.

Portretul „moșului” e trasat din câteva tușe sigure de penel. Predomină parataxa propozițiilor destul de concise. Complexitatea lor crește progresiv, pe măsură ce sunt introduse anumite detalii (gesturi, muțenia bălbăită) care trimit spre psihologia personajului (evaziunea, temporizarea, amânarea, teama, închiderea în sine).

La întrebarea tânărului: „Unchiul Costache? Aici șade domnul Costache Giurgiueanu?” și la declinarea numelui: „Eu sunt Felix, nepotul dumnealui”, bătrânul răspunde: „-Nu-nu-nu știu... nu-nu stă nimeni aici, nu cunosc ...”.

Buimăcit de cele ce i se întâmplă, Felix părăsește anticamera și iasă în stradă, dar după câteva momente, hotărât se reîntoarce. De data aceasta, în capul scării, alături de

Mihai Teodor Olteanu, Rendez vous

bătrânul cu același răspuns, apare o siluetă care, cu o voce cristalină, spune bătrânului: „-Dar, papa, e Felix”. Privind spre capul scării, în apropierea „lui Hermes cel vopsit cafeniu”, Felix văzu „un cap prelung și tânăr de față încărcat cu bucle, căzând până pe umeri. [...] Fata, subțirică, îmbrăcată într-o rochie foarte largă pe poale, dar strânsă tare la mijloc și cu o mare coleretă de dantelă pe umeri, îi întinse cu franchețe un braț gol și delicat. Felix îi strânse mâna și avu o clipă impulsivă de a i-o săruta, însă fata i-o trase cu mult înainte de a lua o deciziune și i-o trecu sub brațul stâng [adresându-i-se]: „-Ce bine-mi pare, ce bine-mi pare - zise cu volubil - că ai venit . Eu sunt Otilia.”

Otilia, personajul, care dă titlul romanului, e introdus în scenă diferit față de cum a fost introdus Felix. În pagina descriptivă, care ar fi devenit anostă prin simpla repetiție a procedeelelor, scriitorul introduce o inserție muzicală. În roman, tot timpul Otilia va fi muzică. Toate elementele vizual-materiale nici pe departe nu conturează ceva palpabil, ci dimpotrivă, totul sugerează farmec, grație plutire melodioasă. Scriitorul realizează un portret muzical-balerin, expresie a tinereții, a unui suflet frumos și curat, care vrea să se bucure de viață.

Peste câteva paragrafe, portretul e completat, tocmai pe această linie: Otilia „părea să aibă optsprezece-nouăsprezece ani. Fața măslinie, cu nasul mic și ochii foarte albaștri, arăta și mai copilăroasă între multe bucle și gulerul de dantelă.

Însă în trupul subțiratic, cu oase delicate de ogar, de un stil perfect”. Otilia e bobocul de floare ce așteaptă să se deschidă.

Coroandă la Dimitrie Stelaru

(LV)

Scrisoarea semnată de Laurențiu Fulga și de Virgil Teodorescu, prin care Dimitrie Stelaru este convocat pentru „marți, 21 aprilie a.c., orele 17,00”* la Casa Scriitorilor (București, Calea Victoriei nr. 115) „în vederea constituirii Asociației Scriitorilor din București”**

București, [21 aprilie 1970]

[Casa Scriitorilor, Calea Victoriei nr. 115]

Stimate coleg,
Dimitrie Stelaru,

În perspectiva foarte apropiată a constituirii Asociației Scriitorilor din București, pentru o bună organizare a lucrărilor impuse de această acțiune și pentru consultarea prealabilă a tuturor membrilor săi virtuali, vă rugăm să binevoiți a lua parte la ședința Secției de Poezie, care va avea loc marți 21 aprilie a.c. [n.n.: 1970], orele 17,00, la Casa Scriitorilor din Calea Victoriei nr. 115, cu următoarea ordine de zi:

1. Dezbateri la referatul „Poezia - oglindă sensibilă a contemporaneității”, susținut de Radu Boureanu, redactor-șef al revistei „Viața Românească”, membru în Biroul Uniunii Scriitorilor;

2. Răspuns la întrebarea: „Ce sarcini preconizați pentru Comitetul de conducere al viitoarei Asociații a Scriitorilor din București”***;

3. Punctul de vedere al Secției de Poezie cu privire la reprezentarea ei în Comitetul de conducere a Asociației Scriitorilor din București.

Sîntem convinși că veți acorda importanța cuvenită problemelor puse de această ședință. Vicepreședinte,

Vicepreședinte,
Laurențiu Fulga
Virgil Teodorescu”.

Note

1.*Am reconstituit anul, fiind vorba de marți, 21 aprilie 1970.

2. Se știe, din 1949, „Uniunea Scriitorilor” a fost condusă de președinții Mihail Sadoveanu, Mihai Beniuc, Demostene Botez, iar la Adunarea Generală a Scriitorilor - desfășurată, la București, între 14-16 noiembrie 1968 - sunt aleși: Zaharia Stancu - președinte, cinci vicepreședinți - Ștefan Bănuțescu, Laurențiu Fulga, Meliusz József, Marin Preda, Virgil Teodorescu - și doi secretari (Georgeta Horodincă și Szász János). De consemnat, între 1962- 1967, Tudor Arghezi a fost președinte de onoare, iar în anul 1972 demnitătea a deținut-o Victor Eftimiu.

3. Asociația Scriitorilor din București a fost înființată în martie 1972, având șase secțiuni.

4. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

*
Scrisoarea lui Emil Vora*, trimisă din București, la 15 iulie 1970, fiului lui Stelaru - copilului Eunor Stelaru - felicitându-l pentru desenul lui apărut în numărul 25/ iunie 1970 al revistei „România literară“, „lângă poeziile lui tăticu-tău”.

București, 15 iulie 1970

„Dragă Eunor,

Este o lună de când ai publicat în numărul 25 din revista R.L. un desen foarte interesant, lângă poeziile lui tăticu-tău.

Am tot zis eu că vin să te văd și să te felicit pentru acest mare succes, dar

așa au fost împrejurările, că n-am putut.

Știu că ai multe de spus, și că mie vrei să-mi spui tot, tot.

Așa îmi spuneai acum un an, când am fost pe la tine.

Așa dar, dragă Eunor, îți urez mult succes, și cred că nu peste mult timp, am să vin să mai stăm de vorbă.

Te sărută al tău prieten (înzăpezit)

Emil Vora

P.S.: Dragă Stelaru, cu ocazia rândurilor către Eunor, îți urez și la întreaga familie multă sănătate”.

Note

1.*Poetul Emil Vora (n. în 14 septembrie 1906, la Meriș-Broșteni, jud. Mehedinți - m. în 17 martie 1979, la București).

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare lui Gheorghe Sarău, în 1989.

*

Scrisoarea trimisă de Petre Solomon, de la mare, în 10 august 1970, lui Dimitrie Stelaru, aflat la Casa Scriitorilor de la Călimănești, în care îi atașează „o poză cu Nourăș - conform promisiunii”, făcută de Petre Solomon, înainte de a pleca de la Călimănești.

[Jud.] Constanța, 10 august 1970

„Dragă poete Stelaru,

Îți trimit alăturat o poză cu Nourăș - conform promisiunii. Din păcate, alte poze n-au ieșit, e de vină fotograficul sau poate aparatul.

Noi am plecat de la București pe litoral, cu Alexe, care se simte foarte bine. Din când în când, îl pomenește și pe prietenul lui din Călimănești, care-i lipsește.

Vă doresc o vacanță plăcută pe malul Oltului.

Cu stimă

Petre Solomon”.

Notă

1.*Poetul și traducătorul Petre Solomon (n. în 15 februarie 1923, la București - m. în 15 octombrie 1991, la București).

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

GHEORGHE SARĂU

Unsprezece trepte ale desăvârșirii

într-un poem inițiativ de Nichita Stănescu

„Dar cel mai bine ar fi să poți să fii musafirul/ Zeului”

(III)

Îndemnul II/Pasul II - Foamea și ospătarea ca festin existențial

Foamea și ospătarea în viziunea lirică din poem reprezintă simbolic existența, ca pe o manifestare a vitalității debordante a eului, ca un festin ce implică însă o anumită discreție și o anumită decență: „Dacă ți-e foame, caută să nu te mănânci pe tine însuși/în libera vedere a altora.”⁽¹⁾ Să ieși din sfera propriei gândiri și mentalități în alte orizonturi din care să-ți înnoiești și nutrești personalitatea, nu doar din propria sferă. În lăcomia debordantă de-a fi, să nu te devorezi pe tine însuși, să nu-ți distrugi destinul, să fii ponderat, să fii decent, să consumi existența cu măsură, și la glorie, și la suferință. În vechile scrieri inițiatice referitoare la Pitagora sau la Orfeu, găsim astfel de sfaturi importante ⁽²⁾ în inițierea adeptilor. În ritualurile lui Pitagora aflăm: „Nu-ți mânca inima!” Adică: „Evită apatia, descurajarea, nu te lăsa doborât de nenorocire. Nu ceda în fața durerii, dimpotrivă, stăpânește-o. Nu te plânge, aceasta e caracteristica unui om slab. Alungă din spiritul tău orice gând dureros”. Sfaturile pitagoreice sunt în număr de 163, ele sunt reguli sau practici recomandate pentru cel care urmează calea inițierii. În accepția celor doi magi ai cuvântului, ai unor ritualuri inițiatice de o anumită notorietate în lumea antică, Pitagora și Orfeu, sărbătorile erau privite ca momente de triumf ale eului asupra sinelui. Sfaturile pitagoreice contribuiau la demnitatea adeptului. În viziune nichitiană, astfel de momente sunt similare unor prânzuri sau mese îmbelșugate în care învingătorul „îl mănâncă în talgere de aur” pe cel înfrânt – propriul sine: „Pândește și tu sărbătorile./Orice sărbătoare este masa pe care cel care a învins/ îl mănâncă, în talgere de aur, pe cel învins.” Triumful învingătorului are aici și sensul de armonizare a sinelui cu eul. Poetul vizează implicit epoca postmodernă, în care existența este atât de intensă, atât de aglomerată și de

spectaculară, încât individualitatea este dislocată de pluralitate, unul e devansat de multiplicitatea pe care el însuși a generat-o în lume, singurătatea e copleșită și eufemizat de colectivitate iar unicitatea nu are unde se manifesta: „Fii atent: tot ceea ce există are o sărbătoare a sa./Iar tot ceea ce există aproape că nu are loc de ceea ce/ există unde să se sărbătorească pe sine.”

Existența spectaculară sau înghesuială existențială este caracteristica modernității în lirica lui Nichita Stănescu. Este lumea pluralității, a încastrărilor, a mușcării și masticării, a interdevenirii și asimetriilor, nicicum a individualităților ce devin vulnerabile în spectacolul existențial. Poetul a intuit și a exprimat sugestiv era colectivității globale și riscurile pentru individualitate, de-a fi absorbită, masticată, înghițită. Eului îi vine rândul la sărbătoare – la ospătare – cu condiția așteptării și a bunei cuviințe. Așteptarea cuviincioasă va fi răsplătită la un moment dat de invitația în spectacol, la ospățul existenței. Punct culminant pentru eu, șansa și semnul maturizării, este „să fii invitat și tu la masă”. Să ospătezi, să te înfrunți din bunurile existenței. Metafora e simplă și extrem de elocventă, semnificând circumstanțe graduale pentru individ, să fie implicat la diferite niveluri sociale. „Fii cuviincios și vei fi invitat și tu la masă./E bine să fii invitatul caprelor./E și mai bine să fii invitatul cailor./Dacă-ți este foarte foame, și ești în stare să vorbești/cu dreptate și leneș; ai putea să fii invitatul pietrelor/ la masa tăcerii de piatră./ Dar cel mai bine ar fi să poți să fii musafirul/Zeului.”

Momentul ospătării existențiale poate avea ipostaze și semnificații diferite: „E bine să fii invitatul caprelor – numai că nivelul acesta primar ar reprezenta o ipostază minimală, o viețuire animal-vegetală, un statut nu prea favorizat de soartă. A fi invitatul cailor reprezintă însă ceva mai mult, o evoluție totuși. Caii reprezintă forța fizică și tovarășia cu omul în multe circumstanțe, în alergare sau în călătorie, la muncă sau în luptă, în cuceriri de teritorii, în expediții militare, dacă nu în vreo delectare sportivă sau artistică. Caii exprimă energie, forță și frumusețe. Și totuși nu e suficient să fii invitatul cailor. Cu o anumită condiție, ai putea „să fii invitatul pietrelor/la masa tăcerii de piatră” – cu ce condiție? „Dacă ești în stare să vorbești cu dreptate și leneș”, adică, să fii stăpân pe tine, să cunoști sensul existenței, să-i înțelegi taina, ipostază ono-

rantă, desigur, sapiențială, creatoare, poate chiar sacerdotală. Și totuși, nici aceasta nu este suficientă, nu este treapta cea mai de sus pentru cine aspiră la desăvârșire, adică pentru cine aspiră să stea la masa zeilor.

Există însă, în accepția poetului, treapta cea mai înaltă, cea mai de sus – enunțată lapidar, în stil nichitian, așa spune, în ton arhaic și sapiențial, astfel: „cel mai bine ar fi să poți să fii mosafirul zeului!”. Cu certitudine toți poeții și doresc să ajungă la favoarea de a fi mosafirul zeului. Metafora modernă, atipică indică un standard de umanitate și de poeticitate maxim, o trăire și o spiritualitate supreme. Posibil ca ea să plece de la una din temele filosofice ale lui Platon, care i-a inspirat ulterior pe poeți și pe filosofi în cultura europeană – prânzul zeilor undeva în adâncul bolții cerești ⁽⁴⁾. Să fii musafirul zeului semnifică să ajungi să te nutrești cu lumina unor sensuri sacre, superioare, neaccesibile oricui, să guști dintr-un nutriment celestial, din lumina cunoașterii spirituale, din altitudinea sentimentelor și trăirilor specifice zeității. A participa alături de cei vrednici la ospățul zeilor, sapiențial, probabil cel descris în Phaidros ⁽⁵⁾, este un ideal maxim de cunoaștere și de creație. Să fii musafirul zeului semnifică a fi înzestrat, a fi talentat și apt să-ți devoalezi talentul într-o creație care să te exprime, să fii preferat de zei. Să ai acces la sensuri rare, ultime, supreme, purtând astfel pecetea zetății, adică amprenta unei umanități de aleasă stirpe morală și spirituală. Hrana zeiască în accepția filosofului grec o reprezintă adevărul, dreptatea în sine, ființa cea adevărată ⁽⁶⁾.

Terezia Filip

⁴ Platon, *Opere IV, Phaidros*.

⁵ *Idem*, 247, d.e.p. Când zeii merg să ospăteze, undeva foarte sus în cer, ei sunt urmați de sufletele vrednice să guste din hrana lor zeiască, să se nutrească alături de zei. Și Eminescu în *Memento Mori*, evocă ospățul zeilor ce se nutresc cu lumină, „din cupe beau aură.....”

⁶ *Ibidem*.

¹ Toate versurile sunt citate din poemul *Învățăturile cuiva către fiul său*

² În Jean Mallinger, *op.cit., Misteriile lui Pitagora*, p.103.

Memorialistică

Gheorghe Mocuța

„Jurnal și contrajurnal
parizian”

Poet, eseist, publicist, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Gheorghe Mocuța (1953-2017), a debutat în presa literară cu recenzii în revista „Orizont” (Timișoara) în 1975, dar adevăratul său debut în creația literară a fost un sonet în 1979, în aceeași revistă. Debutul editorial și l-a făcut cu placheta „Câmpia secretă” în volumul colectiv „Argonauții” (Editura „Facla”, 1986). A colaborat cu poeme și articole la numeroase reviste: „Orizont”, „Vatra”, „Luceafărul”, „Familia”, „Viața românească”, „Arca”. A publicat aproape 20 de volume, numeroase cronici și este prezent în 8 antologii.

Ca poet a urmat un drum sinuos, pornind de la sonet, trecând prin poezia cu nuanțe simboliste, apoi prin poezia în notă șaptezecistă, destul de livrescă și conceptualizată, ca după aceea să se regăsească în lirica optzecistă pe care o cunoștea aprofundat, simțind-o autentică și vie. Se înscrie în generația optzecistă și prin dubla calitate de critic, a poezilor-critici, familiară optzeciștilor.

Din noiembrie 2004 până în aprilie 2006, Gheorghe Mocuța s-a autoexilat împreună cu fiul său Andrei Lucian în Franța, la Paris, în căutarea unui leac pentru boala băiatului său.

A scris un tulburător jurnal cu titlul „Cea mai bună dintre lumi”, cu un subtitlu, între paranteze, („Jurnal și contrajurnal parizian”).

Însemnările ne relevă drama prin care trec cei doi, tată și fiu, amândoi prinși în mrejele cumplitei boli care este cancerul.

Căutându-și salvarea la Paris, necunoscuți, cu minime resurse, sunt supuși unei îngrozitoare suferințe înarmați doar cu credință și speranță. Este impresionantă drama interioară descrisă care se desfășoară pe fondul unei stări de spirit aflate în continuă tensiune, într-un ritm de viață epui-

zant, cu internări și externări spitalicești, cu sesiuni de chimioterapie, când ale fiului, când ale sale, cu alergătura în căutarea unui adăpost ori a unui loc de muncă temporar, cu momente de exaltare sau depresie, după cum evoluează rezultatele analizelor, cu pauze de relaxare în care își îngăduie să viziteze un muzeu, o expoziție, să asiste la o reuniune literară ori să participe la o lansare sau la un târg de carte.

În ciuda faptului că fondul consemnărilor este predominant copleșit de suferințe și angoase, jurnalul lui Mocuța este foarte animat, plin de culoare, reflectând o societate eterogenă, care, în marea ei majoritate le este favorabilă celor doi, cooperantă, ajutându-i material și moral.

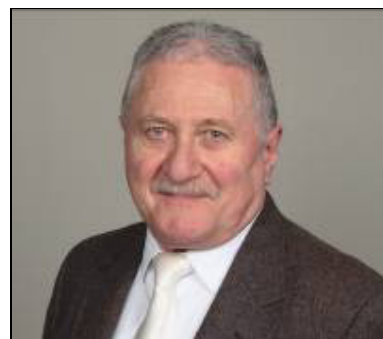
Fragmente: =Frica, dezolarea, traumatizarea întregii familii sunt, au fost inevitabile acolo în țară. Aici, nu. Cea mai bună dintre lumi, și ea în declin, îți oferă totuși șansa unui tratament sau a unei stingeri decente. Înveți să-ți accepți boala, să trăiești cu cancerul. În fond, e mai demn să dispari decât să-ți aștepți moartea, să-i vezi pe ceilalți cum se raportează la tine.

=Sâmbătă dimineața. Stau pe scaun în budă și scriu. S-au adunat multe. Dacă n-am psiholog, n-am confesor, n-am prieteni, trebuie să spun cuiva. Să scriu aici. Chiar dacă pare demodat.

=...jurnalul e un exercițiu de supraviețuire. Până acum m-am mulțumit să trăiesc ca să (și) scriu, acum scriu ca să trăiesc.

Mihai Teodor Olteanu, La masa de
vin și fructe

=...noi stăm aici într-un hotel împuștit de categoria zero. Când gâtesc, femeile deschid ușa din cauza zăpușelii, iar pe coridor e un bazar de miasme. Din cauza lipsei de spațiu, unii locatari își pun în geamuri, în spatele grilajelor metalice, nu numai lenjeria intimă, ci și încălțăminte, la aerisit. Dezmorșeniții sorții, imigranți cu copii. Sau magrebiienii naturalizați. Unii stau câte 3-4 într-o cameră de zece metri pătrați. Noroc că toaletele sunt pe coridor, dar și acolo depinde cine le folosește. Fac instructaj cu fiu-meu să-și dezinfecțeze wc-ul înainte de folosire.

=Lucian. Febră, telefoane la spital, ambulanțieri, noapte nedormită. Veghe, febră, tuse seacă, spital, medici, obsesii, neliniști, vise morbide... Infirmitate, analize, sentimentul sufocării.

= [la sărbătorirea Zilei Naționale] Apoi lumea s-a repezit ca la un semn la tocănița fierbinte. A uitat de bufetul rece și de băutură. Ce lume, monșeri! Studenți famelici, oficiali cu familiile lor, cucoane bătrâne în căutare de delicatose, domni însoțiți de creaturi planturoase, curioși, străini, artiști ziarști, scriitori. miniștri (...) Băsescu i-a saturat pe toți cu mămliguța și celelalte (...) Mănânc un măr să îmi spal gheața. Și o bucată de mămligă tăiată romburi. Nu am curaj să beau vin. Ajung acasă pe la zece.

=După un an de la revenirea acasă, încă mai am probleme de adaptare. O parte dintre colegi, ostili. Alții, indiferenți la tranziția fără sfârșit. Și la intrarea în Europa. Nimic nou decât spectacolul grotesc al condamnării comunismului...

DORIN NĂDRĂU

14 ian. 94. Ieri, la 13:00 la lansarea *Marelui inchișitor* de Lucian Tamaris, prezentat elogios de Mircea Ciobanu și de un Al. Bobe, profesor de filosofie. M.C. zice: „atins de aripa geniului”, apoi vorbește autorul, care pînă atunci ascultase transpus și dînd din cap cu convingere. Cîteva fraze, dar spuse parcă din toată ființa lui frămîntată: a pus cap la cap însemnări din mulți ani, nu știe ce a ieșit, oricum, nu vrea să scrie precum cei o mie de scriitori din România. A corespondat cu Cioran, Beckett și mulți alții, asumîndu-și toate riscurile. Se vedea bine la acest Tamaris că nu trăiește decît pentru fantasmalele din capul lui, că a renunțat la viața personală.

„Cînd îți citesc manuscrisul, mă apucă delirul”, îi scria Cioran însuși. Eu, foarte bucuros că există asemenea oameni, deși mirat că trebuie să fii susținut și acum în România de la Paris. I. Butnaru mă prezintă lui Bobe și altora. M.C. mă prezintă lui D.R.P. care spune că a citit cartea și e foarte bună, iar lui Butnaru i-a spus că e genială. Oricum, față de ce ne-a dat pînă acum Marin Sorescu, cred că e magnifică, iar acela pare un biet saltimbanc jalnic în încercarea lui de a ne duce cu preșul. Gîndeam: dacă țara are doi trei oameni ca L.T. acesta, ne-am justificat existența ca națiune. Deci a existat literatura de sertar în toți anii dictaturii, excelentă, însă de nepublicat pe-atunci.

După care mă duc la atelierul lui C. Popovici, nu-l găsesc, dau telefon Augustinei, zice că nu e acasă și, cînd să-i duc florile, apare el; mergem la atelier. Îi vorbesc de Tamaris, bem o jumătate de Otonel și vorbim de-ale noastre.

16 ian. 94. Duminecă. Vineri seara văd la TV un vernisaj la galeriile J.L.Calderon, picturi de Nicolae Drăgușin și, cînd colo, imagini plastografiate din albumul meu și nu numai, din expozițiile mele și din materialele publicate prin reviste și predate integral redacției Sport-Turism. La vernisaj, Sabin Bălașa, Fănuș Neagu, Vasile Văcaru - deci oportuniștii care se sprijină unul pe altul și unul de altul. Sîmbătă spre

seară, ajung pe str. Calderon, expoziția deja închisă, văd pe geam „Șarpele fantastic”, văd „La drum “ și poate încă două-trei imagini plastografiate. Îmi aduc aminte că acum niște ani acest impostor a mai prezentat la expoziții de grup imagini trase după trovanții mei. Mă gîndesc să-i spun lui C.P. și altora, poate lui Bleahu, poate lui Dan Grigorescu și să public o demascare în presă, eventual chiar în *Arta*, de se va putea.

O colegă mă întrebase de o expoziție a mea la Național, sau e o confuzie de nume? Nu cumva despre tablourile lu Drăgușin, din proximitatea teatrului, o fi vorba?

Lena Constante, soția lui Harry Brauner, spune, la o emisiune a lui Iosif Sava: „Omul cu cît e mai rău, cu atît e mai nefericit... Să te scoli în patul tău, să poți lua un pahar cu apă și mînca o bucată de pîine cîștigată din munca ta, să descui ușa camerei tale... cum să nu fii fericit?! Cerul albastru, soarele, florile, iarba, omul bun... acestea vor exista întotdeauna, nu ți le poate lua nimeni...”

H. Brauner a devenit un sfînt în închisoare, la Zarcă. Din ce avea, dădea altora ultima bucată. „În închisoare, cei răi devin monștri, iar cei buni sfînți.” Pentru H.B. închisoarea a fost o perioadă de împliniri spirituale. N. Crainic era sfătos ca un Creangă, a compus versuri pentru vreo douăzeci de cîntece de-ale lui Brauner. Nu erau naziști, ci fasciști, deci mai blînzi. Legionarii în închisoare s-au purtat foarte frumos. Etc. Deci componenta religioasă.

La TV, același Adr. P. îl saltă în slăvi pe același Ștefan Andrei, care „a făcut enorm pentru țară”...

Vineri 21 ian., la vernisajul lui C. Popovici cu alți 5 pictori tineri. Nu mă dă gata nimic, mi s-a vorbit deodată pe mai multe voci discordante. I-aș propune lui C.P. un interviu mai lung, indiferent dacă îl vom publica sau nu. C. P. mi-a dat

sfat să renunț la a-l ataca pe Nicolae Drăgușin, dar fără să-mi argumenteze. Citesc „Drumul spre centru”, de Mircea Eliade, și constat că la această oră e cea mai plăcută lectură pentru mine; multe semne de întrebare, multe sublinieri.

24 ian. 94. Duminecă. Am fost la un film american, stupid, deși cu Sean Connery. Lidia lucrează la ideea unui nou recital, cu alte cîntece și alte poezii. Marius Pop o amină. A văzut *Micuța Bloos* și nu i-a plăcut, o cîntăreață evreică emigrată din Germania nazistă. Maia M. nu are deloc voce muzicală și e prea căloasă.

Pentru scenariul meu, amicul C. mă dăduse pe mîna unei funcționare de-a lui Buzura. Cum să mă fi ajutat B. , cînd însuși se dă peste cap să-și toarne propriile filme?! Unul a și ieșit, după *Fețele tăcerii*, regizat de N. Mărgineanu. Un film bun, de altfel.

Am dat *Mărturia*, de Iosif Cireșan, lui Eugen Șahan și în două săptămîni îmi va spune dacă poate publica niște fragmente. Șahan, înalt, cu nas lung, ca la 75 de ani, dependent de nitroglicerină. Dar devotat ideii.

Unul dintre altruștii ce nu lipsesc acestui popor evreu, pe care adesea îl blamăm pe nedrept, din reflex. S-a scuzat că la el e așa de sărăcăcios. (Berceni, parter...). Și nu era decît un apartament modest, decent, cu un perete plin de cărți.

Cum să fie sărac un asemenea om? Dar cum să fie bogat?! Îți dai seama îndată de calitatea sa umană, de probitatea sa.

Sorin D.: Românii de peste Prut reprezintă dorul nostru secret și darul pregătit nouă de Dumnezeu. În timp ce noi ne zbuciumăm steril, ei au îmbrăcat veșmîntul smerit al credinței.

Anti-Pleșu, care în *Dilema* povestește cum, odată, C. Noica, agasat, descurajat că toate eforturile sale se loveau ca de un zid de indiferența generală a oamenilor și instituțiilor, a izbucnit în plîns, lamentîndu-se: Ce țară e asta? (unde toate încercările sunt blestamate să eșueze...). De unde Pleșu trage concluzia că nu avem de ce ne mîndri cu națiunea română și că nu e cazul să ne consolăm spunînd: Uită-te la alții, nici ei nu sunt mai buni. M-a→

ION LAZU

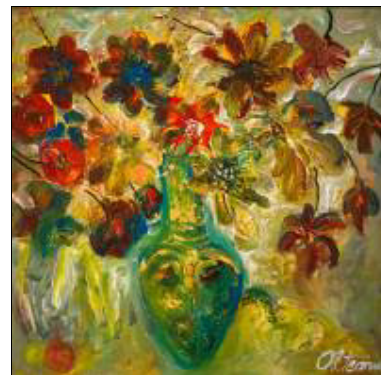

contrariat atitudinea lui A.P., care, mai mult ca oricine, direct de la sursă, știe cât a ținut Noica la români și ce mult s-a străduit să le valorifice patrimoniul spiritual printre celelalte națiuni europene. Și acum, A.P. își pierde răbdarea, se descurajază de pe o zi pe alta și trage cu buretele peste imensul efort al maestrului său, anulându-i demersul. De unde această pretimpurie sastică, această dezertare de pe baricadele Binelui? E inoperant să-ți beștelești poporul. Trebuie să-l ridici, de poți. Să nu se uite că alții, fiii aleși ai acestui popor, și-au iubit țara în condiții mult/infinit mai grele, sub dictatură, în închisoare etc. Nu s-au dezis de ea nici o clipă, un Vulcănescu, Țuța, Noica. De ce am suna stingerea, părăsirea baricadei?

Zice deci dl Bujor N. că el a plecat din țară de răul comunismului; că apoi, imediat după revoluție, l-a întrebat pe frate-său, plecat și el: Nu ne întorcem în țară? Că s-ar fi întors, dovadă că nu se dădea în vânt după Franța. Și chiar a venit, în 1990 și 1991. Dar cei de la Uniune nu i-au acordat destul interes și nu i-au oferit nimic. Și că, de fapt, în țară nu s-a schimbat mai nimic. Pe când acolo îi apar cărți, se scrie despre el. În țară i-a apărut o carte și critica nu a prea scris despre ea. Apoi reiese că, de fapt, în acei primi 3-4 ani i-au apărut în țară vreo trei cărți, că i s-a repus în circulație un film – *Faleză de nisip*, un film oarecum comunist, zic eu, dar care totuși a deranjat, nefiind prea explicit comunist – că i se face un film anul ăsta. Dar iată: nici altor scriitori importanți de aici nu le-au apărut 3-4 cărți, ci doar una-două, poate niciuna... Cazul meu iese din discuție: Eu am luat un premiu pentru subiecte de film încă în 1970, or, filmul nu s-a făcut nici până azi... Ce ar vrea acești domni din exil? Personal îi înțeleg și pe P. Popescu și pe B. Nedelcovici și pe D. Țepeneag și pe Ilie Constantin și pe Goma și pe toți ceilalți care se simt în continuare frustrați privind receptarea operei lor în țară. Și apoi, una e să ai succes în Apus și alta e să-l ai aici, una e să tragi mîța de coadă acolo și cu totul alta să o faci aici, în anii nouăzeci. Că au plecat e o chestiune de opțiune. Unii n-au vrut să plece, în orice condiții, asta iar e drept; în schimb alții nu au avut nici o posibilitate să plece. Nu mă penumăr printre aceștia. Oricum ar sta lucrurile, fapt

este că nu putem pleca toți. Acum însă, nu se mai pune problema că scriitorii din exil n-ar putea să se întorcă în țară. A plecat și Soljenițin și s-a întors. Iar alți mulți nu s-au întors, totuși. Din cele mai diferite motive. Dar, din decentă, B.N. n-ar fi trebuit să se plîngă că nu i se oferă pe tavă ceea ce nu avem nici noi, în mod vădit. Pe vremuri – e chestiune de fire, de ambiție personală, de propria părere despre sine – se zăbătuse pentru un statut privilegiat în fosta Uniune a scriitorilor și l-a obținut, desigur cu sprijinul vreunui grup de presiune, oricît va fi fost autorul de merituos. Acum vrea ca lucrurile să se repete. Rîndurile lui B.N. ne fac să tresărim și asta nu pentru că ar cere mai mult decît i se cuvine sau decît merită sau decît are în Franța, ci pentru că ia incapacitate Uniunii Scriitorilor (și a țării) de a-i satisface pretențiile drept pretext pentru a nu reveni într-un loc de care poate că nu mai este suficient legat sufletește. Nici asta nu e obligatoriu – să te simți legat cu toate fibrele de țara ta, în indiferent ce condiții te-ai / și s-ar afla – ceea ce supără și distonează, ca un falset, este că mimează cu insistență niște sentimente pe care nu le nutrește în fapt. La drept vorbind, nu-i cere nimeni socoteală de ce stă acolo sau aici, acum cînd poate alege liber. Treaba d-sale! Poate să stea în continuare acolo și să-și publice în avalanșă cărțile aici, unde cu cîteva sute de dolari faci minuni. Și dacă nu-i pune nimeni unghia în gît, de ce toată tevatura? Dl Tupan l-a chestionat, desigur din politețe, sau din comoditate reportericească, apoi a bătut textul pe calculator și l-a dat la *România literară*. I-a făcut dlui B.N. un deserviciu. Ajunse la cititor, aceste aserțiuni riscă să-l scadă pe autor.

Bucuria de a-i avea în casa mea pe Eliade, Noica, Țuța, Vulcănescu, Nae Ionescu, Ion Ioanid, chiar și pe Cioran. Îmi e greu să înțeleg cum am putut trăi și respira fără ei. Am acum în rafturi cărțile lor, le citesc, le las deoparte, le reiau, mă aflu cu ele într-o relație de iubire, am cu ele o comuniune vitală pentru spiritul meu. Asta mi-e de ajuns ca să pot suporta cu înșeninare aceste vremuri triste. Poate dacă le-aș fi avut pe vremea dictaturii, atunci chiar nu mi-ar fi păsat deloc de comuniști. Fire de evazionist? Dar se pare că politrucii au simțit asta și au ținut cu dinții ca

Mihai Teodor Olteanu, Maci și flori sălbatice într-o vază albastră

noi să nu avem la îndemînă aceste cărți de căpățîi. Or, colegii mei nu au dus lipsa acestor cărți; nu le citesc nici acum.

Cad cele două idei: Anti-Pleșu și Anti-Nedelcovici, pentru că la o lectură atentă, fără parti-pris, ambii au totuși dreptate, chiar dacă nu în toate afirmațiile.

N-ar merita o cărțuție-bijuterie precum *Bucuriile simple* a lui Noica să fie tradusă în franceză, în spaniolă, în italiană, chiar și în germană? Ce face Fundația culturală română?

30 ian. 94. Cînd spui că la noi totul este posibil (în rău), de fapt vrei să se înțeleagă că la noi aproape totul este imposibil (în bine).

Transcriu din *Dilema*. Lord Acton: Cea mai frumoasă șansă hărăzită vreodată omenirii a fost abandonată, fiindcă pasiunea pentru egalitate a zădărnicit speranța de libertate. Totul este admis pentru că totul este relativ. Boom-ul anilor 80: nightclubingul, ieșirea cu toată banda, gregaritatea jovială și voită. Nu mai poți fi radical de unul singur. Radicalitatea a trecut în lucruri; ea e în procese, în evenimente, în reacțiile în lanț. Postmodernitatea a început cu Hiroșima.

Andrei Pleșu: Dar cum să-ți iubești țara, o țară atît de dificilă ca a noastră, fără accese de disperare? ... Să luăm cu umilință totul de la început, de la celula intimă, destrămată, a sufletelor noastre convalescente.

David Henry Thoreau - *Walden*: Nu va exista niciodată un stat cu adevărat liber și luminat pînă cînd Statul nu va recunoaște în individ o putere superioară și independentă din care decurge propria sa putere și autoritate și nu-l va trata în mod corespunzător.

Vitrina

RUDENIE PRIN ALEGERE

Criticul Krum Gherghițov despre relația specială dintre traducătorul Ognian Stamboliev și dramaturgul român

Ognian Stamboliev, cunoscutul nostru traducător din română și italiană, critic muzical și literar, are o anumită înclinație spre opera scriitorului franco-român Matei Vișniec (n. 1956).

De mult timp, cu o consecvență meticuloasă, a tradus majoritatea operelor de ficțiune și teatru ale acestui autor de renume mondial, cum ar fi romanele sale. *Domnul K eliberat*, *Panică în orașul luminilor*, *Haosul planificat*, *Neguțătorul de începuturi de roman*, culegerea de poeme *Orașul cu un singur locuitor*, colecțiile de piese de teatru *O mansardă la Paris privind moartea*, *Un călător în ploaie* și o serie de alte lucrări. 9 cărți în total!

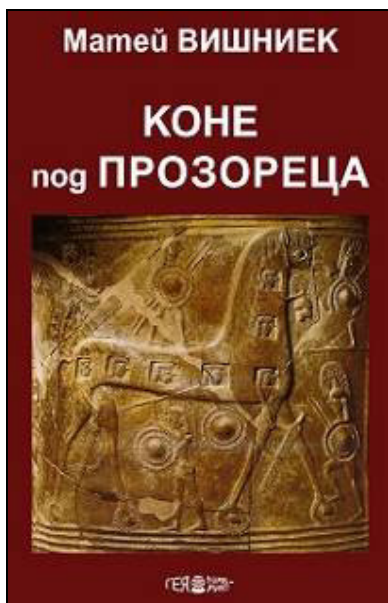
Această prejudecată a lui Ognian Stamboliev se explică nu doar prin ambiția sa de a prezenta cititorului bulgar un autor contemporan cunoscut pentru importanța sa. Prejudiciul arată înțelegerea estetică și criteriul traducătorului pentru literatura și teatrul contemporan.

În opera lui Vișniec găsește o personalitate foarte apropiată și similară în ceea ce privește atitudinea creatoare. În el este atras de reflectarea sensibilității contemporane a unui scriitor care nu scrie în caracteristicile tradițional-clasice ale literaturii, ci produce opere despre care se poate spune că au o viziune modernă asupra lumii, opere care explorează atitudinea existențială a individului modern, opere care exprimă o filozofie globală a lumii în ansamblul ei și a prezenței omului în ea. Lui Ognian Stamboliev îi plac tocmai astfel de autori care arată o

viziune neașteptată, uneori absurdă asupra lumii, autori care „demontează” individul în totalitatea sa pentru a ni-l arăta în contradicția sa extremă (este fascinat, de exemplu, de dramaturgul Eugène Ionesco!). E o literatură care nu are nimic de-a face cu canoanele tradițional-clasice, o literatură pe care o putem numi extrem de elitistă, care se simte confortabil în hainele modernității și postmodernității.

Cele mai recente traduceri ale lui Ognian Stamboliev din opera lui Matei Vișniec sunt romanul *Love as a Shoe*, *Love as an Umbrella* și colecția de piese de teatru *Horses Under the Window*.

KRUM GHERGHIȚOV

DRAGOSTEA CA UN PANTOF, DRAGOSTEA CA O UMBRELĂ Un roman teatral

Acest roman de Matei Vișniec, publicat în 2016, are 564 de pagini. Este prea voluminoasă pentru o lucrare de proză. Dar ceea ce este surprinzător este că se citește foarte repede, pentru că prinde prin impetuozitatea și entuziasmul său în narațiunea scriitorului. Este o confesiune răsufletă și spontană a autorului, care ne povestește despre intrarea sa în lumea teatrului, despre întâlnirea cu cultura europeană în Franța, despre descoperirea diferențelor dintre fenomenul cultural al „artei” într-o țară totalitară ca România (de la mijlocul secolului al XX-lea) și același fenomen în atmosfera unui oraș ca Parisul. Acesta este un roman străin de liniaritatea narativă, dar un roman care se folosește de fragment, de schița cinematografică, de parabola filosofică, de digresiunea lirică – toate atribute ale esteticii postmoderne.

Are spiritul unei narațiuni autobiografice, dar, privindu-se pe sine și experiențele sale în artă, Vișniec face de fapt propriile descoperiri despre legile adevăratei literaturi și ale artei. „Este o călătorie în lumea ideilor, în istoria teatrului, prin trecutul și prezentul celei de-a doua patrii a autorului, Franța, iubitul său Paris (Orașul luminilor, acest oraș al viziunilor și al fantasmelor”, cum îl va numi, căruia îi va dedica un roman aparte, foarte interesant, compus inițial!), și mai ales sudul Franței, Provence” (Ognian Stamboliev).

A trecut mult timp de când nu am mai citit un roman despre arta teatrală atât de pătrunzător și de bogat în semnificații, un roman în care viața unui scriitor este povestită ca un amestec de cotidian și de înălțare deasupra acestuia spre tărâmurile exaltării creatoare. Din acest contrast puternic, se naște energia romanului ca operă stilistică. Sunt tentat să citez câteva dintre reflecțiile sale despre teatru ca artă. :

1. Teatrul este o întâlnire activă, într-o oglindă vie, cu sinele.
2. Teatrul este un ochi închis care se trezește.→

KRUM GHERGHIȚOV

3. teatrul este un strigăt, o revoltă spontană provocată de singura ideologie capabilă să ne schimbe - emoția.

4. Teatrul este ultima oprire unde ne așteaptă un nou început etc. .... Există 25 de astfel de reflecții despre teatru.

Și pentru că romanul vorbește despre teatru, despre artă, despre atmosfera europeană a acestor concepte, vocea lirică a scriitorului irumpe în multe pagini, transformând concluziile pur filosofice în proză eseistică strălucitoare. Nu puține sunt paginile în care Vișniec contrapune arta Europei cu cea a schemelor și canoanelor ideologice ale artei din anii în care a trăit, „Epoca de aur” a lui Ceaușescu, în România. Și există și multă pasiune jurnalistică în această juxtapunere. În acest fel, el delimitează coordonatele a două scheme estetice – cele ale Occidentului și cele ale Estului – totalitarismul.

Romanul *Dragostea ca un pantof*, dragostea ca o umbrelă este unul dificil de povestit. Trebuie să fie simțit cu simțurile – de gândire, de emoție. Trebuie să fie trăit. Asta îi definește farmecul. Autorul însuși a dat rețeta pentru lectura sa. Lectura unei opere clasice este o lectură de tip „încălțăminte”, adică o lectură pentru a îmbrăca treptat „hainele”, pentru a intra în „pantofii” operei. Lectura de tip „umbrelă” este cea care stimulează gândirea asociativă a cititorului, îi dă naștere la salturi de gândire și imaginație. Acest al doilea tip de scriere este cel pe care Matei Vișniec ni-l oferă în romanul său. Un roman care prezintă lumea, arta și omul în varietatea sa colorată – tristă și amuzantă, dramatică și veselă, carnavalescă și austeră – viața în haina „pantofului și a umbrelei”.

CAI SUB FEREASTRĂ

Jocuri de urmărit și de citit

După cele două culegeri de piese de teatru, *Mansarda din Paris și Pasagerul din ploaie*, Ognian Stamboliev ne oferă în colecția *Caii de sub fereastră* traducerea a încă opt piese de teatru de Matei Vișniec. Astfel, ideea pe care și-o face cititorul bulgar despre dramaturgul Vișniec devine destul de bogată. Iar în multe interviuri, acest autor a declarat că

dramaturgia și teatrul sunt prima sa mare pasiune.

El poate fi numit unul dintre emblemele modului modern de a scrie despre teatru, care devine adesea postmodern. În piesele sale, se simte spiritul autorilor pe care îi consideră profesorii săi în materie de dramaturgie: Eugène Ionesco, Alfred Jarry, Samuel Beckett, Ion Luca Caragiale. Urmează și dezvoltă modul lor de a construi structura piesei, filozofia lor despre existența individului în lumea modernă. Nu degeaba i se mai spune și „noul Ionesco”.

Iar în colecția de față, Matei Vișniec construiește o structură dramatică a pieselor sale, care în ansamblul ei apare ca o metaforă a vieții umane – țesută de relațiile dintre oameni de fuziune și separare, de înstrăinare și vitalitate. De aceea, aceste lucrări, ca și altele, sunt foarte apropiate de absurd (mai ales de Ionesco!), unde satira, carnavalescul-absurd, liricul, paradoxalul există într-un amalgam ciudat. Personajele suferă, dar visează să iasă din „închisoarea” lor de impersonalitate și singurătate desemnată, personaje care au o volubilitate întortocheată a gândirii și a dorinței de a trăi. Astfel, Matei Vișniec construiește un tablou complet sumbru al coordonatelor spirituale ale psihologiei individului din zilele noastre. Dar întotdeauna acest tablou se încheie cu o speranță strălucitoare, cu o întorsătură neașteptată care dă brusc o aromă deosebit de luminoasă tabloului angoasant, „dezmembrat” al lumii și al relațiilor umane. Astfel, Vișniec apare ca un autor mai puțin înfinit de trist în operele sale decât profesorii săi.

Unele dintre piese au un caracter pur cameristic, în care, prin intermediul unui număr mic de persoane, sunt examinate relațiile dintre oameni construite pe principiul alienării, al fricii de „celălalt” sau al violenței împotriva „celuilalt”, adică sunt examinate aceste moduri confuze și dificile ale indivizilor de a se raporta unii la alții, exprimate prin acțiuni pur ilogice și, foarte adesea, absurd de groțesti. Cu un astfel de caracter psihologic de cameră sunt piese precum *The Door*, *Frumoasa călătorie a urșilor panda*, *descrișă de un saxofonist care avea o prietenă în Frankfurt*, *Caii la fereastră*. În aceste opere, personajele vor cu disperare să deslușească legile situației de viață în care au căzut, să

dezlege enigma singurătății lor, să înțeleagă de ce lumea le-a ridicat asemenea ziduri de alienare.

Personal, trei dintre piesele sale mi-au lăsat o impresie foarte puternică, pentru că nu sunt piese de cameră, ci sunt pânze ample ale unui episod istoric din timpul lumii. E vorba despre *Ioana și focul*, *Spectatorul condamnat la moarte și Povestea comunismului povestită pentru bolnavii mintal*. Ceea ce frapează la aceste lucrări de mare anvergură, în concepția lor, e faptul că povestea unei anumite perioade e spusă în limbajul carnavalesc – grotescul, mascarada, umorul negru umplu întreaga lor atmosferă. Astfel, Vișniec ironizează cu furie perioada istorică descrisă – în *Ioana*, e lumea revoltei Ioanei d'Arc; în *Spectator*, *condamnat la moarte*, e lumea noastră actuală, cea a relațiilor de mascaradă, în care a juca orice „rol” în societate costă un efort foarte mare (se simte foarte mult spiritul lui Luigi Pirandello în această piesă!); în *Povestea comunismului povestită pentru bolnavii mintal* e o imagine satirică-grotescă întunecată a manierelor în epoca fostei Uniuni Sovietice. E dedicată lui Daniil Harms și „tuturor scriitorilor care au murit în închisorile puterii”.

Într-o declarație, Matei Vișniec spune: „Pentru mine, umorul are întotdeauna două fețe. Primul, care te face să râzi, iar al doilea – ascuns. Te poate face să plângi. În piesele mele de teatru ofer un zbor deasupra umorului negru. Iar râsul are întotdeauna un efect de bumerang. Este nevoie de curaj pentru a accepta. Pentru că atunci când râzi de celălalt, nu simți că râzi de tine însuși...”.

Matei Vișniec nu e unul dintre autorii ușor de citit și de perceput. E nevoie de un efort nu doar emoțional, ci și intelectual pentru a pătrunde semnificația uneori enigmatică a scrierilor sale metaforico-filosofice. Dar întâlnirea cu el, ne alimentează imaginația, stârnește intensitatea gândirii noastre. Și tocmai de aici se naște bucuria de a-i descifra enigma în operele sale. E un autor contemporan care dezvăluie cu acuratețe acele contradicții ale sufletului omului modern, sfâșiat între disperare și speranță, între durere și zămbet, între frică și curaj – un om care se află în fața încercărilor și provocărilor destinului. De aceea, trebuie să apreciat efortul traducătorului Ognian Stamboliev

pentru că ne-a introdus în lumea acestui scriitor de-a lungul anilor.

Matei Vișniec.

IUBIREA CA UN PANTOF, IUBIREA CA O UMBRELĂ. Un roman teatral. Traducere de Ognian Stamboliev. Publicat de Gaia-Libris. Sofia, 2022.

CĂLĂTORI SUB FEREASTRĂ Jocurile de urmărit și de citit. Traducere de Ognian Stamboliev. Publicat de Gaia-Libris. C., 2021.

MATEI VIȘNIEC este un scriitor de renume mondial.

S-a născut în 1956 la Rădăuți, în România. A studiat filozofia la Universitatea din București.

În 1987, după ce piesa sa *Cai la fereastră* a fost interzisă, a părăsit România și a cerut azil politic în Franța. S-a stabilit la Paris, pentru a trăi și a munci.

E autorul a numeroase romane și piese de teatru, precum și de poezie... Scrierile sale de teatru au fost jucate în numeroase teatre din întreaga lume. În ultimii ani, mini-festivaluri de teatru „Matei Vișniec” au fost organizate la Avignon, Moscova și Tokyo. În orașul Suceava, în estul României, există acum un teatru care îi poartă numele.

A primit multe premii pentru activitatea sa la numeroase forumuri literare și teatrale din întreaga lume. Romanul său *Traficantul de începuturi de roman* a fost distins cu premiul „Romanul european al anului 2016”. Piesele sale de teatru *O slujbă mică pentru un clovn bătrân*, reprezentată aici sub titlul *În căutarea unui clovn*, *Ce să faci cu violoncelul*, *Pâine în buzunar* au fost puse în scenă pe scena bulgară.

OGNIAN STAMBOLIEV e un cunoscut traducător din română și italiană. S-a născut în 1947 la Ruse. A absolvit Universitatea din Sofia „Sf. Kliment Ohridski”, unde s-a specializat în filologie bulgară și filologie italiană. Apoi s-a specializat în limba română. A publicat în traducere peste 50 de cărți ale unor autori români clasici și contemporani. Este activ în domeniul muzicii și al criticii literare, precum și în jurnalism. Este autorul unei cărți în două volume *New Book on Opera*, a unor cărți biografice despre marii noștri cântăreți de operă Kiril Krastev și Nikolai Zdravkov, a primei Cărți

de operetă și musical bulgară *De la Offenbach la Webber*. E membru al PEN Club din Bulgaria. A fost distins cu premii ale Uniunii Traducătorilor și Uniunii Muzicienilor, MK, Academiiilor din România și Republica Moldova. Recent, a primit Premiul Ruse din partea orașului său natal.

Mihai Teodor Olteanu, Înger

UN SECOL DE CEATĂ

„Oare nu este și istoria un fel de maimuță gigantică, iresponsabilă, fără prea mult creier, care se joacă aruncând pe un suport (timpul) tot ce găsește în jur?!“ meditează, către sfârșitul romanului, Carlotta, unul dintre personajele părții a doua, zilele pe care le trăim părănd a demonstra, dacă nu în totalitate raționamentul ei, cel puțin faptul că nu am învățat mai nimic din experiențele anterioare prin care a trecut omenirea... Oare din pricină că „între Bine și Rău, Frumos și Urât, Adevăr și Minciună, Virtute și Imoralitate există conexiuni toxice, zone-tampon”? (pag. 61) Dar „avem misiunea de a pune ordine în haos”, invită, idealist, la dehaotizarea lumii, un personaj (pag. 747). Observând o diferență între a fi un scriitor excelent sau unul fascinant, Matei Vișniec oferă exemplul lui Michel Tournier, care - consideră autorul - ar fi meritat premiul Nobel pentru literatură, deoarece, într-o vreme în care manualele de istorie păcătuiau printr-o prezentare în termeni eroici a Primului Război Mondial, opinia acestuia cu privire la cauzele „marelui război” a stupefiat audiența... N-am hotărât încă în ce categorie de scriitori valoroși l-aș încadra eu, cititoarea, pe Matei Vișniec, dramaturgul, după ce am parcurs acest roman. „Cititorul acestei cărți a înțeles... că se află în fața unui puzzle literar și că îi revine misiunea de a construi întregul” precizează autorul însuși (pag. 567). Astfel, Minodora, personaj central în prima parte, căreia îi dă și titlul, considerată fiică de chiabur, deportată împreună cu familia în Dobrogea, elevă apoi la Liceul Pedagogic din orașelul R., revine ulterior în roman ca angajată într-un Spital de Boli Mintale, pentru ca, în a doua parte, deja căsătorită, să contureze un personaj matur, posibil mama autorului. La rândul său, Ludmila, cea neîntrecută în masaje binefăcătoare, se ivește din când în când, un fel de personaj laitmotiv, precum piticul din Twin Peaks... E un roman amplu (866 p.), complex, o radiografiere a mentalităților și evenimentelor de-a lungul unui secol, de după Primul Război Mondial și până în anii recentei pandemii, instructiv, presărat cu elemente de ficțiune, cu referințe istorice→

CRISTINA-RODICA MAZĂLU

precise, cu incursiuni în trecut și date mai puțin explorate în ultima vreme, chiar și psihanaliză, aspecte ale societății franceze... (și „Franța nu este o țară ca oricare alta, Franța este țara primei revoluții radicale moderne, locul unde s-a născut universalismul”) cu informații prețioase, structurate în două părți mari, dense, fiecare dintre ele evocând răul cu fațetele sale înșelătoare... iar „Răul are întotdeauna un frate geamăn” (titlul celei de-a doua părți). Tocmai de aceea îmi face plăcere să încep prin a evoca, dacă ar fi să aleg eu, cea mai nostimă frază din roman: „Îmi este greu să vorbesc despre mine, întrucât, imediat ce mă gândesc la mine, mă pufnește râsul...” (sunt cuvintele unui personaj „cu aura nobilă”, piticul de grădină, singurul din porțelan, nu din plastic...) M-a încântat de-a dreptul maniera de abordare antifrazică, făcută en passant, a „defectelor” - chipurile - limbii române, subtilă odă: expresii bășcălioase (unde dai și unde crapă, ce-am avut și ce-am pierdut, tufă de Veneția, s-a dus pe apa sâmbetei...), cuvinte confuze (oarecum, parcă, totuși, cam, cumva, măcar...) - Ce consum inutil de timp, generator de îndoială! - sau termeni de atenuare (cât de cât, așa și-așa, de fapt, la drept vorbind etc.), ce să vedeți, o limbă „labirintică, necoaptă, vicleană, gureșă” etc. (pag.79), pentru a nu mai vorbi despre gravul și problematicul ei „defect”, poezia, spune autorul cu simulată indignare, punând, de fapt, magistral în evidență toate aceste instrumente de nuanțare, virtuți ale limbii noastre. Numai că, „Tovarăși, revoluția este știință, nu poezie, iar construcția comunismului este știință, nu melancolie”. Prin urmare, să nu ne mai strofocăm zadarnic cu această „limbă de Ghiță contra”, este mai simplu „să măturăm dubloanele din vocabular”, ceea ce a devenit chiar și o „datorie patriotică” căci, dacă limba nu va fi disciplinată, nici poporul nu va putea fi disciplinat, observă autorul, persiflând gogomăniile momentului istoric. Și, culmea victoriei ar fi fost dispariția duhului, scoaterea cuvintelor cu conotație religioasă, de aceea s-au înființat ad hoc „echipe de decreștinare” care trebuiau să convingă și să raporteze nocivitatea ideologică a lui Dumnezeu. Până și caii trebuiau să dispară, căci amintea de vremea revolută când țărani își lu-crau ogoarele cu ajutorul lor, iar dacă

tot se dorea o societate de tip nou, de ce să nu fie și câinii de tip nou?!... Atmosfera primei jumătăți a cărții - ale cărei întâmplări postbelice se petrec cu preponderență în nord-estul țării noastre, în orașelul R., cel despărțit în două, cu cimitir cu tot, de linia ferată (nenumit de-a dreptul, dar intuibil) și cu împrejurimile (satul Zariștea), dar și cu alte referințe - este una tulbură, încetoșată: nimeni nu-nțelege dacă și cum se va reurni lumea, încotro se îndreaptă, unde se va ajunge, de ce așa, decizii ilogice, injuste, acte de abuz sau de servilism care ilustrează imaginea societății noastre prin anii 50-53, „mai ales când ești un popor mic, prins între două mari mașinării ideologice, două pietre de moară” (pag.51). Accentul este pus pe presiunile cu care a fost înfrântă rezistența față de trecerea la întovărășire. Cei investiți cu demersurile aveau misiunea de a pune problema „energic”, aceasta însemnând presiune psihică, bătăi care duceau chiar la deces (cazul lui Vasile Zub din Zariștea, care a murit în urma unui pumn „serios”, administrat fix în mă-rul lui Adam), deportare, iar deportarea schimba caractere: oameni care puteau deveni, în timp, „din buni, răutăcioși, din sinceri, ascunși, din săritori, indiferenți, din voioși, speriați, din deștepți, proști” sau invers... Se prognoza o lume eliberată de „toxicitatea” proprietății private, iar lămurirea era făcută insidios, cu rafinament, folosindu-se în acest scop artiști precum Cristian Vasile, actori, poeți contaminați de noua mentalitate, dar și elevi care erau prelucrați să strecoare acasă noile idei, căci un adevărat revoluționar avea datoria să facă totul pentru a învinge timpul, iar hotărârile partidului reprezentau „vocea rațiunii”, ele nu puteau fi discutate, ci se executau. Foarte rar, ideea era moderată cu ajutorul cuvântului „puțin”. Ce să fi făcut bietul cetățean, produs al balcanismului românesc, care umanizează, dar cu complexe de inferioritate ancestrale, cu umor sănătos, înclinat spre bășcă-lie - duelul verbal între români și sârbi, de pe malul Dunării, la Orșova, este elocvent în acest sens - dar și dispus spre răbufniri violente iraționale, ca să aleagă ce trebuie între lumina cea care coboară, la Paște, de Sus și lumina documentelor de partid, gen „Scânteia”?! Folosea adesea oportunismul scontând și pe noroc...

mai ales că înmormântările în sine deveniseră cam „dubioase”, intrinsec aveau ceva subversiv, erau de evitat... Se mergea pe o idee: dacă 10 % dintre cetățeni sunt nefericiți, ceilalți, majoritari, să zică „merci” dacă fac excepție și, prin comparație, să se simtă fericiți... Tot un personaj debusolat, plutind în „ceață”, găsim și în persoana șefului de gară, Arcadie Sclipa (la care va sta în gazdă Minodora, elevă a Liceului Pedagogic) care, bazându-se pe flerul din naștere, comandase pictorului Iluțiu Zakarian, zugrăvitorul de enigme, portretul lui Stalin și îl agățase pe fațada gării. Folosind o scară, se urca și îl ștergea, cu regularitate, de praf. Dar cum să te miri de așa comportament, de vreme ce tocmai se ceruse imperativ, rațional și urgent, pedeapsa cu moartea pentru cei „care afirmă că Stalin este mort, pentru că numai astfel îl vom menține pe Stalin viu...” Ce frază tra-gi-comică! Și cum educația tineretului nu putea fi făcută de elemente „dușmănoase”, reacționare, nici de copiii acestora, nu oricine găsea un loc de muncă potrivit cu pregătirea. Ce să-i faci, dacă ai avut neobrăzarea să te naști într-o familie mai avută decât a altora?! Așa că Minodora, deși învățase foarte bine, nu poate fi educatoare. Se angajează într-un târziu să dea o mână de ajutor pacienților din Spitalul de Boli Mintale prin terapie cu poezii și desenat, adevărată faună acolo, dacă ne luăm după poreclele adecvat acordate celor ce veneau în control: Șarpele, Broasca, Boul, Căluța, insistent aplaudați de pacienți... Vasile Cazan, în vizită la Spitalul de nebuni, intră în dialog cu I.V. Stalin, alt Stalin, de la salonul 5, competent pe teme de cinematografie: „Pentru ce am creat noi prima școală de cinema din lume dacă filmele noastre nu sunt cumpărate tot așa ca astea de la Hollywood?”, se →

frământă, în ceață, pacientul... Și Dumitru Zub, în urma refuzului îndărătnic de a renunța la pământul său, torturat în închisoarea de la Pitești, se afla în aceeași ceață: tot nu înțelegea de ce... Se pomenește, în cap. 57, despre metoda securistă a hipnozei, atunci când, pe față, psihanaliza era încă interzisă, de radiografiere a viselor pentru identificarea unor „tumori” cu conotații anticomuniste, când, uneori, agentul devenea, el însuși, pacient. Ca un bun român, cunoscător direct al tradițiilor locale, autorul nu poate ignora importanța lor și le dedică un capitol (58, partea I) în care folosește termeni specifici: a „închistra” (a încondeia), „scăcițe” cu culori etc., iar la pagina 598, autorul pomenește de un studiu asupra tradițiilor românești legate de moarte, intitulat „Mourir à l'ombre des Carpathes”, semnat de Ioana Andreescu și Mihaela Bacou.

Trecerea la partea a II-a (concentrată pe aspecte ale vieții la Paris) se face aproape pe nesimțite, e intermediată în mod firesc prin întâlnirea și, ulterior, căsătoria, în timpul Festivalului Tineretului din 1953, la București, dintre traducătoarea Emilia, care servise drept ghid unui grup de francezi (și căreia i se deschisese un dosar) și Vincent, originar din Auvergne. Riscând să i se ceară returnarea bursei dacă se va căsători cu un străin, Emilia adresează o scrisoare explicativă lui Gh. Gheorghiu-Dej. În timpul acelui festival, lui Ioan Vișniec, căruia i se lipise de talpă un manifest căzut din avionul trimis de Tito, i s-a întocmit, de asemenea, un dosar...

Partea a doua începe cu o ficțiune - până la proba contrarie - o presupusă, dar nu inadmisibilă întâlnire, la 5 martie 1916, la Zürich, între Lenin și Tristan Tzara, în cafeneaua Odeon, deschisă în 1911, unde se pare că Lenin ar fi participat la o seară rusească. La altă masă, în aceeași seară, s-ar fi aflat James Joyce, care lucra pe atunci la cartea sa, *Ulysses*, carte ce urma să revoluționeze arta romanului, iar la următoarea masă, Alberto Giacometti, „artistul care avea să revoluționeze sculptura de secol XX”. Lenin ar fi locuit la nr.14, pe Spiegelgasse, iar la numărul 1 al aceleiași străzi, era situat celebrul Cabaret Voltaire. Ficțiunea se mută în Franța și se adâncește în capitolul 2, al celei de-a doua părți, odată cu

apariția, ca personaje, a piticilor de grădină, care comentează. Ba mai mult decât atât, Nathalie, mezina familiei Bernigaud, adică a Emiliei și a lui Vincent, protestatară de fiecare sâmbătă (nu contează alături de cine și de ce), făcând parte din Asociația „Utopia”, are ideea înființării Frontului de Eliberare a piticilor și care, idealistă, își vânduse fecioria la 14 ani, pentru salvarea acestora, conform devisei mișcării inventate: „Voi, oamenii, ați ratat toate revoluțiile de până acum, încercați măcar să-i eliberați pe piticii de grădină...” Emilia nu-i învățase pe cei 4 copii ai săi limba română, dar le cânta mereu „Trei păstori”, încât până și piticii din grădină învățaseră colinda... Dintre toți, piticul cu acordeonul pretinde că poate povesti cele mai multe amănunte despre familia Bernigaud... (cap.42) Din capitolul 3, de reținut ar fi această cugetare: să ne întrebăm „dacă nu cumva sensul plecării este întotdeauna, de fapt, întoarcerea”. Pe lângă zugrăvirea atmosferei pariziene, începând cu tihna micului dejun luat într-o cafenea - bun post de observație a lumii - odată cu lectura ziarelor de dimineață, atât de animată în general și atât de searbădă pe timp de pandemie, cu trecerea în revistă a unor muzee originale - francezii au o pasiune a muzeelor - sau a unor cluburi, precum Cercul istoricilor amatori de anecdote, interesant este personajul Gică, cerșetor, de fapt, Gheorghe Zub, din Zăriștea, fiul lui Vasile Zub, cel doborât cu o lovitură bine plasată, un fel de Diogene, cu o filosofie proprie, cunoscător în amănunt al pulsului vieții după orar parizian, în acea țară, „paradis locuit de oameni care se cred în infern”, țară care nu-i a sa, dar care l-a acceptat: „La Paris, e loc pentru toată lumea, sunt sute de oameni care dorm pe marginea unui canal numit Saint-Martin”, dar există un fel de regulă: fiecare cerșetor își fixează o locație pe care trebuie s-o păstreze și, dacă, la rândul său, respectă locația celorlalți, nu este deranjat de nimeni. El știe că francezul nu e sănătos, nu se simte bine în pielea lui dacă nu protestează, că manifestațiile pariziene se desfășoară, cu unele excepții, după același ritm, adică o dată pe lună. Cu polițiștii se are bine, pentru că-i respectă: „Când vine câte unul la mine și îmi spune *Monsieur, mâine avem manifestație*, eu zic

Merci, demain je suis absent... Tot el punctează (pagina 663, sus): „În Franța, dreptul la manifestație e sfânt... Nu există țară pe pământ cu mai multă libertate.” Știe, de asemenea, cum se aprovizionează cerșetorii, de preferință în Piața Pinel, când se scot pubelele în care este aruncată marfa mai puțin proaspătă. Și, „nu știu cum se face, dar bețivii găesc întotdeauna ceva de băut, deși supermarketurile nu aruncă niciodată băuturi...” Carantina totală, la Paris, a fost hotărâtă începând cu 18 martie 2020, fiindcă virusul nu are morală, el nu este nici de stânga, nici de dreapta, iar pe timp de pandemie totul este exponențial, se poate vorbi chiar de o moarte colectivă. Și Gică filosofează pe tema pustiirii, el nefiind un „clochard” oarecare: citește ziare aruncate la gunoi sau reviste, precum *Libération*, *Obs.* sau *Télérama*, datorite periodic de Nathalie, cea cu mamă româncă, uneori schimbă o vorbă cu d-l Briançon (profesorul din imobilul alăturat) care își plimbă bulldogul și care, de ziua dumnealui, a avut chiar gentileța să-i ofere un pahar de șampanie. Iar Gică gândește cu voce tare: „De când am intrat în pandemie, orașul este mai murdar... Deja văd cum, pe stradă, oamenii se ocolesc... Și înainte oamenii își făceau rău unii altora, dar acum fiecare om a devenit parcă o sursă de RĂU imediat pentru aproapele său...” Întrebarea care plutește în aer, fără ca cineva să îndrăznească a o formula, este: „Poate oare pandemia să distrugă o civilizație?” Știe că poate suna la SOS, SDF (persoane fără domiciliu fix), dar, pe timp pandemic, tot mai bine singur, pe stradă. Vorbește celor care au chef de distracție despre un acordeonist, Christian, care cântă de regulă, în fața bisericii Saint-Médard. Știe că ecologiștii se reunesc în fața magazinului de vinuri „Nicolas ». Se întoarce periodic în țară, apoi revine la Paris, în luna august, când îi place foarte tare, pentru că, lumea fiind plecată în vacanță, se așterne liniștea și așteptarea, iar el se simte un fel de paznic... Autorul se intersectează cu acțiunea, sub numele de Mathieu, prieten al lui Georges, membru al PCF (cel care a crezut într-o utopie ce nu l-a pus niciodată în primejdie deoarece a trăit într-o țară „în care nu suntem în pericol atunci când vrem să schimbăm lumea », pag.803), dar →

în opoziție ideologică și, în același timp, căsătorit cu Nathalie, despre care autorul, cu tandrețe, afirmă: „Că Nathalie era puțin *nebună*, am simțit-o destul de repede. Iar momentul fondator al acestei convingeri a fost revelionul din 1989, când a propus să sărbătorim în catacombele din arondismentul 14, cel mai mare osuar din lume, după spusele ei.”

Georges se blochează în toaleta unui restaurant, nu reușește să-și semnaleze claustrarea și, privindu-se în oglindă, nu se recunoaște... Aflat în imposibilitatea de a ieși, meditează la relația toreador-creștinism, respectiv a crede - a nu crede, la Bine / Rău, cu o cheie franceză în mână... Ajunge la concluzia că mintea umană nu este capabilă să accepte egalitatea absolută și, în lupta pentru supraviețuire, caută un colac de salvare alegând răul cel mai mic: nefiind capabil să nu ierarhizeze - percepția noastră este modelată de cele două direcții, dreapta și stânga - omul face mereu o diferență emoțională între două obiecte sau două alternative, căutând o posibilitate de a ieși din labirint.

Încă sechestra în toaletă, cu cheia franceză tot în mână, încearcă să evadeze printr-o gură de aerisire, pe care o lărgește, rememorând o serie de alte evadări (Papillon, revoluționari plecați în exil...).

O serie de considerații, precum: „Ce fascinanți, ce incredibili sunt anii de tinerețe ai acestor idealști, până când ajung la putere și încep să se sape unii pe alții” (pag. 822, iar la pagina 843, găsim exemple de revoluționari tineri care au avut un sfârșit cumplit) sau „Cine nu e comunist la 20 de ani nu are inimă, cine a rămas comunist după 40 de ani nu are cap” ori “Europa suferă de o anumită tradiție culturală individualistă. Mi-am spus mereu că Asia, unde prioritar a fost mereu grupul, nu individul, comunismul are mai multe șanse să învingă”, duc la ideea că, din imperioasa nevoie de a crede în utopii, omul aleargă non-stop după o fata Morgana, totul fiind o himeră, ceva, în fond, relativ. Tot Georges este victima unui coșmar după ce descoperă, dimineața, pe ștergătorul din fața ușii, un individ necunoscut dormind. Interesantă este ideea seificării (de la seif) omului alb: omul alb este dispus să renunțe la o parte de libertate pentru mai multă

siguranță. Chiar dacă locuiește într-un cartier chic, la doi pași de Panthéon, el răsucesce mereu cele trei chei ale ușii sale, adică pune bariere greu de trecut pentru un intrus, iar simplul miros al necunoscutului de la ușă este un avertisment că trebuie să se trezească din starea de simplu spectator al durerilor lumii și să mediteze la asumarea greșelilor făcute de omul alb față de semenii săi de pe alte continente. Volens, nolens, se va ajunge la globalizare prin exod. Visează că se află într-un amfiteatru, în fața studenților, dar nu este clar dacă visul este vis de somn sau vis cu ochii deschiși. În coșmarul respectiv, toboganul visat îl duce în fața unei femei care-i spune: „Cunoașteți expresia *Un fluture care bate din aripi în China poate provoca un taifun de partea cealaltă a Pacificului...* Ne ocupăm de trasabilitatea cuvintelor scrise, a crimelor generate de cuvinte: un cuvânt scris și publicat la Paris poate provoca moartea cuiva aflat la distanță”. (pag.831, jos) Precum ițele unei urzeli, firele destinului se împletesc în final: piticii relatează cum au fost duși în România la casa în construcție a Ludmilei, care este soția lui Gică (cel de la Paris, cel ce șase luni șofează, șase luni dispăre), părinții ei fiind Simion (fratele Minodorei), și Marioara.

În paralel cu acțiunea stufoasă, *Un secol de ceață* este un roman instructiv. Astfel, pentru cei care au uitat, dar și pentru cei care n-au știut nicicând, ni se amintește pe parcurs că, până în 1906, duminica nu era liberă și că lupta pentru drepturile omului a fost îndelungată, că, mai întâi, ziua de muncă s-a redus la maximum 10 ore pe zi, că decretul de confiscare a averilor, urmat de deportările celor care aveau peste 50 de hectare, a fost emis la 2 martie 1949, că și pe-atunci lemnul servea drept „monedă”, pentru plata datoriilor de război sau că, în 1981, respectatul François Mitterrand, căruia i se datorează câteva instituții notabile, a câștigat alegerile, că turul Mont Blancului măsoară 60 km ce pot fi parcurși în 6 zile, că soldatul-călău rus, Ivan, l-a executat pe Beria (ministru de interne) în 1953, că primul Festival Mondial al Tineretului a avut loc în 1947, la Praga, reunind participanți din 71 de țări, iar cel de la București, din 1953,

a ocazionat întâlnirea între tineri din 111 țări, că podul de la Cernavodă era, în momentul respectiv (1895), cel mai lung din Europa, că moartea lui Gheorghiu Dej a survenit la 24 martie 1965, că Yves Montand, simpatizant al stângii (însoțit de Simone Signoret), invitat să facă un turneu în Rusia, a fost aplaudat de guvernanți la Moscova, că, în urma Marelui Război, în 1920, Parisul (prin intermediul Fundației Émile Deutsch și al lui André Honnorat, rector al Sorbonnei, pe atunci) a propus tuturor țărilor care doreau să trimită tineri la studiu, în Franța, să-și construiască câte o clădire, 50 de state acceptând. În felul acesta a apărut, în sudul orașului, Cetatea Universitară/La Cité Universitaire sau, ca reper, că Boulevard de l'Hôpital începe de la Podul Austerlitz și se termină în Place de l'Italie. Se reamintește, de asemenea, că, începând din 1939, Ambasada României din Paris se află pe strada Saint-Dominique, în Palatul Béhague, că Paul Goma, pe care îl cunoscuse în Provence, a murit la 26 martie 2020, aflăm că există o sărbătoare a ziarului *L'Humanité*, întotdeauna în al doilea week-end din septembrie, unde se reunesc simpatizanți ai stângii, organizată în nordul Parisului, în La Courneuve, că Bercy, cartierul parizian, a fost considerat timp de 100 de ani „capitala vinurilor”, că președintele Macron are o cafea preferată, la Rotonde, în timp ce ex-președintele Sarkozy avea preferință pentru Fouquet's de pe Champs Élysées etc., „amănunte” care, dacă nu sunt fixate, putem fi surprinși de reacțiile atotștiutorilor în fața „golurilor” noastre... Că (deși într-un volum ce ne oferă o lectură pe cât de fermecătoare, prin variație, pe atât de îmbogățitoare pe mai multe planuri, sunt puse în valoare reale merite ale limbii noastre) autorul nu se supune actualelor norme ortografice, mai precis scrie peste tot cu un singur fel de „f”, nu scrie deloc „niciun”, „nicio” într-un singur cuvânt, am văzut imediat: nu am înțeles însă dacă este ignorare și de ce tip sau este o opțiune științifică, adică nu este la curent sau nu este de acord, așa cum și alți lingviști care se ocupă de limba română au observat din afară: schimbarea frecventă a unor norme ortografice nu face decât să ne complice inutil.

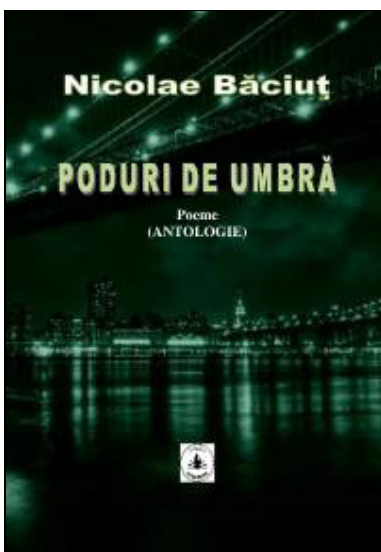
Ocean întors

PE UN POD DE UMBRĂ CU NICOLAE BĂCIUȚ (CÂND FRIGUL SE DIVIDE)

Umbra este o temă abordată destul de mult în literatură, scriitorii găsind surse de inspirație multiple. Nicolae Băciuț, prin antologia *Poduri de umbră**, ține să prezinte forța poeziei într-o lume complicată. Volumul a apărut la Editura Vatra veche în anul 2019 și păstrează mesajul liric intact, așa cum s-a coagulat de-a lungul timpului în creația poetului. Este important acest aspect, poezia capătă forță în fața timpului. Păstrând intacte poemele publicate anterior, poetul mărturisește în prefața cărții: „Apoi, m-am obișnuit cu ideea că poemele mele nu-mi mai aparțin, după ce le-am dat drumul în lume. M-am împăcat și cu gândul că ele trebuie să circule în straiile de început cu care le-am îmbrăcat cândva” (p.6). Este respectul datorat actului de creație, inspirația care a modelat ființa poetului. Este respectul datorat cititorului și istoriei literare.

Umbra fără lumină nu există. Efectul luminii, printre altele, este și umbra. Tema este mereu actuală. Ea relevă o prezență, ceva puternic care însoțește ființa, lumea din adânc. Podurile legală părțile, văzutul și nevăzutul, spiritul și materia. Cuvintele alcătuiesc podul, ele devin, astfel, pietre într-o construcție deasupra lumilor. Poetul simte asta cu tot trupul, cu mintea, cu inima, cu destulul. Este pătruns de această prezență abisală, izbucnește în poeme și ne arată fețele nevăzute ale existenței, astfel existența are o altă întindere, alte meandre...

Filonul de aur din poeme se arată cititorului cu toate valențele: „Și, totuși, stăm față în față –/ dar vine cineva și ne ia/ fețele” (p.19); „Eu tac. Și tu-n cuvinte taci” (p.37); „Între gâtul poemului și picătura de sânge –/ cămașa de forță a unei iluzii” (p.44); „Aș aduna un timp fără de timp” (p.60); „întunericul mă ține strâns de gât” (p.24) etc. Exemplele pot continua, poetul se deschide prin poeme spre o lume aparte, poezia este limbajul asumat, limbajul care domină și exprimă nevăzutul. Umbra face posibile reperele.

După lectura poemelor, ideile par a se topi în memoria zilei, dar ele revin cu o forță și mai mare, materia lirică are rezistență la impactul cu lumea. Poetul pedalează pe un paradox necesar, universul/ pluriversul devine mai limpede din aceste alăturiări aparent insondabile. Temele sale sunt existențiale, fac parte din viața de fiecare zi. Liniile de forță sunt epistole imponderabile, o seară care alunecă-n eternitate, peștele de zăpadă, dicționar de obiecte necesare, abandonarea visului, tunelul timpului, călătorii între anotimpuri atinse de umbre, cartea plutind pe ape, umbra din umbră, moartea morții... O muzică aparte străbate corpul poemului, cuvintele se cheamă, se aleargă, se găsesc și evadează spre un alt anotimp. Este și o muzicalitate evidentă a ideilor. Timpul este tema presantă, el marchează existența cu o amprentă imponderabilă. Umbra se întoarce mereu la vatră, locul unde se ivesc rădăcinile: „Umbra se ridică la tine/ ca un copil/ la sfârșitul unei întrebări; (nu răspunsuri așteaptă, nu/ un vis, / nu lecția)/ ca o lumină se ridică umbra la tine/ pentru că nu de iertarea cuvintelor/ e vorba,/ nu despre memoria cea bună” (*Umbra*, p.18). Finalul: „stau și mă gândesc la tine –/ umbra se întoarce/ asemenea fiului rătăcitor” (p. 18).

Semnele și simbolurile eterne, biblice se transmit implicit, un mister, un fulger de umbră străbate până la cuvintele poemului. Ființa își găsește locaș în versuri...Cititorul inițiat în paradigmele spirituale va regăsi locul tainei, mirajul care generează viața.

Obiectele fac parte din peisaj, ele compun o lume vizibilă. O forță subtilă le poartă prin lume: „<<Nu mai vreau cuvinte!>>/ <<Dicționar de obiecte, mai bine – strig,/ dic-ți-o-nar de o-biec-te!>>/ Sub palmele moi,/ trupul meu devine, încet,/un cuvânt” (*Dicționar de obiecte*, p.20).

Apariția peștelui în zăpadă indică spre o transformare profundă, spre o altă naștere.

Peștele este și un simbol creștin vechi, mereu reluat de oameni, ca semn al relației peste vremuri între cei care știu că zăpada și albul zăpezii vin dintr-o epopee sângerie... „Să vezi un pește în zăpadă/ și cum înoată liniștit,/ cum lasă solzii-n urma sa,/ cum timpul e în ei oprit...” (*Pește în zăpadă*, p. 22).

Viața este o valoare care se ridică din tăcerea eternității: „Plâng cu viața mea, râd cu moartea,/ plâng cu ochii mei închiși,/ râd cu întreaga ființă/ ascunsă o clipă-n iriși”. Poetul simte existența cu toate durerile, un anotimp aparte însoțește zilele omului: „Și toate rănilor ierbii/ le simt cum foșnesc în sânge,/ val după val,/ în zăpada ce nu se mai stinge” (*Fără sfârșit*, p.29).

Timpul are meandrele sale, o taină ce învăluie ființa. Călătoria în trupul de carne prin această lume, oferă numeroase obstacole, ușile se prăbușesc, „frigul ce nu se divide” este o stare aparte, apoi „înălțarea la moarte”...

Tunelul timpului are la capăt moartea prin care omul se înalță. Tăcerea poetului la final, lasă misterului porția sa de lumină... (*Tunelul timpului*, p.35).

În acest echilibru între lumină și umbră, pe poduri imponderabile, poemul are un loc aparte, supliciu creației, smulgera cuvintelor din realitatea imediată pentru câteva versuri, înseamnă o suferință aparte, creatoare. Poemul rămâne unitatea de măsură a durerii: „Un zgomot fierbinte/ trece/ dintr-o zi în alta, / dintr-o pagină/ în alta,/ ca un cui/ bătut/ în palma lui Christos” (*Poemul*, p.64).

Nașterea este un episod tainic, se petrece în viața omului de mai multe ori, nu este o repetare, e un dar care vine de la Cel care este „început fără sfârșit”, de la Cel care este „iarnă în fiecare vară”, poetul/ omul afirmă/ cere/ cerșește/ se roagă: →

CONSTANTIN STANCU

„Naște-mă tu, în fiecă noapte / mai naște-mă cu o moarte” (*Toamnă de pământ*, p. 72).

În poemul *Arcă*, Nicolae Băciuț vede o salvare repetată, omul de țărână are nevoie de intervenția divină: „Dumnezeu e iarăși singur”... Sentimentul este acut, ființa țipă după această salvare, trupul este arca prin care se poate străbate potopul justițiar: „Lină, limpede ascunsă,/ în lumini fără asfințit,/ ești duminică-n duminici,/ trupul meu nerăstignit” (p.82).

Este o sărbătoare supremă, ieșită din „zilele cuminți”, când „cerul este în amănare”...

Dar ce este umbra? Poetul definește **ființa umbrei** într-un poem cu același titlu. „Rămâne umbra-n urma mea/ ca o cărare/ ori ca un drum neînceput/ sau ca o zare”...

Poemul curge spre cititor. O lume se clădește sub arcadele umbrei din poeme: „Umbra mea e un cuvânt/ umbra mea/ e legământ”... Legătura dintre ființă și umbră este necesară, bazată pe acest legământ: „Umbra mea/ ce-ai vrea să fii?! Biată ființă/ fără zori de zi!” (*Ființa umbrei*, p.111).

Umbra naște timp pentru om, umbra oferă o șansă la propria viață...

Poet atins de inspirație, asumându-și riscul unor poeme ale existenței acute, refuzând noul cu orice preț ca tehnică literară, acceptând că din vechile cuvinte se vor naște lucruri noi și vechi, Nicolae Băciuț probează prin acest volum de versuri că poezia rămâne un ritual cu multe taine și fericiri.

Implicit, el își asumă puterea simbolurilor existențiale pentru a prinde în cuvinte frumusețea și armonia din lumea în care locuim, posibilă/ accesibilă prin podurile de umbră, podurile de cuvinte...

Este o voce distinctă în literatura de astăzi, certificată de cărțile publicate și trăite intens.

Se simte solidar cu ceilalți poeți/ poete din generația anilor buni ai literaturii: Nichita Stănescu, Adrian Păunescu, Ana Blandiana, Aurel Pantea, Paul Aretzu etc.

Există o patrie de umbră, omul are dreptul la umbră pentru a sta în lumină, memoria ivește poduri lirice care leagă poetul și cititorul...

Cititorul se simte confortabil la umbra acestor poeme...

Cronica literară

Cartea transparenței

sau viața ca ispitire spre stele

Poezie a reflexivității și a regăsirii sinelui, recenta „carte a transparenței mele” aparținând lui Ioan Gligor Stopița, intitulată metaforic *Îngerul Ionduh*, este o sinteză a gândirii lirice de până acum, a metaforei ancorate într-un topos literar mai puțin cunoscut, dar poate tocmai de aceea necesar arealului sibian: Ghijasa de Jos. Cartea a apărut la editura Eikon, București, 2021, și a fost prezentată la Târgul „Gaudeamus” de editorul Valentin Ajder. Prefața este semnată de colegul nostru, scriitorul Mihai Posada, care reușește să surprindă, într-o manieră originală, universul liric al autorului înscris „organic unui tradiționalism evolut în diverse forme, de la Eminescu, Bolintineanu, (...), Tudor Arghezi sau Lucian Blaga și ceilalți”. Postfața este semnată de Mihai Batog-Bujeniță, redactor al revistei „Rapsodia” din Sibiu, condusă de poetul Ioan Gligor Stopița, autorul acestui volum.

Travaliul liric este marcat de interogații retorice, de incursiuni în trecutul ființial, surprins în imagini poetice deseori ravisante. Întâlnirea sineului cu sine ar spune Nichita fără să stea pe gânduri. Căderea în abisul ființei, în *anamnesis* poetic, este linia de forță a mesajului poetic dând sens suferinței cathartice, purtătoare de timp neîmblânzit, regăsit însă în cuvântul ce exprimă Omul. Dacă versul lui Hölderlin spunea că „în chip poetic viețuiește omul pe acest pământ”, versul lui Ioan Gligor Stopița este o diortosire metaforică a acestei viziuni originale despre lume: omul este ființa care se raportează permanent la sine, la un alt eu și la divinitate: „Tot ce se face cuvânt – picur de lumină / din mână de înger / cu degete aprinse în duhul creației.”, fiindcă „Eu nu sunt cel ce sunt / altul a fost.” Dacă Arthur Rimbaud exclama „Je est un autre”, iar Ion Minulescu sintetiza tainic: „Nu sunt ce par a fi - / Nu sunt / Nimic din ce-aș fi vrut să fiu! / Dar fiindcă m-am născut fără să știu/ Sau prea curând / Sau poate prea târziu... / M-am resemnat, ca orice bun creștin, / Și n-am rămas decât... cel care sunt”, în volumul de față, autorul se

lamentează, precum un Iov postmodern, „Eu sunt copia nereușită / A fratelui meu, Ion, mai mare / plecat în stele pe la șase ani”.

Acest alt eu, această „copie” sintetizează multiplele fațete ale aceluiași „chip” pe care, simbolic, îl numește „Ionduh”. Acest nume „transparent” definește durerea devoratoare purtată însă cu demnitate în cuvinte aparent simple, dar înălțătoare.

Problematika ființei, a regăsirii propriei identități într-un nume definitiv pentru sușul abrupt al Omului care viețuiește poetic lumea umplută cu „acvifere adânci care reflectă un anotimp sever al căutărilor în crevasele sufletești” (Lőrinczi Francisc-Mihai), este identificabilă la nivelul întregului poetic. Ion devenit Duh este „un alt eu” care trăiește în sufletul ce ascunde în cuvinte Sinele despăcat în versuri.

Dubla întrupare, în trup și în duh, oglindește Sinele, coboară în miezul lucrurilor și dă sens ontologic unei poezii neîntrerupte care a supraviețuit, având în vedere faptul că „oamenilor de oameni / le este frică”. Teama ființei de a se vedea pe sine în celălalt, *de a fi asemenea celorlalți*, este risipită prin falia de speranță și de protejare a Sinelui: „Fără aripa protectoare / de înger, / când parcurgi fișia îngustă/ dintre viață și moarte, / nu există supraviețuire”.

Ca „Iovul neotelit în credință”, poetul se hrănește cu întrebări al căror răspuns nu contează pentru un →

MARIA-DANIELA PĂNĂZAN

Azil pentru fluturi de noapte

Există o categorie de scriitori cu o combustie interioară intensă, dăruți creației, într-o logodnă eternă cu aceasta. Printre ei, consider eu, se numără și Valentina Becart, cu noul său volum ce poartă un titlu seducător: **Azil pentru fluturi de noapte**, Editura Pim, Iași, 2022.

Poezia sa este un adevărat drum al mătășii, cu senzitive atingeri metaforice, flori ale unei adânci simțiri, care ne însoțesc în timpul lecturii, producându-ne acea plăcere, ce nu curmă niciodată visul, nu-l bruschează, doar pune piedică gândului care l-ar putea urâți, ar putea stinge frumosul din lumea ochilor noștri.

Poetul este asemenea unui fluture, ce preferă văzul în noapte, când poate percepe deplina frumusețe a clipei, singur, cu adevărurile și simțirile, trăite într-un mod superlativ, cu toată privirea și cercetarea îndreptate spre interiorul său, atunci când poate avea loc o explorare autentică a sinelui, culegând mierea și nectarul poeziei, extrăgând materialul de creație din întimitatea sa cea mai secretă și mai neașteptată: „*Poetul-un fluture de noapte/ ce-și caută lumina/ în miezul unui cuvânt*”.

Da, în viziunea autoarei, poetul este un fluture de noapte, iar cuvântul o unealtă de „tortură”. Se pândesc reciproc, aflați într-o perfectă simbioză, într-o aservire acceptată, mult folositoare fiecăruia: „*cuvântul nemișcat, /unealtă de tortură.../ în timp ce-o armonie/ nefirească/ părea s-atingă (delicat) întregul cer/ și gândul/ celui desemnat și-n așteptare...*” (*Fluturi de noapte...*)

Exterioritatea ocupă un loc important în scrierea poetei, alături de senzitiv, atingerea naturii, intrarea în solaritatea sa, fuga prin amintiri... După aceste incursiuni, întoarcerea la sine este copleșitoare: „când orice

drum te duce către casă”, desigur.

Senzualitatea exprimată în nuanțele fine ale gândirii, dar și ca materialitate : „*Ca un sân de femeie e pământul acesta*”, spune poeta, constituind „*cea dintâi fericire a ochiului*”, impactul de sărbătoare cu ființa sa, cu neuitarea atingerii, de orice fel.

Despre „*înalta lumină*” și biruință, vorbește Valentina Becart, atât de râvnite de către cei care aspiră să fie stăpâniți de miraculoasa componentă a existenței, floarea vieții, ce, desigur, întruchipează desăvârșirea: „*Grandoarea și risipa în adâncul materiei, / ah, și ce fericită mlădie/ peste tăcerea ierbii, mereu biruind/ în ochiul de lumină*”

Poezia sa nu este genul dramatic, ce își revarsă pe pagină și în ochii cititorilor durerile intime, deși, uneori, îi mai scapă printre degetele minții și inimii, intenționat răsfirate, asemenea versuri: „*ochii cerșeau împlinirea/ unui gând/ uitat de ploii...doar noi/ jumătăți imperfecte/ ardeam pe un rug...*” (*A fost o vară...*)

Curtează și este curtată de imagini curate, imaginile naturii, în toată varietatea lor, în veșminte de vară, de

toamnă, de toate anotimpurile, spre a desăvârși plăcerea vederii, prin transfer de imagine și tâlc clocotitor: „*stau chiar aici, / în fața clipei - gata/ să-și deschidă mugurii...*” (*O altă mirare*).

Este ceea ce poeta așteaptă, spre a-și potoli nevoia de frumos. Deducem că lumea imediată o alege pentru ceea ce îi oferă, impresii, satisfacții estetice nepervertite, autoarea scrie în timpul său de iubire, liber de conveniențe, fărâmițând între degete sensibilității, materialul primit spre cercetare interioară, după ce a realizat un tur de forță la nivelul epidermic al naturii.

Poemele au viață, destin, sunt flămânde de iubire, constituie delicate atingeri de suflet, cu aripile de fluturi ale metaforei, ce zboară spre zarea aprinsă a depărtării, vânând întrebarea: „*E depărtarea o taină, un unghi/ ascuțit rănește privirea;/ căutarea-i un semn că lumea există/ și zarea aprinsă vânează întrebarea.*” (*Un cer invadat de fluturi*” .

Versurile Valentinei Becart au o anumită decență, o mirare a descoperirii frumosului, adus cu bucurie în vers, bine marcat în tăceri fragile, strigate doar de vocea sa interioară, în nopțile poeziei atent decupate în sufletul său.

Poezia Valentinei Becart este una a mângâierii, fără asperități și striatăii verbale, ori de percepție.

Poeta abia îndrăznind să pună întrebări, discrete, desigur, pentru a nu deranja universului, ordinea, acel dat, pe care numai un creator autentic îl poate atinge cu gingășie, restul intențiilor, de violente și abuz, calificându-se ca profunde eșecuri umane.

Ce va face poeta mâine? „*Mâine, nu știu/ mai cer un răgaz pentru sete/ voi născoci un zeu pentru fluturi,/ nimic altceva...*” (*Voi învăța resemnarea*).

ANA ARDELEANU

CARTEA TRANSPARENȚEI

→cititor detașat. Ispitirea spre stele este semnul sinelui și al drumului sinuos al cuvintelor spre poemul desăvârșirii. Poezia a sincerității devastatoare, lirica lui Ioan Gligor Stopița străpunge barierele unui subiectivism exacerbat care marchează destinul, *vanitas vanitatum* transformat

în imagine poetică: „*Naștere – Moarte. / Între ele / o liniuță subțire - / Viață - / Pământească soarte / Din fir fragil de ață...*”

„Poezia nu-i o justiție metaforică” afirmă IonDuh. Este „cenușa arderii de sine”. Este cuvântul ce mistuie întregul univers liric sondând adânc în fibrele ființei

însăpământate de Sine. Periegeza în sinele poetic, discursul liric este o formă de înțelegere a lui „eu sunt altul, dar totuși sunt eu”, printr-o formă originală de exprimare poetică. O formă emblematică pentru un spațiu impus în peisajul literar contemporan de scrierile lui Ioan Gligor Stopița.

REFLECȚII ȘI INTREFERENȚE LIRICE

Cartea lui Răzvan Ducan, *Trimbulind cu Nichita*, apărută la Editura „Vatra Veche”, din Târgu-Mureș, în 2022, poate fi socotită un tribut poetic transpus într-un itinerar ludic, pendulând înlăuntrul și în afara realității artistice.

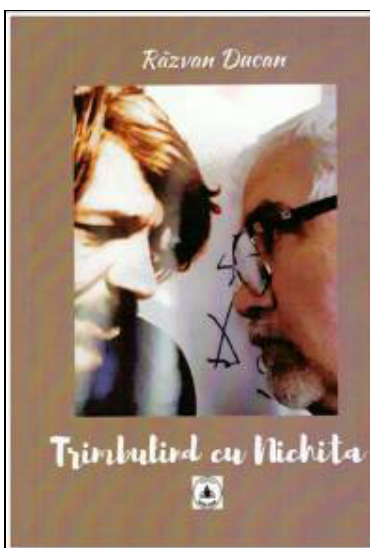
Paradoxal, dialogul imaginar, îmbrăcat în metafora marcă înregistrată – Răzvan Ducan – confesiv, cu grad maximal de reflexivitate este, de fapt, un monolog adresat, efervescent, care situează versul-incipit al fiecărei poezii în planul interogativ al verbului la prezentul continuu și în planul afectiv al vocativului.

Discursul liric se încheagă din schimbul fluid între cuvântul lui Răzvan Ducan și „necuvintele” lui Nichita, materializat în expresii joviale, reconfortante, colocviale, în care sugestia este o stare de spirit vioaie, coborâtă în tumultul vieții, nesofisticată și tonică.

Dincolo, însă, de nivelul obviu de receptare imediată, „la cald” a mesajului poetic, descoperim, în substratul adânc, explorări și încercări de ars poetica, manifestare a unui spirit aflat în căutarea sensului și a idealului artistic, în provocarea sensibilității.

De la concret, la abstract și invers, Răzvan Ducan reconfigurează o geografie a trăirilor, actualizând, ludic, marile teme stănesciene, aducând mai aproape de cititor, într-un limbaj mai accesibil, marile întrebări și mistere ale liricii lui. Un joc pe care-l practică – se vede – cu lejeritate Răzvan Ducan este cel al parafrazelor după Stănescu, iar asta „E o problemă de semantică/ până la urmă” (...5). „Lección despre cub”, de fapt, despre perfecțiunea căreia i-ar sta mai bine imperfectă, devine, în traducerea lui Răzvan Ducan, o lecție despre normalitate, făcută în numele lui Nichita: „Știi, Nichita,/ la toate cuburile pe care le-am întâlnit/ le-am distrus colțurile/ pentru a nu fi perfecte/ Și asta în numele tău!” (...6)

Explorarea sinelui se traduce printr-o incursiune metaforică sui-generis în profunzimile unei prietenii imaginare, asumate liric, prinse într-un spectru ritualic de tipul interogație – răspuns implicit, cu nuanțe și sensibilități care se deschid, treptat,

spre bucuria spiritului.

Direct sau indirect, cartea este un omagiu și o aventură a cuvântului, o atitudine insolită a lui Răzvan Ducan în fața celui care „vede idei, dar le vede cu cuvintele”, așa cum mărturisea, într-un eseu de tinerețe, autorul *Roșului vertical*. Discursul liric, bazat pe structuri lexicale ce transcend imediatul, rămânând, totuși, în sfera accesibilității, relevă o cunoaștere participativă a universului nichitian atât de vast și personal, asociat unei adevărate religii. Ipostazele poetice ale lui Nichita se redefinesc, în viziunea lui Răzvan Ducan, ca voci care nu mai improvizează, nu mai caută sensul iubirii și al existenței, ci au, deja, certitudinea eternității și a eternizării. Acest volum de versuri este o adevărată „Carte de citire. Carte de iubire”, în care suntem învățați conjugarea lui „A FI schimbându-se în ESTE” (*Alegerea culorii*).

În lirica lui Răzvan Ducan, nu mai șochează lexicul tehnicist, asta e deja o normalitate a personalității sale poetice, e un stil. Ceea ce atrage atenția e felul în care amestecă și combină registrele lingvistice. Parafrazând titluri de volume, poezii, sau chiar structuri sintagmatice întregi, poetul naște exprimări ce pot fi interpretate ca definiții cu valențe aforistice : „Știi, Nichita, / că oul e o sferă care a călcat strâmb...” (...23). Alteori, își ia o totală libertate de a imagina, a reface, a trasa noi direcții și înțelesuri, de a exprima adevăruri cu mare grad de generalitate, traductibile prin asumarea rolului de mânuitor de cuvinte, împingând

discursul către artă poetică. Mai mult chiar, parafrazând celebrele versuri, socotește că „* e o-nțâmplare a ființei mele* faptul că scriu”. Privind adânc în sine, Răzvan Ducan are revelația vârstei fără de vârstă, „Doamne, ce tânăr sunt în poezie”, ca o axiomă a existenței artistice, în care, „din punctul zborului, totu-i zbor” și „Din punctul merelor/ perele sunt mere căroră/ li s-a mutat mai jos centrul de greutate”. (...34).

Cu modestie travestită în metaforă, poetul admite că „cei mai mulți dintre poeți/ sunt mai și mult mai mai decât mine”, dar „nu toți sunt dispuși să facă infarct/ în locul unui vers”, „să moară înecați alături de o strofă”, sau „să recunoască un poem / făcut în afara căsătoriei cu veșnicia”. (...46).

Printre versuri-omagiu și interogații retorice cu tâlc se evidențiază un adevărat rechizitoriu – prezent, de altfel, și în alte volume ale autorului – la adresa demagogiei culturale, a suficienței și micimii, la falsitatea trăirilor „băieților de băieți / călare pe un Lamborghini /...cu șampaniile cu foițe de aur / pe ritmuri de manele”. (...47). Sunt reflecții amare despre anihilarea valorilor, despre epatare și prostul gust contemporan, când omul a pierdut legătura cu sacralul, cu divinul și mitul, când aparența e lege, iar esența e condamnată la pieire, sau, cum zice poetul, „că învelișul vinde conținutul / și că totu-i marketing”. În ierarhia abolirii galopante a scării de valori, poetul exprimă, în note de un lirism meditativ, aproape tragic, teama că „Știi, Nichita, / chiar și de tine s-ar putea cât de curând / să nu-și mai amintească nimeni”. Sfidând barierele convenționalului și ale derizoriului, Răzvan Ducan supralicitează efectul de damnare prin raportare la concreteți imunde, menținând poeticul într-un echilibru lingvistic plămădit din lexeme stănesciene și unități specifice registrelor tehniciste, ținând cont de faptul că, uneori, cuvântul spune prea mult, alteori, prea puțin, sau ascunde, maschează, provoacă, refuză înțelesuri și sensuri, sarge tipare sau le răstălmăcește.

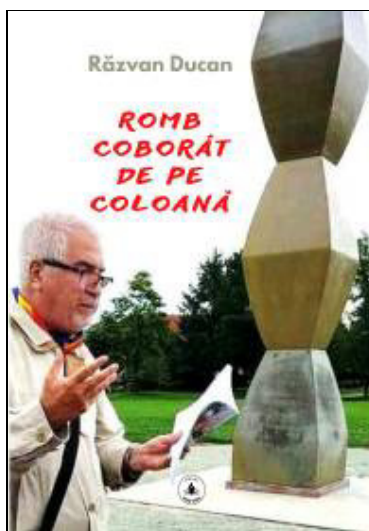
În ansamblul ei, cartea este un experiment poetic inedit și incitant, prin care se recuperează, jovial, indicibilul stănescian, ca orizont ascensional, ca provocare și aventură a rostirii.

LILIANA TOMA

SPIRITUL DE FINETE ȘI GEOMETRIA

Cu al treilea volum de versuri apărut în 2022 (la rodnică editură Vatra veche), tânărul Răzvan Ducan își rotunjește pariul dificil cu sine însuși – acela al îmbinării unei prolificități prodigioase cu dezideratul dificil al calității. Încheiat în mai puțin de două luni, maratonul său poetic aflat sub semnul fervorii, conține (în opinia lui Nicole Băciut) preponderent „exerciții de admirație”, de punere în cuvânt a formelor geniului plastic brâncușian. Poemele sale sunt tot atâtea tentative de a intra în „rezonanță emoțională” cu ”miracolul artistic” al lui Brâncuși.

Partea inaugurală a volumului este mai mult descriptivă, vizând a circumscrie aspecte predominant biografice ale fenomenului brâncușian. Odată atinsă, altitudinea discursului e menținută constant, componentele demersului creator al marelui sculptor fiind demontate și refăcute în verb, cu o tehnică bine strunită a concentrării mesajului. Autorul diversifică registrul expresiei, dovedind o bună stăpânire tehnică a contrastelor, ca în poemul ce dă titlul cărții, unde detaliul concret și sublimarea simbolică se completează reciproc: „La Tg.Jiu, Coloana fără de sfârșit/ este singurul colț de fabrică ce mai fumegă./ Este cabina de probă în care, fără să se știe,/ toate păsările măiestre probează zboruri”; „la Masa tăcerii/ se împachetează la foc continuu săruturi” (p. 7). Detalierea extinsă e un procedeu predilect, de efecte sigure. Într-un poem compozit, bine meșteșugit, secretele creației sunt extrase din atelierul sculptorului, mutat la centrul Pompidou, „mai puțin zgomotele infiltrate în pereți:/ de la cioplit, de la ciocănit, de la bocănit,/ de la fierăstruit, de la rindeluit,/ de la găurit, de la șlefuit,/ de la lustruit și multe ...it./ și în final, de la privit” (42). Sub sigla „Non, je ne regrette rien” (p. 46), o amplă serie nominală revelă elemente esențiale din plămădirile marelui făurar: „Pe ultimul drum l-au condus: Lemnul./ Piatra./ Metalul/ Ciocanele, dălțile, pietrele abrazive./ Punctatoarele și preducelele./ Menghina și forja./ Focul și nicovalele./ Fierăstraiele și creta./ Creioanele și schițele de pe hârtie./ Compasurile, riglele./ Echererele cu talpă și fără talpă./ Glaspapierul, pâsla./ Cârpele de șters/ Și multe alte/ cunoștințe și recu-

noștințe”. Ecurile operei sculpturale nu sunt puține, ele trimit mai ales la complexul grandios de la Tg. Jiu – parabolă a eroismului cu care spiritul avântat al poetului rezonează intens. Autorul ne surprinde cu frecvente, atent orientate corelări între piesele ansamblului, cu abilitatea sa de interpretare, descoperire de sensuri. Astfel, contemplatorul întregului trebuie să știe „Masa tăcerii” „la puterea Coloanei fără sfârșit” (49); „Aleea scaunelor este Cenușăreasa/ de la tăcere la sărut./ este culoarul nevăzut./ Aleea scaunelor este locul/ pentru masa umană în mișcare./ Unde tăcerea până la sărut./ și-o poartă în taină fiecare” (p.11). Elementele gândirii plastice brâncușiene dezvoltate, în „versiunea” lirică a lui Ducan, nebănuite resurse conceptuale: „Când ecoul supraviețuiește vocii./ fără sfârșitul supraviețuiește coloanei./ văzduhul supraviețuiește păsării./ sărutul supraviețuiește porții./ lumea supraviețuiește facerii lumii./ toate celelalte câte mai sunt./ au de asemenea ecouri/ care le transmit gena și dincolo de ele” (57). Intuiția lirică înlesnește gruparea de afinități spirituale, „tălmăcirea” poetică ajungând la apropieri de substanță, reluări cu tâlc, de o simplitate sugestivă: „Nu a avut nici plumb./ nici fir la infinit./ pentru firul cu plumb necesar/ verticalității Coloanei fără sfârșit./ Iar pentru planitate/ nu a avut nici boloboc./ să aibă Masa tăcerii./ bula tăcerii, la mijloc.../ cercurile Porții sărutului/ circumscriu buze” (15). Formele puse în rost de artist sunt mișcare cu sens, dinamică a materiei, în multiple, sugestive ipostaze. De la concept la viziune poetul ajunge rapid, în salturi de limbaj bine con-

turate. După un calambur despre păsări/nepăsări urmează seria densă de imagini sculpturale cu deslușirile lor: „Masa tăcerii” a primit „Cina cea de taină”./ „Sculptura pentru orbi” a primit curiozitatea./ „Carol Davila” a primit un soclu clasic de agoră./ „Vrăjitoarea”, un lemn de arțar.../ „Rugăciunea”, un cimitir” (55). Tentația dominantă a poemelor este întregirea unui portret spiritual spre care converg, alături de oglinzile operei, momente biografice sugestive, frânturi de înțelepciune, fapte concludente pentru dimensiunea majoră a unei personalități cruciale a modernității. Într-un poem cu valențe simbolice, „mesei tăcerii” i se atribuie valori hiperbolice: ”locul în care tăcerea a căzut pe pământ”, „locul în care echilibrul și-a găsit cadenta”, „locul de unde a început lumea.../ Și de unde decibelii au ieșit din ou”, „locul de unde apostolii au început radial./ să ducă învățăturile lui Iisus”, „masă a tăcerii empirice” de unde „descinde și Tabelul periodic al elementelor chimice”, de unde, „din căsuțele ascetice./ electronii au desprins salturile”; „De acolo s-a plecat/ Și acolo se va întoarce nemijlocit./ Și va andoca și tot ce-i acum infinit” (p.10). Portretul fizico-spiritual al „personajului” evocat de Ducan se constituie din suprapuneri de note de culoare succesive, de elemente intrate în conștiința publică, sau mai puțin vehiculate, dar concludente. Într-o efigie atent cizelată, artistul „a fost un țăran român/ cu îndeletniciri campestre./ hrănea cu aerodinamici/ măiestre” (15). În „Poarta sărutului” biograficul e în căutarea formulei plastice ideale: artistul „A plecat probabil la un „Tors” de femeie./ Posibil, Maria Tănase./ Sau poate la „Domnișoara Pogany”,/ „Facerea lumii” să-i descoase”. Episodul proletcultist cu încercarea de a smulge din „rădăcini” cu tractorul Coloana infinită e convertit în exemplar elogi al artei: „Au legat cu lanțuri./ Ziceau, de păpădie./ Să scoată romburile/ Din geometrie./ Ca să smulgă artei/ „decadența burgheză”./ cu tractorul forceps./ Pentru anamneză./ Dar c-o ridiche/ S-a trezit tractorul./ Ne-răzbind uriașei./ Nici lanțuri, nici motorul./... Și, ca în poveste./ Oricât se căznea./ Ridichea uriașă/ Nu dezrădăcina” (p. 25). Fervoarea admirativă nu ocolește accente confraterne: „Hei, Constantin→

IOAN MARCOȘ

Brâncuși,/ Sunt dac ca și tine./ Și ca tine port barbă,/ la tine să nu te rănească la față/ așchiile de piatră sau lemn./ la mine să nu mă rănesc./ de așchiile care sar din poem” (27). Meditația poetului preia și dezvoltă imagini brâncușiene, prelungindu-le în imaginarul propriu, consubstanțial. Geometrismul esențelor plastice se prelungește în pletora de nuanțe heraclitice ale spiritului de „finețe” lirică. Tălcuirile Coloanei sunt mereu interogate, revelate: „După coloana lui/ pietre standard./ eroilor la căpătâi,/ nesfârșitul recunoștinței”. Aceeași coloană poate reprezenta dreptul la cer: „asemenea pământului nou din Delta Dunării,/ văzduhul câștigă văzduh aluvionar/ și devine pe zi ce trece/ un drept al nostru/ la un cer mai înalt” (p. 65). O geometrie a sensurilor adâncește „înaltul” brâncușian prin incluziuni succesive: „Coloana fără sfârșit” are fără sfârșitul și în jos. / Susul și josul ei nu se întâlnesc/ nici în geometria neeuclidiană.// În cea euclidiană./ Coloana lui Brâncuși e o nouă axă/ în jurul căreia se-nvârte pământul./ La Tg. Jiu este un alt pol” (30).

Metafora e, la Duncan, vehiculul magic ce comută zborul plasticii lui Brâncuși în acela, simpatetic, el devine al elogiilor versului. Iată Coloana în postura de nuia magică: „Cu vestita „Coloană fără de sfârșit”./ folosită ca o nuia flexibilă de salcâm sau alun./ se poate căuta apă în nesfârșitul universului./ de planete, în sisteme solare și-n galaxii.../ Căci, nu-i așa./ de zeci de ani futurologii spun/ că războaiele secolului XXI/ nu vor fi pentru resursele de energie./ ci pentru resursele de apă” („Radiestezie”). „Aleea scaunelor” este „Cenușăreasa/ de la tăcere la sărut./ este culoarul nevăzut”, este „locul/ pentru masa umană în mișcare./ Unde tăcerea până la sărut/ și-o poartă în taină fiecare” („Aleea scaunelor”). Altundeva (p.28) Coloana e un fagure vertical, de spiritualitate: „Pentru stupul restartat./ mulțumim manierii de spus./ miera coloanei îndulcește/ fără sfârșitul de (Ii)sus”. Poemele lui Duncan se vreau matematică povestită: „Toată concentrarea artistică/ Spre acea noțiune de matematică pură./ Cum ar fi fost să nu aibă privilegiul/ De a fi povestită și de o altă gură?” (35). Privirea poetică încheagă, din succesiunea romburilor, „fără de sfârșit”, o intrucată parabolă a nașterii, vieții și morții,

marea semnificare („Să privim altcum”). În ciclul eroic, „Masa tăcerii” e asimilată Cinei de taină – „joc de rol”./ ca ultimă cină./ Cu cineva în rolul întunericii./ Cu cineva în rol de lumină” („Joc de rol”). O intuiție extrem de sugestivă atribuie coloanelor „de lemn / și piatră din atelier” o identitate specială, una sacrificială: „sacrificiul/ coloanelor de rând”, destinate „anonimatului, în care să și moară”, „carne de tun” pentru „cele de apoi” (39). Între două coloane esențiale („Columna lui Traian” și „Coloana fără de sfârșit”) poetul imaginează un hamac de 2000 de ani în care se leagănă existența unui „popor poet” (40). Arta sculpturii stelare brâncușiene este „cioplit în timp./ ca și dimensiune”, plonjând sistemul lui X,Y, Z în adâncimi supreme (43). Plăsmuirile zborului sunt tot atâtea călătorii „prin văzduh”, cu pasările drept ”concatenări de duh” (45). În ”Umbra ei” Coloana e trecută printr-un ciclu de simboluri ale temporalității. Ceasornic solar al vieții, ea măsoară ”fără sfârșitul/ Rămas”, ”fără sfârșitul/ Adăugat/ Din fără sfârșitul/ Împuținat”, iar la scara individuală, „Cât a trecut/ Pân la sfârșitul tău”, „Cât te mai poate/ Ține în frâu./ Acel Heraclit./ În unda de râu”. Simbolica „Masa tăcerii” e proiectată cosmic, în absolut („tăcerea/ De dinainte de lumină./ Când Big Bang-ul/ Doar urma să vină” - 49). Sacralitatea nu e abstracție pură, ea se hrănește din teluric, chiar anecdotic, ca în pitoreasca poveste lirică a trecerii Coloanei din prezentul creației în spațiul mitologic; de la brutală percepție comună („Sula lui Tătărașcu”), linie de orientare pentru târgoveți spre ”târgul de vite”, la fără sfârșitul „Căii Eroilor” (50-51). Tot astfel, Cocoșul simbolic al sculptorului e redat, în vers, mitologiei rurale pe care artistul o transpune în universul parizian, cu obstinția originalității: „Tu ai luat Cocoșul, cu gardul de lemn cu tot./ din ceasul tău de buzunar./ și l-ai pus într-un colț al atelierului de la Paris./ ca să te scoale în fiecare dimineață...// Când cânta cocoșul, cocoțat mândru pe uluci./ răsărea și la Paris soarele de la Hobița./ Când uita să cânte și Parisul uita să se trezească” (58)

Un atu forte al tehnicii de compoziție în lirica lui Duncan este schimbarea de perspectivă. Un final de poem (p. 20) schițează un zig-zag de unghiuri de vedere diferite: „Acum

toate femeile lui Brâncuși/ Sunt la locul lor./ Au familii nesfârșite./ de admiratori”. În altă compoziție Coloana infinită e transpusă într-un infinit temporal. Peste sute de mii de ani, aflăm, „Vor încerca să refacă în 3D/ corpul aceluia animal necunoscut/ cu coloană fără de sfârșit de metal./ punând pe el virtual:/ carne, mușchi, tendoane, păr, aripi, gheare” (p. 53). Concluzia va fi „că acea coloană vertebrală aparține unui robot/ din perioada de început a roboților./ când au încercat să se reproducă./ preluând ulterior supremația pe planetă” (54). Esența plasticității lui Brâncuși este înscriere în timp, artă a stilizării: „Stonehenge este tot ce a rămas după stilizare./ Chiar trebuie clanță și scârțâit de balamale ca să vezi ușa?/ Chiar trebuie ferestre ca să te uiți afară sau acoperiș./ ca să gândești la stelele din cer?// Timpul este cel care face ca amănuntele să devină steril” („Împreună”). Un salt salutar peste timp este reușita sculptorului, cum este aceea a oricărei arte profunde: „Când ecoul supraviețuiește vocii./ fără sfârșitul supraviețuiește coloanei./ văzduhul supraviețuiește pasării./ sărutul supraviețuiește porții./ lumea supraviețuiește facerii lumii./ toate cele câte mai sunt./ au de asemenea ecouri/ care le transmit gena și dincolo de ele” (57).

Amalgamul de plasticitate și lirism ajunge la o armonie de sensuri bine temperate în compoziții de top precum *Joc de rol*, *Coloanele de lemn și piatră din atelier*, *Uneori am senzația*, *Tăcere cu aldine*, *Poftiți în mileniul următor*, *Doar Brâncuși*, *Carpe diem*, *Cimitirul vesel de la Montparnasse*. Greutatea de sens din „Joc de rol” („Masa tăcerii” e martor/ Fără niciun jurământ./ E rostogolirea poveștii/ Exonerate de cuvânt”) are o înscriere în cuvânt muzicală: „Este sensul profund./ Al celui ce va fi ucis./ Destin prin asumare./ De sărut proscris” (38). Rima incompletă, însă bine finită creează o impresie puternică de acumulare, dar și de rotunjire a masei imagistice: „Coloanele de lemn/ și piatră din atelier/ au fiecare/ nesfârșitul lor cer” (39). Precizia geometrică a pietrei își transcende forma, animată de duhul viu al respirației: „Uneori am senzația că a cioplit și aer./ Dar într-o formă atât de subtilă./ Încât lucrările nu se privesc./ Ci ele numai se respiră” (42)

Versul scurt, condensat →

corespunde unul mesaj lapidar, al înțelepciunii. Amploarea gândului se întinde dincolo de limita strofei: „Îmbuteliată tăcerea/ Pentru ziua când/ Va fi tezurizată/ Și mai adânc./ Pentru când gălăgia/ Mereu indecentă./ Va naște gălăgie/ Încă din placentă” (49). Tehnica expresiei constă uneori în atingerea unui paroxism logic anticipând inspirația: „Mentalul a învins fizica./ credința a învins materia./ virtualul devine o formă de stea/ pe care fiecare dorește să o atingă cu mâna” (57). Acumularea progresivă de enunțuri corelate conduce la un sumar paradoxal: „În atelierul lui de la Paris se încălzea cu lemne./ Când se terminau lemnele se încălzea cu pietre./ Când se terminau pietrele se încălzea cu metal./ Era singurul locuitor al Parisului/ Unde pietrele și metalul ardeau” (60). În ”După coloana lui” armonia, naturală, a versurilor e în ritm cu pulsația susținută, de sensuri: „Astfel Brâncuși/ și-a făcut culcuș/ și-n eternitatea/ jertfei celor duși./ e și în sus,/ fără de sfârșit,/ dar și în jos,/ în fără de sfârșitul pământului”. Un inspirat epitaf („Cimitirul vesel de la Montparnasse”) e o reușită imitație de poezie naivă a la Săpânța, tonul alert, lapidar – compatibil cu sensuri profunde: ”Stan Pătraș mi-a fost naș./ Dar m-a dat la Montparnasse./... Viața mi-am jucat-o-n roluri./ De coloane și de zboruri./ Cu dalta și cu ciocanul./ Veacul mi l-am dus și anu./ Lumina de la Hobita./ La Paris i-am dus altia./ Și-n al meu atelier/ Se venea ca-n Turn Eiffel./ Toți se alegeau c-un zbor./ În cărcă sinapselor”.

„Rombul” geometric brâncușian, simbol al unei arte a simetriilor creatoare de paradigmă nouă în câmpul modernității, este preluat cu aplomb de Răzvan Ducan, într-o dinamică lirică plină de resurse imagistice redutabile. Cititorul poemelor sale asistă, în aceste exerciții de „admirație” la o izbândă a contemplării, o specială tălmăcire lirică a figurilor plastice ale unui geniu tutelar, vizionar. Transpunerile sale comunică sensuri, excomunică nonsensul accidentelor biografice, menținând constant altitudinea zborului. Făcând justețe modelului, Ducan modelează el însuși, cu discreție și spirit de finețe, forme proprii, derivate dar și concurente, într-un continuu al inspirației poetice. Din seria de volume dedicatorii, cel închinat lui Brâncuși domină peisajul.

În întâmpinarea imaginarului sculptural asumat, poetul vine cu imaginarul propriu. Artist și artizan sunt aliați, fiecare cu statura și iluminările proprii, în căutarea absolutului. Rezultatele sunt pe măsură.

Pământesc și ceresc, timp și eternitate

O poetă cu suflet de stea! Ea caută, neostoit, sufletul Luminii. Și, când îl găsește, nu-l păstrează doar pentru ea, ci-l transmite mai departe (*Lumină de stea*, Editura EIKON, București, 2019) Adriana Weimer ne-a obișnuit cu asemenea bijuterii lirice, care adună între coperte nu numai cuvinte și versificații simple, ci semne vizibile ale aurei cu care e înfășurată fruntea poetei. E, desigur, o lumină interioară (de stea?) care se distinge cu ochiul liber și care-i conferă binemeritulul nume de creator adevărat de lumi imaginare. Ca să ajungă aici, autoarea a avut de străbătut un drum lung, uneori anevoios, alteori lin. Nu e ușor să ajungi la perfecțiune. Însă, întotdeauna, „Lumina de stea” i-a călăuzit pașii, i-a arătat calea, iar ea a înaintat, cu nădejdea că: „Se va întoarce fructul în sămânță/ și strălucirea solară/ în lumină de stea/ își va regăsi cerul;/ se va întoarce izvorul la matcă/ și cuvântul în sens/ își va regăsi calea;/ cântecul se va reîntoarce în sfere/ și rugăciunea/ va renaște calea sfințirii./ În lumină voi apune,/ în lumină voi trece./ cum lumina-n/ vitralii îndumnezeită-n Altare” (*Lumină de stea*). Este o poezie emblematică și un Crez poetic.

Poezia Adrianei Weimer este scaldată-n elemente cosmice: infinit,

strălucire solară, cerul, sferile, infinit, timp, galaxii ș.a. E o poezie, mai curând vizionară. Totodată, predomină și elemente materiale, concrete, terestre: sămânța, fructul, matca, izvorul, calea, cântecul, rugăciunea, altarul, drumul, piatra, fapta. Oamenii și piramidele. Pentru poetă, Timpul este constructor de oameni iar piramidele sunt „inexplicabile dimensiuni ale spiritului”: „Pun piatră peste piatră,/ cuvânt peste cuvânt,/ faptă peste faptă;/ și timpul mă construiește pe mine./ precum piramidele/ – inexplicabile dimensiuni ale spiritului./ Și templul se construiește pe sine./ precum piramidele/ – inexplicabile dimensiuni în spațiu și timp:/ și piatră peste piatră./ cuvânt peste cuvânt,/ faptă peste faptă/ vor dura piramide într-un spirit și timp” (*Întru spirit și timp*). Edificiul cosmic se înalță mai greu decât edificiul terestru, între materie și spirit trebuie să existe un liant. Și acela este liantul sufletesc. Acesta este cuvântul poetic, lumina ce mereu îi stăruie în priviri: „Port bucuria stelei în noapte:/ și-n întuneric,/ lumina-mi se revarsă-n priviri/ mereu înspre voi” (*Mereu înspre voi*). E și acesta un eventual Crez artistic. Câți oameni sunt care se pot bucura de găsirea propriei stele în noapte? Și, mai ales, câți o pot transforma în lumina din priviri, îndreptată spre ceilalți?

În privința poetei, ea a ales: o dată o stea, apoi să fie lumină de stea pentru oameni: „Am ales cu sufletul/ o stea care-mi seamănă/ – lumină de stea să vă fiu./ Pe drum de stele/ pașii mei au redevenit zbor./ Am ales cu inima/ cerul la care să urc în Lumină” (*Drum de stele*). Din clipa aceea, inima stelei a devenit inima poetei care „se divide la infinit lumină” (*La infinit*). E o entropie necesară. Noțiunile temporale Aproape și Departe, Timp și Iubire, capătă noi dimensiuni, în funcție de această descompunere a Luminii în milioane de părți componente. Poeta îl așează pe Eminescu în dreptul acestei Luminii a Nemuririi: Eminescu – poezia nemuririi: „Ți-e veșnicia scrisă într-o carte/ și-a cărții veșnicie-i scrisă-n ea./ E poezia-ți însăși veșnicie/ și poezia veșnicie-i steaua ta./ E geniu pur în gânduți și-n rostire/ și toată ființa-n geniu ți-e gândire:/ și mai presus de roadele gândirii/ ți-e poezia nimb al nemuririi”. Pentru Adriana Weimer →

CEZARINA ADAMESCU

cuvântul e hotărâtor. Ea a adunat „Un cer de cuvinte” și pe toate le-a închinat lui Eminescu, de care se simte foarte aproape. Mai există și „zăpezi de cuvinte”, în poezia Va renaște: „Se vor topi/ zăpezi de cuvinte/ căzute fără noimă/ și-n toate Eminescu va renaște”. Într-atât de puternică este credința în Eminescu. Poeta crede că va veni timpul când: „Curând, se vor risipi iernile.../ Zăpezile din priviri/ vor înflori în cuvânt./ înnobilând gândul/ cu primăvară-culoare (Primăvară-culoare).

De asemenea, autoarea crede în Timpul renașterii: „Nesfârșite zăpezi/ se nasc în privirile iernii:/ se coace-n pământ sămânța rodirii./ Din senin, din astral,/ curge-n cuvânt și în noi/ timpul renașterii”. E atâta puritate, atâta strălucire și simplitate în filosofia acestei poete, încât cu greu poate fi schimbat ceva. Adriana Weimer se apropie de perfecțiune, deși, se știe, perfecțiunea e aproape imposibil de realizat. Poeta trăiește din plin „vremea Luminii-n Cuvânt!” și această lumină e prefăcută în dragoste care-i face sufletul mai senin. De altfel, Lumina și Cuvântul nu se pot despărți nicicum, ele sunt împletite armonios și îi sunt necesare creației. Ca și creatoare, dar și parte din Creație. E o plămadă de inefabil, frământată de mâini divine (Mă întorc). Ea socotește aceasta: „– un dar și un har/ deopotrivă întrupat de Dumnezeu în aleși” (Bucuria cărții). Nu oricine poate ajunge lesne la această simplitate perfectă, sunt necesare o inimă curată și un suflet aidoma. Dar poeta ne mai împărtășește o taină referitoare la minunea scrisului: Cu trup de lumină: „Cu trup de lumină scriu./ Vă dăruiesc din mine o parte/ – un suflet adunat pe-o carte”. Așadar, nu orice suflet ne dăruiește poeta, ci acela „adunat pe-o carte”. N-aș fi crezut că, în atât de puține cuvinte, poți spune atât de mult. Într-aceasta constă arta poetică a Adrianei Weimer. Fără nicio încărcătură stilistică. O nuditate cât se poate de pudică. Vers translucent, limpezit, cu limpezime diamantină. De o frumusețe care nu poate veni decât de la Dumnezeu.

Poeta are credința că fiecare carte, fiecare cuvânt al său se va întoarce de unde a venit, „își va regăsi galaxia”, pe orbita timpului, în lumina de stea în care s-a născut

(Galaxia). În fața unei astfel de măreții, nu poți decât să-ți pleci fruntea și să te cufunzi adânc în substanța frumuseții ei inefabile. Pentru că ea are rădăcinile înfipte în Cer. Fiecare vers, chiar repetat, își află sorgintea acolo unde îl vom ajunge din urmă. Ar fi de dorit ca să-și afle loc și în galaxia terestră. La prima lectură, cititorul este nespus de uimit de această simplitate și nu-i vine a crede că poate exista atâta frumusețe, care se apropie de miracolul unei flori care se deschide. Ea degajă parfum și gingășie, încântă ochiul și simțurile. A căuta o explicație a acestui miracol este ca și cum ai vrea să atingi cerul. Și dacă ar fi, totuși, să căutăm un drum ca să ajungem acolo, cât mai aproape, aceasta ar fi că poeta se dăruiește, cu fiecare vers, ea nu a scris niciodată doar pentru sine. În lumină de stea: „Mă scriu pe mine/ cu fiecare clipă/ și fiecare clipă scrisă-n cuvânt/ e lumină de suflet/ în lumină de stea/ dăruindu-se”. Această ipoteză îi permite poetei să se transforme ea însăși în cuvânt, o dată cu fiecare clipă trăită. E vorba de o întrupare, de o naștere, de o murire și de o înălțare. Un rotund din care nu lipsește lumina de suflet. Și cum ar putea fi acest cuvânt împărțit, devenit lumină, decât inefabil?

Mirabil Cuvânt: „Cât pot cuprinde în priviri:/ o mare de grâu încolțit în soare tomnatic./ Cât pot cuprinde în gând:/ aur de grâu părguit în soarele verii./ Sămânță prinsă în sfânt pământ/– ca-n pilda vie a Semănătorului:/ rod adunat în lumină/ spre mirabil Cuvânt”. Și astfel, poeta ne dezvăluie, atât cât îi este îngăduit, despre tainele creației, ale Poeziei: „Poezia se naște greu/ – poartă aură și cunună de stele./ Poezia se naște greu/ – și în trup, și în spirit, și în Cuvânt – / și se dăruie” (Poezia). Și am să continui cu vorbele Micului Prinț: „Și nici acesta nu e un lucru important?” De obicei oamenii, mai cu seamă în zilele noastre, trec pe lângă lucrurile cu adevărat esențiale, legați la ochi, ca și când acestea nu ar exista. Unii le observă fugitiv, dar nu le dau importanță. Alții nu au timp nici măcar să le observe, iar celor mai mulți nu le pasă. Sunt și dintre cei care le resping cu înverșunare, chiar și pe cele care îți sar în ochi. Îți trebuie puțină îngăduință și luare aminte ca să îți se deschidă ochii și inima și să-ți pătrundă, să-și facă loc

poezia existenței umane. Fără a fi sugrumată. Așa cum e, dincolo de voința noastră. Noi trebuie doar să beneficiem de ea și s-o împărțim, mai departe. La Adriana Weimer predomină, aproape la fiecare pagină, Cuvântul, Lumina, sămânța, rodul, Timpul, cununa de stele, sufletul, Poezia cu aura ei, hrana de suflet și cea de spirit.

Atentă împrejur, dar și în sine, autoarea urmărește și vede Lumina, peste tot, chiar și-n sunetul sacru al orgii: „Sunet sacru al orgii:/ cu trup de lumină/ în Lumină vibrezi.../ – îndumnezeire, credință, mister...// Glas de Lumină înalți către Cer,/ spre Cuvânt/ înspre suflet și gând... (Sunet sacru al orgii). Cu adevărat, poeta și-a înmulțit talantul, și nu l-a îngropat în pământ, ci l-a revărsat, sub forma cuvântului, în toate răspântiile. Iar acesta i s-a întors înniit: „Am înmulțit înniit Talantul primit/ la venirea mea-n lume!/ L-am rescris în Lumină/ și dăruindu-l mereu/ mi s-a întors înapoi înniit/ – cum dar din dar,/ cum lumină din lumină!” (Talentul). Mai mult decât atât, poeta însăși se face sămânță, îngropată în pământul cel bun, ca să încolțească și să rodească, întru bucuria oamenilor: În Cuvânt: „Să încolțesc în Cuvânt/ – precum grâu în toamnă:/ mai apoi, în soarele verii,/ în spice-cuvinte rodind”. Am putea merge mai departe cu gândul și să ne închipuim poeta ca o vatră zidită temeinic, unde se coace pâinea duhovnicească. Pâinea din grâu curat care va fi frântă și împărțită oamenilor, spre potolirea foamei și sete, spre îndestularea în viața veșnică. Poeta are și câteva definiții admirabile, concise și de o limpezime absolut miraculoasă: „Vitrăliile/ – ochi-curcubeu/ deschiși Luminii” (Lumina-n vitralii). Ea poartă cu sine un dor, așa cum toți purtăm doruri. Steaua mea: „Mi-e dor de un timp/ cum rar a fost.../ – cu infinit de senin/ și pace de suflet...// Mi-e dor de înaltul albastru al cerului.../ – să pot privi în ochi/ steaua mea de noroc”.

Se poate spune, cu deplin temei, că Adriana Weimer a ajuns demult la esență. Cu tot dorul de Lumină și stele, autoarea e atentă la trecerea Timpului, care treptat ne absoarbe pe toți, prefăcându-ne-n stele: Trecem: „Trec anii peste noi/ măsurându-ne umbra/ și lumina din ochi,/ și lumina din suflet...// Noi trecem prin timp/→

măsurându-ne anii,/ și lumina vieții,/ și lumina spre-apus”. Conștientă că va veni acel timp, poeta se pregătește din vreme, așa cum ar trebui să facem toți, ca să nu fim luați prin surprindere: Timp al clipei: „Vine un timp/ al clipei din urmă;/ când ochii nu vor mai vedea/ și buzele nu vor mai spune.../ clipa-tăcere.// Semn de viață și iubire/ e lacrima ce-acum curge./ cuvintele ce-acum se rostesc/ și seninul privirii mele spre voi;/ primiți-le, ca și când ar fi/ revărsarea clipei mele finale spre Apoi”. Contemporani și martori ai clipei din care nu ne putem sustrage încercăm să-i facem față: În spirit: „Față în față cu clipa/ ce vine, trece, retrece/ mereu...// Timp găsit,/ primit, regăsit, risipit, mărturisit/ în noi...// E clipa reîntâlnirii în spirit”. Dincolo de datele personale, autoarea posedă acea înțelepciune care-i conferă seninătate și lumină în ochi și în suflet: „Nu voi lua nimic dacă plec./ poate numai plecarea...// Voi veni uneori în gând, în suflet,/ în fapte deja făcute;/ voi veni în Cuvânt,/ alteori în cuvinte...// Nu voi lua nimic dacă plec./ poate doar neuitarea...” (*Neuitarea*). Și mai sunt poeziile ei „izvor viitorului”.

Supuși legilor universului, noi oamenii trebuie să ne deschidem sufletul stelei în care existăm și care subzistă în iubirea ce e mai presus de orice. De aceea, spune poeta: „Deschide sufletul stelei/ să intre lumina!” (*Sufletul stelei*). În altă poezie, autoarea exclamă: „Floare de lotus/ în toamnă mă simt/ gata să strig:/ «Am rămas în sămânță!»” (*Floare de lotus*). Sămânța e urma noastră terestră, e ceea ce rămâne după noi, îndeobște, mai ales când ea se multiplică. Ce sărbătoare de rod e Lumina! Poeții rodesc cuvinte, imagini nemuritoare, esență de mir. „Har divin e puterea creației în haină de duminică”, spune poeta (*Haină de duminică*). Și iată ce reușește poeta, din aceste cuvinte: Ating cu sufletul: „Ating cu sufletul/ cerul fiecărei zile/ și apun stelele./ și răsar soarele/ – odată cu el –/ și apun luna,/ și răsar lumina/ – în numele lui”. Pentru oameni, poeta se face clepsidră și curge spre ei în chip de praf de stele (*Praf de stele*). Cât de puține cuvinte îi trebuie poetei cu suflet de stea, ca să atingă sublimul! Modalitatea ei de expresie este sintetică, esențializată. Ea îi asigură calea spre eternitate. Și

iată un ideal poetic: Ființa zborului: „Conectat la cer/ cu toată ființa zborului/ îmbrăcat în lumină/ încerci senzația unică a nemuririi...// Dincolo de nori/ și chiar de ființă/ destinul îți rescrie/ zborul pe verticală/ întru renașterea în spirit”.

Poeta ne spune și povestea zborului: *Fiecare zbor*: „Fiecare zbor/ ascunde o poveste:/ aripa păsării/ ocrotindu-și puii-n furtună./ aripa avionului/ tăind cerul în două/ pentru fiecare călător spre infinit...// Infinit cu infinit...”. Și ca orice spirit creștin, Adriana Weimer își pune unele întrebări, la care va găsi într-un târziu răspuns: Veșnicia: „Unde vom fi când vom pleca?/ Cât de departe-n sferă vom ajunge?/ Și cine ne va aștepta?/ Și cine ne va plânge?// Vom rătăci sau vom găsi iar drumul/ spre veșnicia din care am venit?”. Se știe că, oricât ar dăruii un om, el primește înzecit și însutit, după sintagma steinhardtiană „Dăruind vei dobândi”: „M-am împărțit pe mine/ în mii de clipe/ și-n tot atâta timp/ am renăscut de o mie de ori” (*Clipe-amintiri*). Poeta ne amintește că poezia e un adevărat „colț de rai”, unde poți să te retragi, să te odihnești, să admiri creația și chiar să te îndestulezi cu lumină: Colț de rai: „Bindecuvântat colț de rai/ – cu gânduri larg deschise/ spre lume, spre noi.../ La orizont,/ cireșii sunt în floare./ ideile, în rod.../ aici, cuvântul se naște/ o dată cu zorii,/ o dată cu lumina.../ Poezia e ruptă din soare.../ Bindecuvântat colț de rai,/ de suflet larg deschis/ către lume...”. Nicicând n-a fost dată o definiție mai perfectă a poeziei. Și mai mult decât atât: Poezia luminii: „De soare plin,/ treci podul/ spre rai de culoare...// Poezia luminii/ se rescrie-n cuvânt.// Împreună în spirit,/ gând lângă gând/ vom renaște./ fiecare întru fiecare,/ în rotund de cuvânt”.

Dar poeta e în stare să surprindă clipa când Lumina devine cuvânt: Lumina-cuvânt: „E vremea salcâmlor/ și a trandafirilor urcători/ – miresme-splendori;/ e vremea regăsirii/ și-a amintirilor;/ e vremea întâlnirilor de suflet/ și înaltă poezie/ cuvânt-bucurie;/ e vremea lui mai,/ e lumina-cuvânt”. Și mai spune autoarea că poezia este ca un Drum de duminică: „Sărbătoare e drumul acesta de suflet.../ – drum de duminică, cu gustul prieteniei;/ drum către mine dinspre mine.../ /

Amintirile se retrăiesc, trecutul revine-n priviri,/ în nostalgia clipei ce a fost,/ ce va veni...// – îmi pare că am fost cândva/ zborul din aripa amintirii...”.

Este clar că poeta și-a construit un Drum de cuvinte și, mai ales, un pod de cuvinte, din ea către ea. Și pe acest pod vin și pleacă, și ea le iese în întâmpinare, prietenii poeziei: „Mergem pe un drum de cuvinte...// – renăscute în idei,/ uneori în gânduri,/ alteori în fapte...// Cu toții mergem pe un drum de cuvinte...// semănate ori culese,/ ale noastre ori ale altora,/ gândite ori scrise,/ rostite ori auzite,/ senine ori triste,/ în sus ori în jos,/ însoțite ori singure,/ înainte ori înapoi... // Fiecare dintre noi/ mergem mereu/ pe un drum nesfârșit de cuvinte...”. „Cresc în rostire”, spune autoarea, înaintând pe acest drum de cuvinte: „Rostit, cuvântul/o renaște în puterea nuanțelor...// Ideea pulsează/ în venele acestui timp nerostit.../ Sensurile se cațără unul pe altul.../ Eu cresc în rostire/ ca un ecou”.

Poeta își găsește loc în acest univers, convinsă că a venit pe lume cu un sens: „În echilibru cu Universul// sufletul meu/ intră în Echinox/ ca-ntr-o mănăstire// – cu smerenie” (*Echinox*). Iată cum conștientizează propriul ei sens: Memorie vie: „Scriu fiecare clipă și-n imagini;/ și clipa se va rescrie și dincolo de timp/ și-această clipă va fi o altă clipă/ prin retrăire, prin reamintire va dăinui/ – memorie vie, din memorie vie”. Autoarea este expertă în definiții. Ea vede fotografia astfel: „Fotografia:/ zâmbet și gest,/ tinerețe, bucurie, viață,/ privire, iubire.../ Toate prinse în rama timpului/ – mici eternități despre noi/ pentru eternitatea cea mare” (*Fotografia – rama timpului*). Dar, poezia care îi exprimă în întregime ființa este aceasta: Lumină de suflet: „Se va întoarce drumul la mine,/ precum pământul în brazda de toamnă.../ – bumerang înspre suflet./ Voi apune-n lumină,/ în lumină voi trece,/ lumină de suflet să vă fiu/ – cum lumina-n vitralii/ îndumnezeită-n Altare”.

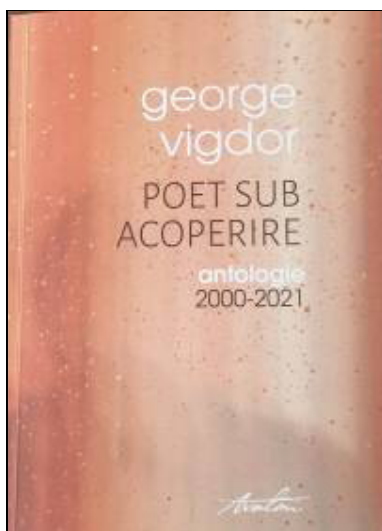
Ajunsă deja la o anume maturitate poetică, Adriana Weimer a străbătut toate etapele drumului „spre infinitul poetic”, și se bucură astăzi de prestigiu printre poeții contemporani de înaltă spiță.

George Vigdor. Un poet european

și aventura exilului continuu

Poetul sub acoperire, (Editura Avalon, 2022), e o antologie de autor alcătuită cu o coerență excepțională în succesiunea ilustrării etapelor de creație ale acestui complicat și abisal spirit ce se adăpostește sub identitatea lui George Vigdorovits. Ca poet sub acoperire se bucură de libertăți incredibile, căci la adăpostul multiculturalității stocate în genele sale, idee ce amintește de „osemintele” din testamentul arghezian, își permite să experimenteze și să exploreze în voce supliciile ca și beneficiile unei lumi fără granițe, dar nevindecată de bolile ei din veac moștenite.

E limpede că titlul deschide speculații detectiviste, deși nu e greu de înțeles că deghizările poetului nu pot fi altele decât ipostazele sale existențiale. Așadar, apatridul, dezrădăcinatul și rătăcitorul reîntors mereu la rădăcinile lui hibride, poartă în sinele genetic un evreu european cu sânge unguresc, dar cu spirit de român ardelean: „*Evreu în România /român în Israel/evreu-român în Ungaria/ israelian în Europa./ Acesta e rebusul existențial/căruia am încercat să-i dau de capăt/pe pagina strămtă și pătată a vieții*”. Identitatea nu e singura lui complicație, căci vin la rând într-un asalt agresiv, grozăviile lumii: „*Noua Europă se clădește pe gropile comune/ ale martirilor-îngeri/ Exterminarea omului de către om/„Superba” lecție de istorie a secolului XX.*” Cetățeanul european se află într-un permanent conflict cu sine, trăind obsesii supărătoare, suferite organice, ca într-o boală incurabilă, asemeni unui veritabil poet blestemat de esență nouă: „*Nu pot scăpa de blestematul filon filosofic/ ce mi-a intrat în rărunchi,/și-mi spintecă jigherele cu vârful-i otrăvit/ unele mi-au intrat în metabolism/ Democrația, Europa, românismul, Israelul./ Altele încerc să le elimin:/fascismul, comunismul, terorismul./ Trăiesc organic ismele:/Unele reușesc să le ard./Altele mă mistuie cu vâlvățai, /realitate trecută prin timp.*” Și totuși, imposibilitatea de adaptare, induce, cel puțin declarativ, simptomul celui nenăscut la timpul lui, ce vine dintr-o genă romantică recesivă: *Perma-*

nenta stare de inadecvare la real/e unicul meu vers reușit/ singura fărămă de originalitate/ ce mi-a fost dăruită în exilul meu continuu!"

Nu e de mirare că testamentele sale lirice dedicate fiicei, fiului și părinților conțin dimensiuni colosale, cuprinse între reperele unei vaste culturi și cele ale unei abisale conștiințe de sine și de straturile civilizației umane, aflate mereu sub teroarea istoriei însângerate.

Sângele rămâne simbolul central al volumului antologic. În el se strâng conotații dintre cele mai diferite. Identitatea genetică, efortul creator, moartea inspirației, voluptatea iubirii, zbuciumul interior și alte câteva grele sensuri se revelează la fiecare nouă contextualizare. **Ancorele de sânge**, 2000, sunt tot atâtea țărături la care aspiră poetul Vigdor. Libertatea, iubirea, patria, creația, stabilitatea sinelui mai mereu supus tulburărilor destabilizatoare. Efortul pentru obținerea acestor matrici este însângerat, căci n-a fost ușor, ci obținerea lor a cerut sacrificii dure. **Manifeste în alb** e un grupaj de „gânduri verticale” dedicate fiicei sale, Sonia. Conceptul de „gând vertical” îi aparține și se regăsește în conotațiile poeziei. Între poetul căzut sub povara propriei existențe tributare atâtor coordonate biografice și istorice și lumina înaltă, solară, dumnezeiască lumină a cunoașterii și a elucidării, se află „cuvântul prăbușit”, dezgolit de semnificații, dar ridicându-se cu ultimele puteri, ca dintr-o „baltă de sânge”. „*La zidul speranței/ se frânge ultimul gând vertical/ sub rafala secundelor./ Cuvântul prăbușit/ nu mai valorează!*

nici cât o baltă de sânge.” Imaginea suprarealistă e copleșitoare, balta de sânge fără valoare induce imaginea eliptică a unei morți tragice, violente și, în ultimă instanță, a anulării importanței cuvântului. Moartea cuvântului, pentru poet, e echivalentă cu anularea esenței sale.

„*Rafala secundelor*” vinuește amenințător în furtuna produsă de trecerea timpului, iar **Manifestele în alb** dedicate fiicei sunt mărturisiri crude în sinceritatea lor despre zbuciumul său coșmaresc, în care se adună semnele împrăștiate de un Dumnezeu aflat în ilegalitate, sugestie a continuității existenței divine, în ciuda îndepărtării omenirii de credință. De altfel, ideea este reluată cu și mai mare persuasiune, în poemul „Soldat al deșertăciunilor”, din grupajul **Demisia ființei**, cuprins în volumul **Atentat împotriva eului**. „...*Vă reamintesc, totuși, că surse autorizate ale serviciilor de informații susțin, totuși, că Dumnezeu există!*”, contestând, în această afirmație teoria lui Nietzsche despre moartea LUI. **Manifestele în alb** sunt „*minciuni divine*” care introduc o imagine alegorică a „*cohortelor de pași anonimi purtați printre troiene de sânge*”, metaforă tragică a „*istoriei strivite*” a neamului din inima străveche și tristă a Carpaților. Iar testamentul, dincolo de viziunea tragică, apocaliptică asupra lumii, transmite o dragoste de țara natală exprimată într-un tablou hibernal însângerat: „*Ninge cu semnele ciudate/ale unei istorii la răspântii./Suflă vânturi reci și contrarii./aici, la sărutul dintre fruntarii./ Clipe vechi, roase de molii/ se-norc în cadență/ de prin dispărute imperii./ Atac al trecutului la baionetă,/pentru mântuirea unei strivite istorii./ Gem amintiri, ard memorii,/ falși idoli fac saturnalii./Acum, aici, pentru a căta oară/ își înveșmântă inima Carpații/ cu o tristețe străveche, atât de albă?*” E un tablou evocator al unei istorii tragice care se repetă cu obstinație sub „*teroarea anotimpurilor*” care învârt „*Roata Viselor*” în sens invers acelor de ceasornic. Sub legile acestei terori a timpului inversat omenirea e în perpetuă pribegie, iar poetul aflat și el într-o ilegalitate, împarte noi manifeste.

Îndemnul e avangardist în intenție, dar atât de firesc în accepție: „*Trăiește! Și dă mai departe!*” →

VALERIA BILȚ

Cu „*absolutul în buzunar*”, idealistul George Vigdor, experimentează un coșmar existențial, un „*vis înjunghiat*” în lumea decăzută până într-atât încât îngerii sunt asasinii. Iată o inedită viziune a lumii întoarse pe dos, care nu mai este paradisul blagian în destrămare, ci o bolgie (sin) ucigașă și ticăloasă, în care „*trenurile de gânduri*” „*deraiază bezmetic*”, iar „*garnitura lumii rătăcește de două milenii*”. Și-n tot acest timp, îngerii sunt angajați într-o zadarnică navetă între cer și pământ, fără să poată conduce „*trenul mântuirii*” la Ierusalim. Din Carpați la Ierusalim, acesta este traseul gândurilor verticale și ale manifestelor în alb. În Carpați a rămas Sonia, În Ierusalim a emigrat tatăl ei chemat de clocotul sângelui său semit. Un veritabil „*juif errant*”, un evreu rătăcitor din plaiurile natale spre rădăcinile strămoșești, deziluzionat de starea de lucruri, tulburat până la depresism și nihilism de incertitudinea lui unu, adică a debusolării în care-l aruncă singurătatea resimțită ca o tulburare cutremurătoare a clipei. Ca lucrurile să fie și mai complicate, clipa are altar, deci este o componentă a catedralei timpului și a materiei sufocate de înjurături, ca manifestare a cotidianului frust și degradat. Dincolo de toate acestea, rămâne poezia. Suspendat între mizeria lumii și sinele său zbuciumat, George se sublimază în spațiul inefabil al poeziei. „*Restul e poezie*” reiterează celebrul vers al lui Paul Verlaine „*Tot restul e literatură*” Acest „rest” este, de fapt, zona cea mai importantă a ființei sale, acolo se refugiază de agresiunea orașului industrializat, a Estoriei City bucureștene, unde, probabil rămăsese fiica lui, Sonia. Industrializarea cuprinde febril lumea, trupul, sufletul și mintea umană. Căderea în mineral de altădată are drept corespondent căderea în industrial, specifică vremurilor în care s-a afirmat această etapă a creației. Imaginea finală, a *Timpului universal - Copac desfrunzit*, dezolantă în sine, sfârșește în tragedia Timpului individual mort prin irosire în banalitate: „*Copacul timpului/și pierde secunde/în fatala adiere a eternității./Căzute pe jos, minute, ore și zile fără sens/putrezesc la sânul cald al pământului./ Moartea prin sărut*”.

Deghizarea poetului nu se limitează la aceste coordonate ale identității

sale. Biografia individului înregistrează și victorii ori căderi erotice, dezvățuri expresionist-dionisiace ori romantice rătăciri cosmice într-un univers sentimental - senzaționist experimentat cu voluptatea pe care ți-o dă prezența acelei „*morți neîndurătoare*” invocată de Eminescu în *Oda* lui.

Emigrantul meridianelor lumii își extinde rătăcirea pe meridianele spiritului și, odată pătruns dincolo de granițele vechiului spațiu, se tulbură și se liniștește simultan, într-o beție permanentă a simțurilor și într-o neîncetată anxietate a conștiinței, până într-atât încât plonjează într-un depresism incurabil. „*Am actele pregătite/pentru plecarea definitivă/în țara dintre anotimpuri/purtând pașaportul-sânge al mamei/și privirea-ta-sămânță,/din care se nasc cuvinte.*” Iubirea și moartea vin înlănțuite până la a se încurca în zalele pasiunii incandescente, intensificatoare a trăirii. „*Închidem cercul nopții*” e un ritual la care participă amândoi, într-un act erotic și ezoteric deopotrivă, cu scenarii diferite, la fiecare repetare, căci imaginea este recurentă. „*Trupurile neterminate*” sau „*trupurile arcuiri*” închid „*cercul nopții*”, și cuprind întunericul rotund, „*coama nopții*” dincolo de care ard irișii ei, incendiați. Imagine cosmică a unei iubiri binecuvântate de îngerul bunevestiri care-și falfăie aripile de lumină peste trupul fraged al dimineții. Atâta superbă metaforă sanctificând iubirea și proiectând-o în cosmic, vine dintr-o natură romantică prin excelență, un visător idealist la marea iubire, totală, absolută, cosmică, transcendentă. Gestul sublim al sărutului lavei și a dorinței prelinse printre gratiile întunericului, este ofranda pentru Dumnezeu care „*despică clipa în viață și moarte*” spre a face loc eternității pe care poetul o dăruiește femeii lui. Dimineața e farmul pe care eșuează îndrăgostiții epuizați de incandescența din ei, dar ineputabili în construirea castelelor de iluzii. Spaima morții se insinuează prin imaginea de inspirație stănesciană a îngerului cu ghilotina și a implorării de a fi născut iar și iar, căci doar prin trupul ei poate ajunge la supremul gest al sărutului luminii. Ambiguitatea se instalează în toate aceste splendori ale imaginarului poetic, căci pașaportul lui e sângele mamei, dar „*trupul- vis, trupul de*

vis”, în care așteaptă taina întrupării într-un dans nupțial al umbrelor din ei, e al iubitei, însă apoi, bate în burta ei cerându-i să-l mai nască și iar se suprapun imaginile celor două entități feminine. Căci actul nașterii e al mamei, dar cel al renașterii e doar al iubitei care-i resuscită ființa cu fiecare nouă atingere. Complicată imagine a unui erotism romantic și valpuric, totodată. Iubiții sunt personaje ale propriei lor mitologii, formând un cuplu etern, adamic adică, al cărui paradis este însăși prezența celuilalt, iar spațiul dintre ei devine întunericul perceput ca un infern în care se așterne tensiunea așteptării erosului. „*Absența ta- o cicatrice în aer./O mângâi, cu degetele pline de lacrimi/și-o acopăr cu balsamul cuvintelor./Îmi faci semne de adio,/de parc-aș pleca la război în incendiile altor veri și crăpat/în gerul atâtor ierni.*” Așteptarea cititorului este mereu înșelată de alunecările în surprinzătoare subînțelesuri, uneori clișee poetice la care nici măcar iubita nu s-ar fi așteptat, dar care surprind cu precizie starea îndrăgostitului pe care nu-l poți bănuși de ironii, nici de glume ieftine. „*Nu te teme! Am murit/lovit din plin/ de glonțul fericirii/ce l-ai tras/din spatele icoanei tale.*” Iubita idolatrizată, este o icoană cu „*buzele presărate cu stele*”, cu sângele liber, circulând prin trupul încins, evident este o ipostază feminină voluptoasă, pasională și conștientă de valoarea ei acumulată în „*incendiile altor veri și crăpată în gerul atâtor ierni*”, descriere identică cu a lui, sugerând ideea de pereche predestinată. În contrabalans, el este un vers din poemul închinat →

iubitei: „Sunt un vers,/poate unul mai lung,/ori poate unul mai reușit/din strofa monotonă/a plutirii tale peste anotimpuri./ Nu sunt decât o peliculă cu secvențe spulberat/ce-ți bântuie cu buchete de umbre./lutul încins.”

Tăcerea oglinzii dezvăluie un intimism ce permite cititorului să pătrundă nu în intimitatea odăii, ci în odaia sinelui dezbrăcat de pudibonderie, dar nicidecum indecent, ci mereu sublimat în tăceri expresive.

Oglinda – motivul central al grupajului, induce ideea răsfârngerii în sinele profund, tăcut, auto - contemplativ. „De gâtul meu/ atârnă un semn de întrebare,/ca un cârlig de abator/ pe care zace/o identitate însângerată./ tu mi-o vindeci/cu petale de fluturi și aripi de flori.” Cârligul de abator este o agresivă comparație-hiperbolă a însângeratei întrebări „cine sunt eu?”, la care nu capătă răspuns, dar a cărei hemoragie e stopată de gingășia iubitei cu portret de zână universală, al cărei comportament erotic debordant de pasiune erotică devine terapie pentru neliniștile existențiale ce tulbură ființa poetului mereu în căutarea unor ancore, de fiecare dată însă, însângerată de simțiri tragice.

Antologia de față exultă de dorurile lui George Vigdor, doruri ce-i vin din ancestral și pe care le exhibă în cel mai autentic spirit himerist, amintind de poetica impusă de Vasile Baghiu în 1998.

În absența informației despre un act voit, asumat de îmbrățișarea unei atari poetici, ne rezumăm la a observa tendința de recuperare a unei utopii romantice, reflectarea multiculturalității și a problemelor identitare, pornind chiar de la propria-i individualitate, înstrăinarea și maladia lumii, personajul apatrid, un veritabil cetățean universal, aflat într-o permanentă mimare a libertății depline.

Poezia lui este una profund intelectualizată prin rafinamentul limbajului, complexitatea multidimensională a imaginilor și bogăția sugestiilor, iar fantezia dictatorială ce domină întregul său univers liric, indiferent de obsesia tematică sau de mesaj, trimite indiscutabil la un modernism simptomatic, nicidecum jucat, care se împacă extrem de bine cu biruințele spiritului himerist invocat mai sus.

La ambiguitate contribuie fundamental fragmentarismul, o constantă a poeziei lui George

Vigdor, ale cărui poeme nu poartă titluri, ci se așează cuminiți, unul după altul, într-o succesiune necontrolată tehnic decât de steluțele separatoare. Ele sunt fulgurațiile ideilor poetice născute în respirațiile creației și nu se nasc la comandă, ci la semnul grației, adeseori irumpând în poezie pură: „Dincolo de oglindă/lumina împușcată/se zvârcolește în delir/până când umbra ei/va deveni țință fixă/în poligonul de stele/” Este o poezie live, trăită pe viu, născută din „gândul vertical” și din „trenurile de gânduri deraiate”, având ca sursă de inspirație însăși viața cu meandrele vicisitudinilor umane și cu savorile ei erotice, intime.

Fragmentarismul este abandonat în următoarele volume, în care își fac loc poeme ample, cu titluri individuale, esențializatoare a ideilor poetice, grupate sub titluri generice care indică tema generală. **Arhitectura singurătății**, 2003, **Atentat împotriva eului**, 2006, **Ultimul pariu existențial**, 2013, **Cu masca tăcerii pe coarne**, 2021 vin cu schimbările impuse de maturizarea spirituală. Nu se schimbă viziunea, se schimbă perspectiva, tehnica și tipologia. Eul liric devine din ce în ce mai implicat, mai autoreflexiv și autoreferențial, discursul liric capătă valențe metatextuale, conștiința poetului se preocupă opera lui, de poetica proprie, de sine însuși ca poet cu destin de misionar al cuvântului, fără a scăpa din vedere pluri-stratificarea lumii, tragismul istoriei, caracterul ei repetitiv. „*Poemul se scrie singur*”, născându-se din realitatea frustră și atât de bogată în ilustrațiile frustrării. Preocupat de sine însuși, de incertitudinile propriei identități multicultural arhitecturate, G. Vigdor este atent la scena lumii ca un spectator fascinat ori dezgustat, revoltat ori implicat, dar în permanență observator al destinului colectiv și un porta-voce al omenirii avariate de debușurile istoriei. Incredibila stratificare multiplă a lumii se regăsește aproape unu la unu în conștiința lui G.V., poetul autoexilat, aventurier de vocație în „șara dintre anotimpuri”. Marea lui durere e „*Festivalul perpetuu al cruzimii*”, cu „*monștrii lui Goya circulând sub diverse identități și ridicând monumentele urii./ Piramidele strivitoare ale*

morții/camerele de gazare/câmpurile de luptă/recviemul tenebrelor/ce dictează ritmul și sincopel istoriei./Permanența ucigașă a ființei./Festivalul perpetuu al cruzimii./Simfonia neterminată a celei mai stupide specii/ce se autolichidează eroic.”

Duelul cu sine, veritabilă „gâlceavă a sufletului cu trupul sau giudeț al înțeleptului cu lumea” în variantă personală, se dă cu armele lucidei autoanalize, în planul unei conștiințe integre: „*Acuzatul George Vigdor se face vinovat de:/contrabandă cu idei fixe/-deturnare și falsificare de esențe/-trecere frauduloasă a realului*”, nimic altceva decât păcatele propriei arte poetice, pentru care dă socoteală în fața instanței destinului, „*Fără drept de recurs la Dumnezeire.*” Sentința, definitivă, este: „*Condamnat pe viață la izolare metafizică/și privare de mântuire*”. O atare asprime față de condiția lui de poet-conștiință mărturisește despre seriozitatea cu care își asumă rolul și gravitatea cu care privește misiunea pe care o are sub această acoperire.

George Vigdor, evreu român trăitor în Ungaria, nu este un poet despre a cărui poezie să spui generalități. El oferă o complexitate sporită a lumilor din universul său liric, născută din acuitatea trăirii, cronicizarea viziunii artistice asupra lumii fără speranță, dar personalizată de conștiința propriei identități tributare unui melanj sanguin și spiritual prezent în plămada sa. O moștenire împovărată care-i cauzează uneori frustrări metafizice, dar care-i procură perpetuu căile de accedere la zonele fierbinți ale spiritului și emoției.

La capătul acestei incursiuni, am sentimentul că acest poet s-a născut matur, căci poemele sale de tinerețe sunt la fel de sobre, grave și profunde, indiferent de temă, precum cele din perioadele următoare, tributare unei înțelepciuni și înțelegeri la care nu se ajunge ușor.

Nimic futil, nimic desuet, nimic banal, o gravitate copleșitoare și o frumusețe imagistică inedită, exprimată într-un limbaj artistic ales, dar nu calofil, ci doar „înalt”. Certitudinea că George Vigdor este unul dintre cei mai importanți poeți români din Diaspora și unul dintre cei mai interesanți poeți-cetățeni europeni, se însinuează cu ușurință și se consacră de îndată.

Se anunță o trilogie romanească de urgență actualitate ?

NICOLAE SUCIU: „FESTINUL”

(Editura Vatra Veche, Tg.-Mureș, 2022, 385 p.)

(I)

Festinul este al patrulea roman al dlui Nicolae Suciu, dintre cele cincisprezece cărți scrise în ultimii zece ani, în care regăsim teme, idei și mai ales personaje din lucrările anterioare (îndeosebi din romanul *Didactica nova* și culegerea de proze scurte *Un selfie pentru U.E.*). Cadrul așa-zis topografic al scrierii este același Dumbrăveni, în care trăiește autorul, profesor de română-latină (azi pensionar), vechiul Ibașfalău, vechi oraș-liber regesc, de pe Târnava Mare, cu lumea lui de un pitoresc savuros, foarte bine prinsă în registrele unei proze de un umor care bate spre literatura absurdului și a unei demistificări/ deconstructurii fantezist-ironice. Aflăm din

„*Scrisoarea de întâmpinare*”, în trei puncte, că romanul acesta, „iubite cititorule”, are drept cadru de referință perioada de după 15 martie 2020, dată când în țara noastră a fost declarată Pandemia de Covid 19, până pe la sfârșitul lui 2021. Odată declarată, pandemia a venit, cum se știe, cu obligativitatea purtării măștii și cu izolarea la domiciliu. Izolarea a fost într-un anume sens benefică pentru un intelectual care, dacă nu apela la internet, nu avea cum să descopere „valoarea” unui „bun observator al neajunsurilor umane și de mare povestitor”. Este vorba de profesorul pensionar Aurel Ciute zis Zeghea, cu care autorul poartă pe messenger un schimb de discuții și impresii, în general, pe marginea bolii de pandemie, având în vedere lumea pestriță a Izbeliștei, orașul amintit deja. Potrivirea în păreri cu acest profesor Relu Ciute, care locuiește în cartierul de blocuri, „la o aruncătură de băț de mine”, l-a determinat pe autor să consemneze toate relatările și impresiile acestuia de pe messenger și, pentru că acela nu vedea rostul tipării lor și mai ales costurile implicite, hotărăște să le publice. Unele au intrat în culegerea de proze scurte „*Un selfie pentru U.E.*”, celelalte care au urmat intră în „*Festinul*”: „Eu mi-am propus să nu intervin cu nimic în ceea ce privește

schimbarea perspectivei narațiunilor (când la persoana întâi, când la a treia, n.n.), așa cum redactează el textele postate pe messenger, așa le preiau eu, nepermițându-mi, o spun iară și iară, să scriu la persoana I despre experiența altuia.” Autorul precizează din capul locului că responsabilitatea jurnalistului în genere (și el este din 2021 membru al UZPR) este aceea „de a nu se crampona de frica de a spune lucrurilor pe nume”, așa cum făcuse în cartea sa Bogdan Eduard, amicul său de la postul „Orizont Tv”. Recomandându-i cartea, chiar împrumutându-i-o, autorul are pentru profesorul de filosofie Relu Ciute o deosebită considerație, neavând precum acesta „școala vieții” și neumbând atâta prin lume, mai mult chiar (și asta este cel mai important): „...și nici n-am stat la taclale mai ales în parcul central al orașului, chibățind la jocurile cărțașilor înrăiți, vreo cinci indivizi, oameni de încredere ai primarului”, care zilnic păzeau, până să vină pandemia, camera de luat vederi de pe stâlpul din partea sudică a parcului central, cea care are și astăzi în vizor toate camerele de luat vederi din tot centrul orașului, care, la rândul lor, fiecare, are în vizor alte camere de luat vederi, fiecare de pe alte străzi în așa fel încât întreg orașul să fie supravegheat de camera de supraveghere-mamă, deasupra căreia scrie clar în engleză și pentru cei care nu știu engleza: *I can see you* (Vă pot vedea, n.n.), fără nicio traducere anume ca peste tot în țara noastră românească, pentru ca lumea să nu se îndoiască cu privire la fidelitatea

supravegherii străzilor și cetățenilor noastre și să murmure în pipota lor de cetățeni contribuabili vaccinați anterior pandemiei: Asta da democrație, domnule”

Supravegherea a continuat și în vremea pandemiei, mai ales începând cu al doilea val de Covid 19 „cu mască ceva mai meseriașă”, finalul de an 2021 aducând, după „mai bine de un an de terorizare pandemică”, spre „fericirea” omului, *Certificatul Verde*, „ca cireșa pe tort”, prin care „autoritățile îngenuncheaseră propriul lor popor”. Despre această „Eră a măștii, a distanțării, a declarației pe propria răspundere și mai apoi, a vaccinului” este, în definitiv, vorba în romanul dlui Nicolae Suciu, care se așază, ca atâtea cărți apărute, unele recenzate și de noi, pe bogatul raft cu literatură pandemică. Astfel, intenția de a scrie un roman „consacrat noțiunii de frică de ceva care roade cu tot mai mare nerușinare, în noi înșine, ca un cariu în grindă”, se transformă în realitate... Cine s-ar apuca să scrie ceva dacă nu ar avea nimic de spus, se întrebă retoric autorul, și, încă, „nu știu cine s-ar încumeta să treacă peste nenorociri, fără a apela la literatură ca artă a salvării, de unde și rolul taumaturgic și al acestei arte...” E un fel de a spune că Dumnezeu ne-a dotat și cu această „a treia mână sau cu a patra, pentru a ne apăra de dușmanii nevăzuți”...

În acest sens de „responsabilitate” civică și de soteriologie existențială, autorul – folosindu-se de „handicapul moștenit în vremea lui Ceașcă-vodă, ca rezultat al friicii de a vorbi”, iar pe de altă parte de „putea” răzbunătoare a Cuvântului, - nu putea rata experiența Pandemică, așa cum făcuse în cărțile precedente cu „gargara” integrării europene, un discurs prozastic de bogată pastă ironic-fantezistă cu referențialitate expresă, imediată, pentru lumea Ibașfalăului său din anii 2020-2021. „Aveam să mă întorc – mărturisește prozatorul – la vechea mea îndeletnicire, aceea de a-mi valorifica răbufnirile prin a surprinde matrapazlăcurile guvernanților noștri și ai unui UE inedit, în imagini artistice și în personaje bine inspirate.”

Redactorul cărții, dl Nicolae Băciuț, remarcă exact pe coperta a IV-a a *Festinului*: „Experiența pandemică cea mai recentă. →

ZENOVIE CÂRLUGEA

cea care a bulversat o lume întreagă, nu doar prin necunoscutele, ci și prin cunoscutele ei, îl angajează într-un demers de largă respirație, romanul *Festinul*, iar acesta și-a propus «să fie consacrat noțiunii de frică de ceva care roade cu tot mai mare nerușinare, în noi înșine, ca un cariu în grindă».*

Având „plăcerea de a povesti” și o anume „voluptate a discursului”, Nicolae Suciu se dovedește, în acest registru de comedie gravă, de neorealism ironic, demistificant, o vie conștiință a vremurilor trăite, încărcată de tot felul de experiențe nefericite și cruzimi, de unde și aerul reflexiv, meditativ, dubitativ chiar, al celor evocate. Prozatorul nu scrie „din vindicatie”, dintr-o răzbunare pe vremuri și oameni, ci, posedând o anumită ironie mângâitoare, chiar simpatizând cu personajele sale (la Caragiale), este convins că virtuțile Cuvântului, creator și despovărător, țin de o anumită terapeutică a mărturisirii, a unor poziții *con brio* în rama timpului viitor.

Primul dintre cele „Patru calupuri” (capitole), valorificând paginile de jurnal ale profesorului pensionar Relu Ciute, concitadinul amic pe vreme de pandemie, din perioada 15 aprilie 2020 – 27 decembrie 2021 (pp. 27-177), evocă, dincolo de „mersul” pandemiei în acest răstimp, fapte și întâmplări din epoca de dinainte de 1989, majoritatea personajelor venind din vremea dictaturii „lui Ceașcă”. Profesorul Relu poate fi înțeles și ca un alter ego al autorului, date din copilăria lui retrasă, la Izbeliștea (impresionant episodul cu sechestrarea copilului, „botezat” Zeghe de „boactării” străzii având în frunte pe derbedeul minor șef de bandă Ioji, fiul învățătorului din casa Barabas care-i bătuse, cândva, tatăl, la școală), adolescența și primii ani ai tinereții, când cunoscuse fete precum Eliza sau Marta (dar, mergând pe mâna mamei, Relu o preferă parteneră de viață pe Liana, care în toamna lui 2021 se îmbolnăvește de Covid 19 – ajunsă la ATI, soțul primește vestea morții, fiind invitat la morgă pentru „recunoașterea” cadavrului, dar, surpriză, câteva clipe mai târziu Liana îi face cu mâna de la un etaj al spitalului, urmând ca peste câteva zile să vină acasă)... Relația soților Relu-Liana pune în evidență acea „valoare”

indimenticabilă și indelebilă a sentimentului de iubire, mama băiatului fiind o credincioasă practicantă care se roagă Domnului să-i arate fiului ei, precum făcuse în cazul lui Booz, „pe credincioasa Rut din Biblie”, adică pe Liana („femeia vieții mele”, „iubirea însăși deghizată în femeie”, cum scrie Ciute despre aleasa sa amintind de văduva moabită devotată Rut din neamul căreia descinde regele David), căci crede Mama Maria, învățătoarea, „iubirea este Dumnezeu” (atenție, episodul evocat la p. 35 este reluat, cu citate mai scurte din rugăciunea mamei, la pp.150-152).

Profesorul Relu Ciute cunoaște foarte bine lumea din Izbeliște, el vede cum un nenorocit pe nume Vladi (hipocoric de la „Vladimir”) din gașca „boactărilor” de altădată, spintecător de animăluțe și care-l scuipase pe Relu dându-i numele de „Zeghea” (îl sechestraseră, copil fiind, în locul prietenului Doru Spirtea, aruncându-l în cotețul porcului și chiar în pivniță, „la Neagra”, conform „judecării” marțiale), pe noul nume George Umbră, secretar, fusese promovat în Comitetul Județean de partid. Altul, după 1989 trecând prin toate partidele, va ajunge, în fine, director la liceul din localitate, fiind evocat în romanul anterior, „Didactica nova”, despre care am scris și noi. Este un „secret” pe care numai profesorul Relu Ciute îl știe (aspect deja menționat în romanul anterior). Secretar al organizației de partid pe oraș, Baston e un fel de „gheroi nașevo vremei”, cum îi numea Lermontov pe ariviștii timpului său, dovedindu-se un cenzorul bășos mereu în gură cu „etica și echitatea socialistă”. Îi desfigurează lui Relu reportajele și interviurile difuzate la postul local de radiodifuziune. Memorabil este reportajul de la Conacul Gheonoaielor, devenit sediul unui CAP și unde locuia, uitată, Marghioala Iolanda Ionescu „Futecista”, fosta secretară de UTC, cu fiica ei Leana, incriminând „burghezia proletară de azi”, „chestia cu Siberia”, chiar „debandada de la ceape” (legenda cu descendența femeii „dintr-un neam de gheonoaie” mănăcător de „sfârcuri de fâțe”, „scârbită de realitate și de mirosul ei de hoi”, cum zice, este de un senzațional horror, paranormal, cum

scena siluirii copilului Ciute de gașca lui Ioji în bolgiile casei învățătorului Barabaș). De reținut că sora „Futecistei”, una Luminița, gardiană, ajunsă prin '55 „oaia neagră a partidului”, fusese singura care putea face față „între soția lui Pătrășcanu și amanta acestuia, închise amândouă în aceeași celulă, la închisoarea unde fusese deținută și Ana Pauker” („se băteau ca chioarele în aceeași celulă, amanta făcând-o zob pe soția lui Pătrășcanu, tot ea a fost, mai apoi, acuzată că de-aia o apăra pe soția lui Pătrășcanu, pentru că întreținea relații sexuale cu ea”, p. 100).

Sau interviul cu profesoara de biologie din liceu Pia Curmeziș, divorțată de soțul devenit somnambul și trăind coșmarul că va muri la o dată anume, conform prezicerii unui iluzionist (profesoara, având alături două fete gemene, Nina și Anina, în situația de față, ea speră să reintre în învățământ și să trăiască, *expressis verbis*, „ca oamenii botezați”). Este un personaj, ca și altele, din romanul „Didactica nova” (v. începutul romanului), amintind de relația directorului Umbră cu Magda Vintilă, care-și vede laboratorul cu planșe, mulate și alte materiale didactice distrus pe motiv că, acum, în sfârșit, va beneficia și liceul din localitate de unul la „standarde europene”, însă a cărui realizare întârzie...

Toate aceste aspecte situaționale și trăiri, unele „la limită”, fac din roman o scriere captivantă, înaintând, din episod în episod, oarecum concentric, *toposul* ales reușind să reliefeze foarte bine imaginea orașului cu lumea lui caracteristică, destul de variată, nescutită de viziuni fantasmatic-senzaționale, împinse până la absurd... Fire retrasă, moștenind caracterul mamei (și nu pe al tatălui care venea acasă de la serviciu mai totdeauna „vinos” și pus pe ceartă), preferând să asculte, acasă, literghia transmisă la Radio „Europa Liberă” și nu la biserică, dedat lecturilor și consemnându-și, încă din anii școlii, însemnările într-un jurnal ținut secret în podul șopronului, sub grindă, Relu Ciută ilustrează psihocomportamentul unui personaj aparte, „încât aveam – scrie el – să rămân ani de zile numai un biet profesor suplinitor, pe care-l ocoleau toate prilejurile de a fi promovat în vreo funcție sau chiar titularizarea.”→

Relu Ciută este, așa-zicând un caz, în jurul căruia autorul structurează un întreg roman, primul „calup” mărturisind „despre cum jurnalul poate învinge în om frica de a scrie despre ceea ce trebuie scris”. Mai ales când, în situația concretă de criză, când „aflându-mă în camera mea, pot spune că fac ceea ce vreau să fac, parcă repetând la infinit libertatea sorescianului Iona de a face orice, într-un spațiu limitat și fără ieșire.” (*Sâmbătă, 18 aprilie 2020*). Că autorul împinge unele aspecte într-o direcție hilar-senzațională frizând absurdul, este verificabil și situațional, și discursiv, încă din primele pagini întrebându-se, în contextul pandemiei de Covid 19: „...ce-ar fi făcut logica acestei lumi fără să fii existat absurdul...” (p.27).

Psihoza trăită (cu citate din Mario Vargas Llosa, G. G. Marquez etc.) privește greața de a fi părtaș la... „programul acesta împuțit al surghiunului pandemic...” (p. 32), la acest „*deșănțat bal mascat al veacului*” (p. 41), de aceea jurnalul, început la 15 aprilie, va fi abandonat repede, la 16 mai 2020, dar reluat cu clarificarea rostului și sensului mai înalt al scrierii, la 18 octombrie 2021, până la sfârșitul anului...

Sunt foarte bine puse în evidență toate aspectele pandemiei de Covid 19, de la declararea stării de urgență („zilnică, națională și internațională”), la cea de alertă, de la „primul val”, la celelalte declarate oficial privind „virusul care ucide” și „tulpinile” lui, de la fazele infectării, la măsuri de vaccinare și prevenție, nu într-un totel temeinic gândite, contravenind Constituției, stârnind indignări, îndoieli, incertitudini și chiar revolte, de la morțile cu zecile din primăvara lui 2020 până la cele cu sutele din toamna lui 2021, cu tot cortegiul de măsuri care mai de care de domeniul absurdului: izolarea / „sechestrul la domiciliu”, închiderea școlilor, instituțiilor de spectacol și a bisericilor, purtarea obligatorie a măștii și distanțarea, întocmirea zilnică a adevărului de ieșire în comunitate, *certificatul verde*, comunicatele înfricoșătoare din mass-media, imagini televizate cu infectați în „izolete”, cu săli de IT prezentând oameni racordați la aparate luptând cu moartea, pacienți decedați în saci negri pe holurile spitalelor, interdicția efectuării necropsiilor și a apropierei

familiilor de cei decedați, escavatoare săpând gropi, înhumarea făcută cu restricții de oficialități și lipsită de cele creștinești, spre durerea enormă a celor apropiați... Pandemia de Covid 19 anulase dintr-odată „Gripa aviară”, „Pesta porcină”, „Boala vacii tâmpi-te”, „Boala oii anormale”, „ca dovadă că și estea au fost cusute cu ață albă, ca să prostească pe proști”, scrie Relu în jurnalul său, *luni, 25 octombrie 2021*... Apoi campaniile de vaccinare, comandarea de către Guvernul Cîțu a unei doze supranaționale (băgată pe gât de Comisia de la Bruxelles!), atitudinea tot mai vociferantă a „conspiraționiștilor” din plan național și internațional, libera exprimare *pro* și *contra* a oamenilor pe platformele virtuale utilizate, îndeosebi pe Facebook, WhatsApp...

Foarte bine structurat ni se pare „Calupul doi”, povestind „despre frica de a mai supraviețui infectării cu anumite idei”.

O reîntălnim aici de profesoara de biologie, Magda, pensionară, căreia, din ordinul directorului George Umbră, care continuă s-o viziteze, îi fuseseră aruncate mulajele, borcanele, planșele din cabinet (material de studiu pentru zeci și zeci de generații), pe considerentul că se va crea un nou cabinet de biologie la „standarde europene” (gargară propagandistică, de vreme ce chestiunea rămăsese în coadă de pește!). Impresionabilă figura acestei femei văduve, de șase ori căsătorită, care în ultimul timp fusese abandonată de un individ pe nume Doru Sporea, fost coleg de școală cu Ciute, care, evitând domiciliul conjugal, își petrecea nopțile

Mihai Teodor Olteanu, Vază galbenă cu crini

în portbagajul unei Dacii părăsite, cu sticla de votcă alături. Încercată de coșmaruri, femeia constată că noul amant care încă nu ajunsese să-i fie soț (din cauza declarării stării de urgență cu Covid 19), a devenit un duh misterios care-i tulbură liniștea, mai ales că doi indivizi cu măști anticovid descind în locuința ei pentru a-i instala un sistem de protecție „Trăiește pozitiv/ Program antivirus total”, care o va apăra de microbul infectării cu Sars-Cov 2 (în fond, niște șmecheri, escroci, șarlatani). Bolnavă ea însăși de cancer de piept și refuzând citostaticile, profesoara septuagenară Magda este o fire deseori impulsivă, în relație nu numai cu fostul soț-amant, ci și cu George Umbră, fostul director, care-i reproșează că s-a îmbolnăvit din cauza „materialului didactic” recuperat parțial de la gunoi, alături de care femeia își petrecuse, conștiincioasă, cariera profesorală. Directorul Umbră, cel care hotărâse dezafectarea laboratorului de biologie, om cu soție bolnavă, își îndesise vizitele după dispariția lui Sporea, era „omul fără caracter” („omul care, pentru a ajunge într-un scaun de șef, ar călca și pe cadavre”), fost secretar de partid devenit după Revoluție director de liceu, pe care profesorul de filosofie Aurel Ciute nu-l agrea, împreună cu alți colegi (Dinu, Orian, Corifeu ș.a., personaje reluate din precedentul roman, „Didactiva nova”). Se va îmbolnăvi de Covid și va fi internat la terapie intensivă. Trecând de la credulitate, la suspiciune (atunci când este vizitată fie de indivizi „de la scurgeri” de gaze și curent, fie de cel cu „verificarea” hornului, pentru a fi desfundat de funingine), septuagenara Magda își controlează mereu starea de sănătate, grijulie până la a friza clinicul, amintindu-ne de un personaj al prozatoarei H. P. Bengescu din „Concert din muzică de Bach”, fiind, astfel, un prinț Maxențiu în piele de bătrână văduvă părăsită. Este vorba de un portret feminin memorabil, în jurul căruia evoluează personaje secundare și episodice, menite a-i contura și descifra mai bine personalitatea, în special colegul-amant, poreclit de colegi „cameleonul Umbră”, ex-directorul cu „mâna boantă” (accident stupid de atelier), pretinzând a fi rămas așa infirm de la Revoluția din decembrie 1989...

Ratații: exerciții de istorie trăită

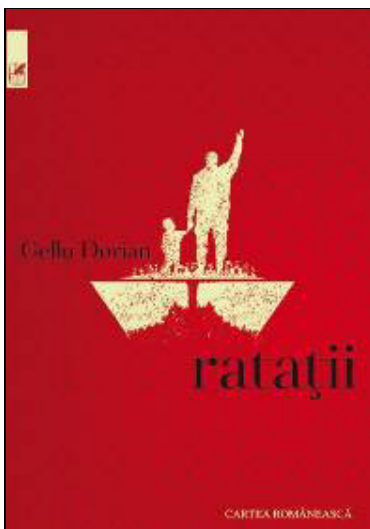
Îi dau dreptate lui Vasile Spiridon: Gellu Dorian merge pe proza de gradul întâi, nu caută cine știe ce tehnici narative sofisticate și asta pentru că e un practician cu harul narării, povestirii. Subiectele sunt limpezi și personajele vii.

Ratații (CR, 2018) e carte amară despre satul distrus ca „vatră cosmică”, așa cum l-a numit Blaga. Țăranul clasic a fost asediat și damnat de comunismul care a lucrat la distrugerea temeliei etice, la cutumă, ca să facă posibilă dezrădăcinarea, fuga la oraș; ca omul să fie smuls din locul lui, cu tot cu rădăcină. „Smulși din părinți” e sintagma unui poet: Gheorghe Pituț. Satele, din ce în ce mai slab populate, au murit încet. Oamenii vrednici, gospodarii care s-au opus colectivei, au ajuns în munți sau în cătușe; săracii din lene cronică – în frunte.

După un curs la Academia „Ștefan Gheorghiu”, despre conducerea CAP (pentru cine nu știe, Cooperativa Agricolă de Producție), Vasile Horn, „fruntaș al întovărășirii”, a priceput ce are de făcut. Școala de Partid i-a spus-o: să distrugă jivinele burgheze. I-a dat lozinca trebuitoare, după model sovietic. Andrei Platonov, în *Cevengur*, spune: colectorul „le căuta grâul până și-n burtă”. Cine nu învăța să-și îngroape pâinea în pământ murea de foame. Cât despre vânătoarea de burjuii... Până și iapa lui Kopionkin, Forța Proletară, care-l purta pe revoluționar pe „spinarea ei încăpătoare și tovarășească”, a fost suspectată că ar fi fost „burjuie”.

În satul Stihia, tatăl Horn îi dă lecții de viață fiului. Alin, copil cuminte, plânge la moartea lui Dej. Își forțează bunica analfabetă să semneze: îi ia mâna și îi moaie degetul în călimară. Horn e un individ violent, gata să-i distrugă pe nealiniați, cu satisfacție pătimașă. Flămânzindu-i pe cei neînscriși în colectivă, cu mintea flămândă după nevestele lor. Bătaia, tortura sunt fapte obișnuite în operația de deschiaburire a satului. Unui consătean, Mitru Aroboaei, Horn îi omoară nevasta violând-o și dă vina pe bărbat. Mitru se ascunsese în groapa latrinei, se scufundase acolo ca să scape de propagandiști. E dus la ospiciu, inconștient.

Scenele din procesul colectivizării

sunt cutremurătoare. A lui Horn e toată puterea din sat. Copilul e imun la astfel de grozăvii, soarta oamenilor i se pare normală, normală îi pare și viața chinuită a mamei lui, plângând sub icoane, de care se depărtează. Tata Horn e gata să facă din biserică depozit de cereale, ca să nu mai pută a Dumnezeu.

Sigur că *scriitorincii* (mulțumesc, Dan C. Mihăilescu!) s-au lăsat cuprinși de „văpaia luptei de clasă”. M-a întrebat cineva care au fost cele 10 cărți care mi-au schimbat viața. I-am răspuns că alegerea e grea. Mai ușor aș numi 10 care mi-au urâțit-o, pe care nu trebuia să le fi citit: *Tânăra gardă, Cimentul, Zoia Kosmodemianskaia, Mitrea Cocor, Bărăgan, Desculț, Drum fără pulbere, Pasărea furtunii, Pâine albă, Omul cu părul cărunt...* Dorin Tudoran se opune clar celor care ar vrea uitare cedările care au deformat mintea elevilor, pe motiv că unii, ca Sadoveanu ori ca Petru Dumitriu, ar avea talent : *Opera nu salvează omul. Doar omul salvează omul.*

La noi, în Târgul Ieșilor, cel mai ipocrit și stupid s-a arătat Liviu Leonte, indignat (în „Iașul literar”, poreclit „Lașul literar”) de chiaburoi și de buicile lor grase. După Leonte, opăreau semințele ca grâul să nu răsară și să împiedice „progresul” țărănimii muncitoare. Corneliu Sturzu mergea cu GAZ-ul să-i lămurească pe țărani să se lase deposedați de ce aveau. Le dorea sărăcia muncii. Să muncească din greu pentru nimic. A mâncat bătaie consistentă pe teren, dar Partidul l-a răsplătit cu funcții importante. Pentru unii, rații (un pumn de grâu pentru colivă), pentru

alții, decorații.

În Stihia, Președintele CAP e autoritatea: Împăratul Roșu. Când își aduce copilul la Iași și îl ia pe directorul Liceului Internat cu tovarășe, profesorul are altă vorbă :

„Cetățene, să fii domn dacă vrei să-ți spun tovarăș.” Comentariul lui Horn: „Omul trebuie eliminat din sistem.” Și se pare că în cazul directorului a funcționat „Codul Radu”: plăci de plumb și lame de radiu montate în fotoliu. Letale.

Cu dotarea lui deosebită în a auzi (delator de mic, i-a denunțat pe părinții unor colegi de clasă, care ascultau Vocea Americii), liceanul alege să se supună nu activistului PCR Sofocle Arnăutu, pe care tata Horn îl aproviziona din tainurile colectivei cu tone de carne și cu ce mai lipsea din galantarul cantinei partidului, brânză, ouă, lapte, ci „maiorului Wolf (adică Walter)”, personaj real, șef la serviciul pașapoarte, sculptor amator în lemn, dar și în oasele suspecților. „Colonii” lui Luca Pițu (v. *Documentele antume ale „grupului din Iași”*, Ed. Opera Magna, 2012), ca maiorul Negru și alți gradați, Boțârlan ca Bățaran și Ciurlău-Chiurlău, Bostan, Gavrilă, circulă și ei în *Ratații*. Alin Horn produce stahanovist turnătoareli. Iar divergenți găsește destui în cercurile unde e trimis. Wolf, pentru care face informări după informări, îi atrage atenția că dușmanul anticomunist e peste tot, „ba uneori stă ascuns chiar și în noi.” Dreptu-i : urmăritul putea oricând să devină urmărit, ba chiar să joace la două capete: delator și disident. E știut că adjuncții de la „Cronica” se interturnau.

Penetrantul Alin intră în cercul Evanghelistului, „spurcat la limbă, dar cu morala la purtător”, nu altul decât Luca Pițu, care, în *Documentele...*, își face sieși un portret, conform surselor cenesasice, dar și „colegiale”, din „Catedra de French”: „Cajvaneul: gagicar oarecare, *paedicator, irrumator*, amoros platonice, iertat de Dumnezeu, ascet, „pălmaș”, meseriaș cu dare de mână, cetitor unimanual, manustuprator sau... simplu pornosof? Aceasta e întrebarea, incolubilă, incocoșabilă, inebriabilă.”(lucr. cit., pag. 164). Cum vorbește Evanghelistul lui Gellu Dorian? Iată: „dragi amici vigilenți și cu urechile bine spălate, să timpanizați→

MAGDA URSACHE

vorbele până la lumina albastră a irișilor galonați, cestiune, deci, de acum cinci ani, când am parizienat cu scop etudiantist, și n-am raportat nici până în ziua de azi ce și cum, cum și ce.” (*Ratații*, pag. 127). Personalitatea Evanghelistului e aidoma Lucăi, la fel modul de a comunica, greu de imitat. „Afon, zice Gellu Dorian, la îndrumări securistice”, naratologul, cu rubrică în „Logos” (revista studențească „Dialog”?) le împrumută studenților stilul *Insem(i)nărilor* sale.

Evanghelistul ține-n geantă *Mitrea Cocor, Bărăgan, Din neagra țărănie* de Ion Istrati și câte alte narațiuni jdanoviste, din care se citește cu voce tare, într-un soi de seminarii. „Vrem Cocor!”, cere corul; „Vrem Bărăgan de Galan!”, strigă, în batjocură, seminarizații. La vremea studenției, aveam hazul nostru: „Vrem să fim și noi ca voi /Vrem ca Boris Polevoi!”

Evanghelistul știe din Cojana (care e, de fapt, Cajvana lui Luca Pițu) că țărani înstăriți prin muncă trebuie să fie eradicăți ca molimă antisocialistă. De aceea pune la cale, într-o garsonieră sordidă, „căpușită de microfoane”, un roman parodic despre colectivizare, urmând a fi scris (la colectiv!) de grup. Împarte sarcini lui Valjan, ușor de descifrat: e Georgică Pruteanu, cu borcanele lui de zacuscă furate (mie îmi demonta spre vânzare ștergătoarele de la mașină, chiar bara: descoperisem inițialele mele pe cea re-vândută). Alin face nota informativă, grupul e percheziționat, cărțile din biblioteci și dactilogramele –arestate. Nu-i singurul informator. Cineva din interiorul Vidanței vesele îi toarnă înainte de a ajunge la Buzău, să citească într-un cenaclu file din „neoromanul” colectivizării. Fotografiiile sunt mișcate prin voința povestașului: Evanghelistul nu s-a dus la școala din Ciurea și n-a fost rechemat la facultate. Revo l-a găsit arestat la domiciliu.

Din celălalt grup, Mari români, și mai greu de penetrat, e ușor de devoalat Mihai Ursachi, în celebra-i flanelă, care tocmai citise, la un festival, poemul despre funie în casa spânzuratului. Magistrul îl păcălea pe locotenentul care-i achita notele de plată prin cărciumi, spunând că i-l va preda pe Marele Spion. Poveste de adormit băieți cu epoleți, dar cu risc. Unui prieten, lui D.I. (Doru Ionescu) i se pune la cale un accident de bicicletă mortal (însuși Alin Horn umblase la frâne). Epigrama la adresa șefului de

catedră, decanului, prorectorului de-a pururi au făcut-o, zice-se, Mișu și Doru, în colaborare. „Are are două țucale /În care-și ține ideile sale./ Dar are și unul mai mic/ În care însă nu ține nimic.” Vasile Arvinte, că despre el e vorba, i-a tăiat lui Mihai Ursachi calea spre o carieră universitară. A obținut-o în SUA.

În vremea aceea, la București înfloreau ceneclurile: al lui Crohmălniceanu, Junimea, pregătind desanți, căroră „bacilul Croh” le-a dat teoria trebuitoare: romanul obsedantului deceniu și-a trăit traiul, și-a gătat mlauiul. Desanții săi trebuiau împinși spre „medii profesionale mărunte”. Ia curăță dumneata un pește sau montează un cort pe vânt, să vedem cum faci. Ce? Numai țărani colectivizati cu forța a trăit drame omenești? Manichiuristele nu? Frecați nesusul, părliți porcul, mergeți pe ludic, pe re-scriere ironică.

Junimea, editura iașiotă poreclită de Luc Pițu Edifufa, o conducea „MeReI”. Diagnosticul este exact: „cu voie de la partid, sprijinit de partid să sară calul, să dea impresia de libertate a expresiei, a tiparului”. Așa a apărut *Drumul la zid*. Nicolae Breban a rectificat: editura îi făcuse referat negativ, dar, după telefonul lui Burtică, s-a eliberat drumul la tipar. MRY(grec) a încercat să-și asume, postrevo, disidența: nu i-a mers, dar indemnizație de merit ar fi obținut. Lumea literară iașiotă e „pictată” în culorile ei, gri ori gri sceptic, de Gellu Dorian umoristul: cu stegarii patriotice de la Clubul studentin, Nelu Chiriacescu și Eminel Lucam, ușor recognoscibili Chiriace și Marcu, dar și cu „clorofiliști” și cu „mocerliști”. Replica unui genialoid dintr-un cenaclu: „Sunt călare pe Faulkner!” Nevoalat, Ioanid Romanescu dă șah partidului: „Poet nu sunt în fiecare zi/Dar comunist întotdeauna.” Cum schimbă nevasta, cum obține altă cheie de apartament central. Pan Pălmașu (sau Zilieru) se bate-n epigrame cu Lesnea: „George Lesnea scrie-o odă/ Pentru Nicu, pentru Vodă, / Pentru-o viață mai comodă.” Lesnea îi răspunde, cu una deocheată, frică rimând cu păsărică. Pe nonconformistul Sterian Moș, din lumea literară a orașului nenumit de lângă satul Stihia, nu l-am descifrat. Seamănă cu mulți *oameni de apă*, deveniți, după cedare, *persona grata* din *persona non grata*.

Și vine „revoluția” decembrie, care-l găsește pe Alin Horn șeful semeteului din Stihia, prin repartitie. De ce? Pentru că „tractoristii erau la putere”. Ca la noi, la Iași, tractoristul Floareș, peste „unitățile de cultură”.

Vasile Horn, de groaza unui linșaj, împarte cu grăbire bunurile colective: juninci, cai, porci, oi, găște, nutrii, dar și tractoare noi, nu numai rabble, pe care țărani le vor vinde la fier vechi. Cu ce bani să cumpere sarmă motorină și ulei? Cei care nu participă la împărțeală iau ce mai pot: cartofi și varză, ferestrele GAC-ului, posibil și rama gazetei de perete cu două rubrici, una de Onoare și alta de Dezonoare. În Slănină, sfătuit să fure mai în liniște, explodează mămăliga: „Dar ce, până acum ce s-a făcut, nu s-a furat!? S-a furat, dar numai voi ați avut voie. Iaca, acum avem și noi voie.”

Absolventul de „Fane Patriotu” deschide hambarele și grajdurile, dar păstrează banii, știind că „lumea spre care se îndreaptă va fi lumea banilor.” Fiul Horn se orientează spre Elia Despot, alias revol. Ion Iliescu. Participase la o ședință secretă, în schitul Cioroiaia, unde ateul Despot pusese la cale uciderea lui Ceaușescu de un KGB-ist. Ghinion: nu s-a întâmplat atunci. Alin nu reușește să treacă de stafful lui Iliescu și de pistolul lui Ivan Trosif, se înscrie în ...PNT, ca să-l vitupereze în „Dreptatea”. Ca pe urmă, recuperat de stângaci pentru că știe prea multe, să treacă de la „Dreptatea” la opozanta sa, „Defăimarea”.

În exercițiile de adevăr ale lui Gellu Dorian, „lumea din ce în ce mai închingată și pusă la colț” (roșu) e la fel de urâtă ca aceea postsocialistă, pe care o traversăm acum, ca „teren al experimentelor rotitoare macro și micro” (mulțumesc, Eugenia Țarălungă!).

După ce-i lovit cu băta chiar de securiciul Bățaran, deghizat în miner, drept în căpățâna-i nefiresc de mare, Alin își numa memoria. Și-i numa numa bun să funcționeze la Centrul de Sortare al Viitorului, ca futurolog.

Profetul din Dămăroaia, Silviu Brucan, n’asa, a scris *Profeții despre trecut*, mult apreciat la ProTv de Mândruța lui. Esca, pe post de Ana Ipătescu, intrase cu poză în manualul alternativ de Istorie; acum, aud că e pe raftul Humanitas. Se pregătește, cumva, alternativa Turcan, ministresa →

Muncii, sau a Codruței Kövesi, în vederea altui manual? Viitorul sună bine!

Cuvântul de închidere îl găsec la un poet, Daniel Marian, în *petiție-dorință-reconfigurarea traseului*: „Dumnezeu dacă e democrat/ va înțelege și va face/data viitoare să fie altfel”.

UN ROMAN ALTFEL

Ion Staicu este, fără exagerare, o surpriză: el a fost, sunt, iată, deja convins, înainte de a fi milițian (*horribile dictu*, fiindcă până și rușii, chinezii au renunțat la compromisul termen, și aceștia s-au dispensat va să zică de eticheta comunistă), înainte, adică, de a fi general de poliție (după 89), jurist, avocat, Ion Staicu a fost, nu greșesc cu calificăția, scriitor (a scris în acești ani, aș spune de răgaz creator, mai degrabă de incubație - mocnire gata de un mirabil clivaj -, o sumedenie de povești, de romane. Aceasta se vede, s-o spun deindată, din îndemânarea scriiturii, a construirii, a depănării poveștii, fără de care, cu vorba unui critic anglosaxon (preluată și răspândită de colegul nostru, regretatul scriitor Ion Topolog), romanul nu există; ar fi totuși numai o poveste, una însă mereu schimbătoare, o poveste fără de capăt. Sau ar fi aici, după opinia mea, o împreunare a spiritului, a jocului în spirit, cu mâna care scrie – mai exact cu opera. Aci mă opresc la doar unul dintre romanele scriitorului, **Ciobanul din Zănoaga** (Editura Foton, Brașov, 2015), care este, s-o spun de pe acum, și un tribut acordat ținutului natal al autorului, Oltenia spornică și dăruitoare.

Romanul e – aș zice, furat acum de trendul, de tendința posmodernă, un roman „altfel” - e adică un lung interviu (însă infidel, impropriu - pentru că aici intervine, schimbând drumul, meanderle conversației - poruncind adică destine - alte narațiuni, alte povești, aici se interpune imaginarul, împiedicând și deconstruind; deconstruind și, din nou, reconstruind memoria (raportul memorie-ficțiune); imaginarul va reface altcum amintirile, le reconstruie -/timpul trecu pe lângă ore, parcă spunea Arghezi/, sau încearcă, cu alte cuvinte, din nou trecutul; ori modifică orologiul timpului – aici intervine, vreau să spun după aceasă lungă paranteză, vocea auctorială, vocea ficțiunii), romanul acesta este va să zică un fabulos dialog cu ciobanul Gheorghe Băloi, personaj real, dar și personaj legendar, ascuns în

operă, deoaltă deopotrivă de aceasta.

De pe coperta impzantului volum ne privește calm, *cu-minte*, dar pătrunzător (fotografia, aflu, aparține autorului) însuși „ciobanul din Zănoaga”, Gheorghe Băloi („icoană de sfânt carpatin, cu viața lui, cu podoabele etnografice, cu unduirile inteligente de topică și particularitățile specifice de grai păstoresc”, cum îi scrie autorului un prieten, scriitorul Bulboacă.) Păcurar înstărit (cu sute de oi), transhumant, dar urcat din vechime la înălțimi de însuși Dumnezeu („Da, da, nu te mira. Când a făcut Dumnezeu lumea i-a așezat pe unii în câmpie, lângă malul mării, pe alții la poalele munților, iar pă noi, ciobanii ne-a ținut lângă El acolo sus pe vârful munților înalți până la cer...”).

Din acest fabulos dialog e reconstituită lumea mirololantă a ruralului uitat, sau pe cale de a fi pierdut în amintiri și nostalgii, satul moșnenilor „cernăzani” (locuitori ai comunei Cernădia); sunt evocate oieritul (aci cu o etate de cel puțin opt decenii), ciobănia și transhumața. („Cum spuneam, se destăinuie protagonistul, bunicul meu a fost tot cioban, tata a fost cioban, eu și fratele meu am fost și mai suntem ciobani, fiul meu, chiar dacă a mers și la școală, mi-a preluat meseria și deja și-a intrat în rol”. „Cât de răspândită e această meserie la români?”, întreabă autorul. „-Păi, peste tot din Moldova până-n Dobrogea, din Vrancea, pe sub poalele Carpaților, până la Severin, apoi în tot Banatu și tot Ardealul sunt numai crescători de oi. Cred că ciobănia concurează la număr oamenii din agricultură (...). Și românii din Crimeea, cei din Valea Timocului, Bucovina de Nord și cei din Țara Maramureșului de peste granița cu Ucraina sunt renumiți în creșterea oilor...”).

O idee interesantă, vrednică a fi dezbătută într-un spațiu mai generos, astăzi când Uniunea Europeană nu mai este un deziderat, ci o realitate, emite prefațatoarea volumului, prof. Elena Tărziman: „Cred că ideea unei Europe unite *au formulat-o întâi ciobanii prin transhumața* (s.n.). Nu putem scoate din conștiința națională mitul pastoral, mit ce dezvăluie identitatea noastră ancestrală... „Asta-i transhumața noastră, a ciobanilor – se destăinuie Gheorghe Băloi – migrăm cu oile dintr-un loc în altul! (...). Noi, ciobanii de pe sub poalele Munților Carpați am călătorit cu oile în toată țara, prin Ardeal, am ajuns până la Satu Mare, prin Banat la Timișoara, Arad, Oradea și la baltă tot Bărăganul l-am călcat. După ce am trecut Dunărea, am iernat și în Dobrogea. Am trecut și peste hotărâ cu oile...”).

Ciobanul, care e și poet („Lecturându-ți caietele de însemnări cu amintiri, am sesizat un lucru foarte rar întâlnit, tu vorbești și scrii în versuri: *Unele petrecute iar altele auzite de la părinți și bunicii care au viețuit pe aici pe meleagurile străbune și au plecat din astă lume*), va cânta astfel transhumața, cu un blesetăm tandru, din care se vede mai degrabă mândria de a o fi străbătut: „Arz-o focul transhumața/cu care-mi petrecui viața./Cu țoalele pe măgari./am călcat pe drumuri mari/din Ardeal și din Banat, tot mergând din sat în sat, cu oile la iernat...”).

În încheierea acestui roman altfel, Ion Staicu simte nevoia să-și motiveze demersul auctorial, într-un capitol intitulat „Plăvăzul și băta ciobanului Gheorghe”, și subtitrat *aserțiune*: un scurt, dacă vrem, poem consacrat baștinei, un loc magic îndemnând la o păduroasă visare („Un prim motiv care m-a îndemnat să mă alătur proiectului său, este acela că, baștinaș fiind, am simțit și eu de mic boarea pădurilor de mesteacăn din plaiul Boțotei, acel copac înalt, svelt, flexibil, cu coaja albă, cu ramurile rare care permit ca la rădăcina lui să crească o iarbă mătăsoasă. Mesteacănul, acest copac sfânt, datorită calităților sale terapeutice fabuloase, numit vraciu albul, pe care-l crestam cu briciul și-i sugeam mustereța, m-a făcut frate cu pădurea.

Apoi, când am urcat mai sus, mirosul de la rășina de brad, m-a convins că nu există nimic mai bun pentru sănătatea omului decât să viețuiescă, fie și numai pentru o zi, să doarmă măcar o zi pe cetină la umbra bradului.”

A.I.BRUMARU

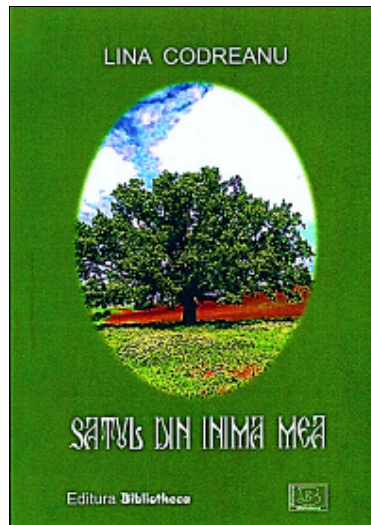
SATUL DIN ANII COPILĂRIEI

Fericiți sunt cei care au în suflet satul în care s-au născut și au copilărit. Am citit în ultima vreme mai multe cărți din care răzbate puternic nostalgia autorilor pentru satul în care au copilărit și căruia îi duc dorul, de satul de altădată. Unul dintre acești autori e cunoscuta și apreciată scriitoare din Huși, Lina Codreanu. „Dedic această carte (*Satul din inima mea*, Ed. *Bibliotheca*, Târgoviște, 2022) - îmi declară explicit intenția autoarea - mândreștenilor, acelora care-și au originea în satul Mândrești (jud. Galați, n.n.), care au trăit și au cunoscut atmosfera locului ori care sunt plecați în zările lumii și-i duc dorul; o hărăzesc și familiei mele - ramură a unui bogat arbore genealogic, format din cinci generații: străbunici, bunici, părinți, nepoți și strănepoți.”

Satul din inima mea este, fără îndoială, o carte sentimentală, nostalgică, de aducere aminte, cititorul, mai ales cel născut la sat, retrăiește, împreună cu autoarea, emoția amintirilor din anii copilăriei, provocată de aducerea în suflet a casei părintești, a oamenilor unici ai satului de odinioară, păstrând în minte și în suflet obiceiuri, tradiții, credințe, întâmplări rămase în conștiința întregii vieți. Noua carte consolidează poziția Linei Codreanu de reductibil scriitor al satului românesc arhaic. După *Poștalionul* (2014), *Proprietarii de amintiri* (2015), *Chemarea apelor* (2017), *Satul din inima mea* își extrage seva din aceeași arie tematică, a vieții satului românesc postbelic, dominat încă de tradiție în port, în obiceiuri, în limbă. Lina Codreanu e însă conștientă de inevitabila schimbare în timp a realității, inclusiv a satului românesc arhaic, nu se lasă pradă nostalgiei și glosează: „Satul nu e un muzeu cu obiecte neschimbătoare, ci o entitate complexă în perpetuă transformare, așa cum noi înșine suntem, deoarece ne schimbăm înfățișarea, atitudinea și mentalitatea, modul de a gândi, valorile și principiile.” (coperta 4).

În cele aproape 300 de pagini, autoarea are drept reperi ale demersului epic „vatra satului Mândrești”, care reprezintă „o stare de spirit”, „casa părintească”, „unitatea familiei”, „drumul inițiativ”, „obiceiurile, tradițiile și credințele” locului, „oameni și întâmplări”, „reverberații onomastice” etc. Conținutul cărții e întregit de consistente reperi biobibliografice ale autoarei, de arborele genealogic al acesteia, de emoționante file din albumul familiei.

De asemenea, ca un gest amical al unui coleg din liceul tecucean, rezonăm

și noi plenar cu autoarul prefeței, Florentin Popescu, repetând: „atunci când într-un text te regăsești și pe tine și simți că depășești granițele fragile, aproape invizibile ale unei simple empatii cu scriitorul care îți vine în întâmpinare cu un astfel de text.” (p.14).

Pentru Lina Codreanu, Mândreștiul, „Satul din căușul dealurilor”, reprezintă „o stare de spirit” pe care o păstrează pentru totdeauna în suflet: „Am alergat prin praful drumurilor lui, am absorbit miraculoasele culori ale vieții dintre colinele molcome străjuinde râului Geru, m-am așezat în amintirile multor mândreșteni și am plecat în libertatea biografiei mele pentru a mă întoarce din când în când să sorb din apa vie a satului natal.” (p.15). Lina Codreanu are o plăcere molipsitoare să revadă fântânile, inclusiv pe cea din Valea Mândrei”, pădurile prin care primăvara „stratul frunzelor uscate se albăstrea de mulțimea viorelelor”, „corcodușul de Mândrești” care face „să-mi amintesc locul nașterii și pe bunii părinți care mi-au dat aripile cu care pot zbură” (p.38) și râpele satului, printre care „râpa lui tetea Tănase” și „râpa lui Mistei”. Casa părintească, spune și cântecul, „nu se vinde”, are pentru Lina Codreanu o semnificație aparte, fiind „centru existențial”, „poarta, ușa, fereastra, hornul, asemeni altor componente sau obiecte ale casei au rol de inițiere, de odihnire sufletească, de alungare a bolilor, a blestemului sau a vrăjilor” (p.47).

Un spațiu generos, aproape 60 de pagini, acordă Lina Codreanu arborelui genealogic al familiei, dezvoltarea acesteia în unitate, de la străbunici la strănepoți. Părinții din toate generațiile, spune cu mândrie Lina Codreanu, ca un adevărat omagiu adus acestora, „au sădit în ființa copiilor lor ceea ce au moștenit genetic și ceea ce au asimilat mai valoros de-a lungul existenței lor.

Mitul „întoarcerii în Ithaca” mi-a fost dăruit ca bun spiritual comun de care niciunul dintre părinți, la rândul lor, nu s-a dezis, ba, dimpotrivă, tata și mama trăiau sentimentul apartenenței natale cu aceeași acuitate. De la ei am desprins „întoarcerea” în Mândrești, pe care o exersez de-o viață ca deplasare posibilă pe diferite coordonate: real-geografic, memorialistic, sentimental, literar...” (p. 86-87).

Capitolul „Drumul inițiativ” ne-o „descrie” pe autoarea de la vârsta celor șapte ani „de-acasă” (grădinița, joaca, școala primară), apoi școala elementară și, în sfârșit, plecarea la liceu. Lina Codreanu are amintiri savuroase despre această etapă a vieții (excursiile pe vale, tabăra de la Soveja, întâmplarea de la ora de zoologie, bucuriile trăite pe ghețuș, plimbările la șosea etc.). Timpul trece și mândreșteanca Lina își descoperă calități de pedagog, de psiholog, de sociolog, chiar de analist al sufletului: „Anii liceali, ca perioadă de tranziție de la un tip de viață patriarhală către altfel de a înțelege lumea, m-au desprins încet-încet de mediul sătesc, orientându-mi interesul către o profesie. Mai mult, metamorfozele fiziologice și psihice inerente stării adolescentine m-au schimbat, pregătindu-mă pentru majorat și studenție. Așa se face că imaginea Mândreștiului meu, deși îi simțeam ancorele înfipte în suflet, a intrat în conservare, căci alte drumuri mi se deschideau odată cu experiențele din mediile socio-intelectuale pe care le-am traversat” (p.140-141).

Dintr-un alt capitol al cărții aflăm informații despre obiceiuri, tradiții și credințe specifice arealului mândreștean, pe care Lina Codreanu le-a trăit direct, cu mintea și cu sufletul (sărbătorile sacre de iarnă - Crăciunul, Boboteaza, Sfântul Ioan sau sărbători sacre de primăvară/vară - Duminica Floriilor, Sfintele Paști, Paștele Blajinilor, Moșii de vară, Schimbarea la față, Iarmarocul de Sfânta Măria Mare, alte manifestări etno-folclorice (ex. Nunta sătească).

Cu *Satul din inima mea*, Lina Codreanu își întregeste creația literară cu o nouă izbândă, își pune în valoare harul de excelent povestitor, dovedind o adevărată măiestrie în arta aranjării cuvintelor. Felicitări! Cuvinte de laudă se cuvin, deopotrivă, Editurii *Bibliotheca* din Târgoviște.

Fiecare mândreștean trebuie să fie mândru de această carte, considerând-o ca aparținându-i, fie că trăiește la Mândrești, fie că se află în orașele patriei sau pe orice meridian al lumii, Tuturor, lectură plăcută!

GHIȚĂ NAZARE

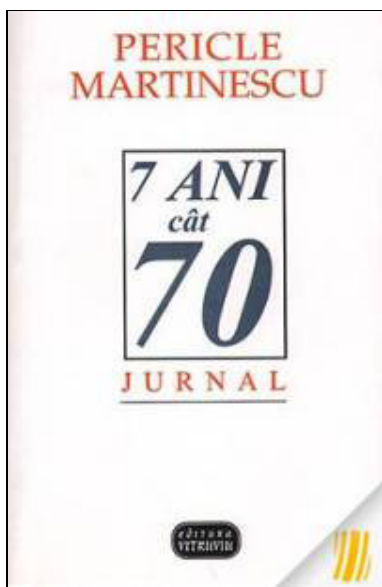
Pericle Martinescu: 7 ani cât 70

Jurnalul lui Pericle Martinescu, intitulat sugestiv *7 ani cât 70*, (apărut la Editura Vitruviu, București, în 1997), cuprinde perioada cumplită dintre anii 1948-1954, când agenții hoardelor bolșevice învingătoare, cot la cot cu elementele declasate interioare, distrugeau devenirea unei țări greu încercate în istorie prin limitările și teroarea imperiilor vetuste ce-o înconjuraseră, dar care cunoscuse și își croise o cultură și o civilizație modene, într-un veac și jumătate de regăsire și cultivare neîntreruptă a valorilor europene.

Absolvent de filosofie al Universității din București, colaborator la o seamă de ziare și reviste naționale, cu un cunoscut roman apărut în 1936 (*Adolenții de la Brașov*) și un volum de prozopoeeme, *Sunt frate cu un fir de iarbă* (1941), în anul 1948, scriitorul consacrat deja și omul moral care militase pentru libertate și mărturisire a valorilor vieții, se vede nevoit să practice o literatură falsificată de ideologia bolșevică sau să-și pună arma scrisului din totdeauna, în cui.

Firește, nu va face nici una nici alta. Tocmai pentru că menirea sa era înveșnicirea vieții lui, a familiei și a patriei sale prin cuvânt. Și o va face cu temeinicie, în acest *Jurnal* secret, scris cu acrimă și teamă că va fi descoperit de brațul lung al poliției politice ce făcea ravagii printre contemporani. Afirmă autorul: „...socot că jurnalul intim, scris fără nicio rezervă, cu toate riscurile – chiar cu prețul vieții – este genul care poate exprima un scriitor de astăzi, dacă vrea să fie sincer față de el însuși și dacă vrea ca opera lui să rămână ca o mărturie în stare să contribuie la explicarea acestei epoci” (p. 236).

Astfel, jurnalul devine confidentul necesar al întâlnirii scriitorului cu sine, al momentelor de liniștire când lumea din jur, întoarsă pe dos, cea a lipsurilor, a nefericirii, a opresiunii și mai ales cea a minciunilor oficiale care înălțau la infinitul valorilor propagandistice tocmai lipsa de „umanitate” a regimului instaurat cu forța, îl aduceau în spațiul din ce în ce mai strâmtorat al căminului. Asta chiar pe când afirma cu durere că „...la 5 martie 1949, familia Martinescu din Viișoara, tata, mama,

fratele meu Ștefan cu Aneta, soția lui, și cei cinci copii au fost izgoșiți din casa lor (ca moșieri)”.

Această falsă etichetă care a zdrobit toată suflarea țăranilor liberi din România pentru aproape o jumătate de veac, avea să-l urmărească și pe el, de-a lungul acestor ani de prigoană, cu veșnice amenințări, cu concedieri fără noimă și condamnări la foame și frig. Dar cel mai mult îl durea pe intelectualul Pericle Martinescu lipsa de informație care cufundase țara în întunericul ei de nepătruns. Din Occident, veneau numai ziare și reviste de orientare comunistă, puternic stipendiate de Moscova, deci promovând valorile false sovietice, dar cu o arie mai largă de preocupări în lume, față de presa locală care se mărginea doar la însălărea de falsuri locale sau la traducerea din rusă a știrilor fabricate de aceștia.

Aici, în paginile acestui *Jurnal*, Pericle Martinescu pune la punct adevăratele idei ale sale, ca intelectual liber, dar și ale lumii peste care se lăsase obrocul dezinformărilor interesate ale falsificatorilor prezentului și ai istoriei însăși. Aici se explică, pentru cititorii prezumtivi de mâine, de ce nu colaborează la revistele contemporane, pentru care nu o dată a fost criticat în cadrul Societății Scriitorilor Români (devenită ulterior Uniunea Scriitorilor) și amenințat mereu cu excluderea, după ce fusese dat afară de la revista inofensivă *Călăuza bibliotecarului*, pentru „economii”, tocmai prin restrângerea numărului personalului calificat. Se

subînțeleg motivele adevărate. Cineva, îndrănit cu aceasta, i le-a dezvăluit, într-un final, de-a dreptul: „dumneata ai servit regimul burghez și nu corespunzi din punct de vedere politic”. Prin urmare, fostul angajat putea muri de foame, ca toți ceilalți care gândeau cu creierul lor, în acel mare lagăr care a devenit România bolșevizată. Afirmă autorul: „Astăzi, a fi scos dintr-o slujbă nu înseamnă a deveni șomer, înseamnă a pierde toate drepturile civile, domiciliul, dreptul de a locui în orașul unde ți-ai organizat existența, dreptul de a te bucura de viață” (p. 283). Șansa lui și a familiei a fost că încă mai făcea parte din Uniune (în ciuda veșnicilor amenințări), iar „a fi membru în Uniunea Scriitorilor (ceea ce implică numaidecât a fi și scriitor) înseamnă mare lucru: ești socotit în câmpul muncii și ai cartelă” (p. 230).

La atât se reducea șansa vieții unui scriitor ce nu îmbrățișase oportunitatea de a-și mutila conștiința creatoare. Iar *Jurnalul* aici a fost chemat: să-i păstreze vie demnitatea de om și să nemurească pentru istoria adevărată o epocă neagră a României uzurpată de utopia rusă. Sigur, ispitele trădării de sine sunt mari: angajări la ziare și reviste oficiale, publicări în tiraje nemaivăzute la edituri, premii date cu nemiluita la contrafaceri literare pe tipare propagandistice. Astfel se bucură de premii generoase cărți ca *Viforul*, de Nicolae Jianu, unde „totul e inspirat de sovietici”, *Negura*, de Eusebiu Camilar, Laurențiu Fulga, *Ultimul mesaj*, sau cunoscuta „făcătură” sadoveniană, *Mitrea Cocor*.

Desigur, în tot acest timp, la Uniunea Scriitorilor, serviciul de cadre, se cereau autobiografiile scrise la intervale regulate, aproape „din patru în patru luni”. Acestea erau citite și comparate în timp doar de cei îndrăniți cu curățenia politică și îngroșarea rândurilor celor trimiși în închisori și lagăre de muncă pentru „reeducare”.

Surprinderea la zi a tuturor evenimentelor din țară și din lume în acest jurnal liber de bălțile nesfârșite de „inconștiență, servilism și lașitate” ce caracterizau lumea literară oficială a vremii, pe lângă valoarea istorică și de conștiință ce-l definesc, are și o valoare literară considerabilă.

Afirmă autorul evocând acest →
GEO CONSTANTINESCU

Sănătatea creierului pe înțelesul tuturor

Cartea profesorului doctor Alexandru Vlad Ciurea, reputat neurochirurg, este cuceritoare și se citește „pe nerăsuflăte”. Este un fapt acest lucru, nu doar o expresie tabu. Răspunde practic multor întrebări pe care ni le punem noi toți, indiferent de profesia noastră sau de nivelul de pregătire, în legătură cu creierul uman, această „bijuterie” pe care o avem, după cum chiar dumnealui o numește, acoperind o paletă extrem de largă de aspecte. Practic, de la structură și până la funcțiile creierului, de la dezvoltarea până la mentenanța creierului și la apariția bolilor degenerative (Parkinson, Alzheimer) și a celor neurovasculare, nu este omis nimic, nici chiar relația medic-pacient sau aspecte de actualitate, cum ar fi implicațiile la nivel cerebral ale infecției COVID și modificările post-COVID care pot apărea.

Subliniază importanța râsului, a dansului și mișcării, a socializării, a lipsei de poluare de orice fel, a lecturii și scrisului și a educației, în general, condiții esențiale pentru o dezvoltare cerebrală normală, dar și pentru prevenția afecțiunilor neuropsihice. Explică în ce mod, cum acționează benefic toate acestea. Nu este uitată nici forma supremă a dezvoltării cerebrale: conștiința, al cărei mister încearcă să-l explice, alături de altele, cum ar fi amintirile, visele, umorul și râsul, ritmul circadian (somnul și veghea), informația genetică și genetica informației.

Veți spune că s-a mai scris despre asta. Poate, doar că această

carte are câteva particularități care o impun lecturii. În primul rând, fiind scrisă de un reputat neurochirurg, afirmațiile sale au o altă greutate. Mai mult, cu o formare de cercetător, nu doar de medic, aduce argumentele științifice pentru fiecare afirmație a domniei sale. În al doilea rând, autorul renunță deliberat la termenii medicali, pentru a fi „pe înțelesul tuturor” și, mai mult decât atât, are un condei atât de plăcut și de cuceritor, punctat de exemple și trimiteri în cultura românească și universală, încât această dezvăluire a misterelor creierului uman arată ca o călătorie frumoasă, interesantă, palpantă. Acest lucru ține de talentul scriitoricesc al medicului Alexandru Vlad Ciurea. Un capitol fascinant este interconectarea dintre credință și știință pe care o face, cu argumente și în acest caz. Prin RMN funcțional s-a

demonstrat existența unui „God Spot” al creierului uman, conectat cu spiritualitatea, a unei „hărți religioase” a creierului, a rolului serotoninei și a altor substanțe, a modului în care se modifică fluxul sanguin în „centrii credinței”, toate fiind în concordanță cu vorbele lui Einstein: „Știința fără credință este oarbă. Credința fără știință șchioapătă”. Profesorul Ciurea are convingerea, exprimată și prin cuvintele citate ale profesorului Dănăilă că: „în creier nu se intră decât mână-în-mână cu Dumnezeu”.

Patriot rafinat, subliniind calitățile pe care le are poporul român, care i-ar permite să-și manifeste ascensiunea și mândria, subliniază rolul „gândului bun” pe care ar trebui să-l avem atât la nivel individual, cât și ca nație. „Având gândul bun, toate lucrurile se rezolvă. Se rezolvă în primul rând în tine, pentru că gândul bun duce la modificarea proceselor fiziologice interioare, pune în mișcare sistemul nervos cu ajutorul căruia individul se mișcă în societate, iubește, gândește, parlamentează”.

Cartea domniei sale răspunde la foarte multe întrebări de tip „De ce?” și o face într-o manieră pe cât de documentată, pe atât de plăcută lecturii. Cu mândria de a descoperi în actualul profesor universitar, doctor Alexandru Ioan Ciurea, un fost șagunist (a terminat liceul la Andrei Șaguna din Brașov, ca și mine), cu bucuria de a descoperi totodată un talentat mânător al condeiului, recomand din suflet această carte tuturor, așa după cum a fost ea destinată.

SIMONA MIHUȚIU

Pericle Martinescu, 7 ani cât 70

→ gen literar, neglijat mereu de critică: „Într-un roman vorbește imaginația, într-un jurnal intim vorbește însăși Viața” (p. 237). Desigur, nu o dată Viața întrece orice imaginație a unui scriitor. Ca această epocă neagră a României, când valorile cele mai înalte ale țării, cultivate în secole de redeșteptare națională și acesta, ultimul veac, de modernizare firească, au fost atât de josnic călcate în picioare, iar ființele cele mai înaintate ale neamului în domeniile vaste: economic, artistic, politic, științific și moral au fost supuse celor mai grele încercări de jertfă și supraviețuire. Iar toate aceste

vremuri de încercări absurde de încorsetare, oprimare și distrugere a valorilor pot avea adunate în cuvinte adevărate puterea de evocare a celor mai rafinate estetici intuite de artiștii cu vocația esteticării incontestabile a vieții și adevărilor eterne.

Astfel, *7 ani, cât 70, Jurnalul* lui Pericle Martinescu, poartă în sine notațiile directe ale frământărilor istoriei, dar și trăirile și procesele de conștiință ale unui om care a căutat să-și păstreze esența umană în condiții atât de adverse și periculoase. Iar conținutul său de idei, forța de evocare a cuvântului direct, concomitent cu tăria și cruzimea, uneori, a evenimentului opresiv,

extern precum și răspunsul imediat, liber în conștiința autorului fac din această carte o capodoperă a artei narative. Desigur, nu am reprodus aici evenimentele binecunoscute ale acelei perioade, deși poate că trecerea lor prin conștiința autorului ar fi meritat-o cu prisosință, dar am vrut să atragem atenția doar despre rolul și forța de evocare a vieții și a istoriei a unui gen literar care continuă să fie socotit cenușăreasă a narațiunii atât la noi cât și pretutindeni aiurea, deși el are menirea de a releva mereu adevărul, mai ales în epoci vitrege, când acesta este ocultat și viciat conștient de puterea, veșnic trecătoare, până la urmă.

Sub semnul melancoliei

Apărut în țară în 2019 la Editura Humanitas, volumul **Melancolia**⁷ de Mircea Cărtărescu vede lumina tiparului în traducere germană în 2022, cu sprijin de la Programul TPS al Institutului Cultural Român.

Cartea însumează trei texte de bază, *Punțile*, *Vulpile* și *Piele*, deschizându-se cu un *Prolog* la persoana întâi și încheindu-se cu un *Epilog*.

Toți autorii de recenzii sau cronici la carte s-au oprit la cele trei texte fundamentale, fără a sesiza prologul „Dansul”, în care e prezentată o insulă de basm în care fiecare marinar vine cel puțin o dată în viață. Pe lângă smochinii cu rod bogat, e demn de reținut palatul uriaș și gol, cu încăperi care aveau fiecare o fereastră prin care se putea vedea marea. Sunt prezenți pescăruși dar și îngeri înșirați pe pervaz, precum pescărușii.

El, naratorul, se luptă cu paznicul care nu-l lasă să meargă mai departe, ca mai apoi, amintindu-și de lupta nevăstuicii cu șarpele, să transforme în dans derutant această luptă.

Atunci când îți dorești ceva cu ardoare, când ajungi să obții, după mult efort, îți trece interesul. Textul este o parabolă sub formă de basm.

În „Punțile”, scris la persoana a treia, este vorba despre un copil de 5 ani, singur în casă, doar cu căluțul său de pânză, cu clownul Hubert și cu pisica de lemn colorată albastru, care ascultă muzică și în care aflăm că „Copilul moare de singurătate” (p.50).

Copilul – altădată Mircișor- acum fără nume, este pus într-o ipostază nouă și anume aceea de a fi singur la etajul 5, întrucât mama a plecat la cumpărături și nu s-a întors...

Afară ninge mult, ca la Orhan Pamuk, iar mirosul de regina nopții este penetrant.

Sintagma „melancolie” apare de câteva ori: „în lumina albastră și melancolică” (p.39) „era un monstru melancolic” (p.44) „oroarea și melancolia vieții” (p.71).

În *Vulpile* este vorba de doi frați, Marcel, de 8 ani și sora lui Isabel, de 3 ani. Marcel suferă de singurătate când Isabel e la spital.

Și aici apare melancolia în câteva

rânduri: „cu timpul a fost mai melancolic și șters” (p.84), „un fel de melancolie întunecată” (p.100), „sigiliul greu al melancoliei” (p.112), „o melancolie geometrică” (p.120) „neplăcuta pecete a melancoliei” (p.129), „obraz atins adânc de melancolie” (p.132).

De semnalat că în paralel apare epitetul negru ca pecete pusă pe unele lucruri din jur: „curcubeu negru” (p.109), „somm negru” (p.113), „gheață neagră” (p.117), „crengi negre” (p.117), „flori de metal negre” (p.118), „curcubeu negru ca antracitul” (p.125) „discul lunar foarte negru” (p.130).

În *Piele*, apare un băiat singur, de 15 ani, de la Gimnaziul Vasile Singurătate, care iubea poezia și avea mereu cu sine volumul lui Vasile Singurătate, din care citea din când în când, în viața căruia apare o schimbare când printre clădirile păraginite de la periferie o vede pe fata cu părul roșu, cu pistrii și cu ochii verzi. Pe el îl cheamă Ivan, pe ea o cheamă Dora. El asistă la maturizarea fetei care are loc printr-o serie de metamorfozări.

Cinematograful din zonă se chema, în mod romantic, „Seri albastre”, iar în tramvai mai exista vânzătoare de bilete.

De fapt, cele trei povestiri îi au în centrul atenției pe copii, adulții sunt doar o prezență adiacentă și nedorită.

Și aici apare melancolia în câteva rânduri: „seara, când melancolia” (p.133), „melancolia” (p.185), (p.243), „perete negru” (.259),

Frerestre

Am mai trecut un prag

Am mai trecut un prag spre-
ntunecare,
Înspre-asfințit m-am dus cu înc-un
pas;
N-aștept nici amânări, nici
îndurare,
Mă bucur de ce-a fost, de ce-a
rămas!

Bisericilor nu le aflu rostul,
Dar nu-i hulesc pe rugătorii-n van;
De-acum sunt tot mai nimeni și mai
fostul,
Nimic nu mă mai scoate la liman.

Deschis-am câte-o carte și-ncă una,
În toate-i întuneric și nimic;
Cum luna peste holde-ntotdeauna
Nu luminează calea vreunui spic.

Pecetluite-s toate sub lăcată
Din nefiind și până-n nefiind,
N-o să-nțelegă nimeni, niciodată,
Ce suntem și de ce și până când?

De ce vrem înviere și lumină
Și vom primi-ntuneric lung și greu;
Din vina nimănui și fără vină
Plecăm, și orbi vin alții, și mereu...

Am mai trecut un prag către pustie,
Cu înc-un pas m-am dus către apus;
Socrate care știe că nu știe,
Tălharul răstignit lângă Isus!

DUMITRU MĂLIN

Din volumul SUB GEANA ÎNSĂNGERA-
TĂ A ASFINȚIRIL, în curs de apariție.

„nesfârșită melancolie” (p.191),
„nesfârșită melancolie” (p.208) Dar
și „copaci negri” (p.215), „acoperiș
negru” (p.232), „bănci negre”.

E cea mai lungă și sofisticată
dintre cele trei povestiri, în care se
împletește curiozitatea și naivitatea
adolescentină și cea care se apropie
cel mai mult de *Orbitor* și *Solenoid*.

În *Epilog*, e inclus textul
Închisoarea, scris la persoana întâi, în
care el împarte infernal în care se
găsește în trei închisori: carne, vânt și
praf. Primul zid care îl cuprinde ca un
clește se numește *Clastrum*. Al
doilea este creierul. Al treilea zid este
corpul, carne roșie.

„Prins în *Clastrum*, în creier și
în corp, mă desparte pielea mea de
cel mai greu zid, un zid așa de gros
ca lumea, fiindcă el este lumea
înseși” (p.269).

MIRCEA M. POP

⁷ Mircea Cărtărescu: **Melancolia**. Erzählungen. Aus dem Rumänischen von Ernest Wichner, Paul Zsolnay Verlag, 1. Auflage, 2022, 271 p.

DETERMINISM

(poem alcătuit din... aforisme)

Ce-ar fi devenit piatra,
dacă oamenii n-ar fi descoperit
lapidarea?

Cum s-ar fi rostuit funia,
dacă talionul n-ar fi meșteșugit lațul?

Cît de părelnică s-ar fi arătat apa,
de n-ar fi putrezit corăbii
în adîncurile ei?

Focul ce ar fi fost fără de rug?

Veninul ce rost ar mai fi avut,
de nu ar fi împietrit sîngele
ispitit de otravă?

Vezeviul cum ar fi supraviețuit
propriului destin,
dacă nu ar fi înveșnicit,
magmatic,
orașele Herculane și Pompei?

Dar Poezia,
Poezia ce ar fi fost
fără de sufletul meu
care îi robește surghiunul?

Și ce aș fi fost eu,
dacă în incomensurabilul „Fiat Lux!”
Dumnezeu nu ar fi adunat
toată poezia lumii?

Poem enterogardist

Strada Kutuzov a devenit „Mircea cel
Bătrîn!”,
îmi spunea poetul Leo Butnaru,
în timp ce-î făcea ochi dulci
Avangardei,
iar ea se lăsa sedusă de imperiul țarist.
Mie îmi explodau versuri în timpane
și o enterocolită în hăurile burții.
„Enterocolită” se spune,
coclită ca mațele unui băutor de apă,
mă apostrofă Grigore Decapolitul
care, în ciuda chipului său de exorcist
asiatic,
era ispitit de cunoaștere
și își puse în minte să-l întreb pe Leo
cum se numea acum
fosta stradă Kirov,
dar îmi auzise gîndul albastru
ce tocmai se decolora
sub presiunea întîmplării numite
înger.
Sau era îngerul numit întîmplare?
Oricum, ce lumină se strecura pe sub
ușă nu știu,
dar am auzit-o întrebînd:
„Kirov îngerul...?”
„Nu!”, veni răspunsul mai tăios decît
invenția

medicului Guillotin,
Kirov bolșevicul asasinat de...
- Cine dracu' l-a împușcat și pe ăsta?
- Are vreo importanță – auzii glasul lui
Leo –,
mai contează, la cîți împușcați
ne rostuiesc visele?

La sfîrșitul nopții, am hotărît să o
botezăm „enteroclorită”,
că se datora apei puturoase pe care
numai eu o băusem
în timp ce adevărații poeți,
avangardiști sau nu,
mîncău rachiul cu pîine
și recitau cu glas tare
poemul **Tractorul**
furat pe ascuns din laptopul lui Leo,
pe cînd el îi făcea ochi dulci
Avangardei...

finis coronat opus

după rugăciune,
călăului i-au crescut aripi;
și le privea în fiecare dimineață
și nu îndrăznea
să iasă
din casă,
de teamă să nu-l creadă oamenii
înger căzut
și să-l omoare cu pietre;

aripi să zboare
i-au crescut călăului

îndelung s-a privit călăul,
îndelung s-a privit
și-a-nceput să blesteme...

după rugăciune,
șarpelui i-au crescut mînuri
și le privea în fiecare dimineață
și nu îndrăznea
să iasă
din gaura sa
de teamă să nu-l creadă șerpilor
înger căzut
și să-l omoare, înveninîndu-l;

mînuri să mîngîie,

mînuri să legene
i-au crescut șarpelui

îndelung s-a privit șarpele,
îndelung s-a privit
și-a-nceput să blesteme...

după rugăciune,
melcului i-au crescut picioare
și le privea în fiecare dimineață
și nu îndrăznea
să iasă
din casă,
de teamă să nu-l creadă melcii
înger căzut
și să-l omoare, strivindu-l;

picioare să umble
i-au crescut melcului

îndelung s-a privit melcul,
îndelung s-a privit
și-a-nceput să blesteme...

îndelung s-au privit
călăul,
șarpele,
melcul,
îndelung s-au privit
și-au început să se tînguie...

într-un tîrziu, Dumnezeu
s-a îndurat de tînguirea lor
și le-a luat
zborul,
mîngîierea,
umbuletul,
sufletul...

lentori întomnate

toamnă de picuri
nori fără număr
al plînsului umăr
nimicuri

lumină filtrată
de frunze răscoală
nesomn de petală
turbată

lentori întomnate
doar clipa o seceri
noianul de treceri
se zbate

pulberi vor țese
nesomn în calicii
mirese
arpegii
sonate
capriccii

toamna se-nvolbură-n trupul văzduhului
singere ornice, ranele duhului

VALERIU STANCU

Călătoria

Ceea ce vreau să-ți spun ție, prietene, e să pleci la drum. Nu aștepta ziua de mâine, nici anii următori, trăiește cu bucurie simplă această zi ca pe unicul ceas deplin și definitiv. Omul și lumea nu sunt decât recolte fragile de singurătate. A călători pentru a trăi, pentru a deschide ochii și pentru a iubi. Pentru a-ți regăsi adevărata dimensiune îngropată undeva sub zăpezi fără memorie, pentru a-ți relua locul pe acest pământ al primelor gesturi, al dorințelor neîmplinite care ar putea deveni realități vizibile. Durata e a ta în ciuda chipurilor tale schimbătoare. Pelerinajul acesta e prețul derizoriu al unui obol adus pământului care se prăbușește peste poarele care îl compun. Pentru pământul morților împăcați, pământ în care iubirile și urile noastre fraternizează.

*

Cum de pe la mijlocul Suediei în sus, spre nord adică, sunt mai multe păduri decât oameni, ne-am oprit și noi într-o pădure, una mai mult de piatră și cu puțini copaci vorbitori ai unei limbi foșnitoare pe care puțini o înțeleg...iar pietrele tac și iar tac cufundate într-un somn veșnic. Aici poți merge liniștit prin imensa încetineală a unui timp abstract prin lumina albă lăsând întipărită doar urma ușoară pe care ar putea-o spulbera o creatură cu pene într-un zbor în derivă. Fărămituri de viață în cea mai bună din ambele lumi, cu peșteri și ierni, căderi grele ca în viziunea lui Dante din Infernul de jos. Aici doar inocența poate acționa ca filtru selectând frumusețea închisă în ultima fotografie alb-negru când zăpada acoperă iarba. Patul pământului se clatină și acoperișul cerului nu ne dă siguranță, suntem ferecați aici pentru totdeauna, păsări mici și mari din toată lumea zboară peste noi iar pietrele se colorează în roșu. Iarba e roșie și chiar viața obișnuită a devenit greu de suportat. Dar natura este ignorantă și zilele pline până la refuz. Eu însămi sunt o focă antropomorfică rătăcită de turmă printre aceste pietre adormite.

*

Pericolul e mut. Pășesc încet prin lumina albă împrăștiind mecanic pietricelele, etichetele picioarelor par niște obiecte neînsuflețite. Mergând mă gândesc numai la cei rămași în viață, la cei care pot vorbi despre acest drum care nu duce nicăieri, drum pe care până și cei mai destoinici obolesc. Mă gândesc la cei sinceri și generoși, mă gândesc mergând la copaci și la pietre ca la bărbați și femei. Mă gândesc că noi, cei închiși în acest mormânt al timpului, am putea

învia în lumina iubirii dacă cineva binevoitor ne-ar prinde de mână căutându-ne inima. Vântul suflă mai rece decât toate vânturile auzite vreodată de mine. Pe potecă se mișcă o piatră. Urechea e un ogar la pândă. A ucide înseamnă a supraviețui. Se aude un ciripit înșelător de păsărele cântând oprirea pură a timpului vieții iar muștele dau năvală la niște resturi alimentare. Doamne, totul e poluat! Totuși mai respir încă și cred cu tărie că pot urni chiar munții cu credința mea dar nu sunt nimic, doar un trup în viață mergând, aici și acum, prin transparența acestui soare nordic. În centrul mișcărilor, cărora furtuna le dă sens, e moartea. Liniștea vorbește liniștii. Peste stâncile etern solitare părții de granit duc spre lacuri pământii iar urma pașilor umbrește strălucirea rece a rocii. Dacă lucrurile pot muri oare ele au existat vreodată? Ce importanță are când treci de adâncul sfârșit? Marele mister al omului e omul care nu-l poate dezlega pentru că el însuși nu se poate desluși.

*

Buruieni de foc înfloresc în minte și sufletul, lucid sau nu, atinge un abis pe care ingenuitatea niciodată nu-l poate depăși. Fiecare orizont câștigat e un orizont pierdut. Copacii înfloresc, înverzesc, drumul lung pare alb iar razele soarelui sunt sulite înfipte în carne. Ce știi eu? Nimeni nu împărtașește realitatea. Iar eu sunt pur și simplu un copac ce se privește în apa netulburată văzând doar un alt copac, sau o piatră gata să moară cum se cuvine. Alungarea viziunii, destituirea nebuniei. Oarbă, arunc păsări în cer și cu mâna tremurătoare urmăresc urma zborului. Pândesc prima bătaie a vântului. Orizonturile pădurii se deschid cu violență. Povești de părăsire sfășie măruntaiele liniștii.

Ei bine, totul trebuie să aibă un sfârșit. Mi-am întors capul spre versantele întunecoase și m-am oprit în fața râpei mai mult decât în fața deznădejzii mele. Văd o arhitectură fără cusur iar pământul începe să se cresteze, să se onduleze și așa fi fericită să găsesc acolo eroarea. Lacrimi, răs, durerea lăsând loc înțelegerii că se potolește. Toate într-o viață. Mi se pare că m-am ucis pe mine.

*

Pe un pământ necunoscut, nimeni nu-și dă seama ce urme de stele au rămas ori ce ierburi ascuțite au înfrânt legăturile înghețului. Visul dublează fulgerele nopții abia trecute. Cerul se întredeschide, genune de spirit și foc, soarele răsare și deschide câmpul ațipit și floarea sălbatică, aceea care ieri încă își cânta cântecul ei solitar. Ieșim aproape goi

dintr-o baie a memoriei, strivim cu trupurile albe matricea vegetală și vastă. Aceeași matrice care ia totul, trup și suflet. E un vis care vine să ispitească tot atât de furișat ca vântul desfășurându-se pe această profunzime brună, caldă și proaspătă a pământului.

Am simțit spațiul. Două cercuri de lumină trecând unul prin altul ocupând un singur spațiu în timp. Arcul și curba unui sân ori liniile paralele ale picioarelor, tangente ale umbrelor prelungite cu grijă, ochi la pândă. Privirea lor concertează o ameteală pe panta cerului. Toate speranțele se îndreaptă spre mișcare. Ierburi, vânt, spațiu. Cea mai mică atingere înseamnă dragoste, bucurie – curată și nestăvilă, ca o ploaie nouă de vară. Cât de eu va sări pisica depinde de dorințele ei. Axa pământului se-nfioară. Cuvintele tale mă înconjoară ca roiurile de albine. Suntem intolerabil de nemuritori.

*

Călătorule, am citit nervurile mâinii tale întinsă ca o pașiște pentru lumina zilei. Bătălii s-au dat și războaie surde și-au lăsat urmele. Călătorii precipitate spre țărături coborând în adâncul oceanelor, acolo unde pești înțelepti ne vindecă de toate neliniștile și apoi, la celălalt capăt al drumului, insula de foc. Pașapoarte colorate, cu ștampile cenușii, libertăți de schimb, amintiri bune și rele, viclene ca o vulpe, se vor șterge din minte sau vor rămâne în cuvinte. Ți-am citit sângele și de atunci alerg pe drumul din fața mea, fără încetare, alungând noaptea de dinaintea dimineții. Recunosc fiecare sentiment retras în cochilia refuzului său așa ca un iepure mic, speriat, care își dă răsuflarea. O legătură la ochi și un pluton de execuție. Oricare dintre noi învinge pe cineva ori pe sine însuși. Înfrângere nu există, doar victorie. Contra omnes.

Cei ce se vor iubi depășind limitele noastre să se gândească la noi, dar fără milă.

DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN

În al doilea rând, notăm că mai toți „părinții Europei”, evidențiați aici (în „prototip”), cu excepția grecilor antici și a lui Dostoievski, erau occidentali sau (puțini) central-europeni. Este oarecum natural să fie așa, fiindcă ideile de unificare europeană, din vremurile mai noi, s-au născut în Occident și de acolo au tins să cuprindă și regiunile răsăritene și sud-estice. Cei dintâi care au sesizat fenomenul și pericolul fărâmițării (fragmentării), al luptelor fratricide, făcând și primele apeluri la cultivarea alterității, a coeziunii și a unității, au fost tot occidentalii. Totuși, se știe că și din rândul statelor recent intrate în Uniunea Europeană (după 2004) s-au remarcat în timp susținători ai Europei. Aceștia, atâția câți sunt, ar fi trebuit marcați cumva, fiecare prin trei-patru rânduri. De exemplu, lângă germanul Leibniz (1646-1716), ar putea sta un mai tânăr coleg al său, Dimitrie Cantemir (1673-1723), prinț, dar și membru al Academiei europene din Berlin, savant preiluminist enciclopedist, poliglot, literat, muzicolog, etician, filosof, osmanist, partizan, prin idei, al unei Europe deschise, fără frontiere; numele său este trecut pe frontispiciul Bibliotecii Sainte-Geneviève din Paris. La fel, alături de numele lui Aristide Briand (1862-1932) s-ar putea pune și cele ale contemporanilor și colegilor săi de idei, anume Eleftherios Venizelos (1864-1936) și Nicolae Titulescu (1882-1941) – cel din urmă ales de două ori președinte al Ligii Națiunilor –, militanți fervenți pentru crearea unor sisteme de alianțe europene cu scopul menținerii păcii. Or, pacea este un țel suprem al Uniunii Europene actuale. Acestea sunt argumente pentru un anumit echilibru formal al ideologiei europene, cu acoperire în realități.

Eroarea prin omisiune

Aici intervine însă o întrebare destul de delicată prin implicațiile

sale: este bine ca, având de ilustrat o idee (preconcepută), să extragem din trecut și din prezent numai (sau mai ales) acele fapte, personaje, idei etc. care servesc la ilustrarea ei? Oare, prin acest gen de selecție, nu privăm realitatea de bogăția și complexitatea ei și, în ultimă instanță, nu falsificăm realitatea? Nu creăm în mintea elevilor impresia că istoria acestei părți de lume a fost un marș triumfal spre Europa Unită? Natural, răspunsul trebuie să fie nu, fiindcă sunt atâtea mijloace, chiar în acest prototip, de a nu crea această impresie, mai ales prin procedeul pedagogic E.D.A. („Eveil, Débat, Approfondissement-Action”, adică „Trezire, Dezbateri, Aprofundare-Acțiune”). Adesea, mi-a fost dat să aud, în acești ani de deschidere europeană, în diferite medii și locuri, îndemnuri de genul: să lăsăm conflictele și războaiele deoparte, fiindcă obișnuim mințile elevilor cu violență; să nu mai vorbim despre „cruciada târzie” și lupta antiotomană pentru apărarea Creștinătății, fiindcă riscăm să jignim anumiți candidați la Uniunea Europeană; să nu accentuăm importanța creștinismului în Evul Mediu, fiindcă inoculăm ideea superiorității unei anumite religii sau confesiuni etc. Sau, mai grav, s-a spus uneori, destul de direct, că nu este „politic corect” să vorbim despre națiuni și ascensiunea lor, fiindcă naționalismul a provocat atâtea conflicte și a pus atâtea piedici în calea Uniunii Europene etc.

Cred că, în asemenea cazuri, se face o confuzie gravă de planuri logice. Nicio frescă reală și adevărată a societății trecute – atât cât ne este dat nouă s-o cunoaștem – nu are cum să dăuneze în vreun fel, dacă este prezentată cu onestitate, bunăcredință și bunăvoință. Nu se pot judeca societățile trecutului după standardele de astăzi și nici nu se pot da sentințe în funcție de acestea. Dacă oamenii medievali îi priveau pe otomani ca pe inamicii lor, nu înseamnă că această percepție trebuie „corectată” (și viceversa) și nici să se ignore adevărul de teamă că europenii de-acum îi vor urî pe turcii contemporani. Pe de altă parte, selectarea din trecut doar a acelor personalități, episoade, fapte sau idei care ilustrează drumul spre unitatea europeană poate crea în mințile tinere impresia că făurirea Uniunii

Europene a fost un marș triumfal relativ simplu, ceea ce este foarte departe de realitate. Destule decupaje (prea multe și dureroase) de acest fel au produs societățile totalitare și am văzut, din păcate, spre ce dezastre au condus ele.

Posibile soluții

Prin educația europeană cu ajutorul istoriei nu trebuie să se condamne, nici să se absolve, ci, în primul rând, să se constate și să se rețină. Firește, și constatările pot avea conținut axiologic, dar valorile trebuie susținute și promovate, deoarece fără ele dispare orice idee directoare.

Educația prin istorie trebuie să evidențieze un adevăr ocultat în multe instrumente de educație: dacă în numele bisericii, familiei, națiunii, libertății sau patriei s-au comis de-a lungul vremii multe fapte abominabile, crime și războaie, nu trebuie condamnate nici biserica, nici familia, nici națiunea, nici libertatea și nici patria. Este exact ca atunci când se produce un incendiu ori o inundație, și când oamenii sănătoși la minte nu au cum să se răzbune nici pe foc și nici pe apă, fiindcă ele sunt elemente vitale fundamentale și nu au nicio vină pentru calamitățile provocate prin mijlocirea lor.

Un alt principiu reieșit din educația prin istorie este următorul: dacă societatea modernă funcționează prin democrație, egalitate, libertate etc., nu înseamnă că lumile trecute, bazate, de exemplu, pe ierarhie, supunere, privilegiu, discriminare etc. (ca Evul Mediu), trebuie analizate și ierarhizate în funcție de grila actuală de valori.

Ar fi ca și cum aș spune că Erasmus din Rotterdam a fost inferior unui student de azi fiindcă nu știa să lucreze cu un calculator.

Acad. IOAN AUREL POP

Războiul de independență reflectat în pictură

Gloriosul Război pentru Independență a oferit plasticienilor noștri un nou prilej pentru a-și dovedi patriotismul și dorința de a contribui, cu mijloacele specifice îndeletnicirii, la înfăptuirea unuia dintre cele mai de seamă momente ale istoriei naționale. Chiar de la intrarea în acțiune a armatelor române, printre cei atașați pe lângă Marele Cartier General al Armatei, se afla un grup de patru pictori – Nicolae Grigorescu, Carol Popp de Szatmary, Sava Henția și George Demetrescu Mirea – care își propuneau să consemneze, cu maximă fidelitate, etapele și momentele importante ale luptelor, să fixeze pe hârtie, în schițe rapide, cu creionul și cu penița, imagini ale locurilor unde urmau să se dea bătăliile, și mai ales, chipuri ale luptătorilor, portrete fugare, rapide, dar cu atât mai veridice, mai reale, ale celor care n-au pregetat să-și riște sau să-și sacrifice viața pentru eliberarea pământului strămoșesc. Adunând un material grafic de inestimabilă valoare documentară și umană, se acumula – desigur – schițe, idei, fizionomii, vederi pentru viitoare compoziții a căror elaborare presupune răgazul, spațiul și mijloacele unui atelier de pictură.

Nicolae Grigorescu a participat la toate etapele războiului, consemnând *Trecerea Dunării la Corabia* și *Capul de pod între Turnu Măgurele și Nicopole*, a observat din mers *Carele cu provizii* într-un sat bulgăresc și lungile *Convoaie de căruțe*, s-a înduioșat văzându-și pe *Soldați jucând brâul*, s-a întristat lângă popasul *Băjenarilor la Plevna*, și-a făcut note de peisaj *La Nicopole*, a consemnat obiective de însemnătate istorică cum era *Casa unde a fost luat prizonier Osman*, a executat *Studii pentru portrete de ofițeri* și *Studii de soldați luptând cu pușca*. În perioada dintre lupte face schița *Unei tranșee românești*, găsește chiar ocazia să transcrie calmul aparent din jurul unui *Cavalerist adăpându-și calul*, face portretele rapide ale *Unui roșior*, ale unui simplu soldat aflat în *Atac cu baioneta*, concretitudinea gestului, forța de comunicare a imaginii, trăsăturile energice, rapide, nervoase ale creionului sau cărbunelui probând, fără îndoială că avem de a face cu immortalizarea unor tipologii și situații reale cunoscute nemijlocit. În plus, în toate aceste schițe se simte solidaritatea artistului cu cei care scriau cu propriul lor sânge, o filă de nepieritoare glorie

Nicolae Grigorescu - Atacul de la Smardan

în istoria neamului. Pictor de o rară sensibilitate, a fost impresionat de imaginea cumplită a locului bătăliilor, unde au rămas pentru totdeauna trupurile atâtor eroi anonimi, așa cum ne-o dovedesc foile pe care sunt fixate imaginile celor *Morți la Plevna* ori *Cadavru în noroi pe străzile Plevnei*. Adâncul umanism al pictorului se găsește exprimat în desenele *Convoaie de prizonieri* surprinse în diverse localități și momente ale războiului. Aceste schițe, după întoarcerea de pe front, vor fi valorificate în compoziții remarcabile și apreciate de exegeți ca prezentări ale condiției umane în cadrul oricărui război.

Al doilea pictor care a făcut parte din echipa oficială românească a fost **Carol Popp de Szatmary**, transilvănean de origine, cel mai vârstnic dintre ei. Pictor cu o vastă activitate și experiență este mânat pe frontul din Bulgaria de un puternic patriotism. Peste Dunăre, Szatmary execută acuarele, unele din mare vioiciune cromatică, surprinzând lumina și culoarea peisajului sudic, precum și desene în creion și peniță, care, cel mai adesea, au fost multiplicare prin gravare. Unul dintre cele mai frumoase este *Atacul redutei Grivița*, în care atacanții, cu caracteristicile căciuli ale „curcanilor”, sunt văzuți aproape toți din spate, cățărându-se cu vioiciune pe scările compact așezate, una lângă alta, pe parapetul redutei. Deși transpusă dintr-o tehnică de notație în alta de elaborare mai sistematică, imaginea în gravură continuă să-și mențină intactă valoarea de adevărat reportaj grafic, cu amănunte transcrise minuțios și eficace, cu o grijă necontrazisă pentru reținerea și valorificarea plastică a elementelor semnificative, dar și cu capacitatea de a evita retoricul și punerea în scenă. Același lucru se poate observa și în gravura *Scenă din război*. Fără a ajunge la performanțele lui Grigorescu, Szatmary dovedește un interes la fel de viu și de constant pentru studierea unor tipologii umane, pentru fixarea pe hârtie a unor fizionomii, gesturi și situații grăitoare, așa cum se întâmplă cu desenul *Cazac călare*. În desenele

sale se mai pot releva valorile plastice, datorate jocului abil regizat dintre lumină și umbră, ca și insistența pitorească în redarea armamentului.

Și **Sava Henția** e transilvănean de origine, dar crescut în București. Datorită unui tratament medical neadecvat își pierde auzul. În București lucrează sub îndrumarea lui T. Aman și Gh. Tattarescu. Este delegat să facă parte din echipa de pictori români pe front, de către doctorul Carol Davila, întrucât se bucura de stima acestuia. Infirmitatea nu l-a împiedicat cu nimic să se dedice misiunii sale de corespondent artistic de război. Cu mijloace mai puțin personale și mai puțin rafinate ca ale lui Grigorescu, dar nu cu mai puțină atenție și consecvență, Henția realizează un amplu reportaj grafic în creion și cărbune, mai rar în tuș și acuarelă, care înregistrează într-o suită unitară, cu vigoare narativă și cu patos al mișcărilor, etapele războiului de la *Trecerea Dunării la Corabia* și *Trecerea Dunării la Nicopole* la *Transportul de muniții pe front*, la *Prima lovitură de tun*, la *Scene din războiul de independență*. O constanță a graficii sale o constituie interesul pentru elementele peisajului, indiferent dacă e vorba de locuri și obiective însemnate pentru desfășurarea războiului (Podul român de la Corabia, Pontoane și bărci la Corabia, Nicopole 1877), fie că motivul inspirator este pitorescul drumurilor și localităților pe care le străbate (Ruine la Nicopole). Numeroase sunt scenele de popas și răgaz (Bivuac, Cai și corturi, Ziua de sâmbătă în lagărul de la Calafat, Soldați jucând hora), dar nu lipsesc dintre lucrările sale nici portrete fugare, individuale sau în grup ale ostașilor (Roșior și Turc cu narghilea, O familie de bulgari în fața casei).

George Demetrescu Mirea cel mai tânăr dintre ei s-a pregătit sub îndrumarea lui C. I. Stăncescu, apoi, ca elev la Belle-arte, se afirmă ca un excelent element. Pe front stă mai puțin decât ceilalți întrucât obținuse o bursă pentru specializare la Paris, în 1878. Din război s-a întors totuși cu peste patruzeci de desene donate mai târziu Muzeului Militar Central. Dintre acestea notăm *Oștean căzut*, *Soldați poposiți la cișmea*, *Peisaj cu o fântână cu cumpănă*, *Corturi sanitare*, *Roșior călare*, *Soldați în tranșee*, *Dorobanț la atac*. O parte din schițe e folosită pentru realizarea, mai târziu, a unei picturi în ulei *Bătălia de la Smârdan*, în care se vede influența lui N. Grigorescu.

FLORIN BENGHEAN

O panoramă a comunităților de români din jurul României

Călătorii identitare – Români megieși

După ce, nu cu multă vreme în urmă, scrisesem despre cărțile scriitorului severinean, prof. dr. Florian Copcea, privind situația de azi a comunităților de români din Banatul sârbesc și Timoc, iată o carte rotundă ca un contur de hartă, intitulată „ROMÂNII MEGIEȘI – călătorii identitare” (Ed. Universul Academic, București, 2021, format academic, 412 p.). Este vorba de volumul I, semnat de Mihai Nicolae, doctor în drept al Universității București, coordonatorul activității organizației neguvernamentale *Institutul Frații Golescu pentru relații cu românii din străinătate* și copreședinte al Platformei Unioniste „Acțiunea 2012”.

Aplecat de mai multă vreme, printr-o publicistică de atitudine, dar și prin prelegerile și comunicările de mai larg interes asupra drepturilor omului, în special privind drepturile minorităților (vezi Convenția-Cadru privind protecția minorităților), dl Mihai Nicolae e autorul (coautorul) unor volume destul de lămuritoare în chestiune: „Istorie paralele”, „Românitatea răsăriteană. Biserici rupestre din Basarabia”, „De viță românească”, „Altare și frontiere” ș.a.

Dacă sintagma „Românii de pretutindeni” (din 2017, România are un „Minister pentru Românii de Pretutindeni”) se referă la „românii care trăiesc în afara granițelor actuale ale României” („comunități istorice”/ pământeni/ neași/sadea/ indigeni și „diaspora” / pribegi ori e/i-migranți), noțiunea de „megieși” îi denuște pe românii din imediata vecinătate, care „au urmat evoluția hotarelor statului român sau ale fostelor principate până la crearea, în 1918, a statului unitar român”. Aceștia ar reprezenta, conform autorului, „cioburile istoriei noastre, nu întotdeauna victorioasă, nu întotdeauna împlinită”, care au trăit procesul istoric „între diferite popoare pentru spațiu de locuire și resurse” (este vorba de acele „comunități istorice” de români autohtoni „care s-au format și s-au dezvoltat în teritoriile unde trăiesc și în prezent”. De aceea, în prezenta carte, nu vom întâlni problemele specifice „dias-

porei” și nici cele legate de comunitățile aromâne, meglenoromâne sau istroromâne.

Mai exact zis, acest prim volum dedicat „românilor megieși” (un admirabil studiu monografic ce prezintă pentru prima dată la un loc toate aceste comunități de români autohtoni, rămași în afara graniței din cauza vicisitudinilor istorice), urmărind atât „biografia locurilor” cât și „descrierea oamenilor”, are în vedere monografică *Ținutul Herța, Transnistria, Românii de la est de Bug, Sudul Basarabiei (Bugeac), Românii din Bulgaria și Românii din Banatul sârbesc (Voivodina)*. Sunt, cum precizează autorul, „Călătorii identitare”, și, conform consemnării dr. Irina Airinei de pe coperta IV, „reprezintă prima sinteză documentară apărută în ultimii 85 de ani dedicată colectivităților naționale din vecinătatea României”. Altfel zis, lucrarea de față amintește de studiul diplomatului Mihai Adalbert Blenche (prim-consul la Teheran), „Românii de peste hotare” (1935), moment după care „a urmat tăcerea, iar statul român a declinat orice preocupare pentru soarta românilor rămași în afara frontierelor”. Mai ales după cea de-a doua conflagrație mondială, în intervalul 1944-1989, când interesul pentru frații români din afara granițelor dispare pur și simplu din politica oficială, subiectul -care avea tradiție academică în cercetarea românească – a fost marginalizat, ba chiar obnubilat de-a dreptul din cauza orientării diplomatice dictate de comisarii sovietici, care impuneau doctrina „internaționalismului proletar”.

Astfel au fost abandonate comunitățile de români extra-frontierești, componente ale *etnicului românesc* structurat pe origine, limbă și destin istoric, oglindind un *model existențial* (cf. definițiilor unor mari etnosoofi români: C. Rădulescu-Motru, Mircea Vulcănescu, Dan Botta, Lucian Blaga, C. Drăghicescu ș.a.). Vorbim, desigur, de „o spiritualitate românească” (D. Stăniloae), de „o viziune a lumii” (Ovidiu Papadima), chiar de „o dimensiune românească a existenței” (Mircea Vulcănescu). În primul rând, este vorba de „*un habitus*”, în sens antic roman, („fel de a fi”), care trimite la „*cultus*” (lat. „fel de viață”) și „*usus*” (practica uzuală): „Preluat în identitatea colectivă, acest *habitus* asigură, cu toate transformările care intervin prin vreme, esența recognoscibilă a unui popor” (p. 37), un popor care își supraviețuiește „prin ani și câteva cicluri de viață, tot așa un habitus etnic rămâne entitatea aceleiași ființe”, „virtuțile naționale” fiind fixate pentru generații întregi...

Pe de altă parte este vorba de o „*etno-diversitate*” (după modelul „*bi-odiversității*”), care deside standardele și uniformizarea planetară preocupate de „tehnologie reproductivă, inginerie socială și controlul informației”. Dincolo de tezele inadecvării națiunii la realitățile / imperatiivele prezentului, care promovează un globalism nimicitor al specificității și diferențierii naționale (o nouă „obsesie” a... omului nou, de referință stalinistă sau fascistă, o distopie perfectă, un pandemonium de nobilă inutilitate!), care merge chiar împotriva Convenției UNESCO privind „protecția și promovarea diversității expresiilor culturale” (2001, 2005), *etno-diversitatea* (văzută ca adevărate „geometrii neeuclidiene”) reprezintă un „patrimoniu universal imaterial”, prin care popoarele lumii contribuie la „unitatea întregii umanități”. Orice națiune istorică se construiește în jurul națiunii majoritare, înfăptuitoare a statului național, conviețuind cu minoritățile locului.

„Realizarea unei societăți democratice – scrie autorul – presupune tocmai un teritoriu precis delimitat și o națiune unitară, ale cărei legături interne sunt stabile. Nu cred că putem vorbi despre democrație, drepturi→

ZENOVIE CĂRLUGEA

individuale, egalitate de șanse și nediscriminare sau despre libertate de exprimare în cazul oricărui teritoriu ca suprafață terestră și oricărei aglomerări de indivizi care populează o zonă geografică...” Va reuși Uniunea Europeană, se întrebă autorul, să-și găsească rădăcinile creștine (nu o interesează asta, zicem noi!), dar și o unitate multiculturală reală care „să asigure un cadru supranațional pentru popoarele care o compun?” Sunt, desigur, probleme care impun o colaborare coerentă (piața muncii, poluarea, schimbările climatice, sărăcia, pandemia, solidaritate geo-strategică, susținere economică și reglarea financiară, apoi aspecte culturale, de drept, apărare cibernetică etc.), dar, dincolo de „nepotrivirile” de naturi diferite, trebuie avute în vedere „unitatea scopurilor, mijloacelor și a problemelor comune, viziunile diferitelor entități etnice”, ceea ce vrea să zică fără urmă de îndoială că „etno-diversitatea poate să ne redea peisajul uman și frumusețea pleneră a lumii, în mirifica ei varietate.” Așadar, nu o nouă ideologie de buldozer nivelator de reliefului, ci o „nouă abordare” pentru care militează monograful *românilor megieși*, făcând vorbire despre instituțiile politice și administrative ale Statului român, care ar trebui să lucreze în acest sens, pe baza legislației internaționale în vigoare (acorduri, declarații, înțelegeri, convenții-cadru etc.), întru clarificarea deplină a dimensiunii identitare și drepturilor lingvistice, și nu în ideea revanșardă și anxionistă: „Românii de pretutindeni nu trebuie să fie iarăși victime.”

Prezenți în Europa zilelor noastre azi mai mult decât oricând, românii din Basarabia, Ținutul Herța, nordul Bucovinei, Voivodina, Timoc, Albania și Macedonia etc. trebuie să-și găsească „o soluționare pragmatică” a situației lor de fapt și *de iure* (inclusiv obținerea cetățeniei, cum s-a propus în Parlament încă din 2019, prin instituirea a ceea ce s-ar putea numi „Cartea verde a românilor de pretutindeni”, după model american, polonez, slovac etc. Acest traseu, pe care îl au de parcurs *românii de pretutindeni*, este, desigur, „dificil”, dar nu imposibil într-o comunitate europeană în care nu interesele de alt tip trebuie să primeze, ci ale egalității de drepturi și șanse egale...

*

Că România de azi s-a constituit, de-a lungul istoriei, într-un stat modern care are pretutindeni comunități românești „transfrontaliere”, este o realitate îndeobște recunoscută. Acest sentiment al unității de neam, limbă, tradiții și obiceiuri, spiritualitate vine de departe din istoria noastră și, odată cu crearea statelor feudale românești (sec XIV), situația devenise o realitate istorică, etno-geografică și lingvistică. Nu au lipsit din conștiința națională românească acele „voci” viziunare care s-au aplecat asupra problemicii originii și unității de neam, a latinității limbii etc., de la cărturarii și cronicarii din epoca umanismului (precum istoriograful Miron Costin și stolnicul Constantin Cantacuzino, apoi savantul Dimitrie Cantemir ori corifeii Școlii Ardelene). Problematika (adâncită prin viziuni dacologice) a preocupat spirite de seamă din secolul romantic (Kogălniceanu, C. Negri, Hasdeu, Eminescu, G. I. Lahovari, C. Diaconovici, Simion Florea Marian, Simion Mehedinți, până la diplomatul Mihail A. Blenche cu studiul lui „Românii de pretutindeni”, 1935), devenind studiu sistematic la cărturari și istorici din sec. al XX-lea.

Eminescu, bunăoară, avea clar în minte tabloul „românilor de pretutindeni”, atunci când în fulminantele sale articole lua apărarea acestui „popor românesc liber”: „Din marea unitate a tracilor romanizați care ocupa veacul de mijloc aproape întreg teritoriul Peninsulei Balcanice, începând de sub zidurile Constantinopolului, a Atenei și a Triestului și ajungând până la Nistru spre miazănoapte și răsărit, până-n șesurile Tisei spre apus, n-a rămas decât mâna peticu de pământ dintre Prut, Dunăre și Carpați...” (*Timpu*, 25 mai 1879).

*

Într-o carte din 2006 (*Dacoromânia profundă, studii de dacologie*) și în alt, din 2011, „MIHAI EMINESCU – mitograme ale daco-românității”, ne-am ocupat de ideea eminesciană privind românismul său manifest, înțeles uneori greșit.

„Fulgerat de ideea unei epopei dacice” – cum exact observa monograful său G. Călinescu – Eminescu ne-a dat, deși fragmentar, epopea națională, legitimând, în poemul sociogenic *Memento mori*,

civilizația geto-dacă în rândul marilor civilizații ale omenirii, începând de la comunitățile primitive, trecând prin Babilon, Asiria, Palestina, Egipt, Grecia, Roma, epoca năvălirii barbarilor în Europa, până la Franța Revoluției și a Împăratului Napoleon. Din 217 strofe senarii (deci 1302 versuri), cât numără acest cel mai amplu poem eminescian, 104 sunt dedicate Daciei legendare și eroice! Poetul se avânta, așadar, în grandioase viziuni romantice privind istoria mitologizantă a țării sale, creând desigur în perspectiva universalității. Iată de ce nu trebuie să-l vedem ca pe un paseist atemporal rătăcit în fundături mitologice sau ca pe un naționalist de îngustă viziune etno-istorică...

Cunoscând bine istoria omenirii și foarte bine istoria poporului său, Eminescu a observat la timp situația istorică și noile reconfigurări geo-strategice ale Europei răsăritene, militând pentru drepturile istorice și inalienabile ale românilor, pentru o mai justă punere în valoare a tot ceea ce este românesc și autentic. Cel ce își riscase în studenție statutul de om liber prin scrierea unor articole ce vizau îngrădirea de drepturi și libertăți a românilor din Transilvania va continua să gândească și să creeze în spiritul ideii naționale. *Dacoromânismul* poetului, vibrând puternic atât în poezie cât și în publicistică, venea din străfunduri de veacuri, cu o întreagă istorie și mirabilă mythosofie, care vor imprima eminescianității specificitatea unui geniu preponderent romantic.

„Om al timpului modern”, cum îl vedea Maiorescu în articolul din 1889, *Eminescu și poeziile lui*, poetul era un geniu „înnăscut”, cufundat „în lumea ideilor generale”, calificativ pe care criticul junimist îl reiterează →

de câteva ori în comentariul său. Dar ceea ce a impresionat foarte mult pe contemporani, deopotrivă pe amici și inamici, a fost geniul gazetăresc al poetului, în numele căruia acesta a jertfit un timp important al vieții sale. Esența vulcanică și fulminantă a gazetăriei sale și-a aruncat lava incandescentă peste tot ce falsifică și denatura ideea națională, Poetul fiind de-a dreptul obsedat de *soarta poporului român și de destinul său în istorie*, dincolo de „naționalismul” greșit înțeles și de insinuanta xenofobie. Actualitatea gazetăriei eminesciene e o realitate incontestabilă, aici se exprimă direct și pe de-a-nregul poetul, gânditorul, omul „de doctrină”. Căci departe de a se înregimenta într-o anume direcție, Eminescu scria cum simțea el, cum gândea el, nu plutind peste realitățile românești, ci abordându-le cu aplomb, cu un simț al realității deopotrivă analitic și vizionar.

„Românismul” lui Eminescu nu poate fi înțeles decât în relație cu prezentul social-istoric al vremii sale. S-a spus despre El că ar întrupa pe „românul pur, absolut” (Blaga). Mircea Eliade, în studiul despre *Eminescu și Hașdeu* (1987), vede în Eminescu pe teoreticianul, prin excelență, al românismului și al naționalismului românesc. Dar Eminescu avea în ecuația românismului său întregul popor român, nu numai pe cel aflat în granițele lui de atunci, ci mai ales pe românii din afara frontierelor naționale, indiferent că era vorba de românii sud-dunăreni, de istroromâni, de morlacii din Bosnia și Herțegovina, de aromâni și meglonoromâni, după cum clar reiese din studiul *Români* Peninsulei Balcanice: „Nu există un stat în Europa orientală, nu există o țară de la Adriatică la Marea Neagră care să nu cuprindă bucăți din naționalitatea noastră, începând de la ciobanii din Istria, de la morlacii din Bosnia și Erțegovina, găsind pas cu pas fragmentele acestei mari unități etnice în munții Albaniei, în Macedonia și Tesalia, în Pind, ca și în Balcani, în Serbia, în Bulgaria, în Grecia...”

Nici românii din Moravia și Ungaria nu vor fi uitați, așa cum în alte studii se referă detaliat la istoria și soarta poporului român din Basarabia și Bucovina. E vorba de un serial de articole dedicat Basarabiei, publicat în „Timpul” (în martie

1878), o adevărată micromonografie, din care se vede cât de bine cunoștea poetul istoria ținuturilor de dincolo de Prut, viața concretă social-cultural și istorică a Basarabiei. Cineva lansa ideea „panromânismului”, în legătură cu această viziune integratoare a neamului românesc, văzând în poet un „teoretician al panromânismului”, ba mai mult un autor de „doctrină a panromânismului”... Dar Eminescu nu scria despre *românii de pretutindeni* în spiritul unei idei imperialiste, ci într-o înțelegere de profunzime, organică, militând așadar pentru drepturile istorice și inalienabile ale națiunii sale, străin, așadar, de ceea ce alții înțelegeau prin noțiunile de panslavism, pangermanism ori paneuropenism... Căci, conform unei memorabile propoziții, „nația românească are o singură șiră a spinării și un singur creier”. „Suntem români și PUNCTUM”, concluziona omul de concepție (v. mss.2264).

*

Revenind la admirabila panoramă a „*Românilor megieși*”, din preajma granițelor noastre de azi, vom preciza că în volumul următor autorul își propune să întregască tabloul de acest fel, cu cercetarea/descrierea comunităților românești din dreapta Tisei (Maramureșul istoric), din Bucovina de Nord, din Basarabia (Republica Moldova), din Timoc și Valea Moravei, din Ungaria. Astfel concepută (deși era posibilă și o altă structurare, mai strânsă, megieșă), această panoramă etnografică începe cu **Ținutul Herța**, stabilindu-i-se reperele istorice, limba, cultura tradițională, biserica, cu referiri statistice la populație și localități. Același lucru îl face cu **Transnistria**, cu populația și localitățile trans-

nistrene de-a lungul istoriei, de la cultura tradițională până la mass-media, asociații și, în genere, fenomenul de culturalitate.

Există, desigur, și o „Românitate răsăriteană”, adică acei români „de la Est de Bug”, pe care i-a studiat, în perioada 1941-1944, cu echipe de cercetători specializați, Institutul Central de Statistică, aflat atunci sub conducerea sociologului Anton Galopenția.

Apoi, o descindere în „**Sudul Basarabiei**” (acea „*Solitudo Getarum*”, cum i-a zis geograful antic Strabo acestui teritoriu delimitat de Pontul Euxin, Istru și Tyras/ Nistru, atribuindu-l geților), care începe cam așa: „Din București până la Cetatea Albă sunt 300 de kilometri, mai puțin decât până la Oradea (450 km) sau Sighetul Marmăției (500 km). Cu toate acestea întreaga regiune pare din altă lume...” (p.204). Date mitologice și istorice, din antichitate până în contemporaneitate, vin să contureze exact acest „Sud al Basarabiei”, numit Bugeac, cu eferescență la Cetatea Albă, Vâlcov și Izmail, stăpânit de otomani (1484-1812) și de ruși (1812-1918), populat de-a lungul vremii de etnii „împestrițate”, mai recent de găgăuzi și bulgari (românii, arondați o parte ideii „moldoveniste”, sunt majoritari în 25 de localități din regiune), rămas într-o „sărăcie lucie”. Să reținem că, după obținerea independenței, Ucraina a preluat adevărul deformat al „moldovenismului”, din 123.751 de „moldoveni” doar 23 de persoane au indicat, la recensământ, ca limbă maternă, româna! Cercetând situația bisericii și a școlilor, inclusiv fenomenul asimilării forțate, se constată o adevărată luptă în păstrarea tradițiilor românești, o rezistență nu prea organizată („o picătură așteptată într-un ocean de nădejde”)...

La fel de ingrată este situația „**Românilor din Bulgaria**”, căci, studiindu-se aceleași realități sociale (repere istorice, populație și localități, limba, biserica, școala, mass-media, cultura tradițională, asociațiile), autorul face interesante observații despre tracii din sudul Dunării (până la „spargerea unităților balcanice”) și dioceza *Thracia*/ zisă *Rumelia*, din Imperiul Roman de Răsărit, urmată de Hanatul bulgar și de Primul Imperiu Bulgar condus de Asănești cu capitala la Veliko Târnovo, numită→

Mihai Teodor Olteanu, Biserica din sat

„A treia Romă” sau „Al doilea Constantinopol” (de fapt, „Epoca de aur” a culturii bulgare, cu influență culturală la nodul Dunării, prin ecleezie și limba slavă de readație medio-bulgară), apoi evocă orașul Vidin (vechea garnizoană romană *Bononia*), în care aude vorbindu-se românește pe stradă și unde are loc un festival de muzică tradițională românească. Foarte interesantă povestea domniței Teodora Basarab (+1352), născută la Curtea de Argeș, din Basarab I, devenită suverană a bulgarilor, luptând alături de soțul ei în campaniile din Tracia de Nord, contra Imperiului Bizantin, împotriva Serbiei și, mai târziu, împotriva Imperiului Otoman care viza Peninsula Balcanică. Unul din copiii ei va conduce Țaratul de Vest cu capitala la Vidin (1356-1397). Suverana, devenită maică la mănăstirea rupestră Albotina, a fost canonizată ca Sfânta Cuvioasă Teofana (pe 28 iulie 2022, a fost lansată la Râmnicu-Vâlcea, lucrarea monografică „Teofana Basarab”, semnată de preotul Al. Stănculescu-Bîrda, în cadrul memorialului „Pr. istoric Dumitru Bălașa – Patriarhul de Drăgășani”, simpozion organizat la Biserica Sf. Paraschiva de vrednicul de laudă pr. Nicolae State-Burluși, la care am participat).

Pe lângă Vidin („capitala românilor din Bulgaria”), autorul evocă și alte localități cu specificul lor istoric și etnografic: satele Florentin, Gânzovo, Lom, Smârdan, Rahova, Șiștov, Turtucaia. Aceleași probleme de asimilare și nivelare a specificului românesc, precum în Sudul Basarabiei, în unele locuri din Banatul sârbesc, în Timoc sau în comunitățile românești din Ungaria, Transcarpatia etc. De reținut că în Bulgaria există o singură biserică ortodoxă românească (la Sofia), deși există, la Vidin, Asociația Vlahilor din Bulgaria, această viață asociativă cunoscând azi „o revigorare relativă”...

Cât privește românii din **Voivodina** și Timoc, despre care s-a mai scris în anii din urmă, autorul îi evocă sub genericul de „Republica Culturală Banat”, cu un consulat al României la Vârșet. Oricum românii din Provincia Voivodina sunt mai organizați și d. p. d. v. cultural interacționează din ce în ce mai bine cu fenomenul cultural românesc, în special cu cel transfrontalier de pe linia Craiova –

Drobeta Turnu Severin – Timișoara, ba chiar cu fenomene culturale europene... Spiritul ziarului „Libertatea” și al periodicului cultural „Lumina” din Panciova a rodit, după 1945, din plin, în condițiile autonomiei, într-o frumoasă colaborare transfrontalieră, noi înșine recenzând recent cărțile de poezie ale unor valoroși scriitori sârbi, apărute la Editura Academiei Române (*Vasko Popa, Radu Flora, Slavco Almăjan, Petru Cârdu, Nicu Ciobanu, Pavel Gătăianțu, Ioan Baba ș.a.*), îngrijitor de ediții fiind scriitorul și omul de cultură severinean Florian Copcea.

42 de localități concentrează populația românească din Voivodina (cu capitala la Novi Sad, în 2019 „capitală europeană a tineretului”), din zonele Vârșet, Becicherecu Mare/azi Zrenjanin (reședința Banatului Central), Panciova (centrul administrativ al districtului Banatul de Sud), Alibunar, Cuvin și Biserica Albă, cetățeni sârbi de naționalitate română putând fi întâlniți pe întregul teritoriu al Serbiei. Reorganizarea rețelei de școli, în general a învățământului în limba română (35 de unități), precum și a bisericilor (40 de parohii românești), asociațiile, organizațiile, mass-media în limba română, au făcut reale progrese, în timp ce frații din Timocul dunărean se luptă cu presiunea asimilării, neavând structura organizatorică a Voivodinei autonome (în viitorul volum sperăm ca autorul să reliefeze pregnant aportul unor scriitori și artiști din Timoc, precum Adam Puslojici, la promovarea culturii române și a colaborării transfrontaliere)...

Peste tot se simte același spirit al Banatului care, deși rupt în două prin reorganizarea Balcanilor după primul război (1918), continuă să se dezvolte și să prospere, românii din Timoc și Voivodina, cu multiculturalitatea și etno-diversitatea lor, constituind „granița vie a poporului român”, un fenomen transfrontalier susținut prin eforturi diplomatice bilaterale și chiar europene (din 1997, Voivodina, România și Ungaria fac parte din „regiunea europeană de colaborare transfrontalieră”)...

Desigur, nu peste tot e o „fericire” plafonabilă, sunt încă multe lucruri de făcut și politic, și administrativ, și cultural, dar important că există colaborare și se lucrează pe planuri diferite pentru îmbunătățirea

Mihai Teodor Olteanu, Biserică veche de lemn

reciprocă a situațiilor semnalate în presă, prin deplină libertate de exprimare asigurată...

Beneficiind de bibliografii punctuale și clarificatoare, pentru fiecare zonă de „români megieși” în parte, lucrarea dlui Mihai Nicolae este nu numai documentată scriptic (istoric social, cultural), ci și la fața locului, sesizând caracteristicile, specificul, diferențierea, totdeauna în referențialitate cu imaginea țării-mamă. Declarând de la bun început că acest demers al panoramei sale privind „românii megieși” nu are vreo intenție revanșardă, de punere în discuție a unor „drepturi” teritoriale, autorul se dovedește un cercetător de valoare, atacând o problemă „sensibilă”, rămasă așa de multă vreme, care își cere clarificările întru întâmpinarea unui viitor mai bun pentru toate comunitățile de români transfrontalieri din jurul actualelor granițe ale Statului român.

Îl felicităm cu deosebită înțelegere și grațitudine pe autorul minunatului demers privind „Românii megieși”, așteptând cu mare interes călătoriile sale „identitare” din viitorul volum, la românii din Transcarpatia (Maramureșul istoric), Bucovina de Nord și Basarabia/ Republica Moldova, la megieșii din Timoc, Valea Moravei și, desigur, la cei din pusta maghiară, din Ungaria...

În principal, e vorba de provinciile istorice ale României (statuate între 1913 și 1940), către care trimite *Roza vânturilor* din curtea Bisericii „Sântul Gheorghe cel Nou” din București (unde a fost prohodit Eminescu), „Kilometrul Zero” de unde „au început și drumurile mele”, într-o Românie „țară de răscruce, dar și de necesitate europeană”, aflată la răspântia celor trei mari imperii și al cărui spațiu etnic se întinde și dincolo de aceste hotare...

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Ce-ar fi fost România astăzi dacă n-am fi rămas uniți în spiritul ortodoxiei?”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, ați vorbit de multe ori despre sfinții bine plăcuți lui Dumnezeu. Vă rugăm acum să ne vorbiți despre primul mitropolit al Țării Românești, Sfântul Iachint, trecut în calendarele noastre ortodoxe, spre sărbătorire, în data de 28 octombrie.

Îps. Ioan: Suntem obișnuiți ca, în general, atunci când se vorbește despre viața unui sfânt, să aflăm cine au fost părinții, unde s-a născut, care au fost primele clipe de viață petrecute în comunitatea respectivă, pentru că așa este normal, când vorbești despre cineva, să întrebi despre părinții lui și de unde este. Dacă mă veți întreba pe mine cum s-au numit părinții, mama și tata Sfântului Iachint, nu vă pot răspunde. Dacă mă veți întreba unde s-a născut și când, nici la lucrul acesta nu vă pot răspunde, pentru că în urmă cu peste 600 și mai bine de ani, nu se consemnau întotdeauna aceste date.

Dar să luăm *pilda unui măr*. Mergem și cumpărăm un măr, dar noi n-am văzut trunchiul și ramurile aceluia măr, ale pomului în sine, totuși ne bucurăm de roada unui pom, a unui măr. Tot așa și cu viața Sfântului Iachint. Nu știm rădăcina, tulpina și ramurile lui, despre aceste părți ale unui pom, nu știm, dar vom vedea roadele binecuvântate ale acestui sfânt.

Știrile, cel puțin în spațiul nostru românesc, după retragerea aureliană de la 275, sunt tot mai puține. N-am să intru în istorie pomenind cronicile bizantine, dar îngăduiți-mi să ajungem la anul 1247, la o diplomă a Cavalerilor Ioaniți care consemnează că între Carpații Meridionali și Dunăre erau formațiuni statale libere, cnezate și voievodate. Și, după tradiția bizantină, lângă un om care conducea un cnezat, în general, se afla și un ierarh, se afla biserica lui Hristos. Abia pe la 1277, mai găsim o cronică în care se vorbește despre Litvoii, că ar fi avut un ierarh pe lângă curtea sa. Mai facem un pas în istorie și ajungem la anul 1324, când o cronică spune că toate aceste mici formațiuni statale, administrative,

afla în spațiul dintre Carpați, Dunăre, Porțile de Fier și Marea Neagră, erau sub conducerea unui domn înțelept, creștin, Basarab I, care a domnit între anii 1310-1352.

Facem un pas foarte mic înapoi și ne ducem în Dobrogea, în vecinătatea Isacei de astăzi. Acolo, la 1348, este amintit un ierarh pe nume Iachint. La 1352, Basarab I este chemat la Domnul și-i urmează la tron fiul său, Nicolae Alexandru Basarab (1352-1364). Acesta crescuse în familie creștină, văzând cele săvârșite de tatăl său, care construise biserici și mănăstiri în spațiul nostru românesc, după ce a întregit această țară, de la Turnu Severin, Carpați și Dunăre, până în nordul Dobrogei.

Deci, fiul său, Nicolae Alexandru Basarab, îl cheamă pe ierarhul Iachint să vină la Câmpulung, la Curtea de Argeș. Însă, ca și astăzi, un ierarh nu se poate muta, dintr-o parte în alta, fără binecuvântarea mai marilor săi. Așa se face că domnitorul Nicolae Alexandru face scrisoare patriarhului Calist I al Constantinopolului, să aprobe strămutarea acestui ierarh la curtea domnească de la Argeș.

Parcă începe să înflorească acest copac, nu? Deci, deja avem un ierarh legal. Probabil Constantinopolul ar fi vrut să trimită pe altcineva. Aceasta o deducem din scrisoarea făcută de domnitorul Nicolae Alexandru, care-i scrie Patriarhului „*nu pe altcineva, cu rugămintă*”. Dând la o parte negura vremurilor de peste șapte veacuri, dând la o parte colbul istoriei, ne gândim că atunci când un domnitor spune „*nu pe altcineva, cu rugămintă*” înseamnă că domnitorul îl cunoștea, că ierarhul Iachint avea o viață aleasă, că știa și limba română, și limba slavonă; greacă nu mai vorbesc. Iată un om cu o credință ortodoxă nestrămutată și neîntinată.

L.C.: Prin câteva linii, Înaltpreasfinția Voastră ați schițat un adevărat portret al unui vrednic ierarh trăitor pe meleagurile noastre în vremuri atât de îndepărtate. Vă rog să continuați.

Îps. Ioan: La insistențele dom-

nitorului român, Constantinopolul răspunde și iată că avem menționat în cronici ca primul Mitropolit al Țării Românești pe Ierarhul Iachint.

Ce mai știm din urmele cronicilor bătrâne? Că Sfântul Iachint era prieten și ucenic al Sfântului Grigorie Palama de la Muntele Athos. Auziți?! Sfântul Iachint era la Vicina, în Țara Românească, și ținea legătura cu unul dintre cei mai mari teologi ai vremii, Sfântul Grigorie Palama! Auziți de unde își trăgea seva credinței acest prim mitropolit al Țării Românești?!

Apoi, grăiesc cronicile bătrâne că l-a cunoscut în Muntele Athos și pe Sfântul Nicodim de la Tismana, pe care l-a rugat, cu bună chibzuință și rugămintă, să plece din Muntele Athos și să vină să pună rânduială și temelie nouă, athonită în monahismul existent deja în spațiul nostru românesc.

Iată cu cine era prieten ierarhul Sfânt Iachint! Cu Sfântul Grigorie Palama și cu Sfântul Nicodim! Cu doi sfinți. Eu vă întreb și vă rog să vă dați răspuns fiecare: *eu cu cine sunt prieten?* Cumva sunt prieten cu oameni sfinți, plăcuți lui Dumnezeu? Sau sunt prieten cu ... altcineva?

Mă gândesc că cei ce citesc aceste pagini sunteți prieteni cu sfinții. La fel m-am gândit când am vorbit într-un an despre Sfântul Iachint, în slujba de priveghere de la Catedrala patriarhală, m-am gândit la toți cei ce-au venit o cale atât de lungă să-l sărute și să-l îmbrățișeze pe Sfântul Calinic de la Cernica, sfântul care a fost hirotonit într-o zi de 26 octombrie în biserica ce azi este catedrală patriarhală, unde și-a plecat genunchii și a cerut harul lui Dumnezeu. Toți închinătorii sunt prieteni cu sfinții. La fel m-am gândit atunci la cei ce-au venit cu dragoste și au îmbrățișat pe Sfântul Dimitrie, un om simplu, dar din care s-a revărsat mult har. Iată, deci, cum spuneam, cu cine a fost prieten Sfântul Iachint!

L.C.: Vremuri atât de îndepărtate de noi! Totuși, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rugăm să ne prezentați și alte informații despre viețuirea Sfântului Iachint ca mitropolit în Țara Românească.

Îps. Ioan: Cunoaștem doar puține lucruri, despre el. Pe la anul 1370, îi scrie patriarhului de la Constantinopol că, în ultima vreme, →

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

n-a mai putut să vină la Sinod, la Constantinopol, din cauza bătrâneții și a suferințelor pe care le avea. Simțind că se apropie ceasul chemării sale Sus, menționează în scrisoarea către patriarhul Constantinopolului să desemneze și chiar nominalizează el un călugăr care să ajungă să conducă biserica lui Hristos din această parte de țară.

Iată, deci, puține lucruri despre pom și despre coroană, dar ar trebui să vorbim despre roadele acestui pom binecuvântat de Dumnezeu, care a fost Iachint. Și eu, în urmă cu mulți ani, m-am hrănit din acest pom binecuvântat de Dumnezeu, cum vă hrăniți toți credincioșii prieteni ai sfinților.

Sfântul Iachint a așezat biserica din spațiul nostru românesc pe făgașul ortodoxiei, pentru că el, când a fost numit întâi aici ca mitropolit al Țării Românești, practic a fost al Ungrovlahiei, adică și al românilor de dincolo de Carpați. Sfântul Iachint a hirotonit preoți, a trimis misionari, a zidit biserici și mănăstiri, pe care toate le-a pus sub sceptrul, sub crucea sfintei ortodoxii.

Poate vă mai aduceți aminte de la școală, când eram eu se mai pomenea, când am învățat de bătaia de la Posada de la 1330, când Basarab I-a biruit pe Carol Robert de Anjou, regele ungarilor, I-a scos de aici și Țara Românească a scăpat de suveranitatea maghiară, deoarece catolicismul deja pătrunsese adânc în spațiul acesta al nostru românesc.

Vă întreb și să vă dați răspuns duhovnicesc fiecărui la întrebarea: *ce-ar fi fost România astăzi dacă n-am fi rămas uniți în spiritul ortodoxiei?* În mod cert că n-am fi astăzi țara despre care mărturisea Eminescu „de la Nistru până la Tisa și de la Hotin până la Mare”.

Prin urmare, pomenirea Sfântului Iachint e și o sărbătoare a Mitropoliei Țării Românești, deoarece până în Maramureș s-au întins cele săvârșite de Dumnezeu prin acest Sfânt Iachint. Dumnezeu I-a ales pe el, apoi voievozii noștri, unul după altul, au sprijinit și comunitățile românești de dincolo de Carpați. Așa s-a tors din caierul istoriei fir cu fir și s-a legat un neam românesc și o credință ortodoxă de la o margine la alta a țării noastre.

Vedeți cât de plin de roade este acest pom care se cheamă Sfântul Iachint?!

Amvon

În căutarea lui Dumnezeu

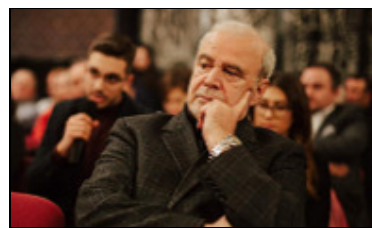
L-am căutat și am scormonit după Dumnezeu de când mă știu, timp de mai multe vieți, de la începutul existenței. Odată, L-am văzut lângă o stea îndepărtată, așa că m-am bucurat și am dansat de unul singur pentru că, deși era o mare distanță, nu era imposibil de ajuns până acolo. Am călătorit vreme îndelungată și, în cele din urmă, am ajuns la acea stea, dar Dumnezeu se mutase pe o alta. Și lucrurile au decurs în felul acesta timp de secole..

Provocarea era atât de mare încât am sperat chiar și atunci când mi se părea că am rămas fără speranță...Trebuia să îl găsec și eram absorbit întru totul de această căutare. Însăși căutarea era atât de îndoielnică, atât de misterioasă, atât de încântătoare, încât Dumnezeu devenise aproape o scuză, iar căutarea se transformase în țelul mult urmărit.

Spre surpriza mea, într-o zi am ajuns la o casă de pe o stea foarte îndepărtată, care avea o mică tăbliță în fața ei, pe care scria "Aici locuiește Dumnezeu." Bucuria mea era fără de margini. În sfarsit, eram aproape de împlinirea visului meu. M-am grăbit către treptele casei, foarte multe trepte, care duceau înspre ușă. Pe măsură, însă, ce mă apropiam, pas cu pas, mi s-a strecurat o mare teamă în suflet. Chiar în momentul în care eram gata să bat la ușă, m-am simțit paralizat de o frică cum nu mai cunoscusem până atunci, nu o mai gândisem până atunci, nu o mai visasem până atunci. Frica mea era: "Dacă această casă este cu adevărat a lui Dumnezeu, ce voi mai face după ce Îl voi întâlni?"

Căutarea lui Dumnezeu devenise însăși viața mea, iar a da ochii cu El ar fi echivalat cu o sinucidere. Și, apoi, ce voi putea face împreună cu El? Lucrurile acestea nu îmi veniseră în minte până atunci. Trebuia să mă fi gândit la asta înainte de a-mi începe căutarea, adică să mă fi hotărât ce voi face când voi fi față în față cu Dumnezeu.

Mi-am luat ușurel încălțările în mâini și, tiptil, în liniște, cu mișcări lente, am pășit înapoi, speriat ca nu cumva Dumnezeu să audă ceva, să deschisă ușa și să îmi spună : „Unde te duci? Sunt aici, vino înăuntru!" După ce am coborât scara, am alergat

cum n-am mai alergat vreodată în viața mea, și, de atunci, continui să îl caut pe Dumnezeu, îndreptându-mă în toate direcțiile dar ocolind dinadins casa în care pare că locuiește cu adevărat. Acum știu că acea casă trebuie să fie ocolită. Așa că îmi continui căutarea și, mă bucur din inimă de călătorie, de neîncetatul meu pelerinaj. (Rabindranath Tagore)

Bucuria de a dăru

Sala de așteptare la medicul de familie. Un bătrân cu un deget bandajat era vizibil nerăbdător să intre la consult. I-a spus asistentei că în cazul lui e vorba de o urgență, întrucât peste o jumătate de oră avea o întâlnire importantă. Medicul era ocupat cu un alt pacient, așa că asistenta I-a invitat pe bătrân în antecameră să vadă ce are la deget. Era o mică zgârietură. În timp ce-l dezinfecțea și îl pansa, bărbatul și-a cerut scuze pentru insistență și i-a mărturisit asistentei că trebuia neapărat să ajungă la Casa de Bătrâni unde la ora 9 avea întâlnire cu soția lui la micul dejun. De 7 ani, de când femeia era bolnavă de Alzheimer, el nu lipsise niciodată de la întâlnire.

Asistenta i-a spus: „Vă înțeleg atunci graba, trebuie să fie tare bucurioasă soția dumneavoastră că îi acordați atâta atenție.”

Bătrânul, cu o urmă de tristețe în ochi: „Nu știu ce este în sufletul ei, oricum, de 5 ani nu-și mai aduce aminte cine sunt.”

Asistenta s-a oprit din pansat și I-a întrebat consternată: „Și dumneavoastră mergeți zilnic s-o vedeți, chiar dacă nu vă cunoaște?”

Bătrânul i-a răspuns senin: „Ea nu mai știe cine sunt, dar eu știu bine cine e ea!”

Bărbatul a plecat grăbit la întâlnire, iar tânăra asistentă a rămas mult timp cu imaginea ochilor celui bătrân care străluceau într-un mod neobișnuit atunci când vorbea despre soția lui. Și a înțeles că dragostea adevărată înseamnă să poți să dăruiești... fără să aștepți răspuns pe măsură.

Pr. Dr. GHEORGHE ȘINCAN

Înscăunarea primului episcop ortodox român din diaspora

Joi, 4 iulie 1935, Detroit.

Ceremonia solemnă de înscăunare a primului episcop ortodox român în străinătate, oficiată în biserica „Sfântul Gheorghe” din Detroit în prezența șefului misiunii diplomatice române și a delegaților statului Michigan și orașului Detroit, a jalonat un moment istoric în ortodoxia română dincolo de frontiere, dar chiar și în țară.

Sărbătoarea fusese pregătită minuțios. Încă înaintea sosirii episcopului misionar, șeful diplomației americane, Cordell Hull⁸, notificase Legațiunea României despre măsurile luate pentru facilitarea intrării în țară a Episcopului Policarp Morușca. Autoritățile vamale fuseseră avizate, pentru a permite liberul acces al obiectelor de cult bisericesc aduse de înaltul ierarh.

La New York, a fost întâmpinat în 27 iunie 1935 de însărcinatul cu afaceri Radu Florescu, împreună cu alți oficiali, clerici și notabilități române din SUA. Viceconsulul din New York, Carol Tărcăuanu, a întreprins diligențele bunei organizări a primirii oficiale.

Presa newyorkeză remarcase evenimentul. Sub titlul „**Episcopul Morușca va avea mandat în America**”, ziarul „*New York Sun*” de a doua zi, 28 iunie, nota:

„*Preasfințitul Policarp Morușca, delegat de Biserica Ortodoxă Română drept primul Episcop al acelei Biserici în Emisfera Vestică, a sosit ieri cu nava de linie Europa a companiei North German Lloyd. Însoțit în călătorie de arhimandritul Ioachim Popescu și diaconul Petre Prohnițchi, Episcopul Morușca este ierarh misionar al Sfântului Sinod Român pentru Statele Unite, Canada și America de Sud.*

El și-a planificat un tur al parohiilor din jurisdicția sa, urmând să viziteze aproximativ 62 de biserici, care cuprind 80.000 de membri ai Bisericii Românești. Instalată provizoriu cu reședința la Detroit, prelatul a simțit nevoia să-și afirme

dreptul alegerii reședinței, care probabil va fi la Cleveland.

Peste 50 de oameni de afaceri din diverse orașe americane l-au salutat pe Episcopul Morușca la cheiul de pe strada 46 West, printre cei care au coborât pe golf ca să-l întâmpine la Carantină aflându-se și Carol Tarcanu, consul la Consulatul General al României de aici și Radu Florescu, însărcinatul cu afaceri al României la Washington”.

Aceeași știre o preluase și cotidianul Bronx din 28 iunie, cu titlul „**Episcop român sosit la post**”:

Delegat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române drept prim episcop în străinătate în istoria bisericii, Arhiepiscopul Policarp Morușca a sosit ieri cu nava de linie Europa a companiei North German Lloyd.

Datorită emulării sentimentului religios al românilor în această țară după depresiunea din 1929, el a fost numit Episcop misionar pentru Statele Unite, Canada și America de Sud. Este de așteptat să-și stabilească sediul în Cleveland...”.

În pregătirea sosirii, Consiliul Episcopiei din America îi înaintase ambasadorului Carol Davila o copie după Pastorală Patriarhului Miron nr. 3632/25.03.2935, care atesta alegerea de către Sfântul Sinod, în ședința din 26 ianuarie 1935, a arhimandritului Policarp Morușca în înalta demnitate bisericească. Același Consiliu sugerase ca, la sosirea arhipăstorului, să fie întâmpinat și de un diplomat de la Legația României.

Ambasadorul plecase în România pe data de 22 iunie cu nava „Normandia”, dar sugerase amânarea prezentării Episcopului la Washington, până când se va întoarce, în septembrie. În aceste condiții, Consiliul Episcopiei Ortodoxe Române din America l-a invitat pe însărcinatul cu afaceri, Radu Florescu, să ia parte la cele două memorabile momente: întâmpinarea, la New York, pe 27 iunie și înscăunarea solemnă pe 4 iulie, la Detroit. Îl invitasă să asiste și

la Congresul parohiilor din Episcopie după înscăunare, pe 5-6 iulie. Se ceruse îngăduința să participe și secretarul de legație, Andrei Popovici, pentru contribuțiile sale anterioare la organizarea vieții bisericești a românilor din SUA.

Într-adevăr, conform solicitării oficiale a Patriarhului adresată legației pe 3 aprilie 1935, Florescu a participat atât la întâmpinarea arhierului, cât și la festivitățile de înscăunare și a raportat amănunțit despre aceste evenimente ministrului Nicolae Titulescu, prilej de a prezenta și situația românilor din America și a cultelor în rândul imigranților.

Pentru înscăunare fusese aleasă ziua de 4 iulie, tocmai de sărbătoarea națională americană, pentru a oferi șansa cât mai multora de a veni, într-o zi liberă. Participanții au apreciat nu doar frumusețea slujbei religioase și impresionantul număr de preoți sosiți din diverse colțuri ale Americii, dar și harul oratoric al Episcopului Policarp. Ambianța de pietate creștină a reverberat și prin zelul talentatelor coruri de români care au intonat cântece bisericești și patriotice.

La banchetul de după slujbă au ținut discursuri oficiali ai statului Michigan, ai orașului Detroit și ai Legației Române.

Pe fundal, contextul economic și social din Statele Unite stimula tentația estompării specificului național al imigranților și asimilării acestora în cultura națiunii adoptive. În mod excepțional, românii își continuau tradițiile, în ciuda acestor tendințe, beneficiind de un bun renume, ca oameni harnici și disciplinați.

Totuși, între românii din America apăruse și discordia, iscată mai ales din aversiunea organizațiilor comuniste față de biserică, dovadă fiind chiar ziarul „Deșteptarea”, care îl atacase pe Episcop încă înainte de sosire. Finanțate de propaganda sovietică ateistă, acele organizații acordau ajutoare muncitorilor și șomerilor, spre a-i atrage de partea sa. Până și ziarul „America”, principal cotidian al românilor, manifestase toleranță excesivă față de acea propagandă.

Episcopul sosise în SUA într-un moment delicat, în care gruparea „Uniunea și Liga” alimenta →

RADU ȘERBAN

⁸ „tatăl Națiunilor Unite”, laureat al Premiului Nobel pentru Pace în 1954

discordia între români. Conștiente de acea stare, autoritățile își puseseră mari speranțe în abilitatea Episcopului de a coagula buna armonie în jurul Bisericii și, mai ales, a evita tendințele extremiste.

În această privință, secretarul de Legațiune, Andrei Popovici, se pronunțase plin de încredere și speranțe cu privire la reușita misiunii episcopale. Bun cunoscător al vieții românilor din America și sprijinitor al demersurilor de înființare a Episcopiei, el slujise ca redactor șef al cotidianului „America” între anii 1922, 1923, 1924.

Speranța sa avea să se adevărească după numai un an, când șeful Legației României, într-o depeșă către ministrul Victor Antonescu, puneă pe seama distinsei personalități a Episcopului numărul fără precedent de români participanți la un eveniment festiv din SUA, în 1936. Diplomatul aprecia cu satisfacție că, prin tact și înțelepciune, acesta cucerise deja inimile tuturor românilor de bună credință din SUA și Canada, care s-au regrupat în jurul Preasfinției Sale, inspirați de acțiunile-i exemplare. Mai mult, șeful Legației aprecia că un om mai plin de har nu s-a aflat niciodată printre românii americani.

Printre acei români de marcă din America, doctorul Traian Leucău⁹, remarcabil radiolog la Spitalul Harpers din Detroit, șeful Secției Radiologie, fusese poate cel mai important „regizor” al festivităților de primire și înscăunare, căruia Legațiunea României îi trimisese un cec în valoare de 100 \$ pentru fondul Episcopiei. El vizitase România cu doi ani înainte și vorbise cu Patriarhul Miron.

Ca om, pe vlădica Morușca l-au descris unii români care au trăit privilegiul de a-l întâlni în SUA. Printre ei, răscolindu-și amintirile copilăriei, Victor Bărbulescu, care îl cunoscutese în casa unui sculptor de mobilă, Nicolae Muntean, scria cu admirație:

„Toată lumea îl adora pe acest episcop modest și amabil. Cei din jur erau vrăjiți de fiecare cuvânt al său. Este memorabil! Minunată amintire

⁹ În toamna anului 1933, Leucău se întâlnește cu Patriarhul Miron, căruia i-a expus dorința Consiliului Episcopal (Gerald J. Bobango, „Episcopia ortodoxă română din America: prima jumătate de secol, 1929 – 1979”, pag. 91

pentru mine! Trebuie să mărturisesc că mi-a creat o singură dificultate, ca unui copil ce eram, anume ochii săi. Erau de un albastru intens și pătrunzător. Descrierea sfidează chiar și termenul de azi, laser!! Este atât de marcant acest aspect, chiar și în fotografii¹⁰”.

Copilul păstrase în memorie cum, din toată bogăția bucatelor de pe masă, Episcopul alesese mămăliga cu brânză.

Muntean urma să sculpteze mai târziu tronul episcopal de la biserica din Chicago și câteva piese de mobilier pentru reședința de la Vatra Românească (Grass Lake, Mich.), reședință inaugurată tot de Episcopul Morușca.

Vie și în memoria ierarhilor români de astăzi, imaginea sa transparentă în omagiul adus de Preasfințitul Părinte Petroniu, Episcopul Sălajului, la un simpozion internațional din Cluj Napoca, pe 1 noiembrie 2021:

„Prin alegerea sa ca episcop și gramata înmănată de Patriarhul României, Policarp Morușca a devenit primul ierarh ortodox român căruia i-a fost încredințată conducerea unei eparhii a conaționaliilor noștri stabiliți în afara granițelor țării. (...) În decurs de un an de zile, Preasfințitul Policarp a vizitat toate parohiile ortodoxe românești din S.U.A. și Canada, sfințind biserici și săvârșind diverse slujbe spre bucuria preoților și a credincioșilor, făcându-se iubit de păstoriții săi. Episcopul a militat pentru înființarea de școli românești, precum și pentru organizarea, în fiecare parohie, a unui cor bisericesc și a unei reuniuni de femei”.

Astăzi, după 87 de ani, pe locul unde fusese întâmpinat primul ambasador al ortodoxiei românești,

¹⁰ Los Angeles: Pastorship of V. Rev. Dean Victor Barbulescu (1957-1969), <http://orthodox-church.blogspot.jp/2014/06/los-angeles-pastorship-of-v-rev-dean.html>

Statuia Libertății veghează cu făclia ei la evidențele străinilor sosiți pe Ellis Island, evidențe din care am aflat și eu câteva detalii despre românul Policarp Morușca. Înscris în lista pasagerilor navei Europa din 1935 la numărul 6, în vârstă de 52 de ani, născut în România, purtător de pașaport diplomatic, era descris în documentul de imigrare drept brunet, cu o înălțime de 5,7 picioare (1,74 metri), fără semne distinctive, cu o sănătate bună. Pasagerul indicase drept persoană de contact în România pe iubita sa mamă, Ana Morușca din Craiva, jud. Alba, iar ca domiciliu viitor în SUA, scrisese 6297 Detroit ave., Cleveland Ohio.

Așa începe povestea primului episcop român din diaspora, poveste care și-a găsit continuarea în timp, dacă ținem cont că la recensământul din 2000/2001, un număr de 367.000 de americani și-au declarat originea română, iar astăzi numărul lor crește.

*

Imaginile maiestuoase de la ceremonia înscăunării din 4 iulie 1935 le-au rămas participanților în memorie drept un prim liant creștin în comunitatea românilor din SUA, comunitate complexă, cu luminile și umbrele ei proiectate de făclia credinței pe ecranul vieții cotidiene.

Modestia arhierului, tradusă prin noblețe sufletească, moderația în fața tendințelor de radicalizare a societății, diplomația și tactul său, inteligența și hărnicia l-au postat în centrul aceluia eveniment, atestând justa alegere a Sfântului Sinod. Istoria Bisericii Ortodoxe Române nu are cum să ignore această personalitate deschizătoare de drumuri, candelă pe altarul românismului din diaspora, care a lăsat cel puțin o moștenire monumentală, ctitoria de la Vatra Românească, centru de cultură, educație, religie, pelerinaj și odihnă, inaugurată la a treia aniversare a înscăunării, pe 4 iulie 1938, de același prim Episcop misionar. La aceasta se adaugă revista Solia, cu apariție până astăzi.

Închinarea la idoli

„Iisus mă fascinează, dar creștinii mă îngrozesc”
(Rabindrandt Tagore)

Trăim tocmai timpul când idolii au luat locul sfinților în inima multora dintre noi.

Această practică extrem de toxică și plină de toată apostazia, care mai degrabă e o apucătură sălbatică... este inspirată omului de către entitatea malefică numită Lucifer și e bine să știm că, prin aceasta, se pune o barieră de plumb prin care se blochează lumina care vine de la Creator.

Dar noi cunoaștem cu certitudine că Domnul Iisus Hristos ne îndeamnă să ne „închinăm în duh și adevăr”. Astfel de închinători își dorește Dumnezeu.

Cităm din Evanghelia după Ioan 4: 24: „Duh este Dumnezeu, și cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și în adevăr”.

Ori noi ne închină banilor, hainelor luxoase, sportului, sportivului, actorului sau cântărețului etc..

S-a ajuns ca idolii să fie „icoane” bătute în mintea noastră cu cuie de cincisprezece, de însăși voința proprie.

Uităm sau nici nu știm – (evident din trândăvie!) - că Domnul va veni a doua oară să transfigureze (corecteze, lumineze și să înnoiască) toate acelea pe care noi le-am strămbat, întunecat și întinat.

Că Domnul va veni o spune Pro-rocul Isaia cu sute de ani înaintea Nașterii Mântuitorului. „Intrați în crăpăturile stâncilor și ascundeți-vă în pulbere, din pricina fricii de Dumnezeu, de **strălucirea slavei Lui**” (Isaia 2: 10).

Pentru că strălucirea Domnului este de milioane de ori mai puternică decât a soarelui și pătrunde în toată Creația. Și atunci unde să ne ascundem? Pentru că niciun spațiu nu e lipsit de prezența lui Dumnezeu. Se spune că un om fără Dumnezeu este coborât sub animalitate. Și așa se întâmplă atunci când ne închinăm idolilor.

Telefonul nu e unul din zeii cei mai adulți ai zilelor noastre? Nopti întregi petrecem în fața telefonului, sau a computerului. Dar o scurtă priveghere în timpul căreia să citim Miezoptica sau vreun Acatist, deloc nu ne îngrămădim să lucrăm. Și e păcat, fiindcă la miezul nopții

cerurile sunt deschise. Știm asta de la Sfinții Părinți. Dar despre jertfă nici nu vrem să auzim. Dacă însă am fi citit **Faptele apostolilor**, am fi aflat că în timp ce era ucis cu pietre, Sfântul Ștefan a văzut cerurile deschise. Însă bieții de noi respingem până și lumina soarelui atunci când ne întemnițăm în „catacombele” internetului.

Și această irațională închinare la idoli este rezultatul iubirii de sine, - fiindcă dacă L-am iubi în mod absolut pe Dumnezeu, iar pe aproapele ca pe noi înșine, - atunci nu am face aceste fapte care se potrivesc barbarilor și nu creștinilor. Pentru că Evangelistul Ioan ne învață fără echivoc: „**Cel ce își iubește sufletul îl va pierde; iar cel ce își urăște sufletul în lumea aceasta îl va păstra pentru viața veșnică**”. (Ioan 11: 25)

Dar mult m-a impresionat poetul Nichita Stănescu în **A șasea elegie**. Într-un chip așa de delicat și mistic sugerează că e imposibil a alege idolii drept închinători.

A ȘASEA ELEGIE

Afazia

„Stau între doi idoli și nu pot să aleg pe nici unul, stau / între doi idoli și plouă mărunț, /și nu pot să aleg pe nici unul...”

E remarcabil să observăm că în 1966, în plin comunism, apăreau poeme creștine sublimе, e drept scrise în cheie ușor ermetică pentru a trece de cenzură. Deci Nichita Stănescu în 1966 avea icoana creștinismului vie în minte. Și a avertizat cât e de dezagreabilă și irațională închinarea la idoli.

Mai cităm câteva versuri pentru profunzime și frumusețe:

“Eu stau / și nu pot să aleg între două bucăți de lemn, și plouă mărunț și nu pot / în putreda ploaie s-a aleg ”

E o mare pierdere pentru oricine să se lipsească de universul poetic al celor 11 elegii ale lui Nichita. Însă la fel de înălțătoare sunt și celelalte poeme ale marelui poet român.

Am găsit o cale care ne salvează de închinare la idoli și ea aparține, cui altul, dacă nu Sfântului Ioan Gură de

Aur. În felul următor ne învață Sfântul: „Dacă suntem atacați de demoni (idoli) îi scoatem de la noi folosind Sfânta Cruce; dacă avem bolnavi între noi sau suntem noi înșine bolnavi, ne vindecăm cu Sfânta Cruce”. „Sfânta Muceniță Vasilissa din Nicomidia s-a apărat cu semnul Sfintei Cruci, a intrat în mijlocul focului, și a rămas nevătămată. Semnul Sfintei Cruci este semnul iubirii pe care ni l-a lăsat nouă Domnul Iisus Hristos: căci Cruce, din însemn al morții cumplite și de rușine rezervate celor mai mari criminali, s-a transformat, prin asumarea lui de către Domnul, prin Răstignirea Lui pe Cruce și prin Slăvita Lui Înviere, în semn de cinste, de putere și de slăvită biruință asupra tuturor relelor” (Sfântul Nicolae Velimirovici).

Să avertizăm puțin și asupra fenomenului decadent și tiranic numit *bullying*.

Se spune că este o capcană în care sunt atrași toți elevii – agresori, victime sau martori. Unde sunt profesorii în acele momente? Evident că o parte dintre dâșii sunt cu telefonul în mână înecați în apele infestate ale internetului. Cine favorizează această capcană numită *bullying*?

„Nu se suflă o vorbă, dar toată educația făcută acum e o educație împotriva educației. Și reformele care se fac sunt pentru distrugerea învățământului. E un timp când profesorii nu mai au autoritate asupra elevilor, ci elevii asupra profesorilor. Deci totul cu susul în jos. O inversare, o legare greșită a firelor și de aici scurtcircuitul care scoate acest fum și aduce groază în societate”. Citare parțială dintr-un interviu al părintelui George Remete.

E o boală ce are drept cauză ne-credința. Rănește mai rău ca o ciură societatea. De ce nu e iubire între copii și domină această otrăvă care se numește ură? Fără îndoială că oamenii maturi nu mai au rațiunea drept cârmaci în potolirea poftei și a urii.

„Orice idee de autoritate (a profesorilor) este socotită condamnată acum, iar aceasta este cel mi mare atentat din istoria omenirii” (George Remete).

Convingerea celor credincioși e că fără credință nu se poate face nimic, că omul simplu, adică țaranul credincios a fost și este temeliea României →

VALERIU TĂNASĂ

Un om de care îmi va fi dor și peste moarte

Grigore Vieru este unul dintre puținii scriitori pe care-aș dori să-l reîntîlnesc și în lumea cealaltă, de peste moarte.

Că voi fi în iadul veșnic ori în Raiul veșnic numai Unul Dumnezeu știe.

În fața unor asemenea scriitori, mesianici și pe dreptate astfel catalogați, îmi pun mereu întrebarea: „Talent sau Har?”

Ce este această Operă nestricăcioasă, cu plăcută mireasmă?

Așa e parfumul adevăratei Smerenii?

Precum zice și Mitropolitul Petru al Basarabiei: „Dacă mîndria l-a coborît pe om din cer, atunci Smerenia l-a înălțat”.

Mă-ntreabă zilele trecute un om pe blogul meu „Sinceritatea ca Sentință” și pe cele două pagini de facebook ce mai face Grigore Vieru?

Acel om a învățat abia recent să înoate în oceanele internetiste și nu s-a prea uitat la televizor.

-E primăvară, îi răspund, și copacul Vieru e din nou „verdele care ne vede” și are-o „taină, care îl apără”, „făgăduit” fiind „Jubirii” lui „Hristos”, Cel Care „nu are nici o vină”.

Știți cine a fost Vieru, cu adevărat?

Un om, ce mergea oriunde era așteptat. Scria versuri la toate cântecele

compozitorilor și aspiranților la titlul de compozitor. Și toate acestea - fără remunerare. Scria versuri și la propriile cântece pentru copii. Cu greu a trebuit să accepte o școală cu numele lui la Băcioi, în timpul primei sale vieți de pe pământ. Vorba Poetului însuși: „Trăiește, fiule, o viață/Și cu a morții—două!”.

Nu ne-a lăsat doar un roman și o piesă de teatru, excelând în poezia lirică și în cea pentru copii, în cea patriotică și în cugetări, în publicistică și în arta antologiilor realizate, prin noi și noi ediții, completate o viață întreagă.

În ultimii 20 de ani, fiind atacat săptămânal pe ambele maluri de Prut de frații lui români creștini, nu de cei păgâni, Vieru le răspundea cu inima ciuruită de răni.

Nemiloși, cei de un sânge, de-un tricolor și de-o Credință îl atacau din nou, voindu-i moartea!

Altfel spus, ultimele două decenii ale Poetului au fost o continuă răstignire de către frați.

Îmi vine să plâng scriind și citind aceste firave rânduri, dar adevărul acesta este, oameni buni!

Durerea e și mai mare când ne aducem aminte că cei de i-au luat apărarea au fost, până la urmă, așa de puțini!!!

Am vorbit despre Vieru, scriitorul, și era să uit de Sufletul Vieru. Numai un asemenea Suflet putea să trimită printr-o călăuză de nădejde, de la

Chișinău la București, o desagă cu cireșe pentru Poetul Adrian Păunescu, într-un timp, când omul-Flacăra era blestemat și vînat spre a fi linșat de unii protestatari.

Iată de ce îmi place să spun: Suflet de Vieru, Albastru de Voroneț, Alb de Esenin, Verde (crud) de Bacovia... și alte cărți de vizită cunoscute ori ușor de intuit.

Vieru avea Suflet de dăruit cât un Cer. Dovadă e toată Opera lui. În ea ne aruncăm ca într-un ocean de Dragoste plin și uităm pe loc de faptul că Vieru a fost și om, ca noi, toți, „lumii astea neștrăimi”.

A fost om pe pământ, care, prin Poezie, însă, l-a cunoscut și pe Mântuitorul la față.

Sfinții, după un număr de ani, mai mulți sau mai puțini ani, sunt dezgropați pentru a trece testul canonizării bisericești.

După atîția ani de la plecarea lui Vieru „la strămoși” (vorba Poetului), vă îndemn să dezgropați din uitare Opera lui.

Suflați-i colbul, aplecați-vă cu sufletul, nu cu judecarea minții, asupra ei și veți vedea că în fața voastră luminează o Lucrare nestricăcioasă, cu plăcută mireasmă, de tei.

O Lucrare ce merită să stea în Casa cea Mare a inimii oricărui om, ca bușuiocul, lângă icoane.

TRAIAN VASILCĂU

ÎNCHINAREA LA IDOLI

→ sau talpa țării și e o realitate căreia nu e cazul să-i aducem argumente.

Problema cardinală e că **împotrivirea e închinare la idoli**. Prin urmare am ajuns la tensiunea din titlul acestei încercări de a aduce o soluție, o vindecare la această pseudo închinare căreia i-a căzut pradă majoritatea omenirii(1 Regi 15, 23).

Ce e de făcut? Evident că vindecarea acestei boli n-o poate face decât balsamul credinței prin lucrarea virtuților. Prezentăm mai jos o scară a virtuților.

Lanțul virtuților

Simplitatea
Ascultarea
Credința
Nădejde
Slujire
Smerenie
Blândețe
Bucurie
Iubire
Rugăciune.

Fără doar și poate că trebuie început cu rugăciunea pentru a începe

legarea și lucrarea virtuților.

Lanțul relelor din care a izvorât bullying-ul:

Iubirea plăcerilor
Neliniște
Nesimțire
Lene
Nepăsare
Învârtoșarea inimii
Necredința
Slava deșartă
Mândrie
Mânie
Ură.

Le-am găsit în cartea foarte folosite de suflet **Omiii duhovnicești**, a Sfântului Macarie cel Mare.

Observăm că toate cele din lanțul relelor le au copiii care sunt agresorii sau autorii bullying-ului.

Am părăsit orbita luminii și a iubirii fiindcă nu mai privim cu toată concentrarea la Hristos.

„Doi oameni se iubesc nu când se uită unul la altul ci când se uită la Hristos.” (Anonim)

Știm că toți copiii ar trebui să nu aibă ură sau răutate ci prietenie. Da, dar

prietenia nu rezistă fără razele luminii necreate care vine de la Iisus Hristos. Nu se vorbește la cursuri și nici acasă despre Iisus Hristos. Consecințele le simțim cu toții și ne îngrijorăm și ne cutremurăm.

În interbelic, studenții izgoneau de la cursuri pe profesorii ateți. Să luăm aminte, dacă vrem să facem din jungla actuală care e societatea românească un Rai sau un Paradis. Și toate aceste crize sociale care au drept cauză închinarea la idoli se rezolvă prin întoarcerea la Hristos și prin reîncreștinarea creștinătății.

„Iisus mă fascinează, dar creștinii mă îngrozesc” aceasta e starea creștinilor, așa ne învață marele poet Indian - Rabindrandt Tagore, care e budist, deci din afara universului creștinismului și prin urmare doza de subiectivitate e foarte redusă în constatarea stării actuale a creștinismului.

Atîta vreme cât într-o comună sunt zece cărciumi și nicio o bibliotecă, e bine să intrăm în stare de alarmă. Să strigăm la Dumnezeu ca să întoarcă inimile creștinilor către lumina Adevărului.

ISTORIA NESCRISĂ ÎN CĂRȚI

ESTE ÎNSCRISĂ ÎN INIMI

După lucrarea lui Ioan Eugen Man, *Reghin - istorie urbană, de la începuturi până în anul 1945*, prin care se recupera din moștenirea urbanistică a orașului, întregind o mare și așteptată monografie a Reghinului care-și caută autorii, încă o contribuție îndrăzneată vine din orizontul unui proiect, *Istoria nescrisă în cărți este înscrisă în cimitire*, având ca autori pe preoții Dumitru Gherman și Dimitrie Gherman și pe jurnalistul Mihai-Robert Matei.

În esența ei, ampla lucrare consolidează rolul pe care credința l-a avut în devenirea ființei naționale, care și-a lăsat urme și-n cer și-n sufletele românilor, dar și în pământul în care trupurile celor duși dintre noi se fac prag de lume.

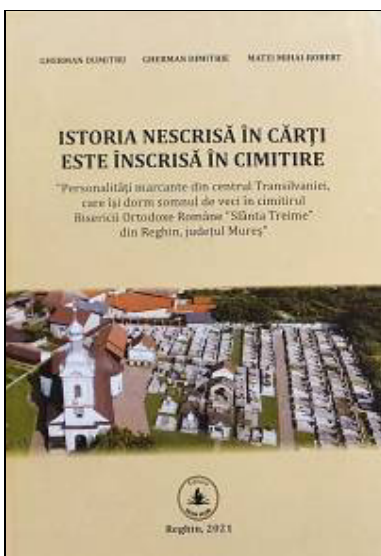
Punctul de plecare al demersului de istorie locală este cimitirul bisericii „Sfânta Treime” din Reghin, loc încărcat de sacralitate și monumentalitate, în jurul acestuia adunându-se ca pilitura de fier în jurul magnetului tot ce-a fost mai scump pentru comunitatea românească reghineană. Locul cimitirului nu e undeva în afară, la margine de oraș, ci în inima lui, ca și cum cei care au plecat la cele veșnice au rămas să vegheze la mersul lucrurilor, să fie flacăra de veghe la ceea ce se întâmplă cu moștenirea pe care ei au lăsat-o.

Autorii cărții demonstrează în demersul lor cât de mare este nevoia de trecut, atât pentru a da sens prezentului cât și pentru a pune temelie viitorului.

Niciun alt loc nu poate transmite un mesaj mai profund cum poate face acest lucru „istoria nescrisă din cimitire”, care, deși e „neînscrisă în cărți” vorbește mai convingător despre dimensiunea umană în dimensiunea timpului. Pentru că cimitirul nu e un simplu loc de îngropăciune, ci un veritabil sanctuar.

Plecând de la această evidență, substanța cărții e constituită din ceea ce leagă pământul de cer, având cimitirul ca un axis mundi.

Argumentele acestei semnificații se configurează în istoria parohiei și a bisericii acesteia, „Sf. Treime”, iar traseul urmat are în vedere în primul rând șirul de preoți care au slujit aici de-a lungul unei perioade deloc calme și cu numeroase încercări. Aproape două secole și jumătate mărturisesc despre puterea credinței și nădejzii în mântuire și reînviere.

Mai mult, sunt scoși în evidență ctitorii bisericii „Sf. Treime” și ctitorul primei școli românești confesionale din Reghin, știut fiind că biserica a fost în istorie casă bună pentru învățământ.

Totodată e reliefată contribuția fundațiilor și asociațiilor care au funcționat în contextul preocupărilor creștine, sociale și educaționale ale bisericii „Sf. Treime”.

Ceea ce conferă însă distincție istoriei parohiei este și faptul că în cimitirul acesteia își dorm somnul de veci și personalități marcante ale istoriei Transilvaniei.

Cartea este, dincolo de perspectiva istorică, și un dicționar în sinteză al personalităților reghinene reprezentative, fiind, în esență, nu doar o dreaptă cinstire, ci și o restituire recuperatorie a unui trecut pilduitor, demn de urmat.

Istoria nescrisă în cărți este înscrisă în cimitire este o restituire necesară, care onorează deopotrivă pe autorii ei și numele aduse de pe piatra de mormânt în inimile noastre.

NICOLAE BĂCIUȚ

UN MARE PROIECT CULTURAL

Cu puțin timp în urmă, am auzit de inițiativa preotului paroh Dimitrie Gherman de la biserica „Sfânta Treime” din Reghin, de a realiza proiectul cultural *Istoria nescrisă în cărți este înscrisă în cimitire*. *Personalități marcante din centrul Transilvaniei care își dorm somnul de veci în cimitirul bisericii ortodoxe române „Sfânta Treime” din Reghin.*

Putem afirma că este un proiect

foarte îndrăzneț și grandios în același timp, care arată dragostea părintelui Dimitrie Gherman pentru istoria neamului românesc și în special pentru istoria spațiului reghinean. Această dragoste este moștenită de la tatăl domniei sale, venerabilul preot protopop Dumitru Gherman, care a slujit cu vrednicie și multă râvnă biserica ortodoxă strămoșească timp de nu mai puțin de 46 de ani.

Protopopul Dumitru Gherman este un om însetat de istoria reghineană, având numeroase articole în „*Reghinul cultural*” despre trecutul renumitei familii Marinovici, o familie care a contribuit decisiv la propășirea materială și spirituală a românilor transilvăneni. Proiectul cultural inițiat de preotul Dimitrie Gherman se înscrie în mișcarea amplă a istoriografiei românești de la începutul mileniului III, respectiv aceea de reconsiderare a locului și rolului elitelor în societate.

În cimitirul Bisericii „Sfânta Treime” din Reghin se află înhumate asemenea elite, respectiv avocatul și memorandistul Patriciu Barbu (1842-1902), Theodor Șerban Lupu (1786 - 1861), ctitorul primei școli românești din Reghin, baronul Vasile Ladislav Pop (1819 - 1865), președinte al Tribunalului Suprem al Transilvaniei, doctorul Eugen Nicoară (1893 - 1985), ctitorul spitalului din Reghin, Ioan și Maria Marinovici, ctitorii Bisericii „Sfânta Treime” din Reghin, precum și mulți alții. Aceste elite religioase, medicale, tehnice, didactice și militare și-au adus contribuția la dezvoltarea și propășirea societății românești din Reghin și împrejurimi și merită cu prisosință toată admirația și recunoștința noastră și a urmașilor noștri. Proiectul cultural inițiat de părintele Dimitrie Gherman are la bază un bine documentat studiu privind istoricul Bisericii „Sfânta Treime” din Reghin, evoluția lui de-a lungul timpului, precum și starea ei actuală.

Pentru acest amplu proiect cultural, se cuvine să-l felicităm pe părintele Dimitrie Gherman și pe toți cei care i-au stat aproape: părintele domniei sale, protopopul Dumitru Gherman, jurnalistul și omul de cultură Robert Mihai Matei, precum și domnișoarele Adina Nicoară și Stela Giurgiu. Fie ca acest proiect cultural să dăinuie prin vremi și să ducă mai departe slava bisericii noastre strămoșești și a neamului nostru românesc.

PROF. SIMION BUI

Proiecție

Lumea e bolnavă iremediabil
Lumea e bolnavă injectabil
Crește ambrozia vinovată de alergii
Sirenele ambulanțelor spintecă noaptea
Iată horoscopul cu pete și soare
Partea plină a paharului să o iei
Sună sirenele: s-a născut un copil
Plantele ne asigură aerul, mâncarea curată
Departa de junk food și țevi de eșapament
Vaccinurile țin la distanță inamici invizibili
Lumea trece prin toate, rămâne-n picioare
Ca mâine, ori admiri: ce lume frumoasă!
Ori într-o peșteră scrijelind: care lume?

Dacă nu

Norii aleargă pe cer neobosiți,
neobservați
De cei care, jos, copleșiți de problemele zilei
Au uitat încotro să se uita mai întâi
În fundul ceanului pentru mămăligă
La buzunarele întoarse des pe dos
La afișele viu colorate ce le prezintă
Frumuseți, bunătați, echitați, falsități
Pe cealaltă parte a medaliei însă
O voce sonoră de cere să spună
De ce n-au muncit pentru o pensie
Care să-i mulțumească mai mult
Iar acum, hău, hău, jos guvernul
Jos primarul, jos...jos...jos...!
Lumea așteaptă cu nerăbdare
Să vadă cine binemerită să fie
În fruntea obștii, în fruntea orașelor
Și cu multă greutate găsește pe cineva
Dacă nu, rămân cei din fruntea afacerilor
Așa mai degrabă se va întâmpla.

Zi de iulie

Căldură mare, zbatere de arbori
Vânt de furtună, niciun strop de apă
Câmpia Bărăganului dormitează
Rar vânzătorii de pepeni pe marginea șoselei
Din depărtare te-mbie, cu delușoare și văi
Cu umbră, cișmele și râul cu fâțe
Mai mult lat decât adânc affluent al Oltului
Răcoarea a devenit un vis foarte frumos
Și îndepărtat și presupus și deloc adevărat
Canicula omoară fără alegere îndeosebi

Speranța păsărilor de a găsi un ochi de apă
Speranța florilor de a se înălța sănătoase
Speranța asfaltului topit de a redeveni ca stânca
Și mai ales speranța unui număr de oameni
De a regăsi liniștea sub pomii încărcăți ai toamnei
Aducători de răcoare, de fruct și încredere.

Poezie cu grade

Circulația nu trebuie întreruptă
Zicea sergentul-major plutonului adunat
Sub soarele de mai lângă serele Popești-Leordeni
Toți aliniați fiecare cu gândurile lui
Nici o boare de vânt vorba poetului nu clătina
Timpul subînțeles și bine înțeles al stagiului militar
Până ce tânărul locotenent abia absolvent la Sibiu
S-a apropiat costis nimeni nu l-a simțit
Și atunci cu un glas ce se voia mai puțin subțirel
A început să comande culcat! Drepti!
Culcat!
Iar plutonul control și îndrumare a circulației
Întâi nedumerit apoi executând întocmai și la timp
Cum spusese sergentul-major mai înainte
În afară de soldatul cu termen redus care
Executa și el comenzile însă pe dos, când zicea
Drepti el făcea culcat și tot așa
Tânărul locotenent se înroșea la fiecare
Neobișnuită execuție invers a comenzii sale
- Dânsul nu știe românește? a întrebat
- Ba, permiteți să raportez, eu am absolvit
Facultatea de limba și literatura română!
Ofițerul n-a mai insistat, las` că te prind eu
Cu țigara-n gură la popotă și...la arest!
Ceea ce s-a și întâmplat destul de

curând.

Ajuns acasă locotenentul a găsit pe masă
Un bilet parfumat de la prietena lui:
„A-m eșit s-ă m-ai cumpăr nește mezel
s-au molan și crnț”
Ce ți-e și cu limba asta română se gândi el
Mai bine o lăsam să termine și clasa a șaptea.

O asemenea stradă

Ce stradă e asta eu n-o recunosc
Nu are nici marcă de identificare
Unde sunt bănci farmacie și păcănele
La intersecții nu-a malluri și supermarketuri
Cireșii corcodușii înfloriți maschează zidurile
Nu vezi moaște genunchi juliți și indulgențe
Nucul uriaș cu frunze lucioase ascunde acoperișuri
Nu sunt buticuri, stații de autobuz chioșcuri de ziare
Flori de regina-noptii margarete trandafiri
Fac nevăzut asfaltul caldarâmul macadamul
Unde e urutul basculantelor macaralelor scripetelor
Liniștea adâncă o brodează doar păsări cântătoare
Ivite din visul de a avea o asemenea stradă
Care se pare că nu mai există pe nicăieri.

În sihăstrie

Într-o poiană mulgea caprele
Când peste creștetele copacilor
Globul roșu-portocaliu începea să coboare
Ziua culegea ciuperci, măceșe, buruieni
Și pe pirostria încălzea o zeamă apoasă
Capcanele îi aduceau câte un iepure naiv
Iar băta din colț ținea fiarele departe
Aerul curat și apele ploilor
Îi țineau făptura mereu prăminită
Peștii îi prindea cu mâna și-i arunca pe jărat
Iarna se învelea cu blănurile sălbăticiunilor vânat
Liniște singurătate măreție fără pretenții
Cu amnarul aprindea opaiț și vatră
Iar trecătorilor le răspundea foarte sigur pe el
Eu încerc doar să opresc timpul.

CORNELIU VASILE

Sunt născut în 1964. Mai târziu, am devenit optzecist. Am debutat în școala generală, la revistele pentru copii *Luminița și Cutezătorii*. În cele trei licee pe care le-am băntuit, am fost membru de cenacluri, am scris în revistele liceelor, am publicat în antologiile *Săgetătorul* și am obținut două premii întâi pe țară pentru poezie. Anul acesta am obținut și Premiul I pentru poezie, la Festivalul Internațional „Dei Due Mondî”, Castellamare, Napoli, Italia. Am activat și în presă, ani mulți, angajat sau colaborator, la peste 30 de publicații din presa centrală. La bază, am fost ofițer activ. Dar am părăsit armata la vârsta de 37 de ani, după 17 ani de militărie, din care 6 în regim internat.

În ultimii doi ani și jumătate, mi-au apărut trei cărți de poezie lirică, „Ziua când te-apucă noaptea”, „Femeia fatală” și „Stelele asfințesc în zori”. În curând, îmi vor mai apărea două volume. (Cristian Radu Constantin)

Tramvai-fantomă

O ploaie trist în geam lovea,
pe un tramvai, pe la Antim.
Noi câte veri vom mai avea,
de unde dracului să știm?
Atâta, doar, că vara nu-ți
mai cade ca turnată-n jur.
Toți anii pașilor pierduți
se estompează-n clar-obscur.
Jertfiți anevoioasei munci,
uităm să mai trăim nițel.
Iar telefoanele de-atunci
nu ne mai dau niciun apel.
Se-aude un robot, mereu,
ca un memento fermecat.
Iar dacă-ntreb unde sunt eu,
mi se răspunde că-s plecat.
Bătea o ploaie, trist, în geam,
pe stradă mă uitam atent...
De cine dracului fugeam,
cu un tramvai inexistent?

Voievod

La ora cea de dincolo de moarte,
bătea un ceas și se-ntâmpla din nou:
grăbit să dea vopseaua la o parte,

ieșea un voievod dintr-un tablou.
Pornea pe străzi, îl podideau regrete,
dar gândul luminatei sale frunți
era s-adune oștile secrete
din toate cimitirele din munți.
Să facă iarăși nație și țară,
să pună-n jur cordoane ostășești.
Dar trebuia să meargă către gară
cu ultimul tramvai din București.
Vedea că-s străzi cu nume de icoane.
Și când stătea-n picioare în tramvai,
se auzea prin ambele vagoane
cum înviau departe niște cai.

Omul și reptilul

Eu n-o să predau la pupitru.
Și nici conferințe nu țin.
Eu beau dintr-o sticlă de-un litru,
adică de foarte puțin.
În lumea cea fără repere,
o lume de vaci și de boi,
mai bine să bei dintr-o bere
și-apoi să te duci la război.
Ce lung e războiul cu sine...
Nu știu dacă-s om sau reptil.
Picioare ca niște grisine
ieșiră din casă tiptil,
călcără pe frunzele moarte,
cu cei de pe urmă saboți.
Mă simt infinit de departe,
de mine, de tine, de toți.
Și tot cu țigara-ntr-o mână.
Și numai tâmpenii visez.
Mi-e milă de limba română,
dar n-o să mai pot s-o salvez.
Acum, ia-ți țigara și du-te...
Căci dreptul reptilele-și cer.
Un stol de speranțe pierdute
se-ndreaptă, tăcute, spre cer.
E-o vreme ciudată și sumbră,
iar timpul rămas e mai mic.
Din conul acesta de umbră,
nu sper și nu caut nimic.
Se-aude un glas al chitării,
când ochii se tulbură-n fum.
Lăsați-mă pradă uitării
și singur pe ultimul drum...

Mihai Teodor Olteanu,
Flori galbene și fructe

Noaptea clarului de Lună

E o noapte cu stigmatate.
Vântul s-a oprit oleacă.
Numai pașii care pleacă
n-au discontinuitate.
Toată valea umbrei, seacă,
și-a făcut, la noi, cetate.
Singur în singurătate,
caut prin dulap o geacă.
Lângă străzi întunecate,
brazii scuturați de chimeni.
Din așa pustietate,
parcă nu mai scapă nimeni.
Noapte de murite frunze.
Noaptea clarului de Lună.
Noapte de dureri ascunse.
Noapte bună, moarte bună!

Marile speranțe

În seara asta, eu mă culc devreme.
Eu nu mai sunt un fluture-n derivă.
Micile griji și marile extreme
Se bagă-n pat cu mine, deopotrivă.
Cu perna dezirabilă pe ceafă.
Deschisă-n casă, numai o lucarnă.
Poate visăm că ne-a venit o leafă,
Adusă-n cioc de berzele de iarnă.
La colțul dintre naștere și moarte.
Cu mari speranțe demarând în trombă.
Căci viața noastră merge mai departe,
Se pierde-ncet în zare și sucombă.

Jimmy

E joi deja, deci miercură e dușă.
Pe cer sunt patru nori de catifea.
Într-un program cu nașterea inclusă,
eu mă trezesc, bătrân, lângă cafea.
De ce i-aș mai deplânge pe sârmanii
copaci cu desfrunzirile la zi?
Nu stau să cuget cum trecură anii,
la ora cinci, când ceasul mă trezi.
Poate că anii au trecut în tropot.
Acuma-s mai puțini și mai târzii.
A mai rămas doar limba mea de
clopot,
cu care spun, în taină, poezii.
Aseară, ți-am mai scris o oarecare
poemă, sub a brazilor perdea.
Era de-o imagistică pe care
doar băutura poate să ți-o dea.
Departă stând de vocile prostimii.
Mai singur, mai proscris și mai cărunț.
Mă simt, în câte-o zi, același Jimmy
de mai demult, dar sigur nu mai sunt.
Că-s tânăr sau bătrân,
nimic nu-nseamnă.
Și nici că anii noștri rezezi trec.
Mă uit la mine cum se face toamnă
și tac și-mi iau țigările și plec.

CRISTIAN RADU CONSTANTIN

Asterisc

EGOLATRICIENII

În ultimii ani, se cultivă cu asiduitate și cu un fel de îndărătnicie prostească o anumită doză de egolatrie asimilată prin contaminare și datorită căreia tot mai mulți indivizi își arată apucăturile narcisiste. Este de la sine înțeles că fenomenul proliferază cu succes, nu spectaculos, dar sigur, fiindcă generozitatea libertății și democrației învoiește cu larghețe nelimitată acest sentiment aflat într-un crescendo la indivizii evoluți cu pronunțată lentoare din punct de vedere al intelectului, al nivelului de cultură. Maladia se manifestă în orice domeniu în care un individ își duce (trăiește) viața, pentru că această boală nu se limitează la domenii anume, ci pare a fi o bacterie fără pretenții speciale cuibărindu-se în partea de creier subdezvoltată, dar primitoare și suficient de fertilă pentru a da în floare... Și dacă ar fi măcar în alte domenii decât cel cultural/literar! Dar nu! Dimpotrivă, aici este locul unde cam începe să se manifeste la unii creatori de literatură cu precădere la anumite persoane-scriitori cu rost în cutare redacție de revistă literară. Ehe, atunci are loc o metamorfoză aparent ciudată, deși ea este consecința logică, legică și naturală că bacteria egolatriei începe să funcționeze spre capacitate deplină, așadar cu toate puterile. Tocmai fiindcă au început să existe și să se manifeste înși care-și afișează narcisismul fără vreo motivație anume, respectiv dacă a lor produs literar îndeplinește cât de cât condiția de valoare. Pentru că, din punctul lor de vedere, valoare există nativ și se manifestă ca atare, deci, restul confrăților n-au cum să fie decât niște bieți creatori cu statut de amatori și care trebuie făcuți să simtă acest adevăr la fiecare încercare de răzbatere spre pagina de revistă. În această ordine de idei, egolatrul va găsi întotdeauna o... chichiță pentru care să argumenteze cu sintagma: frate-mi-o, e publicabil textul, dar..., iar acest insignifiant *dar* are dintr-o dată valoare justițiară prin simpla lui ortografiere sau pronunțare verbală. Fiindcă orice egolatrul care se respectă și ține la valoarea scrierilor sale devenite brusc... geniale, își va afișa cu modestie... agresivă egolatria tocmai pentru că începătorul, fără „nu-știu-câte-cărți și fără funcție redacțională, să simtă și să-și trăiască nimicnicia. Pentru că el, egolatrul, este începutul și sfârșitul literaturii, prin el exclusiv patrimoniul național se va

circumscrie valorilor universale la nivelul acestora. Ajuns aici cu doctele sale considerații, egolatrul nu uită să scoată în evidență reușitele sale literare ajunse în văzul lumii și apreciate de cutare sau cutare somitate a criticii literare contemporane de care, între noi fie vorba, n-a auzit lumea. Încă! Dar nu e decât o stație facultativă; el, egolatrul și comentatorul „operei sale”, va rămâne în istoria literară națională ca puncte de reper. Evident, pus față în față cu astfel de argumente, nou-sositul la poarta literaturii are obligația să se simtă din ce în ce mai mic și astfel să poată fi luat părintește de mâna egolatrului și purtat către greaua de atins lume în care creează și se lăfăiește grupul egolatriei literare. Greu dar nu imposibil, dacă amărățul de creator-amator va fi cumișel și va urma sfaturilor marelui guru-egolatrul, în acest caz, totul integrându-se într-o existență comodă în matca prin care curge voioasă și limpede valoarea literară indiscutabilă vizată de mama-egolatrie... Cu alte cuvinte, ne vine ușor să înțelegem că acest mod de a direcționa spre... perenitate o creație literară – genul literar nici nu mai contează – este un rău care ajută consistent și persistent la construcția unor pseudovalori literare apte să se circumscrie valorilor reale, în fapt contribuind la degradarea treptată, poate chiar sigur-convingătoare, a patrimoniului literar național. Iar la acest proces de eroziune va da rost și rol reprezentanților egolatriei și nu va fi de neglijat dacă avem în vedere generozitatea și, în ultimă instanță, indiferența în vremurile de azi în care *egolatricienii* se dovedesc pe zi ce trece tot mai plini de vitalitate și lipsă de scrupule...

DUMITRU HURUBĂ

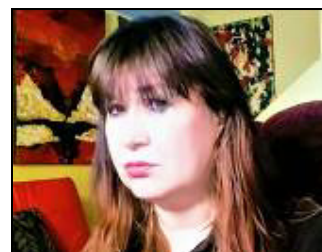
DECEMBRIE 1989

plutesc într-o zonă absurdă
propriul meu gând nu mă înțelege

în catedra tăcerii
mor credincioși întruna

ochii lumii plâng
și propriul meu timp mă urăște
iarna mă cuprinde din ce în ce mai
mult
scufundându-mă adânc în ea însăși
ucigându-mă și reînviindu-mă
rupându-mi timpul în două

niciodată n-am să uit
niciodată
această eliberare durută a luminii
acest îngheț mișcător al durerii
când materia se preschimbă în gând

ASEMENI VULTURILOR

mai împărțeam pe din două
simetria pietrificată
deasupra aburitelor stânci
asemeni vulturilor

ne avântam spre înălțimi
exilați în lunga căutare

primeam botezul
cerului nuntiți
sub razele de soare
sclipeau
în jurul nostru
ochi de rouă

dar noi ne căutam vrăjiți
cu mâinile amândouă

LA MASA TĂCERII

lunecă umbra
se așează la masă
o tăcere
râul oftează înfiorat
asfințitul
îmi pare o rană
din care o umbră a plecat

CARMEN DOREAL

Desculță

Lumea ca o haită de lupi
adulmecându-mi urmele
străpunge zidul din jurul meu

eu mai pun un rând de piatră
zidesc și închid crenelurile
numai soarelui, stelelor și lunii
le las cale liberă
vântului, ploii
și lui Dumnezeu căci
l-am zidit și pe El odată cu mine
oricum este Dumnezeu
și dincolo de ziduri
eu îmi apăr doar
partea mea de dumnezeire
ca nu cumva să o devoreze
și să devin întuneric

totuși, într-un târziu
am înțeles cum adulmecând
mă găseau de fiecare dată:
umblam desculță

Nirvana

poate așa a fost să fie
să nu trimită nimeni spre mine
cuvinte lumină
până la tine
îți sorb fiecare cuvânt
mă întorc în cuibul meu și
nu fac altceva decât să aștept
un alt dezmaț de metafore

când mai curge câte o lacrimă
încerc să mă conving că e bine așa
pentru că uneori
mi-e atât de dor de o îmbrățișare
încât mor în acest gând
ca să nu mă întorc la vitregiile vieții

da, ești un nebun pentru lume
un nebun frumos
coborât de dincolo de nori
receptezi mesaje din alte realități
serafim ești, om sau fantasmă?
aș rămâne veșnic la picioarele tale
să ascult, să învăț
să mă întorc la Sinele curat
căci prea m-am înăsprit grăind
singură

da, ce am spus eu și ce ai spus tu
este al nostru
am vrut să iau tot
dar cuvintele tale nu mi le pot asuma
am ascultat și acum știu
sunt exact unde trebuie să fiu
am băut din tine
dar tot însetată sunt
spune-mi cum să mă vindec
„Am brațele deschise, doamna mea,

vino aici, în sufletul meu
rămâi în mine, îmi spui,
vino să te port în Nirvana”
„Rămân, rămân, rămân!” îți răspund
acum te respir, te primesc
ne putem vorbi
cu gândul, cu liniștea
iată, ni s-au tămăduit aripile
ne vom găsi în fiecare noapte
la marginea cerului

Odă singurătății

Cumva, în toamna asta-mi plouă-n
oase
Nici nu mi-e frig, nici nu mi-e cald,
adică.
Dezintegrată, liniștea despică
Mușenia tăcutei mele case.

Pe-un vârf de gard stau vrăbii
zgribulite
Tot plouă lin și-agale, de vreo lună,
Și-o mierlă-mi cântă, seara, de
neună,
Cu glas dogit și penele zburlite.

În podul casei, bufnița cobește
Și se tot mută-n cele patru vânturi,
Încep a năvăli prin mine gânduri
De toamnă, ce prin suflet mă
răzbește.

Chiar și motanul miorlăie aiurea
Pe-acute note, de sperietură,
Când vântul smulge țigle de pe șură
Și se pornește-n vaiete pădurea.

Rețeaua de curent adesea cade
Și n-am nici felinar, mi-e spart
lămpașul,
Pe întuneric scârțâie cosașul
Acoperit de gureșe cicade.

Mihai Teodor Olteanu, Ghiveci
cu crizanteme

Sub trăsnete ce-mi zguduie bordeiul
Mai băjbâi fără rost prin bezna
noptii
Și mi-e tovarăș scârțâitul porții
O rugă, fila albă și condeiul

Se-aprinde o lumină din eteruri,
Ce-mi face drum prin smoala nopții
ude,
Râuri de aur curg și se aude
Cum nasc poeme îngerii în ceruri.

Zăresc scânteii sărind dintre cuvinte,
Ce se-întâlnesc depline și rotunde,
Căci numai ele n-au plecat niciunde
Ci mi-au rămas statornice și sfinte.

Descântec

Bulgăraș plin de lumină,
Pasăre fără hodină

Haida și-mi cântă-n ulucă,
Rău-n pustiu să se ducă,

Haida și cântă-mi de dor
Pustiită să nu mor,

Să-ți întinzi aripa-n soare,
Să dai foc la ce mă doare,

Să-ți desfaci aripa-n stele,
Să-mi scapi inima de rele.

Strânge-mi dorurile toate
Și le zboară într-o noapte,

Departa-n nemărginiri,
Preschimbându-le-n iubiri

Zise din frunză de nuc
Ca dintr-o limbă de cuc,

Care să-mi cânte de tihnă
Poate mi-oi găsi odihnă

În frunzuța nucului
Sub aripa cucului
La marginea cerului.

EMILIA AMARIEI

Gândacul otrăvitor

Cocoș e un nume cu care să mă fălesc, chiar dacă e un nume comun, oarecare, cum ar fi de pildă Găina, Mălai, Cireș, Teiu, Corbu, Țândărică, Mămăligă sau Cioara, Gaiță, Colnic. Am avut un prieten, îmi era coleg de bancă, pe care îl chema Puță și domnișoara învățătoare Melania nu-i rostea niciodată numele atunci când îl scotea la tablă să adune niște cifre cu zecimală, îi spunea „mă, tu, acela din banca a doua” și colegul meu nu ieșea, se făcea că n-a auzit și învățătoarea venea și-l atingea pe umăr, dar el tot nu se ridica să iasă din bancă și să se apropie de tablă, să pună mâna pe cretă și să facă nenorocita aia de adunare, riposta întotdeauna vehement: „Ce, doamna învățătoare, eu n-am nume și așa cum le spuneți la toți ceilalți pe nume, mie de ce nu-mi spuneți cum mă cheamă”? Țifrașa învățătoare abia scăpată de pe băncile Școlii normale de învățători din Rovina i-a zis să-i spună lui tacsu să-i schimbe numele, că are un nume de toată rușinea. Noi, ceilalți colegi, ne țineam mâinile la gură să nu pufnim în râs, deși nu era nimic de râs. După momentul ăsta hilar, s-a trecut la altele. Melania l-a întrebat pe colegul din banca a doua de la geam să-i spună dacă într-un pom sunt șapte păsărele și un vânător împușca două dintre ele câte mai rămân pe creangă și Puță ăsta a zis că mai rămân cinci. Aici era o întrebare cu schepsis pentru că nu mai rămânea niciuna, căci toate zburaseră la troznitura armei, Puță a motivat că aici e vorba de o problemă strict de aritmetică și nu de instinctele păsărilor.

După o vreme, Puță Vasile și-a schimbat numele în Puță Viorel și toata clasa s-a prăpădit de râs când a aflat. Cred că ai lui erau duși cu pluta, nu aveau organ să simtă gustul umorului. Nu mai știu ce s-a ales de el, unii spun că ar fi ajuns învățător dar cu numele puțin schimbat: Vasile Puțan. Mda, mă rog era altceva, era un nume care nu mai stârnea râsul. E-hei, dar băiatul ăsta de nota zece într-ale istețimii, ale vieții, era nălțuț, frumos, rumen în obraji și știa foarte bine să danseze, să recite poezii de George Coșbuc, Emil Gârleanu, Alexandri, era de departe cel mai bun la cor, la celelalte activități literar-

artistice. Avea pe deasupra și o voce tare faină, că toate fetele erau moarte după el, atât de moarte cât puteau fi în clasa a patra, deci pe la unșpe-doișpe ani, că nu toți erau dați la școală la opt ani, ci pe la nouă, pe la zece. Ne lua mau la toți, când ne servea în recreație mare pălănețe, un fel de plăcinte cu varză, mărar sau caș de oaie, alte dați aducea cu el pupuri, doțuri calde de pâine, scoverzi cu lictar, iar pe vremea prunelor, gombozuri, stătea bine acasă, ai lui aveau animale, hoare, oi, vaci cu lapte, stupi de albine.

Îi zbârnăia băiatului ăstuia mintea, avea o fantezie, o imaginație că te îngheța; odată, când ne-a dat Melania cea cu zulfii aurii la urechi și peste cercei mari, rotunzi, să facem fiecare o compunere, mă rog să descriem o scenă din viața silvestră, că doar nu eram aduși de pe alte tărâmurile să vedem cum e pe acolo, Puțan ăsta ne-a uimit cu compunerea lui.

Cică în prima bătaie, cea cu austro-ungarii, în satul lui, nu în Dealul Cocoșului, ci în celălalt deal geamăn, al Chimului, la terminarea războiului s-au întors citavi acasă doi frați și mama lor fericită din cale afară că se întorseseră nevătămați a vrut să-i omenească după tiparul locului, ciorbă cu afumătură, apoi leș, plăcinte cu urdă unse cu grosior; le-a pus masa în odaia de dinainte, cea care se folosește doar când intră în casă musafiri de seamă. Cei doi flăcăi au mâncat, vorba aia, au ras farfuriile și când s-au dat și la celălalt fel de mâncare au căzut de pe scaune ca secerai pe podeaua odăii. Când a dat pe la ei mama lor să-i întrebe dacă ciorba a fost bună, aceștia zăceau prăbușiți pe vatra casei. Tulai și tolvai. Zăceau în nesimțire. Le-a controlat venele de la gât cum se procedează în astfel de cazuri, niciun zlocot de sânge. Erau ca și morți, doar mai păstrau ceva din culoarea vârstei, căci n-aveau mai mult de douăzeci de ani. Zvon mare în tot satul, iacă ce s-a întâmplat la familia Chimului din deal. Au înștiințat spitalul de la Rovina, au venit mai mulți medici, specialiști, polițiști, laboranți, au adus cu ei și câini care miroseau tot ce era străin de mirosurile locului au cercetat, au luat amprente, i-au studiat la unghii, la pleoape, culoarea pielii. Nimic. Unul din câini lătră către grinda casei; au luat restul din ciorba rămasă în

oală de pe masă și au dus-o la analize.

În ăst răstimp, cei doi feciori morți au fost înhumați după toate regulile creștinești, puhoi de lume, patru popi au ținut slujba de prohod, feciorii de-o seamă cu Ilă și Manoilă au adus brazi tineri încărcăți de serpentine colorate, i-au sădit la capetele lor. La câteva zile după înmormântare, un doctor de la Rovina a venit cu rezultatul analizei și cu autopsia făcută: simplu ca o cruce de piatră, s-a găsit în mâncare urme de otrăvă. Aducându-și aminte că unul din câini lătră și amușina spre grinda casei, mai mulți medici sau ce-or fi fost au scotocit prin crăpăturile grinzii și au găsit un gândac mare plin de păr și cu o burtă umflată; gângania asta în timp ce polonicul cu ciorbă se afla pe masă înainte de a fi cufundat linguroiul pentru a lua și a pune în farfuria fiertura, și-a vărsat udul în oloiu cu zamă și în câteva minute după ce au înghițit primele sorbituri cu zama otrăvită și-a făcut efectul și cei doi feciori pogani ca bradul din munte au căzut ca secerai. Zărele au împrăștiat vestea în toată țara, până departe la Budapesta și Viena.

Cei bătrâni își aduceau cu vag aminte de această tristă, dramatică întâmplare. Vasile Păsărică, cum îi mai spuneau unii acum după mulți ani de când isprăvisse școala, ținuse minte acest episod de la bunicul lui Moșcodoi Haneș. „Măi Păsăroiule sau Puțoiule”, cum i-a venit la gură atunci, i-a zis frumoasa Melania, fata cu părul numai inele, „să știi că ai o memorie fabuloasă și-o forță de descriere, de narare ieșită din comun pentru un copil de om de la munte. Am să stau de vorbă cu tatăl tău să te dea la școală la Rovina pentru a urma clasele cinci-opt, apoi să intri la Școala normală de învățători. Ar fi păcat să se piardă o minte ca a ta”.

GHEORGHE JURCĂ

Puncte de vedere

Hegemonia americană și provocarea multipolară

De câțiva ani, suntem martorii confruntării dintre voința americană de a-și perpetua dominația și nervozitatea celor care sunt în rapidă ascensiune și se simt frustrați în ambițiile lor. China, India, Rusia, Iranul, Brazilia, Argentina, Mexicul - ca să numim doar câțiva dintre noii jucători de pe arena mondială, China situându-se mult înaintea plutonului, detașată în lupta ei pentru un PIB mai înalt decât cel american.

În timpul primei administrații G.W. Bush Jr. (2001-2005) un think tank (fondat în 1997- dizolvat în 2006), avându-i ca protagoniști pe William Kristol (n.1952) și Robert Kagan (n. 1958), consultanți geopolitici neoconservatori, trasau liniile *Proiectului pentru un nou secol american (Project for the New American Century)*, ca să se știe că, după cele aproape opt decenii de supremație americană de la război până la începutul noului mileniu, urmează un nou secol cu același actor de prim plan al lumii. Fermitatea credinței în stabilitatea ordinii existente a fost inspirată de euforia victoriei repurtate de SUA prin colapsul URSS în 1991. America s-a grăbit să se declare ceea ce era și anume singura supraputere a planetei. Dar istoria nu stă pe loc. N-au trecut decât trei decenii de la acel moment și iată că asistăm la geneza în chinuri a ordinii multipolare anunțată de câțiva timp.

Puține voci în US, cea mai autorizată fiind cea a lui Stephen F. Cohen (1938-2020, istoric) au criticat supralicitarea ideii de triumf și, mai ales, umilirea Federației Ruse, tratată, contrar înțelegerii oficiale între cele două state, ca o țară învinsă, asemenea Germaniei în WWII. Steven F. Cohen, expert în relațiile cu URSS și Federația Rusă, a semnalizat demult primejdia antagonizării Federației Ruse prin expansiunea Alianței Nord-Atlantice. Și nu a fost singurul, dar să menționăm că puțini au apărut adevărul în contextul infatuării americane. Posedați de mitul excepționalismului, americanii au marșat dintr-o eroare în alta până la catastrofa ucraineană, care împarte lumea din nou în blocuri de putere, resuscitând din nou politica războiului rece.

Președintele inspirațional John F. Kennedy (1917-1963), bun cunoscător al vulnerabilităților nației sale, a atras atenția asupra daunelor cauzate de interferența mitologiei în politică și afaceri: „*Mythology distracts us everywhere - in government as in business, in politics as in economies, in foreign affairs as in domestic affairs*” (*Mitologia ne distrage pretutindeni - în guvern ca și în business, în politică ca și în economie, în afacerile externe ca și în cele domestice - Commencement Address at Yale University, June 11, 1962, jfklibrary.org/archives/other-resources*).

Vladimir Putin, deși a formulat răspicat începând din anul 2000, când a venit la putere, cerința ca NATO să nu fie împins la granițele Rusiei, nu a găsit audiență în Vest. Diplomația americană și europeană n-a putut ieși din narcisismul ei condescendent. Liderul Federației Ruse a exprimat obstinat protestul său împotriva agresiunii NATO, care devenise palpabilă după summitul de la București din 2008, iminentă după Maidan 2014 și violențele din Donbas în perioada 2014-2022, răstimp în

care Vestul (inclusiv aici și America) și ucrainenii au încercat să-i amăgească pe ruși cu cele două Tratatate Minsk, o formă de a cumpăra timp pentru pregătirea fortificațiilor în Donbas și a armatei ucrainene, trenată de NATO pentru asalt. Trupele ucrainene erau masate în Donbas. Dacă nu începeu rușii ostilitățile o făceau adversarii lor.

Media occidentală și americană informează despre războiul în Ucraina foarte partizan, fără obiectivitate, fabricând informații cu totul neadevărate. *Episodul Bucha* este doar unul din multele care ilustrează încălcarea eticii jurnalismului. Jurnalismul și liderii occidentali s-au transformat în tribune ale unei propagande care nu poate fi ușor digerată. Rămâne doar media alternativă pe care oamenii o cercetează cu sentimentul că sunt înșelați de cea oficială. Este un proces extrem de dăunător, care duce la subminarea instituțiilor serioase care au făcut faima Vestului. Not anymore! S-au inversat rolurile: dacă înainte, gazetele din lagărul comunist nu erau demne de încredere, iar cetățenii stăteau cu urechea lipită de posturile *Europa liberă* sau *Vocea Americii*, finanțate de administrațiile americane, acum, după condamnarea lui Chelsea Manning, fuga lui Edward Snowden la Moscova și întemnițarea nelimitată a lui Julien Assange, cultul adevărului în presa lumii libere a dispărut. Mă întreb cum își va putea răscumpăra acest jurnalism deficitul de încredere la care s-a autocondamnat?

După decuplarea aproape totală de Vest, Președintele Vladimir Putin abandonează orice curtoazie de circumstanță în recente sale cuvântări, arborând sarcasmul în observațiile sale la adresa aventurismului fostelor imperii coloniale din Europa și al imperiului american care, prin acțiunile lor, destabilizează ordinea mondială. În speech-ul său la al 25-lea Forum Economic de la St. Petersburg din 19 iunie 2022, trece în revistă starea economiei ruse după taifunul sancțiunilor impuse de tabăra adversă.

El mărturisește că economia rusă n-a colapsat, că s-au depășit multe dificultăți, și au mai rămas destule. Oricum „*We have stabilised the financial markets, the banking system and the trade network*” (*Am stabilizat piețele* →

SILVIA URDEA

financiare, sistemul bancar și rețeaua comercială - *President Putin SPIEF 2022 Speech: Russia's New business & Investment Policies*, russia - briefing.com). Surplusul bugetar în luna mai era de US\$ 57 miliarde și se așteaptă o scădere a inflației la 4% în 2023. Preocuparea guvernului a fost indexarea salariilor mici și a veniturilor pensionarilor pentru a nu fi loviți dramatic de inflație. Liderul rus reproșează Vestului că a subminat conceptul de business, de inviolabilitate a proprietății și încrederea în moneda globală, dolarul. Se referă desigur la confiscarea de către Vest a sumei de cca US\$ 600 miliarde din trezoreria rusă externă. Nu se abține să nu observe critic că „sanctions as a weapon have proved in recent years to be a double-edged sword damaging their advocates and architects just as much if not more,” (sanțiunile ca armă s-au dovedit recent a fi o sabie cu două tăișuri, răcind pe avocații și arhitecții lor la fel de mult, dacă nu mai mult - *idem*, *ibidem*). Pierderile directe ale Uniunii Europene în acest an depășesc US\$ 400 miliarde. Prețul benzinei în US și UE este dublu decât în China și triplu decât în Rusia.

Nu cruță nici relația dintre UE și US, ironizând falsa unitate a Uniunii Europene, care în realitate se bazează pe vasalitate, deoarece „bureaucratic elites are dancing to someone else's tune doing everething they are told from on high and hurting their own people ...” (elitele birocratice dansează după muzica altuia, executând tot ce li se spune de mai sus și chinuind însuși poporul lor - *idem*, *ibidem*).

Deoarece a fost acuzat de inflația din UE și USA, președintele rus arată cu degetul spre erorile de management ale sus menționatele elite, care au provocat neajunsurile economice în țările lor cu mult înainte de inițierea operațiunii militare în Ucraina, fiind cauzate de „by many years of irresponsible macroeconomic policies pursued by G7 countries, including uncontrolled emission and accumulations of unsecured debt.” (de mulți ani de politici macroeconomice iresponsabile, incluzând tipărirea de bani necontrolată și acumularea de datorii neasigurate - *idem*, *ibidem*). Vladimir Putin accentuează că „Russia had absolutely nothing to do with this” („nu are de-a face cu cele arătate”), dar europenii „are once again looking for somebody to blame” („caută din nou să învinovățească pe altcineva”. *ibidem*). De aceea, președintele Putin reclamă: „we must be explicitly honest and realistic in assesing the situation .... (trebuie să fim onești în mod explicit și realiști în aprecierea situației - *ibidem*). Sigur pe abundența de resurse naturale ale Rusiei, Putin nu uită să releve pierderea treptată a valorii dolarului și a monedei euro „right before our eyes” (sub ochii noștri). Trage o concluzie care cade aspru ca o sentință „the economie of mythical entities is inevitably being replaced by the economy of real values and assets” (economia entităților mitice este inevitabil înlocuită de economia valorilor și bunurilor reale - *ibidem*).

Vladimir Putin a prezentat un plan de anvergură privind dezvoltarea economică, tehnologică, științifică și a sporturilor, pe baza egalității și respectului reciproc între parteneri, făcând aluzie la sancțiunile aplicate Rusiei de-a lungul anilor și în domeniul participării la competițiile sportive.

Reducerea sărăciei și a inegalității sociale, declară că va fi un important principiu al viitoarei dezvoltări a federației și, polemizând cu ideile străinii ale globaliștilor despre multiple genuri, despre definiția femeii, despre

transgenders și homosexuali etc., Vladimir Putin spune pentru a câta oară că fundamentul societății ruse este familia, de susținerea și promovarea căreia se ocupă în mod special legislația rusă: „Russia's future is ensured by families with two, three or more children”. (*ibidem*).

Problema cea mai arzătoare pentru Putin rămâne însă construirea *Noii Ordini Mondiale*, pentru implementarea căreia Rusia nu precupește niciun efort și ține să sublinieze că țara sa „enters this nascent era as a powerful sovereign nation” (intră această eră născândă în postura de națiune suverană puternică - *ibidem*). **Afirmă răspicat că dispariția lumii unipolare este iminentă și ireversibilă, asigurându-ne că va fi substituită de o ordine multipolară.** Deși cauzează turbulențe, acest mers firesc al istoriei, zice Vladimir Putin, nu poate fi stopat. Face un adevărat rechizitoriu Statelor Unite, care încearcă prin toate mijloacele să împiedice mișcarea tectonică a realităților geopolitice. Președintele rus n-a uitat de umilirea Rusiei în momentul colapsului URSS și după aceea. Iată cum evocă momentul făcând proces de intenție Americii: „the United States proclaimed itself to be God's messenger on Earth, without any obligations and only interests which were declared sacred. (Statele Unite s-au proclamat mesagerul Divinității pe pământ, fără obligații și doar cu interese - *ibidem*).

Eroarea Vestului, observă liderul rus, constă în ignorarea dinamicii geopolitice actuale, marcată de ridicarea unor noi centre economice și de putere, ale căror interese nu mai pot fi obstructionate. În fața acestei schimbări, UE și US încă manifestă o atitudine de superioritate ca odinioară față de fostele colonii. Această cantonare în practici revoluate este atacată în termeni duri de un lider care a fost mereu respins în demersurile sale de integrare în structurile europene: „they seem to believe that the dominance of the West in global politics and the economy is an unchanging, eternal value. Nothing lasts forever. ... they still treat them like colonies, and the people living there, like second class people, because they consider themselves exceptional. ... Thereby, the irrepresible urge to punish, to economically crush anyone who does not fit with the mainstream, does not want to blindly obey” (par să creadă că dominația Vestului în politica globală și economie este o valoare neschimbată, eternă. Nimic nu durează veșnic ... ei încă tratează țările ca pe fostele lor colonii și pe locuitorii lor ca cetățeni de clasa a doua, pentru că ei [cei din Vest] se consideră excepționali ... De aici, irepresibila compulsie să pedepsească, să strivească pe oricine nu se potrivește cu standardele lor, nu vrea să li se supună orbește - *ibidem*).

V. Putin lasă să răbufnească indignarea sa față de suita de războaie americane sub pretextul răspândirii democrației: „Moreover, they crudely and shamelessly impose their ethics, their views on culture and ideas about history, sometimes questioning the sovereignty and integrity of states, and threatening their very existence”. (Mai mult decât atâta, cu cruzime și fără rușine își impun etica, vederile lor asupra culturii și concepției despre istorie, punând uneori sub semnul întrebării suveranitatea și integritatea statelor și amenințând însuși existența lor - *ibidem*).

Luând o poziție absolut antiglobalistă, liderul rus accentuează că numai statele puternice și suverane „can have their say in this emerging world order.” →

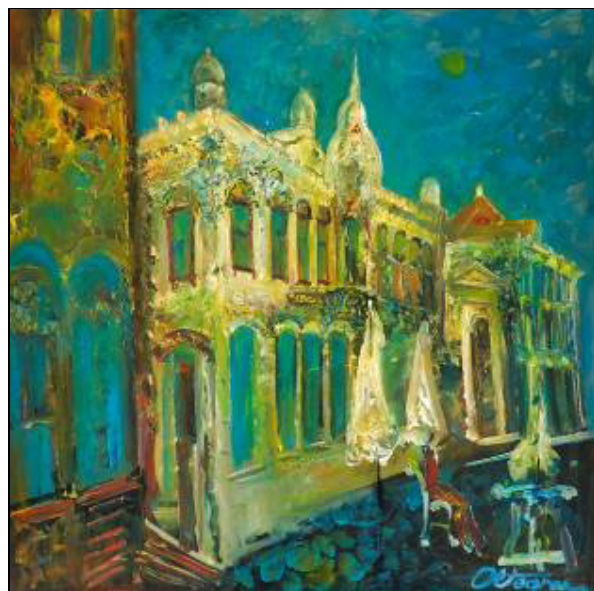

Otherwise, they are doomed to become or remain colonies devoid of any rights” (pot avea un cuvânt de spus în această ordine emergentă a lumii. Altminteri, [statele]sunt condamnate să devină sau să rămână colonii lipsite de orice drepturi - ibidem).

Reținând reflecția întemeiată a lui JFK despre înclinația spre mituri care tind să guverneze în locul adevărului, să observăm că poate mitul cel mai rezistent din ADN-ul american este *exceptionalismul*, un obstacol serios în ajustarea Americii la noile circumstanțe istorice. Având un orizont umanist și experiența celui de Al Doilea Război Mondial, JFK a înțeles profund primejdia adicției americane la militarism și la complexul militar industrial cărui i se acordă un rol exacerbat în contextul societății americane în dauna celorlalte domenii. Înaintea lui JFK, președintele Dwight D. Eisenhower (1890-1969) a îndemnat la prudență și măsură față de acest monstru. Dar cum se întâmplă frecvent în istorie triumfă varianta cea mai ostilă binelui unei națiuni și umanității.

Ajungem astfel la necazul cel mare din momentul de față: războiul din Ucraina. Orice minte rațională n-ar fi dorit să se întâmple operația militară a Rusiei, cu siguranță nici chiar Rusia, care a strigat ori de câte ori a avut prilejul că NATO în Ucraina este o amenințare existențială pentru Federația Rusă. Din cauza mitului și a adicției la militarism, US a căzut din nou în hybris. A câta oară? Un internaut, deci o voce a opiniei publice americane a postat un comentariu la o analiză a războiului din Ucraina care trebuie citat pentru că exprimă o poziție de bun simț: „*If JFK would not stand for missiles in Cuba, why should Putin allow them in Ukraine?*” (Dacă JFK nu ar fi tolerat rachetele în Cuba, de ce Putin ar trebui să le accepte în Ucraina? - Scott Ritter, *The Fantasy of Fanaticism*, sheerpost.com/2022/06/26). Apropos de rațiune, Colonelul Douglas A. Macgregor (n. 1953) arăta într-un interviu că în actuala administrație de la Washington au precumpănit emoțiile și impulsurile, nu logica.

În absența unei judecăți comprehensive, administrația Biden și NATO au împins Ucraina în situația disperată în care se află în momentul de față, oricât ar picta-o în roz presa de serviciu din Vest. William Scott Ritter (n. 1961), un nume consacrat de analist militar, fost US Marine Corps Intelligence, cu rezultate deosebite în diferite misiuni, dintre care cea privind armele de distrugere în masă din Irak. Atunci a raportat Congresului că Saddam nu mai are WMD, dar președintele Bush Junior a desconsiderat adevărul, atacând oricum Irakul. Adevărul a fost de partea lui Scott Ritter. Acum ne asigură că disparitatea dintre armata ucraineană și cea rusă este de 1 la 10 în privința artileriei, ceea ce conferă Rusiei certitudinea victoriei. Continuarea cu încăpățănare a războiului însemnează „*the more Ukrainians will die and the weaker NATO will become, relieving încă mai mult catastrofala eroare, „because NATO miscalculated and Russia - instead of being humiliated on the field of battle and crushed economically is winning on both fronts”*. (vor muri mai mulți ucraineni și NATO va deveni tot mai slabă, pentru că NATO a calculat greșit și Rusia în loc să fie umilită pe front și strivită economic, câștigă în ambele direcții - *The Fantasy of Fanaticism - Fantezia fanatismului*, sheerpost.com/2022/06/26/scott-ritter-the-fantasy-of-fanaticism). Concluzia expertului militar este că „*no matter what the US and NATO do in terms of serving*

Mihai Teodor Olteanu, Pe terasă, lângă biserica sârbă

as Ukraine arsenal, Russia is going to win the war” (indiferent de ce fac US și NATO servind ca arsenal al Ucrainei, Rusia va învinga războiul - ibidem). Vestul trebuie să înceteze să hrănească orgoliul armatei ucrainene care speră într-o contraofensivă cu sprijinul unei masive infuzii de armament american. Scott Ritter numește această speranță absurdă „Ukraine’s suicidal fantasy” (fantezia sinucigașă a Ucrainei).

În situația fără ieșire a armatei ucrainene, singura soluție normală care mai poate salva vieți și teritoriu este „*to accept a peace settlement which, although bitter to the taste, will have something of Ukraine for future generations to rebuild” (să accepte un tratat de pace care oricât de amar la gust va avea ceva din Ucraina pentru generațiile viitoare să reconstruiască - ibidem). Să ne amintim că Henry Kissinger (n. 1923) în speech-ul său la Forumul Economic de la Davos (22 mai - 26 mai a.c.) îi îndemna pe ucraineni să înceapă negocierile de pace în termen de două luni, cel târziu.*

Colonelul Douglas A. Macgregor, PhD, fost consilier la Ministerul Apărării în administrația Trump, consideră, la fel ca Scott Ritter, că rușii și-au asigurat victoria, că ei „*are holding most of the cards at this point” (rușii dețin cele mai multe cărți câștigătoare la acest moment - Ukraine May Dissappear From World Map, Newsweek, 7/7/2022). Colonelul prezice că acest conflict va sfârși „with Russia annihilating Ukrainian forces and winning the war” (cu Rusia anihilând forțele ucrainene și câștigând războiul - interviu cu Fox News - Newsweek, 3/20/22). Îl condamnă pe președintele Volodimir Zelensky pentru sacrificarea propriului popor pentru o cauză eșuată: „I don’t see anything heroic about the man. I think the most heroic thing he could do right now is come to terms with reality. Neutralize Ukraine”. (Nu văd nimic eroic în legătură cu acest om. Cred că cel mai eroic lucru ar fi să recunoască realitatea. Să neutralizeze Ucraina - Ibidem).*

Ultimele știri ne lasă să înțelegem că administrația Biden a început să se distanțeze de „performanța” lui Zelenski, iar acesta temându-se de cădere sau din altă cauză caută să aranjeze o convorbire cu Xi Jinping, →

care însă momentan este prea înfuriat de interferența americană în Taiwan și de sprijinul dat forțelor separatiste.

Aceeași gândire clarvăzătoare manifestă Colonelul Douglas A. Macgregor în cumpănirea eficacității sancțiunilor care trebuiau să-l doboare pe Putin ca să fie debarcat de populație. „*The sanctions will do a lot of damage to us. Russia has an abundance of food and energy. China will take it all. Russia will not suffer as a result of our sanctions. In fact may break down the financial system that we set up to punish everyone in the world we don't like*” (Sancțiunile ne vor lovi pe noi. Rusia are o abundență de hrană și energie. China va lua totul. Rusia nu va suferi ca rezultat al sancțiunilor noastre. De fapt, poate afecta sistemul nostru financiar inventat ca să pedepsim pe oricine nu ne este pe plac - Ibidem).

În 14 iulie a.c., într-un interviu cu Tucker Carlson la *Fox News*, Douglas Macgregor demască ipocrizia administrației Biden, care continuă „*to pursue this sort of regime change dressed up as Ukrainian war*” (să urmărească un fel de schimbare de regim [în Rusia] mascat în războiul ucrainean).

Premierul maghiar Viktor Orban se include și el printre cei care spun lucrurilor pe nume, detașându-se de coribanții din EU. El chiar pune degetul pe rană când constată că „*the pillars of Western civilisation, once thought unshakable, are cracking*” (pilonii civilizației Vestice considerați odată de nezdruccinat se crapă - *Speech at the 31st Balvanyos Summer Free University and Student Camp*, miniszterelnok. hu/speech-by-prime-minister-viktor-orban, 23 July, 2022). Cât despre reușita campaniei din Ucraina din perspectiva UE, zice, nu fără umor, că vehiculul Uniunii stă oprit cu toate roțile dezumflate, singura ieșire din impas fiind începerea cât mai curând a negocierilor de pace. „*Modesty*” și „*humility*” sunt valorile morale ce se impun în situația prezentă. Premierul constată pesimismul care domină viziunea occidentală în momentul de față provenind „*from the fact that western civilization is losing its power, its performance, its authority, its capacity to act*” (din faptul că civilizația vestică își pierde puterea, performanța, autoritatea, capacitatea ei de acțiune - *ibidem*).

Pe cât de obiectiv, pragmatic, se dovedește dl. Orban în disecarea realității europene, pe atât de obtuz ne apare în aruncarea semințelor de vrajbă între maghiarii și românii din Transilvania, încurajând pentru a câta oară speranța iredentistă de care, am observat și altădată, se pare că maghiarimea nu vrea să se vindece. Cel puțin asta semnalizează liderii ei cei mai de vârf.

Tragedia ucraineană, imensa desfășurare de forțe în centrul Europei, confruntarea dintre minciună și adevăr de proporții monumentale ea însăși nu au apărut din vacuum, ci pe baza unei riguroase planificări în niște documente puțin cunoscute publicului american, obsedat acum de povara datoriilor, de inflație, de majorarea prețurilor. Jeffrey D. Sachs (n. 1954), profesor la Universitatea Columbia, economist, expert în crizele de hrană, energie, încălzire globală, consultant ONU, cu un palmares bogat în activități pentru binele umanității ne atrage atenția că războiul din Ucraina este culminarea unui proiect al mișcării neoconservatoare, care a debutat acum treizeci de ani, în jurul lui 1970, fiind influențată de specialistul în științe politice Leo Strauss de la *Universitatea din Chicago* și de clasicistul Donald Kagan de la *Universitatea Yale*.

Membrii de relevanță ai mișcării sunt Norman Podhoretz, Irving Kristol, Paul Wolfowitz, Robert Kagan (fiul lui Donald), Frederick Kagan (fiu al lui Donald Kagan), Victoria Nuland (soția lui Robert Kagan), Elliot Abrams și Kimberly Allen Kagan (soția lui Frederick). Numele lor pe scurt este de *neocons*.

Mesajul esențial al mișcării este ideea de predominare a puterii militare americane în fiecare regiune a lumii cu scopul de a confrunta statele în ascensiune, care ar putea contracara dominația americană, cele mai provocatoare fiind China și Rusia. Pentru a stopa ridicarea altor state dezvoltate sau în curs de dezvoltare, forțele militare americane trebuie pre-poziționate în sute de baze militare în jurul lumii și trebuie să fie pregătite să inițieze „*wars of choice*”, (războaie la alegere) adică provocate de America fără alt motiv decât consolidarea supremației. Într-un document elaborat în 2002, de Paul Wolfowitz, pentru Ministerul Apărării, se cerea extinderea NATO în Estul și Centrul Europei. Neocons au susținut necesitatea includerii Ucrainei în NATO înainte de 2008, considerând faptul acesta „*as key to US regional and global dominance*” (cheia dominației americane regionale și globale). Acești ideologi au pătruns în mai toate administrațiile, manipulând politica externă. S-o luăm de pildă pe Victoria Nuland, fostă US ambasador la NATO în timpul lui Bush Jr., Assistant Secretary of State for European și Eurasian Affairs (2013-2017), în timpul lui Barack Obama, și acum, sub Joe Biden, lucrează tot la Departamentul de Stat. Victoria Nuland, „*neocon operative par excellence*” (executantă a politicii neocons prin excelență), cum o numește Jeffrey Sachs a fost total implicată în *putch-ul Maidan* din februarie 2014, de destabilizare a Ucrainei și în tot ce a urmat după aceea. Iată unde poate conduce o gândire aberantă, subordonată mitului excepționalismului și complexului militar industrial.

J. Sachs notează că neoconservatorii au împins Ucraina în confruntarea cu Rusia, deoarece „*they fervently believe that Russia will be defeated by US financial sanctions and NATO weaponry*” (ei au crezut cu feroare că Rusia va fi înfrântă de sancțiunile financiare și de armamentul NATO). Acești neocons, în aroganța lor, nu au studiat profund istoria Rusiei, nici măcar WWII, ca să înțeleagă că rusul luptă cu tot sufletul lui pentru *mama Rusia* (au murit 27 de milioane de ruși în Marele Război de Apărare) și asta se adaugă la superioritatea artileriei lor în luptele din Ucraina, cum ne-a arătat Scott Ritter. Pentru Rusia războiul în Ucraina nu este „*a war of choice*”, ci unul de supraviețuire existențială. Neoconservatorii nu au luat în considerație nici faptul că Rusia, fiind o țară cu resurse, nu poate fi doborâtă cu una cu două pe plan economic și pentru că rușii se așteptau de ani de zile la această confruntare și-au pus în ordine fiscalitatea, n-au emis cantități uriașe de ruble, au avut grijă de balanța dintre importuri și exporturi, evitând deficiturile imense.

Continuarea războiului ucrainean poate genera războaie regionale într-un moment de stabilitate politică și economică foarte fragilă. Deja auzim că sunt conflicte în Kosovo, în Nagorno Karabach, ca să nu mai vorbim de agravarea tensiunii dintre China și Taiwan, după vizita cu cântec a Doamnei Nancy Pelosi, Purtătoarea de Cuvânt a Camerei Reprezentanților, a treia funcție ca importanță în statul american. Poate că măcar în al treisprezecelea ceas înțelepciunea se va impune.

Caligrafii

Toamnă...

Într-o frumoasă zi de toamnă, pe aleile parcului în care se desfășura Târgul de Carte din Piatra Neamț în 2017, prindea viață o idee. Deși aceasta se înfiripase cu mai mult timp în urmă, probabil că acum îi sosise ceasul potrivit.

Petru Botezatu voia să se întoarcă în orașul copilăriei sale și, cum altfel, decât oferindu-se, prin lucrările sale, publicului care, în marea sa majoritate, datorită vremurilor și timpului, nu-l cunoștea.

Un an mai târziu, pe simezele Muzeului de Artă, erau desfășurate pânzele, sub atenta orânduire a Corei, suflului său însoțitor prin lumi mai mult sau mai puțin palpabile.

Expoziția din Piatra ne-a purtat prin lumea „*IMAGINARIE*” a lui Petru, de la satul mistic tradițional, la lumea sa fantastică și personajele ei, pure și voluptuoase deopotrivă, carnale sau translucide, participante sau observatoare, de la tușa cărbunelui la pastelul acrilului, iar vernisajul a avut amprenta unică a povestitoareii Cora Botezatu, cea care trecea de la viața deloc ușoară, la opera artistului deloc simplă, cu eleganța unui dansator printre cuvinte.

De ce aceste rânduri de reamintire, acum?

Poate nostalgia și culorile toamnei să fie de vină...

Sau poate că dorul de Cora, poeta a cărei slovă răsfăță imaginația și inteligența...

Sau poate, de ce nu, o dorință de reîntâlnire cu pânzele Maestrului...

Piatra Neamț, 4 octombrie 2022

PICTÂND NEVĂZUTUL

Se înălța deasupra unei păduri decapitate, peste viața pierdută a sute de copaci ca o armie de soldați fără cap, ridicăți în șa, viteji, gata să se sacrifice și după moarte, de parcă s-ar fi mutat la ceruri, într-un codru mai adânc și mai verde, și-ar fi reînviat cu toții susținând pe grumaz eșafodajul nemuririi.

*Formau o schelărie imensă
în lăuntru catedralei,
unde, cam o mie de trepte mai sus,
începeau să te lovească în ochi
fluturii noptatici ai întunericului,
iar mirosul rășinii de brad se
insinua
precum în antecamera dumnezeirii
și în loc de păsări prin crengi,
acum se-auzeau mulțimile de carii,
ronțâind sub coaja trunchiurilor
murind în picioare
și îngerii nevăzuți, învoindu-se să
murmure psalmi în surdina.*

*Uneori își pierdea suflul, urcând
până la boltă.
Pășea pe cel mai înalt pod al
schelei,
unde gravitația îl pierdea din
vedere, sub cupola turlei,
și-acolo, rămânea o vreme cuibărit,
ca într-un luminiș,
eliberându-se de patimi,
descarcerându-se din carnea sa
omenească,
până se simțea curat, luminat, ca
argintul strecurat,
transgresând insistența materiei,
pășind în cercul divin.*

*Tutelat de măreția cupolei, evada
din captivitatea ființei,
neantizat, ca un artist suferind grav
de harul
de-a-l revela pe Dumnezeu
Atotputernic,
hăinuind chipul Său Christic.*

*Un vânător de recompense în
cunoașterea dumnezeiască,
pradă iluziei creatoare, într-o
căutare himerică,
întruchipând din neștirea albă a
frescei întinse pe boltă
imaginea zdrobitoare, în dimensiuni
hiperbolice,*

*a omnipotentului Bazileu al fînței,
dincolo de care
începea să se întrezărească
Împărăția Cerească,
când el, pictorul, înfîgea un cui legat
de-o sfoară,
exact în centrul cupolei, descriind
un cerc,
în mijlocul căruia apărea un
octogon din spatele vederii,
o intersecție magică a pătratului
ființei pământești
cu pătratul ființei divine, ocupat de
Hristos,
într-o geometrie savantă,
făcând din actul picturii o
ceremonie solemnă
de în-omenire a cuvântului lui
Dumnezeu,*

*Atașat la capătul unui băț
neînsemnat,
cărbunele închipuia în mâna lui linii
semnificante,
aliniat precum cuvintele într-o
rugăciune,
pe splendoarea albă a suprafeței de
frescă;
desenul explora imaginea ca-n
transă,
până când totul devenea o schiță
perfectibilă,
și Iisus începea atunci să se
zugrăvească pe sine,
deși părea că artistul ar fi creat
increatul
din desen și culoare, din pura sa
viziune sublimă,
dezmarginind universul
din care se întruchipa Iisus
Pantocrator.*

*Față în față cu absolutul,
oficia un act de naturalizare a
divinității
acolo, în înaltul cupolei catedralei,
unde lumina se dispersa, și lăsa să
apară
esența umană cuprinsă în imaginea
divină,
provocând indefinite metamorfoze în
sinea universului.
Și când începeau să bată toate
clopotele,
Iar aerul vibra nebunește în inima
cupolei,
fantasmele transfigurării absorbeau
totul,
într-un foșnet de stele,
ca înfinitul, ca neștirea, ca trecerea
timpului...*

ELENA SERGHEI

Starea prozei

SOLFEGIU

Am luat instrumentul, m-am așezat pe scaun, cuprinzându-l între picioare, și-am început: do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Arcușul luneca prea ușor peste coarde, semn că nu prea mai aveam sacâz. M-am ridicat cu greu, după ce am culcat cu grijă violoncelul alături, pe dușumea. Mă dureau șalele după fotbalul jucat mai zilele trecute cu prea multă nverșunare. Știam că era o bucată de sacâz pe capacul pianinei vechi și prăfuite din celălalt colț al sufrageriei. Am găsit-o în cutiuța de carton scoroiț unde-o puseseam de când începusem solfegierile, pe care, cu hotărâre, aveam să le execut aproape în fiecare zi. Măcar câteva ore. Cubulețul de rășină avea deja întipărit un mic șantuleț, cât să intre firele din păr de cal, din arcușul mare și greu. Îl iau și încep să-l frec în sus și-n jos, până când începe să curgă un fel de praf, semn că sacâzul nu se mai lipește de fire. Gata, pot s-o iau de la capăt. Do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Niște bătaii în ușă, îmi taie avântul. Îmi depărtez picioarele și-mi așez violoncelul în siguranță spunând:

- Imediat!

Din câțiva pași, am ajuns la ușă. Am deschis-o și m-am trezit față-n față cu ea, corepetitoarea. Era îmbrăcată într-o rochie de muselină roz, prin care se profilau sfârcurile. „Deci, de data asta nu poartă sutien”, mi-am zis sub imperiul unui impuls diavolesc.

- Bună ziua, îmi spuse ea cu o voce diafană, de puteam să jur că era și parfumată. În realitate, parfumul venea din faldurile rochiei.

- Bine ați venit, i-am zis eu, ținându-mă de clanța ușii larg deschise.

Mi-era teamă să nu fac vreo nefăcută, având amândouă mâinile libere. Ea trecu zâmbind șagalnic. Îmi venea o ușoară amețeală. „Ce inspirat am fost că m-am ținut de clanță”!, mi-am zis. Era fata lui Budilă. Făcuse liceul de muzică la clasa de pian, dar nu se duse la conservator. Taică-său n-avea suficienți bani de pe urma cântatului la saxofon, clarinet și alte instrumente de suflat cu „pană”. Și cum fata își dorea să strângă bani pentru a studia mai departe, dădea

la cei care solicitau așa ceva. Cu tenul ușor măsliniu și niște ochi ciudat de albaștri, Raluca reușea să mă intimideze de fiecare dată când ne întâlneam cu sau fără motiv. „O s-o țin vreodată în brațe?”, mă întrebam după ce dispărea din fața mea, mergând în rostul ei. Imaginație de adolescent, pentru că Raluca nu părea să bănuiască vreo urmă de primejdie.

- Astăzi studiem tot Dinicu? mă întrebă ea de parcă ar fi vrut să audă și altceva decât aceleași solfegii care, cu siguranță o plictiseau.

- Păi noi, violonceliștii, nu prea avem să ne lăudăm cu ceva scris în românește. Dacă nu-i Dinicu, atunci e Constantinescu sau Lalo!, i-am zis morocănos, de parcă mi-ar fi fost rușine de sărăcia compozițiilor românești dedicate acestui instrument.

N-a zis nimic. S-a așezat pe scaunul rotitor, așteptând să vin și eu de la ușa unde rămăsesem, ținând clanța în mână de parcă mi-ar fi fost frică să mă dezlipesc de ea. Mi-am luat instrumentul între picioare și am început să trag cu arcușul: do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Do, sol, sol, sol, fa, mi, re. Do, re, re, re, mi, do, ree. Do, re, re, re, mi, do, ree. ... Raluca începu să râdă. M-am uitat la ea, neînțelegând.

- Râd, că am acasă trei pisici. Și pentru ca să le pot deosebi între ele, le-am pus numele, Do, Re și Mi...

- Și răspund la numele astea?, am întrebat eu cu naivitate.

- Sigur. Nu uita că știi destulă muzică ca să le pot dresa. Iar când strig pisica Re și vine la mine, îi dau o bucată de salam, la fel și cu celelalte. Nu le dau bucățica de salam până nu răspund corect la numele pe care i l-am dat.

Am zâmbit cu neîncredere. Numi prea venea să cred.

- Dacă nu crezi, o să te invit la mine acasă, să te convingi.

„Ce gând ispititor!” mi-am zis. Dar mi-am luat repede seama că n-aș fi făcut altceva să intru în crama lui Budilă și să nu mai scap de el. Eram aproape major, nu că asta ar fi fost o problemă pentru tatăl fetei. Am lăsat problema vizitei în aer și n-am dat niciun răspuns. Nici ea nu mai insistă.

- O luăm de la capăt? am întrebat-o eu cu o inocență desăvârșită.

- Da!

Do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Do, sol, sol, sol, fa, mi, re. Do, re, re, re, mi, do, ree. Do, re, re, re, mi, do, ree. ... do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Do, sol, sol, sol, fa, mi, re. Do, re, re, re, mi, do, ree. Do, re, re, re, mi, do, ree. .... do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Do, sol, sol, sol, fa, mi, re. Do, re, re, re, mi, do, ree. Do, re, re, re, mi, do, ree. ... do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Do, sol, sol, sol, fa, mi, re. Do, re, re, re, mi, do, ree. Do, re, re, re, mi, do, ree. ... do, sol, sol, sol, fa, mi, ree. Do, sol, sol, sol, fa, mi, re. Do, re, re, re, mi, do, ree. Do, re, re, re, mi, do, ree. ...

- Și asta-i tot? mă întrebă ea când m-am oprit. Parcă ar mai trebui ceva! Vedem data viitoare...

Nu i-am răspuns. Îmi era greu să recunosc că autorul mai avea câteva note așternute pe portativ, după care ar fi început cu adevărat să se desfășoare spre delectarea ascultătorului. Ea s-a uitat la mine, înecându-mă în albastrul ochilor ei până la sufocare, după care s-a ridicat, bântuită parcă de gândul meu păgân.

- Banii sunt în colțul din stânga al pianinei, am zis eu cu glas șoptit, de parcă mi-ar fi înghițit pisticile glasul. „Și nici măcar nu le rostisem numele”, mi-am mai zis, tremurând.

Ea se uită cu coada ochiului, întinse mâna și luă hârtia de o sută de lei ce i se cuvenea pe săptămâna care abia se încheiase.

- Săptămâna viitoare, continuăm tot așa?

- Sigur, i-am răspuns precipitat, așteptând răbdător să plece.

Când a luat banii, i-am văzut ochii întunecându-se puțin, ca marea peste care trec norii. Apoi și-a retras albastrul dincolo de ușă. Am rămas singur. Mi-a venit brusc în minte Valentin Teodorian, care a cărat din R. D. Germană violoncelul pe care am început să scârții primele note, primele game, mai mult sau mai puțin reușite, ajungând să mă dedic artei→

GHEORGHE ANDREI NEAGU

solfegiului, mai întâi fără corepetitor, apoi cu... Nu știu dacă tata, care s-a străduit să facă rost de instrumentul pe care-l considera potrivit pentru mine, s-a bucurat vreodată, văzându-mă preocupat de el. Știu sigur însă că eu nu m-am bucurat pe deplin. Nu mă atrăgea prea tare rezultatul obținut după efortul repetitiv al aceluiași note. Scârțâiam mai mult de dragul fetei cu ochi albaștri pe care o aveam în preajmă, numai pentru mine, de două ori pe săptămână.

Imaginația mea aluneca la fel ca arcușul pe coarde, uitând că ea era plătită să vină la mine în cameră, într-o intimitate exacerbată de mintea mea tânără.

Săptămâna următoare, în ziua și la ora stabilită, m-am așezat pe scaun în poziția corespondentă, scârțâind mai mult de formă, în așteptarea fetei. A trecut timpul, a trecut ora și din repetiția mea s-a ales praf. N-am zis nimic. N-aveam de gând să spun cuiva că nu și-a respectat programul. Îi găseam diverse scuze. O să vină ziua cealaltă și atunci o să aflu. N-a venit nici în cealaltă zi stabilită de mai multă vreme. Înainte să-i spun tatei care îmi lăsa banii pentru lecții la fiecare început de săptămână, m-am gândit să trec pe acasă pe la Budilă, să aflu dacă s-a întâmplat ceva. N-am deschis bine poarta, când Budilă, ușor amețit, s-a repezit la mine înjurându-mă de tot ce-i venea la gură, gata să mă apuce de piept. M-am tras înapoi, l-am prins de mâini, să nu mă lovească, repetând cu putere aceeași întrebare:

- Ce s-a întâmplat, domnule?

M-a privit cu ochii injectați, de parcă atunci mă vedea prima oară.

-Ce s-a întâmplat, ai? Golani mamei voastre care v-a făcut, derbedei dracului!

Nu înțelegeam nimic din ce spunea și nu-i înțelegeam furia.

-Ce se întâmplă? continuam să repet. Raluca...

-Să nu-i pomenești numele...

-De ce, a pățit ceva?

-A pățit nenorocita, ce-a pățit ea m-a distrus pe mine...

- Nu înțeleg nimic. Cu mine ce aveți?

-Am, că și tu ești un golan, vă fierbe sângele, nu vă abțineți...Puteai să fii tu...

-Cine să fii?

-Ăla cu care-a fugit!

-Cum să fug, unde să fug?

Se mai liniștise între timp. Părea aproape gata să plângă. S-a sprijinit apoi cu o mână de umărul meu, ca de un prieten, pornit să i se destăinue:

- Am găsit camera ei goală.

Lipsea și valiza mică, de carton. Câte lucruri avea ea, două rochii, câteva bluze, încăpeau toate. N-a spus nimic. Am întrebat pe la cunoscuți, pe unde dădea meditații. Așa am aflat că a plecat pe neașteptate, în aceeași zi un nepot al unei familii căreia îi dădea lecții copilului de vreo zece ani. Nepotul, student la conservator, venise în vacanță. I-am căutat părinții. Nu știau nici ei nimic de el, îl credeau plecat la rude. Nu știu unde s-a dus...

Plângea de-a binelea. Nici eu n-aveam prea multe vorbe de spus. Înțelegeam doar că n-am s-o mai văd și gândul m-a împovărat deodată cu un sentiment necunoscut, un gol pe dinăuntru, de parcă pe mine mă părăsise, nu pe părinți. L-am lăsat acolo, în curte, om în toată firea plângând, și am plecat, după de-am rostit mai mult de formă:

-Lăsați, că poate vine ea, sau cine știe...

Am ajuns acasă cu un gust amar, fără chef de nimic. Violoncelul îmi părea un dușman, care tocmai îmi făcuse un mare rău. Au trecut zilele. Puneam arcușul pe coarde, mă prefăceam că studiez, mai mult de mila tatei, care mă vedea probabil cântând în vreo orchestră renumită. Pe mine nu m-a atras niciodată prea mult. Iar interesul îmi scădea din ce în ce mai mult. Îmi plăcea teatrul. Îmi plăceau lecturile. Cu timpul, a înțeles și tata că n-o să mă vadă niciodată violoncelist. Așa că violoncelul stătea acum în cutie, obiect inutil, rezemând pereții.

Într-o zi, când eram cufundat cu totul în lectura unei cărți, am auzit cum bate cineva la ușă. Nu așteptam pe nimeni, așa că m-am ridicat fără chef să deschid. În prag, se afla o tânără slabă, cu tenul oacheș, cu niște ochi albaștri încercănați, duși în fundul capului, care m-a întrebat cu glas pierit:

-Mai ai nevoie de ajutor pentru studiu?

Nu i-am răspuns. I-am arătat violoncelul închis în cutia pe care se așternuse praful. A înțeles, s-a scuzat cu aceeași voce stinsă și a plecat în tăcere, la fel cum tăcea instrumentul care nu-mi mai era de folos.

CÂND SCRII CA ȘI CUM AI FI MURIT

Înseamnă că te afli aproape de obiectiv
te simți îndreptățit să îți se deconteze ceva:
ingredientele combustiei
teribilul copyright
precum și semnalul difuz și light

oricum moartea a apucat să te ciumească deja
încălcându-ți puțin filamentul de ațe
astfel că-n vreo două-trei rânduri era
cât pe ce să-i cazi automat în brațe

ca urmare: poți să pornești acum
voinicește
și să-ți întâmpini destinul exact
ca pe-un val
(tu aflat în vacanța spiritului –
ca pe litoral)
să surprinzi până și inefabilul –
ce tot crește
aglutinând cerul cu pământul
chiar la timp să apară cuvântul
care personalizează - un fel de
antet auriu
printr-o minune peste măsură de
viu
și provenit din cea mai
îndepărtată stea

de la o vreme scrie ca și cum ai
fi murit deja

SORIN GRECU

Starea prozei

Îmbrăcat în blugi

cumpărați de la studenții arabi, cu o geantă mare, neagră, pe care scrie, aproape șters, Camel, un bărbat tânăr se întoarce acasă. În articulata galbenă, rece și plină, oamenii tac. Unii tac pentru că știu, alții tac pentru că bănuiesc ce se întâmplă. Toți se uită, pe rând sau deodată, la el: înalt, tras la față, cu părul mare și negru, tăcut, în picioare, aproape de șoferul cu care glumește din când în când, el vine de la București. Lor le e frică să întrebe ceva, lui îi este frică să aducă vorba cumva. Autobuzul trece prin sate, lumea coboară în stații, lumea se preface, bolborosind sau vorbind cu o solemnitate neutră, că totul este ca și anul trecut, că așa o să fie și mâine, normal. El lasă, încet, în urmă, căminul, sesiunea, și se așază cu mintea în sat: în fond, acasă venise doar să taie un porc și să vadă cum i s-a fiert vinul în cele două butoaie din beci.

Porcul o să-l taie azi, vineri, că au treabă. Mai chemă doi vecini, îl așteptă și pe tac-so, și toți patru vlăjganii mersă în grădină, unde aveau cocina. Porcul era mare, mare, crescut mai mult de doi ani, și ei aveau, un pic, inima strânsă, ca înaintea unei bătălii uriașe, ca la un război. Își făcură lațuri din sârme de la baloții colectivului, legate la bucăți scurte de lemn tare. Unul prinse gura scroafei; ceilalți, pe rând, picioarele. Traseră animalul, care guița ca de moarte, afară, în mijlocul unui loc așternut cu paie, și-l culcară pe-o rână. El îi înfipse un ditamai cuțitul în gât, răsucindu-l într-un fel curios, ca să-i găsească, cică, inima. Sângele se scurse încet, iar ei băură țuică fiartă, de tescovină. Țuica avea gust de sâmburi de strugure spărți și era slabă, parcă cenușie nițel.

Îl pârliră pe îndelete, frecându-i părul mare cu o sapă, apoi cu o perie; îl spălară cu apă fiartă. La tăierea capului, căruia îi făcură o despicătură clară în formă de cruce, mă-sa aduse tămâie, pe un fâraș mare, și dădu ocol sacrificiului zicând rugăciuni. Un vecin zise „Hai, să-l mâncați sănătoși, bucuroși!” Și mai băură un ibric din țuica cea fiartă.

Pe la zece-unspe, ascultară la aparat despre generalul Milea, trădător și sinucigaș. Lor li se păru,

dintr-o dată, că se intră pe-o scurtătură fără întoarcere și se grăbiră să despice porcul cât mai repede. Carne bună, de cârnați și sarmale; ălea dinăuntru, pentru mațe și tobă; carne pentru topit, șuncă, șorici, picioare pentru piftii, osânză de săpun. Pomana porcului o făcură cu o mămligă care părea, cumva, roșie, și asta îi duse pe toți, fiecare în parte, să creadă că au băut mai mult decât se cuvenea. În picioare, pe fundul unei putini scoase din beci și pe ghizura fântânii, cum putură.

O nerăbdare fără cuvinte, vizibilă mai mult pe încordarea fețelor, începu să ia culoarea unei amiezi înnegurate, cețoase, reci și fără vreo urmă de zăpadă.

Puțin după doispe, Dinescu strigă ceva la televizor. Lui îi dădură lacrimile, inima i se puse în gât, fugi pe drum, lăsând ușa de la sală și poarta cea verde, de fier, deschise, și începu să zbiere ca apucatul: Băă, băă, am scăpaat, băă! Am scăpat, am scăpat! Nu pot să cred, băăă! Ieșiți, ieșiți, ieșiți, că am scăpat! Stătu, ca să răsufle un pic, că nu mai avea aer. Râdea în neștire, ca prostul.

Ieși tata Luci, după câteva minute, cu o vestă căcănie, de lână, peste un flaner negru, cu mânecile suflecate, cu părul de pe ele lipit, ud. Intră, mă, nepoate, în bătătură, nu mai vorbi aiureli...! Vin ăștea peste voi și vă belesc ca pă oi... Pă toț, auz? Intră, înjurând de irozi și scuișând. Oada veni să ia apă, din drum, de la ai lu` Stancu, dar nu zise nimic. Fugi repede, șchiopătând fals. Ai lu` Stancu stăteau în casă, că se vedea fumul ieșind gros. Pe toată șoseaua era liniște și mirosea a paie arse, a șorici sau a fum gol, din sobe. De la Fanela se auzea ceva de popa, că vine

Mihai Teodor Olteanu, Casa cu veranda albastră

I. C. LIȚĂ (1979, Slatina, Olt), absolvent al Facultății de Teologie (Pastorală), MASTERAT în Istoria Bisericii. După o perioadă petrecută în slujba preoției la Caransebeș și Arhiepiscopia Râmnicului, se stabilește în Spania, Segovia, unde, cu același har, îndeplinește funcția de preot paroh pe care o îmbină cu pasiunea pentru literatură.

Scrie poezie și proză scurtă, iar în 2022 debutează cu cartea *Povestiri de pe lumea cealaltă* (Itaca Publishing House, 2022).

cu Icoana: Mai are, că ie pân Chioroiești, abia...

Adormi, beat și necăjit. Când se trezi, era beznă. Văzu la televizor lucruri, nu mai vru să înțeleagă nimic, de parc-ar fi stat în pragul unui veac ce se arată, de-acum, golit ca o târnă aruncată de pe umăr cu o zvâcnire seacă. PISOIUL se strecură pe lângă ușa lăsată crăpată, veni sub masa scundă, rotundă, se frecă mult de picioarele calde ale oamenilor și fură, iute, un pui de la cloța ce-și avea lada cu paie în casă, la căldură. El se ridică brusc, își luă scaunul mic de dedesubt și-l aruncă tare. Prinse motanul în strânsoarea mâinii stângi și ieși cu el. Îl agăță cu gâtul în sârmele ce coborau dinspre crengile înalte ale mărului din grădină și îl lovi, de trei ori, cu latul unei furci.

Puiul furat de la cloța muri. Mărul din grădină era înalt, bătrân, cu crengile tăiate să crească mult în sus, ca un plop. De el agăță un scârcium și atârnav câteva sârme colorate frumos.

I. C. LIȚĂ

Din cartea *Povestiri de pe lumea cealaltă* (Itaca Publishing House, 2022).

Poeme cu... probleme!

LINGVISTICĂ MATEMATICĂ

lui Solomon Marcus

Definiție: Un șir de cuvinte este convergent, dacă el se află într-o vecinătate a inimii.

Versurile ermetice sunt ecuații literare.

*

Teoremă: Oricare ar fi X, nu există Y astfel încât tot ce știe X să știe Y. Și reciproc.

Demonstrația fiind destul de complicată și ocupând spațiu întins nu o vom da, lăsând-o pe seama cititorului.

*

Consecință: Nu se poate trage nicio concluzie!

*

Propoziții matematice:

Regula de trei compusă este simplă.

*

În interiorul unui poligon / dai din colț în colț.

*

S-a trasat o dreaptă cam strâmbă.

*

Dintre aceste două lățimi, care are lungimea mai mare?

*

Există probleme... fără probleme: cele care au enunțul de o pagină, și rezolvarea în două rânduri!

*

Eu am publicat ceva despre Ceva¹¹.

*

Algoritmicianul A. A. Markov este fiul probabilistului A. A. Markov.

*

Formulele lui Cardane sunt ale lui Ferro și Tartaglia. Etc.

*

Legea mea¹²: Dați-mi un punct în spațiu și voi scrie înapoia lui propoziția.

Motto final:

- O, MATEMATICĂ, TU
EXPRESIE A ESENȚIALULUI DIN
NATURĂ!

PANORAMĂ CU PEȘTI

Se prezintă – pe larg un canal îngust
Nisipul face plajă...

Jos, valurile sunt la înălțime.

Eu am un rău de mare mic.

Dau afară înăuntrul meu –

El mănâncă. El mănâncă.

După ce-l mănâncă pe peștele cel mic
comandă:

„Altă mâncare de pește!”.

PORTRET DE FATĂ

(De la lume adunate și redate
prelucrate)

Avea un păr ca de fuior,

Dar nu pe cap,

Ci pe picior.

Și ochiul ei, ce ochi era –

Păcat că celălalt lipsea.

Și sâni ei ce erau doi,

Și gura sa ce era una,

Și nasul său ce era nas –

Iubirea mea NEBUNĂ!

EA ȘI EL

Ea: singurică, singurea,
păsărică, păsărea,

El: singuric și singurel,
păsăric și păsărel.

Ea cânta des, el descânta.

Ea era în adolescență, el – în
convalescență.

Ea: singurică, singurea,
păsărică, păsărea,

El: singuric și singurel
păsăric și păsărel.

FLORENTIN SMARANDACHE

Regret tardiv

Îți oprei gândurile și
îți înfundai urechile cu vise
pentru a nu auzi zgomotul cheilor
închizându-ți zilele,
îți consumi ochii privind cerul
printre zăbrele
în lumea ta de ciment,
îți legai mereu venele în speranța că
timpul va trece și nu va arde.
Ai da înapoi fiecare clipă,
fiecare cuvânt,
fiecare gest făcut din aroganță și
prostie,
dar este prea târziu.
Au închis deja ușa după lacrimile
tale.

Între anotimpuri

Noapte de noapte,
îți auzai sufletele cum torc
cum își caută calea spre lumină,
dar tu te mințai trecând mereu
hotarul
dintre bine și rău,
Acum simți timpul
cum curge
și îți golește venele de ani,
ieri te simțai ca între viituri
azi ești închisă între anotimpuri.

Iubire toxică

Ți-ai închipuit viața ca un basm
doar că Făt-Frumos avea o inimă
lucitoare și toxică,
ți-a vândut tinerețea la capătul străzii
și ți-a spus că așa veți ajunge
împreună
în paradis.
Păcat că ți-a arătat întâi infernul.

Grădina cu surâsuri

Ți-ai dezgolit trupul sub lumina lunii
precum o muză de vis
și ai desenat cu surâsul
fericirea supremă pentru alții
până când mult prea chinuit și mult
prea târziu
sufletul și-a lepădat muza
pe asfaltul fierbinte.

IULIANA OLARIU

¹¹Ceva = matematician italian.

Să ne mai (re)amintim de

JEAN-BAPTISTE MOLIÈRE

zis POQUELIN

(15 ianuarie 1622 – 17 februarie 1673)

Ca să-l înțelegem și să-l iubim pe **Molière**, ajunge să ne debarasăm de convingerea sărăcăcioasă și penibilă, că știm, că îl... știm. Ce simplu ar fi, și cât de revoltător ar fi pentru memoria lui **Jean-Baptiste Poquelin**, cunoscut mai bine sub numele de **Molière**, nu-i așa? Nu! Așadar, să încercăm o lămurire a lucrurilor:

Jean-Baptiste Poquelin – Molière, s-a născut la 15 ianuarie 1622 și a fost unul dintre cei mai prolifici și mai importanți dramaturgi francezi și ai întregii lumi din toate timpurile, dovadă fiind faptul că și în zilele noastre, după patru secole, piesele sale de teatru se joacă în fața unor săli de pline. În prelungirea ideii, mai trebuie adăugat că el a fost director și actor și unul dintre maestrii satirei comice, iar despre valoarea și ramificațiile acesteia s-au scris și se vor scrie tomuri întregi.

Câteva aspecte biografice, pe scurt: **Molière** a fost fiul unui tapițer al regelui Ludovic al XIV-lea, el pierzându-și mama încă din copilărie... Probabil și din acest motiv, se spune că tatăl său a fost foarte exigent în ceea ce privește creșterea și dezvoltarea intelectului lui **Molière**. Se spune!... La urma urmei, **Molière** a fost un autor francez de teatru, în primul rând, director și actor, unul dintre maestrii satirei comice, în același timp, el fiind și organizatorul și conducătorul asociației teatrale „L'illustre Théâtre” care, mai apoi, în 1665, a fost recunoscută ca fiind trupa lui Ludovic al XIV-lea, desfășurând o îndelungată și importantă activitate teatrală. Intră în acest context adevărul că **Molière** a... profitat, iar opera sa, în primul rând dramatică, a intrat încă de pe atunci în conștiința publicului, fiindcă, să nu uităm: el, cu această trupă de actori ambulante, a colindat timp de 13 ani țara, cu un succes neegalat de vreo altă trupă de teatru, deși mai colindau prin țară încă alte vreo 15 trupe... Datorită în primul rând acestui succes unic în vremea respectivă, **Molière** cu trupa sa a fost invitat la Paris de regele Ludovic al

XIV-lea, cu scopul clar, deși nemărturisit, de a sluji cu spectacolele trupei la sporirea strălucirii Curții Regale. În această ordine de idei, posteritatea nu are cum să uite că **Molière** a fost un deschizător de drum, iar faptul că teatrul său, unit cu cel de la *Hôtel de Bourgogne*, avea să devină celebra „Comedia Franceză”, cel mai vechi teatru din Europa și printre puținele din întreaga lume. Aceasta nu a fost o întâmplare, ci faptul că în cea mai mare măsură, opera literară a lui **Molière**, cea dramatică, inclusiv în versuri, dar și în proză, a avut ca bază de inspirație procedee diferite ale comediei. Dacă urmărim prezentarea și evoluția teatrului în cazul său, vom descoperi adevărul că el ajunsese să epuizeze întregul registru al mijloacelor de exprimare a comicului, creația sa oferind comediei franceze cu rădăcini atât în farsa primitivă a acesteia cât și teatrul italian cu măști și comediei de intrigă, o valoare autonomă în câteva capodopere prin care a inaugurat comedia de moravuri.

Paranteză: în luna iunie 1643, **Molière**, împreună cu iubita sa Madeleine Béjart, cu un frate și o soră a ei, a fondat compania teatrală sau *trupa L'illustre Théâtre*, care nu a rezistat decât doi ani, intrând în faliment în 1645, iar pentru datoriile acumulate de trupă, **Molière** a stat câteva săptămâni la închisoare, de unde a fost eliberat cu ajutorul tatălui său... A urmat altă perioadă destul de grea din biografia sa: însoțit de Madeleine Béjart, a plecat într-un tur al satelor Franței în calitate de comedian voiajor, perioadă care a durat nu mai puțin decât 14 ani, timp în care a jucat inițial alături de companiile lui Charles

Dufresne, abia mai târziu alcătuiindu-și propria sa companie. Și un amănunt: probabil nu multă lume știe că numele *Molière* este, de fapt un pseudonim inspirat de numele unui mic sat din sudul Franței...

După acel periplu, în anul 1658, **Molière** a ajuns la Paris, unde a jucat la Louvre, ca actor, în tragedia *Nicomède* a lui Pierre Corneille (1606-1684), precum și în piesa proprie, farsa *Le docteur amoureux* (Doctor îndrăgostit), o piesă în proză într-un act jucată la 24 octombrie 1658 în sala de gardă a Palatului Luvru, în prezența lui Ludovic al XIV-lea, piesă care nu a fost niciodată tipărită, textul chiar pierzându-se... De reținut că trupei lui **Molière** i s-a dat numele de *Troupe de Monsieur* (*Monsieur* fiind fratele regelui), și s-a stabilit la teatrul lor, *Petit-Bourbon*, unde în data de 18 noiembrie 1659 a și jucat în premieră piesei **Les Précieuses ridicules** (*Prețioasele ridicole*), devenită apoi și rămasă ca una dintre capodoperele lui **Molière**. Succesul, cum era de așteptat, nu a rămas fără urmări: *Prețioasele ridicole* a fost capodopera moleriană care a declanșat prima și cea mai semnificativă dezbateri literară asupra unei piese de teatru. În orice caz, „*Les Précieuses ridicules*” i-a câștigat lui **Molière** atenția și critica multora, fără să înregistreze un succes de anvergură populară. Mutat în 1662 la „*Théâtre du Palais-Royal*”, alături de partenerii săi italieni, **Molière** s-a căsătorit cu Armande, pe care o credea a fi sora Madeleinei, însă nu era alta decât fiica sa nelegitimă... De menționat că în 1643 s-au jucat: *L'École des femmes* (Școala femeilor); *La Critique de „l'École des femmes”* (în care își imaginea spectatorii anterioarei lucrări ca fiind prezenți); *L'Impromptu de Versailles* (privind pregătirea unei improvizații a trupei sale), a aceasta fiind așa-numitul *Războiul comic*, în care o pozanții erau scriitorii precum Donneau de Visé, Boursault, Montfleury... Într-un context ceva mai cuprinzător, trebuie să ne oprim puțin la prietenia lui **Molière** cu Jean Baptiste Lully, cel care l-a influențat în scrierea operelor *Le Mariage forcé* și *La Princesse d'Élide* (subintitulată „Comédie galante mêlée de musique et d'entrées de ballet”), scrisă pentru divertismente regale la Versailles. →

DUMITRU HURUBĂ

Violență

În ultima vreme bat.
Bat câmpii,
Bat străzile în lung și în lat.
Opun rezistență vântului,
Deci și cu vântul mă bat.
Bat la uși închise,
Și bat toba în centrul orașului.
De parcă aş avea de spus ceva important.
Îmi bat gura degeaba,
Îmi bat și capul,
Dar nu-mi bat joc,
Că apoi mă bate vîna,
iar eu vreau să mă bată norocul.

Era toamnă

Era la fel de toamnă ca și azi
Tu frunzele le adunai ca să le arzi.
Eu aveam visuri lungi cu lună plină.
Tu aveai fluturi rezistenți la naftalină.
Precum copiii, în zori, ne minunam
De florile de gheață de pe geam.
Și ceața ce adesea se lăsa,
A compot de gutui ne mirosea.
Și ploaia rece și cărmiziu,
Era la fel de toamnă și târziu.

Amintiri

Nu-mi amintesc dacă era primăvara în care vroiam să mor
sau toamna în care am decis să renasc.
Ploaia țesea un fel de zid între mine și-un nor.
Cu care vîntul lupta.

Mi te plimbai plictisit prin gând doar pe alei uscate,

încercând să nu deranjezi și să nu calci prin bălți.
Nu erai în vizită, nici în excursie, nici prizonier.
Nici măcar nu erai venit cu treabă.

Gânduri de lut așteptau să fie frământate,
udate cu sevă, dar rădăcinile nu știau dacă e primăvara în care vroiam să mor
sau toamna în care-am să renasc.

Suflet

Uneori mă plouă mărunț și sărat.
Alteori suflă ...o vorbă sau în fluier.
Desenează în cărbune
sau alte minerale nebune după artă.
Înșiră cuvinte după poftă și nevoie.
Și adună dovezi despre existența raiului
...în el.

Iubire ca în basme

În fiecare zi v-am iubit douazeci și patru de ore.
Noaptea vă iubeam aproape orbește în timp ce vă legănam.
Iar ziua, întotdeauna era prea scurtă pentru atîta iubire.

În fiecare săptămână, v-am iubit câte șapte zile.
Cu toate simțurile și cel mai mult vă iubea degetul arătător de la mîna dreapta, care vă muștra ziua și noaptea vă mîngăia. În februarie, îmi lipseau două, trei zile
ca să vă pot iubi corect calendaristic,

Indiferent de condițiile meteorologice,
Evenimente politice sau crize economice.

În fiecare an vă iubeam vitejește.

Între pământ și cer

Între palma de pământ pe care o calci,
Căci nu ocupi mai mult sub tălpi în niciun loc din lume,
La mai puțin de doi metri în sus de unde-ți sprijini tălpile, respiri.
Și respiri repede fiindcă fugi.
Și respiri rar de emoție.
Și respiri cu oftat fiindcă e rău.
Și respiri zgomotos când ți-e bine.
Și mai respiri cum o fi încă un pic...
Și atât.
La mai puțin de 2 metri de unde îți sprijini tălpile.
Pe tine, Prâslea cel voinic zburând pe un cal alb.
Și pe tine, Făt Frumos cel înțelept.
Eu, ursitoare din în Valea Uitării.

MONICA OMETA

Să ne mai (re)amintim de ...

→ Același Lully a contribuit substanțial cu muzica sa la succesul lucrării *L'Amour médecin (Doctorul îndrăgostit)*... Însă, din ce în ce mai bolnav. Molière creează tot mai puțin, iar în 1671 primește o lovitură sufletească grea prin moartea Madeleine Béjart, moartea ei înrăutățindu-i și mai mult starea sănătății, pentru ca, în timpul celui de-al patrulea spectacol cu piesa *Bolnavul închipuit*, deși se simțea foarte rău, a ținut să joace rolul lui Argan pe motiv că „*Sunt aici cincizeci de oameni care trăiesc numai din salariu...*”, rămânând ca un moment simbolic: genialul Molière a murit pe scenă jucând în piesa *Le Malade imaginaire* (Bolnavul închipuit), chiar în timp ce vorbea el prăbușindu-se pe scenă.

A fost transportat acasă, dar când se întinse pe pat, un acces de tuse îi umplu gura de sânge; rugă să fie chemat un preot, însă acesta nu se sinchisi să se deplaseze noaptea la un biet actor ambulant de comedie, iar când sosi și Armande Bejart, viața lui Molière se sfârșise. Era în data de 17 februarie 1673... Acesta a fost semnul a ceea ce a urmat mai apoi: clericii au refuzat să efectueze ritualul unei înmormântări creștinești.

Se mai spune că respectivul serviciu funerar a fost ținut numai după ce regele Ludovic al XIV-lea a fost de acord. Și nu a fost de-ajuns: în noaptea de 21 februarie, a fost înmormântat la Cimitirul Saint Joseph Jean-Baptiste Poquelin și nu... Molière!

Ca un fel de epilog: Jean-Baptiste Poquelin, geniu al literaturii uni-

versale – Molière a fost, în realitate, o personalitate complexă: bun organizator (Asociația teatrală „L'Illustre Théâtre”, devenită din 1665 trupa lui Ludovic al XIV-lea, cu activitate teatrală unică în acea vreme; a fost unul dintre marii dramaturgi ai lumii din toate timpurile datorită operei sale, în primul rând dramatice, aplicând în creația sa procedee și mijloace diferite reușind, în genialitatea lui, să epuizeze întreaga gamă a posibilităților comicului.

Astfel, nu deloc greșită, dacă spunem că, prin creația sa, Molière a oferit comediei franceze, pornite de la nivelul farsei primitive, al teatrului italian cu măști și comediei de intrigă, valoare autonomă în câteva capodopere prin care a inaugurat comedia de moravuri.

J.S. Bach înainte și după Glenn Gould

De curând s-au împlinit 90 de ani de la nașterea și 40 de ani de la moartea marelui pianist canadian **Glenn Gould** (25.sept. 1932 -4. oct. 1982). N-a trăit decât 50 de ani, dar și-a cucerit un renume internațional prin interpretarea originală a compozițiilor lui **J. S. Bach**.

Eram în România când, pe la mijlocul anilor '70, un prieten muzicolog m-a întrebat dacă am ascultat *Variațiunile Goldberg*, de Bach, interpretate de Glenn Gould. Și, pentru că nu știam nimic despre acest L.P., prietenul mi l-a împrumutat. Am fost fascinată, l-am ascultat de zeci de ori în cele câteva zile cât am avut dreptul la disc.

Imediat ce am aflat despre existența acestui mare pianist, m-am dus la magazin și am mai găsit interpretări ale lui, pe care le-am cumpărat imediat.

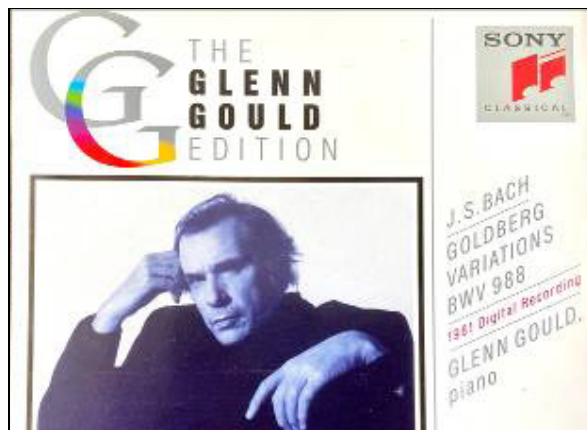
Nu renunșeam la pasiunea mea pentru **Dinu Lipatti**, L.P.-ul cu Bach-ul lui mi-era prieten din adolescență, dar Glenn Gould pur și simplu m-a răvășit. Din mâinile lui ieșea un Bach cum nu-l auzisem niciodată.

În ianuarie 1982, am aterizat în Canada, la Montreal. Glenn Gould era la Toronto. Îmi intrase în cap faptul că trebuia să-l întâlnesc. Desigur, prioritatea unui emigrant este să găsească de lucru, să-și înscrie copilul la o grădiniță unde să învețe limbile, să învețe el însuși regulile noii vieți etc. Drept care am amânat vizita la Toronto pentru vara următoare, din 1983. N-a fost să fie: Glenn Gould a murit în octombrie 1982 în urma unui accident cerebral devastator.

Am continuat să-l ascult pe Glenn Gould - în Canada mi-am cumpărat toate înregistrările lui cu Bach. Am citit și biografia marelui pianist, aflând despre neobișnuita hotărâre luată la numai 32 de ani, (ultimul lui concert public a fost în 1964) de a renunța la viața concertistică și de a se limita la înregistrarea interpretărilor lui, pentru ca apoi să le poată ameliora prin editarea benzilor obținute.

Din lecturile despre el am aflat că a fost influențat, în interpretarea lui Bach, de pianista americană **Rosalyn Tureck** (14 dec 1913 - 17 iul. 2003). Mi-am cumpărat înregistrarea ei cu *Variațiunile Goldberg* și, da, am constatat că influența era evidentă.

Au mai trecut câțiva ani și eu rămăsesem tot la preferința pentru Bach în interpretarea lui Glenn Gould. În 1985, s-a înființat în Canada un concurs de interpretare a lui Bach, în memoria lui Glenn Gould și marele premiu a fost obținut de pianista canadiană, **Angela Hewitt** (n. 25 iul. 1958). Mi-a plăcut Bach în interpretarea ei, era un Bach ceva mai tandru decât al lui Glenn Gould, dar nu mai puțin riguros. În 2010, am fost la o librărie din Toronto unde pianista și-a lansat un CD cu piese de Bach, pe care

l-am ascultat cu mare atenție. Am apreciat interpretările ei, simultan însă am rămas fidelă interpretărilor lui Glenn Gould.

Ceea ce e deosebit la Glenn Gould este faptul că, în momentul în care îi auzi o înregistrare cu Bach, îl recunoști imediat, în piese de alți compozitori însă, nu mi-a mai fost la fel de ușor să-l identific.

Mi-am continuat *cercetările*, mai ales că Bach mi-a plăcut din momentul în care l-am studiat la pian, copil fiind. Și, datorită pasiunii mele pentru muzică, deși tehnica mea nu a ajuns niciodată la nivelul unui pianist, am descifrat partiturile multor compozitori, completându-mi, în acest fel, cultura muzicală. Prietenul muzicolog care-mi împrumutase discul cu *Variațiunile Goldberg* cântate de Glenn Gould, la întrebarea mea „cum se face că, deși nu am tehnica necesară, când încerc să interpretez ceva, aud frumusețea muzicii, nu zdrăngăneala mea?” mi-a răspuns: „tu auzi muzica pe care o cânti cu urechea ta interioară”. Am înțeles: fiecare om *aude* muzica diferit.

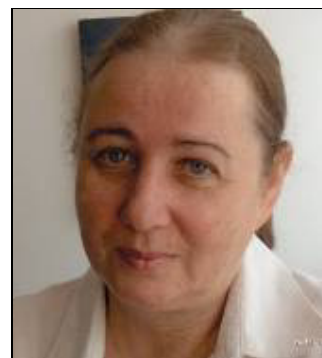
Anii au trecut și am continuat să-l ascult și admir pe Glenn Gould, până când, nu de mult, a intervenit o schimbare. Datorită evoluției tehnologice, am avut ocazia să mă întâlnesc acum câțiva ani, în virtual, cu **Andrei Vieru** (n. 1958 la București, stabilit la Paris în 1988) - fiul compozitorului **Anatol Vieru**. Pe Andrei l-am cunoscut cu ani în urmă, la Bran și Sinaia. Era copil, avea cam 10 ani, eu eram mult mai mare ca el, deja adultă. Am avut atunci câteva discuții cu el din care mi-am dat seama că nivelul lui intelectual era mult peste cel al unui copil. După aceea, n-am mai știut nimica despre el până acum câțiva ani, când s-a întâmplat să aflu că era la Paris, pianist, matematician, filosof și scriitor.

Am corespondat prin email și mi-a trimis niște youtube-uri cu înregistrările lui din concertele date la Paris cu muzică de Bach: *Clavecinul bine temperat*, →

. VERONICA PAVEL LERNER

For My Sake

Cum ar fi fost să ne întâlnim din întâmplare
să ne privim să nu ne ghicim cine am fost
să vorbim despre vreme să ne despărțim
sătui de fraze politicoase recitate pe de rost
dar dacă totuși la plecarea am descoperi că ne știm
ne-am spune numele ne-am scruta în panică
ce ai gândi dacă nu mi-ai întoarce spatele indiferent
curent înalt trece prin suflet durere fizică
s-ar strânge spațiul cătușe la mâini și la picioare
trecutul s-ar prăvăli avalanșă de ierni înfrigurate
ne-am refugia într-o cafenea la o masă fără pic de soare
până să apucăm să ne cercetăm pe furiș fețele
brăzdate
o mediterană de întrebări ni s-ar revărsa în priviri
până să pleci n-am știut de la tine nimic din ce simți
îmi răsfoiești febril frazele retractile sărace stângace
are zimți roata inteligenței tale îmbucătățește tot în cale
aștept clipa când ochii tăi de rășină poate au să
redevină lavă
ai chihlimbar în pupile cu fire de amintiri cristalizate
e de ajuns o privire caldă te revăd neschimbat

n-am uitat torentul de tinerețe stăvilit cândva cu greu
se umple orașul de drumurile pe care nu le-am
împărțit
te uiți la mine ca atunci sunt din nou foarte eu
chiar dacă peste cinci minute o să plecăm doi străini
îmi umplu plămâni cu un aer cu care te poți îmbăta
îmi explic că am tot ce mi-am dorit de la bun început
ce păcat că *for your sake for my sake* nu mă pot
înșela

LIDIA VIANU

J. S. Bach...

→*Variațiunile Golberg, Arta fugii, ș.a.* Din acel moment,
am regăsit în interpretarea lui Andrei Vieru același *Bach*
cu al meu.

Desigur, m-am întrebat ce m-a făcut să simt asta, dar
răspunsul nu l-am avut imediat, ci după ce am cumpărat și
citit cărțile lui și după ce am urmărit pe FB afirmațiile lui
din diverse interviuri. Din ideile lui Andrei, dar și din stu-
diul personal al structurii muzicii lui Bach, mi s-a părut că
Andrei a înțeles cel mai bine arhitectura matematică a
imensului patrimoniu muzical lăsat de Bach. Sau, poate că
ideile matematice și estetice ale lui Andrei s-au potrivit cu
ideile mele, care am tot o formațiune științifică (doriseam să
urmez facultatea de matematică, dar am aterizat la
chimie!)

Cert este că Bach-ul lui Andrei Vieru are în mine o
rezonanță mai mare decât cea a lui Glenn Gould. Probabil
că urechea mea interioară, cu care aud muzica lui Bach,
coincide cu sunetele emise de Andrei.

Acuma știu: pot exista pianiști și după Glenn Gould,
așa după cum în toate artele se pot afirma artiști și după
geniile care s-au impus înaintea lor.

Despre conținutul și ideile cărților lui Andrei Vieru
trebuie scris separat. Subliniez însă că în cartea *Elogiul*
Vanițăii (lucrare scrisă în franceză și tradusă de autor în
limba română), sunt multe subiecte referitoare la compozi-
tori, iar în volumul recent de traduceri din limba rusă în
franceză a pieselor de Pușkin, printre care, desigur, piesa
Mozart și Salieri, o bună parte din volum este dedicată
unui amplu eseu despre traduceri, extrem de interesant.

Despre cărțile și ideile scriitorului și filosofului
Andrei Vieru se pot scrie multe. Îi voi lăsa pe specialiști
să-și exprime părerile și mă voi mulțumi cu ascultarea
lucrărilor de Bach în interpretarea pianistului Andrei
Vieru, pentru că ele îmi oferă momente de mare și adâncă
pace sufletească.

PROTOCOALELE DE LA TORONTO (XII)

«Pentru reușita planului nostru mondial, **PLANUL ROȘU**, trebuie să implantăm în toate societățile occidentale ale anilor 1970 **birouri pentru protecția copilăriei**, ai căror funcționari, **tineri intelectuali lipsiți de experiență, proaspeți absolvenți ai universităților** unde sunt scoase în evidență principiile noastre mondialiste, **vor respecta ca la carte**, fără discernământ „**CARTA DREPTURILOR COPILULUI**”. Cine ar îndrăzni să i se împotrivescă, fără a fi identificat concomitent cu barbariile Evului Mediu?»

«Această **Cartă**, laborios pusă la punct în „**LOJILE**” noastre, **ne va permite în sfârșit SĂ REDUCEM LA ZERO ORICE AUTORITATE PĂRINTEASCĂ**, făcând familia să explodeze în indivizi opuși cu sălbăticie unii altora, pentru protecția intereselor lor personale. **EA ÎI VA ÎNCURAJA PE COPII SĂ-ȘI DENUNȚE PĂRINȚII PEA AUTORITARI** prin faptul că sunt **prea tradiționali, prea religioși**. De asemenea, **VA CONTRIBUI LA A-I SUPUNE PE PĂRINȚII UNEI PSIHOZE COLECTIVE A FRICII**, ceea ce va provoca în mod ineluctabil, de manieră generală în societate, o **subminare a autorității părintești**. Astfel, vom reuși, într-o primă etapă, **să producem o societate asemănătoare cu aceea din RUSIA anilor 1950, unde copiii își denunțau părinții la stat** – și o vom face fără ca nimeni să-și dea seama».

«**Transferând astfel Statului rolul patern**, ne va fi mai ușor, în continuare, să acaparăm, una câte una, toate **responsabilitățile care până la data respectivă au ținut de resortul exclusiv al părinților**. Astfel, **ÎI VOM PUTEA FACE PE TOȚI SĂ CONSIDERE ÎNVĂȚĂTURA RELIGIOASĂ TRADIȚIONALĂ, DE ORIGINE IUDEO-CREȘTINĂ, UN ABUZ CONTRA COPILULUI**».

«În același timp, dar la un alt nivel, **vom face să se înscrie, în cele mai fundamentale legi ale națiunilor, REGULA CA TOATE RELIGIILE, CULTELE ȘI PRACTICILE RELIGIOASE DE ORICE FEL, INCLUSIV VRĂJITORIA ȘI MAGIA, TREBUIE SĂ FIE RESPECTATE CU TITLURI EGALE**».

«În consecință, va fi deconcertant de ușor să i se transfere acest **ROL STATULUI**, prin **raportarea**

copilului la cele mai înalte instanțe internaționale, cum ar fi NAȚIUNILE UNITE».

«Să înțelegem bine următoarele **SCOPUL nostru NU ESTE ACELA DE A PROTEJA COPIL**, nici pe oricine altcineva, **ci de a provoca explozia, apoi PRĂBUȘIREA NAȚIUNILOR**, care reprezintă un **obstacol major** în calea punerii în aplicare a **ORDINII NOASTRE MONDIALE**. Acesta este motivul pentru care „**Birourile de Protecție a Copilăriei**” trebuie să fie investite cu o **autoritate legală ABSOLUTĂ**. Ele trebuie să fie în măsură ca, **după bunul lor plac**, dar întotdeauna **sub pretextul protejării copiilor, să-i POATĂ RETRAGE PE ACEȘTIA DIN MEDIILE LOR FAMILIALE ORIGINALE și să-i PLASEZE ÎN MEDII FAMILIALE STRĂNE SAU ÎN CENTRE GUVERNAMENTALE** deja atrase spre **principiile noastre MONDIALISTE și RELIGIOASE**. Astfel, în consecință, se va realiza **spargerea definitivă a „Celulei Familiale Occidentale”**. Căci, **fără protecția și supravegherea părinților lor naturali, acești copii vor putea fi astfel HANDICAPAȚI DEFINITIV ÎN DEZVOLTAREA LOR PSIHOLGICĂ ȘI MORALĂ**, ajungând să reprezinte, în virtutea consecințelor firești, **PRĂZI UȘOR ADAPTABILE LA TELURILE NOASTRE MONDIALISTE**».

«Pentru asigurarea reușitei unei asemenea întreprinderi, este de o necesitate primordială ca **funcționarii care lucrează în aceste „birouri”, în serviciul statului, să fie tineri, fără experiențe de trecut bogate, îmbibați cu teorii pe care le știm ca fiind vide și lipsite de eficacitate, și mai ales să fie obsedați de spiritul misionar al unor mari protectori ai copilăriei amenințate**. Căci, pentru ei, **TOȚI PĂRINȚII TREBUIE SĂ REPREZINTE NIȘTE CRIMINALI DE FACTO**, pericole potențiale față de bunăstarea **copilului, considerat în cazul de față ca un „DUMNEZEU”**».

«Un „**BIROU DE PROTECȚIE A COPILĂRIEI**” și o „**CARTĂ A DREPTURILOR COPILULUI**” n-ar avea nici un motiv de a exista, în lipsa copiilor amenințați. Mai mult, excepțiile și exemplele istorice întrebuițate pentru înființarea lor vor sfârși, mai devreme sau mai târziu, prin a dispărea, dacă n-ar fi alimentate continuu cu cazuri noi, produse pe bază permanentă. În acest sens, **trebuie să infiltrăm „SISTEMUL DE**

EDUCAȚIE” al națiunilor pentru a face să dispară, sub acoperirea „**Modernismului**” și a „**Evoluției**”, **predarea RELIGIEI, a ISTORIEI și a EDUCAȚIEI CIVICE, diluându-le pe toate sub o avalanșă de experimente noi în mediul de învățământ, acela al limbilor și al matematicilor**. În acest mod, **îndepărtându-le tinerelor generații toate bazele și toate frontierele morale, toate cunoștințele despre trecut** – și, prin urmare, **ORICE FORMĂ DE MÂNDRIE NAȚIONALĂ – orice respect față de ceilalți, orice putere prin cunoașterea limbilor străine și a științelor – deci, puterea asupra realității** – vom contribui la **FABRICAREA UNUI TINERET ÎN MARE MĂSURĂ PREDISPUȘ CĂTRE TOATE FORMELE DE DELICVENȚĂ**. În acest nou univers, fragmentat de frica de părinți și de abandonul oricărei responsabilități din partea acestora față de copii, vom avea cale liberă pentru a forma, în maniera noastră și conform principalelor noastre obiective, un tineret în rândurile căruia **aroganța, disprețul, umilirea aproapelui** vor fi considerate ca fiind noile baze ale „**Afirmării de Sine**” și ale „**Libertății**”. Știm, însă pe baza aceluiași experiențe din trecut, că **UN ASEMENEA TINERET ESTE DIN CAPUL LOCULUI CONDAMNAT LA AUTODISTRUGERE**, întrucât este de un „**Individualism**” funciar – deci, „**ANARHIST**” prin definiție. În acest sens, **NU POATE ÎN NICI UN CAZ SĂ REPREZINTE O BAZĂ SOLIDĂ PENTRU CONTINUITATEA ORICĂRUI GEN DE SOCIETATE** și, cu atât mai puțin, o valoare sigură pentru a se însărcina cu bătrâniile acesteia».

EUGEN MERA

Puncte de vedere

Sighetu Marmăției

un oraș de graniță geografică și economică

Am scris de mai multe ori despre *minipiciul* Sighetu Marmăției, o localitate situată în nordul extrem al României (acolo unde, pretinde „monumentul” fostului primar Horia Scubli, se agață harta-n cui și turiștii semidocti stau la coadă ca să-și pozeze moacele cu telefoanele mobile) și care constituia orașul-reședință pentru locuitorii Maramureșului interbelic (din care a rămas în componența României actuale doar o treime, celelalte două treimi, la nord de Tisa, fiind înșfăcate, la fel ca alte teritorii românești – Basarabia, Bucovina, ținutul Herței, insula Șerpilor, de mastodontul sovietic înrobitor, iar în scurt timp aproape integral rutenizate) și care, în perioada bolșevică avea o mai mare populație, o acceptabilă dezvoltare urbanistică (blocuri de locuințe, creșe, grădinițe, școli, licee etc.) și o mulțumitoare activitate economică (în principal bazată pe prelucrarea masei lemnoase și pe agricultură – centre de achiziție, fabrică de lapte, singurul centru din țară specializat în cercetarea și ameliorarea rasei brune).

Ce a rămas din toate astea după trei decenii și mai bine de postdecembrisism năucitor? O populație sărăcită, blazată și împrăștiată cu cel puțin 10.000 de suflete, o industrie completamente pusă pe butuci (în întregime cea alimentară și textilă, la fel „Maramureșana” și „Părplastul”, excepție făcând doar „Plimob”, „Sigstrat” și „Mecanica”), o agricultură zdravăn mătrășită (unde sunt serele orașului, fostul Ciredi, ce hrănea atâția sigheteni, centrul de cercetări zootehnice și frumoasele livezi ale fostului Gostat?), o infrastructură lamentabilă (mizerabilul material rulant de pe mizerabila rută feroviară Salva-Vișeu-Sighet, străzi înguste și realmente sufocate de mulțimea rablelor – vezi porțiunea decopertată în luna februarie pe strada Tractorului și încă nereparată), totala lipsă a parcarilor subterane, supraterrane și la demisolul blocurilor, penibila rezolvare a trebuinței de parcări, prin smulgerea de către edili și sculele

acestora de noi metri „bordurați” din puținul spațiu verde al sighetenilor, o circulație cu adevărat demențial-haotică (eu însumi am fost, de câteva ori, la un pas de moarte sau gravă accidentare pe trecerea de pietoni și pe trotuar), asta deoarece poliția rutieră este rareori pe fază, iar cea comunitară/de proximitate (din categoria „cât pe-aci să facă oarece”) niciodată, în sfârșit un oraș de izbeliște (a se citi „fără stăpân”), unde nu actele normative sunt respectate și aplicate, ci vrerea nescrisă a „lumii bune”: borfași cu ifose de-afaceriști, țigani, milogi și boschetari „carieristi”...

Desigur, pentru ca edili (primarul de-o culoare politică, viceprimarul de alta și mai... incoloră) și forțele de ordine, generos retribuite, să se convingă de acest lucru, n-au decât să iasă ziua la plimbare (nu noaptea când, pe-ntuneric, tot omul pare un bezmetic) ca să vadă „civilizația” din curțile centrale și din mahalale, comerțul cu țigări de contrabandă (și nu numai) la intrarea în Piața de alimente, de unde se aprovizionează toți polițiștii cu năravuri milițienești, precum și cel din piață, unde atotputernici sunt coțcarii, nicidecum producătorii veritabili.

N.B.: Constatând cu ceva timp în urmă aceste sfidătoare anomalii, l-am întrebat pe un ofițer de ce se permite perpetuarea lor. Iar el mi-a răspuns cu antologică (ne)vinovăție: „Știe și primarul ce se întâmplă la intrare și în incinta pieții. Dar, neavând locuri de muncă pentru alde aștia, interzicerea surselor lor de venit ar echivala cu amorsarea unei bombe sociale”. „Mai degrabă una politică”, i-am răspuns eu, amintindu-mi la țanc de

Mihai Teodor Olteanu, Vază albastră cu gladiole roșii și falbeni, cu fructe

următoarea anecdotă: „De ce transpiră țiganul în timpul somnului? Păi, visează că lucrează”...

Iată de ce, încă din perioada când eram consilierul personal al primarului Filipciuc, am propus ca centrul vechi să fie închis pe timpul zilei pentru toate autovehiculele (exact asta se face pe perioada de desfășurare a tuturor festivalurilor) și, în vederea decongestionării lui, să se facă demersurile (astăzi se dau bani de la Uniunea Europeană pentru asemenea proiecte) de construire a unui tunel subteran, care ar rezolva în bună măsură și problema parcarilor.

Mă întreb și întreb, de ce, de pildă, în comuna Ciugud se poate orice pe bani europeni (străzi asfaltate, alimentare cu apă, canalizare, energie verde), iar în Sighetu Marmăției, o comună nițel mai mare, nu s-a putut și, în continuare, nu se poate nimic după aceeași rețetă (șosea de centură, stație pentru procesarea deșeurilor, îndiguiri, parcări etc.)? Răspund tot eu: Fiindcă pretutindeni, nu numai în această urbe uitată de politrucii mari și mici, cetățenilor de treabă li se bagă pe gât impostorii doriți de sforari și apoi, fără discernământ, votați de loazele demonocratice.

În final, o întrebare de bun simț cetățenesc pentru primarul Vasile Moldovan (cică ahtiat după busturi, statui și monumente, ce la el se cheamă dragoste de cultură), timp în care vechile edificii culturale ale orașului (sala „Viorel Costin”, de pildă) stau pe punctul să se prăbușească: De ce în parcul central cu castani, unde cu ani în urmă s-au tăiat câțiva arbori bătrâni, în centrul urbei și pe alte artere intens circulat (strada Bogdan Vodă și altele) nu se plantează puiți în golurile rămase după tăierea/îndepărtarea uscăturilor? Da, pesemne că și această Ordinară inițiativă necesită acordul Consiliului oștil, pe care zadarnic vă luptați să-l puneți cu botul pe labe...

GEORGE PETROVAI

Literatură și film

Maigret și rochia de seară

Belgianul Georges Simenon, creatorul comisariatului Maigret, scria 60-80 de pagini pe zi. Extrem de prolific, a compus vreo 200 de romane și 150 de nuvele. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a locuit în Vendée. Unii cred că a colaborat cu germanii, alții îl consideră apolitic. Din cauza asemănării numelui Simenon cu Simon, Gestapoul l-a suspectat că ar fi evreu.

Câte romane cu Maigret a scris? Vreo 75. În 1954 apare *Maigret și fata moartă*, un polar de excepție. Ancheta pornește de la descoperirea cadavrului – cinci lovituri de cuțit. Fata era îmbrăcată într-o rochie de seară luxoasă. Regizorul Patrice Le-

conte ecranizează romanul acum în 2022. Ce a mai regizat? *M.Hire, Fata de pe pod, Ridicol*. Miza cea mare: Gérard Depardieu în rolul lui Maigret. Diferit de predecesorii săi (Jean Gabin, Bruno Crémier). O siluetă masivă, grandioasă. Maigret e aici obosit și bolnav. Doctorul îi interzice pipa. Pare deziluzionat, calm, nostalgic. Soția (Anne Loiret) îl așteaptă cu aceeași afecțiune și răbdare.

Regizorul reconstituie atmosfera anchetelor și Franța anilor 50. Alege economia de cuvinte, dar și un clar-obscur, aspru criticat de spectatorii francezi.

Aș putea găsi o justificare pentru imaginea semnată de Yves Angelo. Adică? Servește ideii de enigmă, de tenebros, de suspans. Maigret se dedică anchetei, se implică, nu dă verdicte, provoacă, așteaptă,

trăiește în mijlocul suspectilor, de obicei empatizează, e creativ (ideea cu sosia, care declanșează climaxul), încăpățânat, departe de orice violență, perseverent...

Da, poate că lentoarea filmului deranjează, plus dicția aproximativă a lui Depardieu. Prefer să revăd finalul: Maigret merge cu spatele la noi pe strada Saint-Vincent... invincibil, fidel unui umanități ultragiante.

ALEXANDRU JURCAN

Muzica zilelor noastre

Fabiani

June încă. Student la Conservator. Vlad Dimulescu, profesor. O surpriză, indiscutabil. De calitate, necontestabil. Un clăpar ultrapromițător. Care, dac-o avea soarta de partea-i, va ajunge mare. Cel puțin în pianistica noastră națională...

Provine din Valea Jiului. Născut la Petroșani. Acolo-ncepând a umbla pe claviatură și mereu acumulând. Viața aducându-l ferice la București, la „Lipatti”. Unde-nvățătura i-a fost benefică foarte, după cum constatai de curând. Într-un lung și vrednic recital la Pitești.

Cu partituri de Bach, van Beethoven, Ceaikovsky, Mendelssohn, Chopin, Liszt. Expuse pregnant. Nuanțat adecvat. Echilibrat, fluent. Tumultuos ori calm, viguros, cu șarm. Virtuoz ni se arată de-acu`. Cald și plin de culoare sonoră. Expresiv pe măsură.

Dând prilej ascultătorilor să constate din plin trăirea din el. Patima muzicii ce nu-l slăbește de fel și se transmite-nvăluitor fără drept de apel. Învăluind progresiv, până-n ultimul colț. Spre meritul lui categoric. Demn de semnalat fie și-ntr-o tabletă ca asta. Scrisă cu drag și convingere certă că are talent veritabil...

Vrând a se scoate-n prim-plan, managerul filarmonicii gazdă îmi

spune așa, mai de sus: „am vrut să vă surprind”.

Ei bine, „ai reușit”, i-am răspuns cinstit. „Când va fi solist cu orchestra?”, l-am întrebat inevitabil. Aici n-a mai dat vreun răspuns, din păcate. Socotind justificat că Fabiani Gabriel Andrei Presina merită asta din plin, urmăresc problema...

ADRIAN SIMEANU

Eveniment cultural

Existențialismu` și ai săi iluștri

Craiovenii au printre ei un om de litere demn de ascultat când vorbește. Fiindcă știe multe lucruri din literatură. Că doar d-aia este cadru universitar. La Pitești, de pildă, a cuvântat pe larg, în decembrie trecut, despre suprarealism. Mai nou, de curând, tot aici, despre existențialism. S-a născut în Valea Jiului, a absolvit Filologia bucureșteană. A lucrat în cultură, ziaristică și-n învățământul superior din Bănie. E șef de filială scriitoricească și de revistă culturală locale. Se pricepe la curente (literare și nu numai), drept care a grăi despre existențialism, în cazul de față, nu fu deloc o problemă pentru domnia sa. Iar pentru noi, ascultătorii (puțini, din păcate) s-a dovedit binevenită reîntâlnirea (sumar comentată, inevitabil, în textul acesta). Ne-am amintit util despre coordonatele și evoluția fenomenului. Ori despre reprezentanți ai săi de prim rang: Kierkegaard, Jaspers, Heidegger,

Marcel, Sartre, Camus, în special. Îscând o concluzie firească: a legăturii de idei dintre filosofie și literatură. Ce a generat un interval intelectual, cultural rămas în istoria lumii justificat...

E clar că proful invitat știe multe în domeniul slovelor rostuite celebru. Publicând articole și cărți în domeniu. Așa că nu mă sfiesc să mărturisesc interesul pentru conferința lui. Fără doar și poate folositor. Poate chiar Mircea Bârsilă și Nicolae Oprea, aflați onorant și colegial în cocheta sală „Ars Nova” (a Centrului Cultural din municipiu) vor fi avut aceeași părere. Cred că întrebările adresate după confirmă, fie și numai în parte, spusele mele, neîndoios...

Păcat că moderatorul rămâne deficitar în rolul-i (nicicum de neglijat). Iar publicul, intelectualii (doar preținși, să-nțeleg?), profesorii, studenții, liceenii nu „servesc” evenimente de felul ăsta. Ar avea de învățat mai ușor. Mai ales acei neatrași substanțial de lectură. O vină pentru această stare neferice de fapt o poartă și organizatorii, deoarece nu le popularizează pe măsură. Acolo unde trebuie cu-adevărat.

Mi-ar plăcea, deci, să-l ascult studentește pe Ioan Lascu. În aula facultății, adică, de-ar (mai) fi posibil. Câștigu-mi, zdravăn cert, îs convins. Oricine gândește prodigios, mă înțelege deplin.

Și mi s-ar alătura neabătut...

ADRIAN SIMEANU

TRASOARE CONTINUE, CĂDERI DISCONTINUE

Bine că nu-i vizită de răspuns

Deplângem duca fostului premier.
Noroc, dar, de solie, dresuri, freză,
Că, de trăia, ce ospitalier
Ne trimitea-n ... Grădina Japoneză!

Schimb de replici între ziariștii români și premierul olandez

-De spațiul Schengen nu suntem noi
vrednici?
Stăm bine cu indicatorii tehnici.
-Dar MCV, corupția, justiția?
-Vrei să ne strici, adică, dispoziția?

Referendum pe timp de război?

S-a stabilit printr-un addendum
Că, dacă vreți alegeri fine,
Prezența trupelor străine
E faină pentru referendum.

Mai ceva ca legea marțială

Le-a dat întâi în cap c-o lege care
Interzicea a spune că-i război,
O alta după, de mobilizare.
Nu vrei – la gherlă și-un – de ani –
purcoi.

Cauză și efect

S-a amânat comunicatul
S-o tundă VIP-urile afară,
Apoi, pe loc, bob numărul:
Nu zboară-o vrabie din țară!

Ordin de mobilizare parțială de Ziua internațională a păcii

Chiar morții se cutremură-n
mormânt
Când văd ce vrea azi omul pe
pământ:
O lume-ntreagă – pace generală
Și-un ins – mobilizare parțială.

Mobilizații – către Preafericitul Patriarh Kiril

Oare cum, Prealuminate,
La omor sfințiri ne dai,
Ba ne ierți și de păcate
Și-un permis ne dai în rai?

Binecuvântarea Patriarhului

Când îi cântă moldovenii
Osanale lui Kiril,
Nu văd ei ce drăcovenii
El le-nvăluie-n trotil?

Legitate?

Ce trist destin, de neînviat,
Au opozanții unui autocrat:
Cu cât mai nalt e postul ocupat,
Cu-atât etajul de la care cad!...

Antihriștii farisei de printre noi

Mutra cadaverică-a

Iscarioteanului,
Lovind în biserică,
Dă-n ființa neamului.

Ia mai du-te tu-n pivot Cu gândacii tăi cu tot

Dacă neam de neamul meu,
Chiar murind pe capete,
N-a gustat așa fonfleu,
Nu crezi c-o să scapete?

De ce duș numai în doi?!

Ce atâta zdop și zdup,
Măi cucoană helvetina?
Poate, facem duș în grup
Și mai stingem și lumina?

Ardelean pus în fața dușului în doi

Smulge-o plantă de costrei
Și tot cugetă-ndelung:
Pân-acum făceam în trei.
Azi – pe care s-o alung?

În darn visăm o țară ca afară

Statutele instituții căpușate
Cu rude,-apropiați, ii decoltate,
Un' să-și mai afle-un loc și-un ins
dotat?!
Să te mai miri că statu-i eșuat?

Niște amărăți de pensionari se- ntreabă

Scârbiți, nu pot pricepe-un amănunt:
Cum pentru ei nu se găsesc câțiva
biștari,
Iar pentru cei din parlament și
demnitari,
Și cei cu pensii speciale - sunt?!

Senatorii nu vor să renunțe la legea majorării propriilor indeminizații

Le-a spus și CCR, de fapt, de lege
Că, -n fond, e neconstituțională,
Dar ei cu ea vor busuiocu-a-l drege:
Ea cum își dase-o lege specială??

Luptă pe viață și pe moarte

Criză fie, fúrii sociale,
Pus pe foame un întreg popor,

Nu se las' de pensii sociale
Chiar de-ar ști că pentru ele mor.

O revelație pentru ministrul muncii

Salariul minim a stârnit tempesta.
A fost surprins și el – și-i omenesc!-,
Dar nu atât de cât de mic e-acesta,
Ci că seniorii noștri ... mai trăiesc.

Aleșii empatizează cu seniorii

Când își tunau salarii cu canopa,
Ei motivau că-așa e-n Europa,
Iar pensioara c-un șutic când ți-au
crescut,
Te-alină că... atâta s-a putut.

La alimentară – ca la muzeu

Zilnic, dar cu frica-n spate,
Mergi la LIDL ca la muzeu
Și te uiți la exponate:
Nu s-au ieftinit c-un leu?!

Să evităm confundarea de termeni

Dacă, după indexare,
Leafa s-ar fi majorat,
Iată-aceea majorare
Ar fi fost cu-adevărat.

Regularizare sau regulare?

Facturi RENEL curg cu duimul:
Restanțe vechi, deconturi noi,
Dar, regularizând consumul,
Ne regulează tot pe noi!

Furnizorul de agent termic

Furnizor de apă caldă,
Aș vrea să te-ntreb din scaldă:
De ce să-ți plătesc eu, blea',
Scurgerile din rețea?

Profituri uriașe tănuite în offshore-uri

În timp ce-n vremuri de urgie
Factura la ficat te arde,
Băieți deștepți din energie
Profituri fac de miliarde.

Incompatibilitate

De ce pleacă, -ntrebi, afară
Toate competențele?
Fincă-s promovate-n țară
Doar incompetențele!

Din solilocviul unui șef de cabinet

Ar fi și timp de pile și pupile
Și cât de bine-am duce-o ani, decenii,
Dacă-n alura zbaterii febrile
Nu ne-ar mai fi pe cap și cetățenii!...

Schimbare de gen

Juma băiat, jumate fată,
Jumate prost, jumate bleg,
Dar toate semnele arată
Că în curând va fi întreg.

NICOLAE MĂRCĂȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA NOIEMBRIE

NOIEMBRIE

Acestei luni în calendar
I se mai zice și „brumar”,
Iar eu încerc, în viitor,
Să am o... brumă de umor!

BANCA, AZI

A-mbrăcat o haină nouă,
Se comportă ca o zână;
Ea dă banii cu o mână
Și îi ia cu amândouă.

BUCĂȚAR ȘI EPIGRAMIST

Din oase, carne, usturoi,
Piftia-i gata, știți și voi,
Iar dacă sarea e uitată,
Va fi ca poanta-i... nesărată.

BILANȚ

Sunt de-acum, nimic de spus,
„Mulțumit” (în ghilimele):
Văd și eu un preț redus...
Cel al străduinței mele!

GASTRONOMICĂ

Șorici de am, urechi și oase,
Piftiile ies delicioase,
Cu sare gustul bun îl întregesc,

Iar capete de porc se mai găesc!

NEDUMERIRE COMERCIALĂ

O grea problemă-mi dă de furcă,
Neînțelegerea mă roade:
Căci prețurile-n piață urcă,
Iar calitatea mărfii scade.

UNUI CHEFLIU

Lumea toată-i este dragă,
Spre discuții noi se-aburcă,
Limba lui i se dezleagă,
Însă mintea i se-ncurcă.

TOAMNA ÎN FAMILIA SĂRACULUI

Afară-i frig, în casă-i frig,
Cu toții stau în pat, covrig,
Iar atmosfera se-ncălzește
Când, iar, de bani se amintește!

UNUI EPIGRAMIST

Se-agită, - i bun observator,
La critică el are spor,
Spre alții-ntruna se repede,
Doar că pe dânsul nu se vede.

TURISTICĂ

Muntelui îi dau târcoale,
Când spre vârf, când înspre
poale,
Vârful chiar de-mi este drag,
Totuși poalele m-atrag!

ÎNTRE ALFA ȘI OMEGA

Omul pe-ale vieții arce
Multe de la viață stoarce,
Ca-n final, de vrei nu vrei,
Moartea să-și ia partea ei!

VENITUL ILICIT LA ADĂPOST

Se bucură mult barosanii,

Corupția de crește drastic,
Doar azi ușor se „spală banii”...
Căci sunt bancnotele din plastic.

DE CE?

De ce nu înfloresc bujori
Sub bolta-nvăluită-n fum,
De ce sunt împietriți cocorii
În norii grei de praf și scrum?

De ce vibrează-n lacrimi lacul,
De ce nu-i grâul pân' la brâu,
De ce nu cântă pitpalacul
Și-s decibeli scăpați din frâu?

De ce pășim pe ierburi împietrite
Și-i roua roșie-n dumbravă,
De ce mușcăm din mere înroșite
În focul lacului de lavă?...

De ce? De ce?

Răspunsul vine dinspre viitor,
Departa nu-i, e chiar aproape,
Simțim, deja, un iz înțepător
Și-o greutate pe pleoape.

SPORT ȘI SĂNĂTATE

Pe străzi aleargă, pe alei,
Și-ți vei regla metabolismul,
Iar de urăști sedentarismul,
Precis vei reuși. Să vrei!

Nu te oprească nici seismul,
Nici teamă să n-ai de polei:
Pe străzi aleargă, pe alei,
Și-ți vei regla metabolismul.

De ai și prostul obicei,
Intoxicându-ți organismul,
E la-ndemână mecanismul:
Decât în bar mereu să bei,
Pe străzi aleargă, pe alei!

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

COSTACHE PLĂCÎNȚĂ
(1923-1995)

Irigații

Eu, ce să mai zic?
Cred că unu-l sapă:
N-a udat nimic
Și-a intrat la apă!

Unui chiuilangiu

La serviciu-n tot răstimpul
În zadar l-am căutat
Ăsta când își pierde timpul
E grozav de... ocupat!

Matematica înarmărilor

Se remarcă o părere
Care circulă-n popor:

*Marile puteri, se vor
Ridicate la... Putere!*

Condiție

Ca să nu se strice cheful
Sfatu-i pentru toți la fel:
Nu te mai certa cu șeful
Dacă ești... mai prost ca el!

Pajiști în paragină

Primăvara ce-a sosit
Pajiștilor dă culoare:
Spini au îmbobocit,
Nepăsarea e în floare!

Selectie VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Am primit cu mare plăcere prestigioasa revistă *Vatra veche*, recent apărută. Mulțumesc stimate maestre Nicolae Băciuț, felicitări și mult succes în viitor! „Vreme vine, vreme trece”, așadar:

Trec lunile în grabă toate,
Cum trec prin gări accelerate
Doar *Vatra veche* e-o revistă
Ce pe-a culturii tron rezistă!

Vasile Larco

Stimate dle Nicolae Băciuț,
Vă expediez buchetul de catrene pentru nr. 11 al revistei, nu înainte de a vă mulțumi pentru propagare. Cele mai sincere urări de sănătate și realizări pe potriva talentului și efortului. Respectul meu constant,

N.M.

P.S. Mulțumesc pentru Cadran!

Dle Nicolae Băciuț,
Din Huși, urări de temeinică sănătate!

Primim, citim, ne bucurăm sufletul cu cele publicate în paginile revistei.

Vă trimit acum o cronică a dlui Menuț Maximilian din Bistrița despre două cărți de-ale mele recent apărute. Dacă aveți loc, aș lua-o ca pe-o sărbătoare. Dacă nu, supărarea trece, prietenia rămâne. Bucurii și pace!
Respectuos,

Lina Codreanu

Iubite Domnule Nicolae Băciuț,
Confirm primirea revistei. Și Vă mulțumesc pentru publicarea comentariului semnat de Domnul Constantin Stancu și dedicat volumului meu de poezie „Aproapele”.

Recunoscător, fratern,

Eugen Dorcescu

Distinse Domnule Nicolae Băciuț,
Și în acest număr al revistei lecturez materiale foarte interesante; mă bucur că am aflat despre noua carte a colegului meu clujean Ilie Rad.
Succes și pe viitor.
Cordial, al DV.

Hans Dama

Am primit revista. Numărul este, ca de obicei, bine alcătuit și interesant. Mulțumiri!

Adrian Popescu

Cu binecuvântare.

+Serafim

Mulțumesc pentru trimiterea noului număr.

Felicitări și mult succes.

Toate gândurile bune!

Ștefan Nicolae

Mulțumesc mult pentru revistă!

De la Timișoara, o toamnă frumoasă!

Corina-Lucia Costea

Diversitate, actualitate dureros de fierbinte, istorie literară în acest număr.

Ioan Dănilă

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru acest nou număr al revistei „Vatra veche” pe care mi l-ați trimis. Un număr f. f. interesant, cu articole despre istoria și cultura națională, articole care, iată, sunt citite de un număr tot mai mare de români. Plac și acesta este punctul forte al profesionalismului editorilor și colaboratorilor d-voastră. Mii de mulțumiri, o zi frumoasă, de-aici, din Țara Bârsei.

Nicolette Orghidan

Mulțumesc pentru revistă. Meriți felicitări nenumărate. Mi-e dor de festivalul Nichita, de dumneata, de Adam, care văd că e cam bolnav, însă tot activ. Țin legătura cu el, fisesitându-ne reciproc.

Te îmbrățișez și îți doresc sănătate și putere,

Ioan Groșescu

Vatră veche./

Lumea e în streche!

Lemne ard în foc -/
Cântă Zavaioc!

Ce mai tura-vura:/

Așteptăm factura!

Sănătate și vătrai!/
AVE! Mai puțin vai, vai!

L.V.

Vă mulțumesc pentru noul număr din revista *Vatra veche*. Numai bine!

Mihaela Mudure

Vă mulțumesc foarte mult, stimate domnule Nicolae Băciuț, pentru această revistă literară mult mai bună și mai interesantă decât multe reviste din România

Vă trimit un text din Bulgaria vecină.

Cu salutări cordiale,

Ognean Stamboliev, PEN Bulgaria

Stimate domn,

Multe mulțumiri! Drag mi-ar fi să mă regăsesc într-o zi în paginile VETREL,

Cu considerație,

Manolita Dragomir-Filimonescu

Mulțumesc din suflet, pentru frumosul dvs.cadou de cultură.

Cu ales respect,

Viorel Nicula, California, USA.

P.S. Mă bucur de întâlnirea noastră de la Deva.

Mulțumesc pentru revistă! Să fie cu noroc pentru următoarele numere, sper că la fel de bune! Vă atașez aici *Jurnal de prezență*, apărut de ceva vreme și scris pe baza jurnalelor zilnice, inclusiv din călătorii. Cuprinde perioada 1968-1998...

Ecaterina Țarlungă

Mulțumesc, domnule Nicolae Băciuț! Ca de obicei, foarte inspirată revista Dumneavoastră!

Vă rog, am o rugămintă!

Am fost o manifestare la Galați, cu profesorii din sudul Basarabiei. Între altele, a fost o întâlnire cu poeții din sudul Basarabiei, Ucraina de astăzi.

Ați putea să-mi găzduiți o relatare despre lirica din sudul Basarabiei?

Cu mulțumiri!

Maria Stanciu

Domnule Nicolae Băciuț,
Sunteți veșnic neobosit. Cultura noastră va rezista prin dumneavoastră, fiindcă prea puțini sunt cei care se implică în domeniul acesta atât de necesar în dezvoltarea unei țări, în formarea generațiilor care vin și vin, nu fac nicio pauză...

Cu deosebită considerație,

Irina Goanță

Maestre Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc o dată pentru trimiterea numărului din Brumărel și încă o dată - Domniei Voastre și domnului Dumitru Hurubă - pentru pomenirea „pățaniei” în urma căreia revista *Pro Saeculum* și-a suspendat apariția! Inutil să spun (totuși spun) că degetele de la o mână sunt mult prea multe pentru a număra publicațiile care au găsit de cuviință să ne fie alături...
Multă putere și sănătate!

Rodica Lăzărescu

Am primit. Vă mulțumesc! Vă felicit pentru apariția noului număr al revistei „Vatra veche”.

Vavila Popovici

Către Vatra Veche,
Cea fara pereche:
Mulți ani să trăiască,
Băciuț s-o păstorească!
Vă multumesc mult ! Keep up the good work...s-ar spune pe aici.
Toata stima,

Alexandru Cetățeanu

(de la *Destine Literare*, pe țărmul drept al fluviului Saint Laurent)

Dle Băciuț,
Mulțumesc mult pentru „Vatra veche”, care devine tot mai „nouă”, actuală prin teme și problematică. Atâtea articole, prin care ne regăsim domeniile de activitate, dar și interesul pentru alte aspecte ale vieții care sunt oglindite, lăsând loc pentru reflecții despre menirea noastră în această lume colorată și controversă, uneori. Multă sănătate și inspirație.

Cu respect,

prof. Ciorici Elena, RM

Felicitări pentru liniștea densă și înaltele gânduri literare promovate de Domnia Voastră Nicolae Băciuț și Revista Vatra veche.

Literele și cuvintele strălucesc.

Ioan Gâf-Deac

Mulțumesc pentru revistă, domnule Băciuț, inclusiv pentru publicarea materialului despre cartea lui Mihai Petre.

Cu prețuire,

Delia Muntean

Bună seara d-le Băciuț!

Vă mulțumesc, pe această cale, pentru modul constant de a-mi trimite revista pe care o realizați. Poate, pe viitor, dacă vă va plăcea cum scriu, îmi veți

publica și mie câteva poezii. Dar, deoacumdată, să rezolv cu cartea dnei Buică.

Vă mulțumesc anticipat și aștept oferta de preț de tipar.

Cu prețuire,

Daniela Popescu

Mulțumesc mult pentru revistă, interesantă ca totdeauna!

Este o plăcere deconectantă să o pot lectura în liniștea nopții. Multă sănătate și spor în toate!

Cu sinceră apreciere!

Vlaicu George

Domnule redactor-șef Nicolae Băciuț, Rămânând același colaborator al revistei „Vatra veche”, pe care o editați, precum și admirator al activității dv. laborioase, susținută de talent, capacitate managerială și talent, vă trimit versuri, de această dată.

Cu aleasă prețuire și urări de noi succese literare și culturale, o parte fiindu-mi cunoscute din postările de pe Facebook, din diferite localități mureșene care mustesc de cultură,

Corneliu Vasile

Mulțumesc pentru revista trimisă. Interesantă, diversă, originală! Felicitări! Succes în continuare!

Profesor Gh. Bucur

Domnule Băciuț,

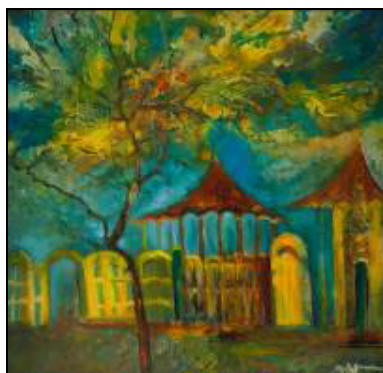
Am citit cu mare interes revista trimisă.

Interviul cu Eugen Simion, rămâne un document valoros pentru concepția unui mare om de cultură, patriot, cu o largă deschidere spre universalitate. Felicitări pentru ținuta ridicată a revistei și linia editorială.

Vă așteptăm cu materiale și în revista UZP.

Cu prețuire,

Dan Constantin

Mihai Teodor Olteanu, Clopotniță

Stimate domnule director,

Biroul de Diplomatie Publica al Ambasadei SUA va transmite salutul sau cordial si va roaga sa ne oferiti sprijinul in diseminarea anuntului privind editia 2023 a Fondului Ambasadorial pentru Conservarea Obiectivelor Culturale.

Prima etapa de inscriere pentru AFCP 2023 consta in crearea si trimiterea unei asa-numite note de concept in format Word. Toate amanuntele necesare transmiterii notei de concept se regasesc in documentul anexat la acest e-mail, alexandrescui@state.gov

Fondul Ambasadorial pentru Conservarea Obiectivelor Culturale sprijina conservarea, an de an, a obiectivelor de genul: cladiri istorice si situri arheologice, obiecte si colectii culturale/de patrimoniu, obiecte arheologice si etnografice, picture, sculpturi, manuscrise, muzica traditionala, mestesuguri etc.

Termenul limita de trimitere a notelor de concept pentru runda 1 este 10 ianuarie 2023 inclusiv.

Cu multumiri si deosebita consideratie,

Isabella Alexandrescu

Outreach programs coordinator

Public Diplomacy Office

U.S. Embassy Bucharest

U.S. Ambassadors Fund for Cultural Preservation 2023 Grants Program (DEADLINES: Round 1: 1/10/2023; Round 2: 4/14/2023)

The U.S. Embassy Bucharest and the Cultural Heritage Center in Washington are pleased to announce the start of the U.S. Ambassadors Fund for Cultural Preservation (AFCP) 2023 Grants Program. The application process involves two rounds: In Round 1, the Embassy will collect project ideas in the form of concept notes, **due January 10, 2023**; and in Round 2, the Embassy will invite applicants with promising ideas to submit full project applications, **due April 14, 2023**. Full implementation of the AFCP 2023 Grants Program is pending the availability of Fiscal Year 2023 funds and an approved congressional spend plan.

Application forms and necessary information on how to register in for a Unique Entity Identifier (UEI), should be requested at the following e-mail address: alexandrescui@state.gov

Panoramic cultural 2022

Cluj Napoca, lansare carte Simona Miheșiu

Sârmașu, Evocare Liviu Rusu

Sighișoara, Ședința Comitetului de Organizare UNESCO (COU)

Dialoguri culturale pe City TV. Redactor Daniel Radu.

Târgu-Mureș, Librăria Hertzog

Lunca Bradului, Simpozion „Lada de zestre”

Târgu-Mureș, vernisaj „Atelier 2022”

Muzeul Memorial „Liviu Rebreanu”

Reghin, Lansare de carte

OCHIUL CICLOPULUI

Mihai Teodor Olteanu, Gondole

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Doina Bălțat,
Florin Bengean, Valeria Bilț, Sorina Bloj, A.I.
Brumaru, Aurel Buzincu, Geo Constantinescu,
Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș,
Răzvan Ducan, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan,

Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu,
Ioan Marcoș, Eugen Mera, Simona Mihuțiu, Cristina
Sava, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciuc, Titus Suciuc,
Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Uritescu,
Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan,
(Paris), Dumitru Ichim, (Canada), Bianca Marcovici
(Israel), Dorina Brândușa-Landen (Suedia) Simina
Lazăr (Paris), Veronica Pavel Lerner (Canada),
Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA),
Mircea M. Pop (Germania), Ognean Stamboliev
(Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).
Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI
PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată
fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2022 • Email : nicolaebaciu@yahoo.com;
vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon:
0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea
asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

